PLANOWANIE, ORGANIZOWANIE I PROWADZENIE DZIAŁAŃ ROZPOZNAWCZYCH W OPERACJACH

Marek WRZOSEK
Andrzej NOWAK
Waldemar SCHEFFS

66073

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

PLANOWANIE, ORGANIZOWANIE I PROWADZENIE DZIAŁAŃ ROZPOZNAWCZYCH W OPERACJACH

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

PLANOWANIE, ORGANIZOWANIE I PROWADZENIE DZIAŁAŃ ROZPOZNAWCZYCH W OPERACJACH

Marek WRZOSEK
Andrzej NOWAK
Waldemar SCHEFFS

WARSZAWA 2009

Recenzenci: prof. dr hab. Leopold CIBOROWSKI
płk dr hab. inż. Jarosław WOŁEJSZO

Opracowanie „Planowanie, organizowanie i prowadzenie działań rozpoznawczych w operacjach" wykonał zespół oficerów Zakładu Rozpoznania i Walki Elektronicznej w składzie:
Kierownik zespołu – płk dr hab. Marek WRZOSEK
Członkowie zespołu:
– płk dr Andrzej NOWAK
– ppłk dr Waldemar SCHEFFS

Opracowanie graficzne okładki
Ewa WIŚNIEWSKA
na podstawie projektu
Waldemara SCHEFFSA

Korekta redakcyjna
Renata CZERWIŃSKA

Skład i łamanie
Ewa WIŚNIEWSKA

© Copyright by Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2009

ISBN 978-83-7523-071-0
Sygn. AON 5922/09

Skład, druk i oprawa Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej
00-910 Warszawa, al. gen. A. Chruściela 103, tel. 681-40-55, tel./faks 681 37 52
Zam. nr 61/2009

SPIS TREŚCI

Wstęp 7

1. PLANOWANIE DZIAŁAŃ ROZPOZNAWCZYCH 10
   1.1. Teoretyczne założenia procesu planowania 12
   1.2. Praktyczne konteksty procesu planowania rozpoznania 17
   1.3. Potrzeby informacyjne użytkowników systemu rozpoznania 21
   1.4. Planowanie rozpoznania jako proces 27
      1.4.1. Planowanie rozpoznania patrolowego 27
      1.4.2. Planowanie rozpoznania elektronicznego 41

2. ORGANIZOWANIE DZIAŁAŃ ROZPOZNAWCZYCH 58
   2.1. Teoretyczne założenia procesu organizowania systemu rozpoznania wojsk lądowych 61
      2.1.1. Podział na rejony odpowiedzialności rozpoznawczej 64
      2.1.2. Identyfikacja obiektów rozpoznania 67
      2.1.3. Określenie zadań rozpoznawczych 69
      2.1.4. Wydzielenie elementów i podsystemów rozpoznawczych 72
      2.1.5. Wybór rejonów (punktów) szczególnego zainteresowania 73
      2.1.6. Podział zadań między wykonawców 75
      2.1.7. Organizacja wymiany informacji 76
      2.1.8. Zabezpieczenie działań elementów i podsystemów rozpoznawczych 78
   2.2. Przebieg procesu organizowania działań rozpoznawczych. 80
      2.2.1. Organizowanie rozpoznania patrolowego 80
      2.2.2. Organizowanie rozpoznania elektronicznego 95

3. PROWADZENIE DZIAŁAŃ ROZPOZNAWCZYCH 104
   3.1. Prowadzenie rozpoznania patrolowego 104
      3.1.1. Prowadzenie rozpoznania patrolowego w obronie 105
      3.1.2. Prowadzenie rozpoznania patrolowego w natarciu 107
      3.1.3. Prowadzenie rozpoznania patrolowego w działaniach innych niż wojna 110
   3.2. Prowadzenie rozpoznania elektronicznego 121
      3.2.1. Prowadzenie walki elektronicznej w czasie pokoju 122
      3.2.2. Prowadzenie walki elektronicznej w działaniach kryzysowych 123
      3.2.3. Prowadzenie walki elektronicznej w działaniach bojowych 127

Zakończenie 142

Bibliografia 143

Załączniki 149

WSTĘP

Prowadzenie działań rozpoznawczych w zmieniających się uwarunkowaniach militarnych i politycznych wymaga znajomości szeregu uwarunkowań, jakie determinują funkcjonowanie systemu rozpoznania wojsk lądowych. Doświadczenia z konfliktów w Iraku i Afganistanie dowodzą, że zadania są realizowane przez wielonarodowe siły. W tej sytuacji powstaje konieczność opracowania standardowych procedur postępowania zarówno podczas planowania, organizowania, jak i prowadzenia działań rozpoznawczych.

Sprawne działanie systemu rozpoznania polega na realizacji wielu zadań i przedsięwzięć wykonywanych przez wszystkie, czasem wielonarodowe podsystemy rozpoznawcze. Najważniejszą rolę w procesie planowania działań rozpoznawczych spełniają zintegrowane wielonarodowe komórki rozpoznawcze. Natomiast w zakresie organizowania działań rozpoznawczych zasadniczy wysiłek skupiony jest na narodowych komórkach rozpoznania, umieszczonych strukturalnie na wszystkich poziomach dowodzenia. Prowadzenie rozpoznania, a więc bezpośrednie zdobywanie danych rozpoznawczych, realizują jednorodne organizacyjnie i narodowe elementy rozpoznawcze. Oczywiście, ważnym uzupełnieniem systemu rozpoznania są specjalistyczne elementy rozpoznawcze rodzajów wojsk, pozyskujące informacje na potrzeby realizacji zadań w ramach wsparcia i zabezpieczenia sił prowadzących działania.

Istota zmian w nowym środowisku bezpieczeństwa polega na przesuwaniu się punktu ciężkości z zagrożeń klasycznych (agresja zbrojna), których znaczenie się zmniejsza, na zagrożenia asymetryczne, których źródłem stają się także trudne do zidentyfikowania podmioty pozapaństwowe. Nadal jednak ważnym zadaniem pozostaje monitorowanie sytuacji pod kątem powstawania tradycyjnych zagrożeń militarnych. W związku z powyższym system rozpoznania musi dysponować potencjałem zdolnym do realizacji całego spektrum zadań rozpoznawczych we wszystkich wskazanych powyżej obszarach odpowiedzialności.

Wskazane uwarunkowania współczesnych działań rozpoznawczych stanowiły zasadniczą przesłankę do konstrukcji podręcznika, którego istotą jest zaprezentowanie kompleksowej wiedzy dotyczącej trzech najważniejszych aspektów działań rozpoznawczych – procesu planowania, organizowania i prowadzenia rozpoznania.

Ważnym argumentem wpływającym na powstanie podręcznika, o którym należy wspomnieć w aspekcie systemu rozpoznania, jest zmiana struktury organizacyjnej jednostek rozpoznania. W związku z organizacją sił zadaniowych (np. taktyczne grupy bojowe) na potrzeby realizacji zadań w ramach misji reorganizacji podlegają pododdziały rozpoznawcze. W czasie szkolenia pododdziały rozpoznawcze funkcjonują w etatowych strukturach jako plutony, kompanie, bataliony, a nawet pułki. Natomiast w działaniach rozpoznawczych tworzą stosowne do

potrzeb elementy lub podsystemy pozyskujące dane rozpoznawcze. Jak wskazują zgromadzone doświadczenia, podobnej transformacji ulegają sztabowe komórki rozpoznawcze, które z etatowych struktur, po uzyskaniu wzmocnienia, organizują zintegrowane zespoły rozpoznawcze w ramach stanowiska dowodzenia określonego poziomu. Dlatego zespół autorski zrezygnował z prezentowania struktur organizacyjnych pododdziałów rozpoznawczych i komórek sztabowych. Wychodząc z założenia, że w przyszłości standardem będą zgrupowania zadaniowe, autorzy zaprezentowali procedury postępowania i zasady działania, abstrahując od sił i środków.

Kolejnym powodem opracowania podręcznika była zgłaszana przez oficerów rozpoznania potrzeba przygotowania jednolitego materiału zawierającego treści wyjaśniające podstawowe problemy z zakresu planowania, organizowania i prowadzenia rozpoznania. Szybko postępujące przemiany w sferze praktyki działań rozpoznawczych sprawiają, że dotychczas opracowane instrukcje i wytyczne utraciły częściowo swoją aktualność. Należy wspomnieć, że wiele z obowiązujących instrukcji i regulaminów ma nadal charakter tymczasowy.

Kwestie merytoryczne podręcznika ujęto w poszczególnych rozdziałach w taki sposób, aby prezentowały kolejno etapy – planowania, organizowania i prowadzenia działań rozpoznawczych.

W rozdziale pierwszym – Planowanie działań rozpoznawczych – zaprezentowano teoretyczne założenia procesu planowania oraz potrzeby użytkowników systemu rozpoznania. Kolejną część rozdziału stanowią praktyczne wskazania odnoszące się do planowania rozpoznania patrolowego i elektronicznego. Koncentrując się na najbardziej istotnych z punktu widzenia elementów procesu planowania, wskazano zasadnicze uwarunkowania pracy rozpoznawczej.

W rozdziale drugim – Organizacja działań rozpoznawczych – zaprezentowano teoretyczne założenia procesu organizacji systemu rozpoznania. Następnie scharakteryzowano przebieg procesu organizowania działań rozpoznawczych postrzegany jako grupowanie zasobów materialnych i osobowych oraz określanie relacji między nimi. Zachowując konwencję poprzedniego rozdziału, problemy organizacji działań przedstawiono w odniesieniu do rozpoznania patrolowego i elektronicznego.

Rozdział trzeci – Prowadzenie działań rozpoznawczych – zawiera uogólnione wnioski z doświadczeń uzyskanych w trakcie prowadzenia rozpoznania w działaniach militarnych i pokojowych. W poszczególnych podrozdziałach prezentowane są sposoby prowadzenia rozpoznania oparte na rozwiązaniach stosowanych podczas ćwiczeń z wojskami, ale także w trakcie misji i operacji poza granicami kraju. Ze względu na niejawny charakter niektórych działań rozpoznawczych w treści rozdziału nie ma analizy poszczególnych przykładów praktycznych rozwiązań.

Bibliografia podzielona została na: opracowania zwarte, artykuły, dokumenty normatywne (np. regulaminy, instrukcje), słowniki i encyklopedie wykorzystane

w podręczniku, ponadto wskazano także wybrane strony internetowe zawierające dodatkowe źródła wiedzy.

Zasadniczo zebrany w podręczniku materiał został opracowany z myślą o oficerach podnoszących kwalifikacje zawodowe na kursach i studiach w AON. W przekonaniu autorów przedstawiony materiał jest konieczny zarówno dla studentów Akademii Obrony Narodowej, jak i oficerów rozpoznania oczekujących sumarycznego zbioru wiedzy z zakresu rozpoznania, uwzględniającej wnioski i doświadczenia uzyskane w działaniach rozpoznawczych poza granicami kraju.

Wszystkim, którzy swoją opinią i doświadczeniem przyczynili się do weryfikacji prezentowanych treści merytorycznych, znaleźli czas na dyskusję, przyczyniając się w ten sposób do powstania końcowej wersji prezentowanego materiału, zespół autorski składa serdeczne podziękowania. Jednocześnie wyrażamy przekonanie, że materiał w przedstawionej formie może stanowić punkt wyjścia do bardziej szczegółowych opracowań tematycznych, a nawet aktualizacji obecnych instrukcji i regulaminów z zakresu rozpoznania i walki elektronicznej.

1. PLANOWANIE DZIAŁAŃ ROZPOZNAWCZYCH

Wielu oficerów rozpoznania, szefów komórek zadaje sobie pytanie, w jaki sposób planować, aby skutecznie wykorzystać posiadane siły i środki. Od czego należy rozpocząć działalność planistyczną? W jaki sposób skierować źródła informacji[1] na pozyskanie stosownych treści[2], zdominować informacyjnie potencjalnego lub rzeczywistego przeciwnika, jak skoordynować proces planowania rozpoznania z działalnością dowódcy i sztabu?

W opinii klasyków teorii organizacji i zarządzania dominuje pogląd, że planowanie polega w dużej mierze na decydowaniu o podjęciu działań zorientowanych na wywoływanie określonych zjawisk (zdarzeń), które by samoistnie nie zaistniały. Z praktycznej działalności rozpoznawczej wynika, że rzadko można dokładnie przewidzieć przyszłość własnej organizacji (systemu rozpoznania), a co dopiero organizacji nastawionej konkurencyjnie (potencjalny lub rzeczywisty przeciwnik). Ponadto w realizacji nawet najlepiej sformułowanych planów przeszkadzają czynniki zewnętrzne. Mimo to planowanie jest postrzegane jako proces polegający na świadomym ustalaniu kierunków działania oraz podejmowaniu decyzji opartych na celach, faktach i dobrze przemyślanych ocenach. Rangę planowania w każdej działalności człowieka czy organizacji można wykazać, analizując podstawowe funkcje zarządzania. Planowanie, w literaturze przedmiotu, jest podstawą wszystkich innych funkcji zarządzania. Każdy plan rozpoznania formułowany jest dla zapewnienia sprawnej realizacji postawionego celu stojącego przed organizacją (systemem rozpoznania wojsk lądowych).

Funkcjonowanie organizacji bez planu stałoby się zbiorem przypadkowo podejmowanych działań. Plany powinny przewidywać bowiem, jakie działania prowadzą do zamierzonego celu, jakie od niego oddalają, jakie mogą ze sobą kolidować, a jakie są po prostu nieistotne. Bez planowania nie ma właściwej realizacji innych funkcji zarządzania: organizowania, przewodzenia i kontrolowania. Szczególnie istotne staje się planowanie na potrzeby kontroli. Twierdzi się wręcz, że planowanie i kontrola są procesami współzależnymi. Żaden kierownik zespołu rozpoznania, dowódca jednostki rozpoznawczej nie może kontrolować działań rozpoznawczych, które nie zostały zaplanowane, gdyż istota kontroli polega na

---

[1] Źródło informacji – miejsce, skąd czerpie się informacje dotyczące zjawisk i procesów organizacji. Zob. *Encyklopedia organizacji i zarządzania*, PWE, Warszawa 1981, s. 633.

[2] W terminologii rozpoznawczej źródło jest to osoba, od której lub rzecz, z której można uzyskiwać informacje. Źródło stanowi początek systemu pozyskiwania informacji. Może ono zdobywać informacje samodzielnie lub swoim zachowaniem wskazywać, że informacja istnieje (system czujników akustycznych, magnetycznych itp.). Informacja pochodząca ze źródeł jest gromadzona przez osoby funkcyjne lub przez automatyczne systemy rozpoznawcze. Jedynym oddziaływaniem, jakie źródło może wywierać na kształt pozyskanej informacji, jest zmiana formatu. Por. *Rozpoznanie wojskowe*, Warszawa 2003, s. 10.

korygowaniu odchyleń od planu. W praktycznej działalności za pomocą planu kontrolowany jest stan zasobów informacyjnych organizacji oraz rozmieszczenie elementów rozpoznawczych w przestrzeni operacyjnej. Czy źródła pozyskują właściwe informacje z rejonów zainteresowania, jak wygląda organizacja systemu, jakie są efekty działania systemu rozpoznania?

Funkcja planowania rozpoznania polega na określeniu przyszłych relacji między źródłami informacji a potrzebami informacyjnymi dowódcy i sztabu oraz wyznaczeniu celów systemu rozpoznania wynikających z aktualnego stanu wiedzy o przeciwniku i środowisku. Środowisko, w którym działa system rozpoznania, jest zmienne, co powoduje, iż należy wciąż poszukiwać nowych źródeł informacji i kierunków doskonalenia organizacji systemu. W systemie rozpoznania wojsk lądowych można to osiągnąć jedynie przez proces planowania. Zatem nieodłączną cechą działalności planistycznej oficerów rozpoznania powinna być twórczość, kreatywność i innowacyjność w określaniu celów i zadań dla źródeł informacji. Z praktyki sztabowej wynika, że funkcję planowania można realizować w różnych horyzontach czasu. W aspekcie czasu efektem planowania może być plan krótko-, średnio- i długookresowy. W systemie rozpoznania wojsk lądowych dalekie wybieganie w przyszłość, generowanie prawdopodobnej sytuacji określane jest terminem „prognozowanie"[3]. Jak wynika z obserwacji bezpośrednich, wykonawcami funkcji planowania są oficerowie rozpoznania na stanowiskach kierowniczych[4].

Drugą funkcją, istotną z punktu widzenia związku planowania z innymi funkcjami zarządzania, jest kontrola. Proces planowania rozpoznania przynosi efekty tylko wówczas, gdy zdarzenia zachodzące w obszarze operacji dostrzegane są przez system rozpoznania, a więc zasoby informacyjne są uzupełniane w trakcie rozwoju sytuacji operacyjno-taktycznej przez dodatkowe zbiory informacji napływające od źródeł. Odchylenia od określonego stanu zaspokojenia potrzeb informacyjnych powinny być analizowane w zespole rozpoznania pod kątem ich przyczyn i stanowić podstawę do podjęcia odpowiednich środków zaradczych. W związku z tym można stwierdzić, że w rozpoznaniu wojsk lądowych planowanie i kontrola są procesami, które wzajemnie się warunkują. Kontrola polega bowiem na porównaniu stanu rzeczywistego zasobów informacyjnych z potrzebami informacyjnymi określonymi w procesie planowania i ustaleniu na tej podstawie odchyleń. Powody odchyleń są bardzo zróżnicowane. Do najczęstszych przyczyn odchyleń od planu należy zaliczyć: niewłaściwe planowanie zadań dla źródeł rozpoznania[5], nieodpowiednią organizację systemu rozpoznania[6], niewłaściwą realizację planu przez wykonawców, nieprzewidziane zmiany zewnętrzne w środowisku operacji[7]

---

[3] Etap prognostyczny jako zasadniczy w kreowaniu przyszłego sposobu działania przeciwnika. Zob. M. Wrzosek (red.), *Rozpoznawcze przygotowanie pola walki*, s. 36.

[4] Zob. M. Wrzosek, *Działania rozpoznawcze na obszarze kraju*, Warszawa 2003, s. 11.

[5] Np. brak uwzględnienia czynnika czasu, możliwości środków łączności.

[6] Np. zbyt rozległe rejony rozpoznania, brak koordynacji działań rozpoznawczych.

[7] Dotyczy to zarówno zmiany położenia wojsk przeciwnika, jak i zmian w terenie działań spowodowanych skutkami prowadzonych walk.

oraz zmiany organizacyjne w wojskach prowadzących działania. W przypadku wystąpienia odchyleń zespół rozpoznania podejmuje działania korygujące. Należy podkreślić, że w kontekście rozpoznania kontroli można poddać wyniki działalności rozpoznawczej[8] i procesy przetwarzania zasobów informacyjnych[9]. Kontrola wyników koncentruje się na efektach procesu planowania. Natomiast w trakcie kontroli procesów analizowany jest sposób powstawania wyników lub przebieg realizacji. Funkcję kontroli sprawują kierownicy komórek rozpoznawczych. Jak zatem wynika z przeprowadzonych rozważań, samo tylko planowanie wykorzystania źródeł rozpoznania do gromadzenia zasobów informacyjnych nie gwarantuje osiągnięcia celu. Konieczne jest również skuteczne kontrolowanie, które umożliwi w odpowiednim czasie reakcję na zmiany w poziomie wiedzy operacyjno-taktycznej, aby skorygować zaistniałe odchylenia i osiągnąć, pomimo trudności, ustalone cele rozpoznania.

Planowanie jako nadrzędna funkcja w zarządzaniu jest więc wymuszone przez konieczność dysponowania przez system rozpoznania względnie pełnymi zasobami informacyjnymi, potrzebnymi dowódcy do wyboru wariantów realizacji zadań w warunkach ciągłych zmian w środowisku operacji.

1.1. Teoretyczne założenia procesu planowania

W literaturze przedmiotu podkreśla się, że planowanie jako złożony, wieloaspektowy proces przebiegający we współczesnych organizacjach powinno być dobrze zorganizowane i pozostaje w ścisłym związku z procesem decyzyjnym[10]. Wynika z tego, że procesy planowania i decyzyjny są z sobą powiązane informacyjnie, a to z kolei pozwala wnioskować, że oba procesy wykorzystują zasoby informacyjne. W kontekście planowania rozpoznania wojsk lądowych należy wskazać na fakt, że zgromadzone dane rozpoznawcze powinny zapewnić stosowne wiadomości na potrzeby realizacji przyszłych zadań. Zatem terminem „planowanie" należy objąć wszelkie przedsięwzięcia zmierzające do przygotowania informacyjnego przyszłego działania założonego[11], jakim jest niewątpliwie wykonanie zadania bojowego.

Kompleksowy proces planowania jest sekwencyjny i obejmuje: prognozowanie, programowanie i tworzenie planu[12].

Prognozowanie polega na naukowym przewidywaniu przyszłych zjawisk i procesów. Prognoza[13] jest zatem przypuszczeniem co do najbardziej prawdopo-

---

[8] Rezultaty pracy źródeł informacji.

[9] Rezultaty pracy sztabowych komórek rozpoznawczych.

[10] Por. A. Stabryła, *Podstawy zarządzania firmą, modele, metody, praktyka*, s. 119.

[11] Por. T. Pszczołowski, *Organizacja od dołu do góry*, s. 322.

[12] A.K. Koźmiński, W. Piotrowski, *Zarządzanie. Teoria i praktyka*, s. 182.

[13] Prognoza – przewidywanie przyszłych zdarzeń, którego celem jest zmniejszenie ryzyka w procesie podejmowania decyzji. Zob. P. Dittman, *Prognozowanie w przedsiębiorstwie*, Kraków 2004, s. 9.

dobnego kształtu przyszłości – rozwoju sytuacji w obszarze operacji. W tym kontekście plan, jako zbiór celowych działań, zakłada aktywne wykorzystanie źródeł informacji rozpoznawczych, które przez zgromadzenie odpowiednich zasobów informacyjnych stworzą właściwe warunki do podejmowania decyzji i minimalizacji ryzyka operacyjnego w przyszłości.

Programowanie jest zespołem czynności zmierzających do ustalenia sformalizowanego opisu celów działalności systemu rozpoznania oraz określenia optymalnych źródeł informacji (osobowych i elektronicznych) do ich realizacji. W realizacji zakładanego przedsięwzięcia nie należy zapominać o uwzględnieniu środków, jakie będą potrzebne do wdrożenia planu w życie. Tak więc należy dostrzegać fakt otrzymania – ze względu na charakter realizowanego zadania – dostępu do dodatkowych źródeł informacji, rozmiary przestrzenne strefy rozpoznania, wyposażenie źródeł informacji w specjalistyczne urządzenia, a także szereg innych czynników wynikających ze specyfiki zadań rozpoznawczych.

Tworzenie planu dotyczy projektowania przyszłej działalności źródeł informacji w kontekście sposobu i terminu ich wykorzystania w celu uzupełnienia zasobów informacyjnych.

W tej sytuacji powstaje pytanie: czym zatem różni się programowanie od planowania i program od planu? Wyniki obserwacji bezpośredniej przebiegu procesu planowania w czasie ćwiczeń grupowych i dowódczo-sztabowych pozwalają stwierdzić, że różnica polega głównie na tym, że opracowuje się kilka programów (wariantów działania wojsk własnych), natomiast plan przyjęty do realizacji przez kierownika komórki rozpoznawczej jest jeden. Ponadto plan ma charakter obowiązujący[14], program zaś jedynie postulatywny. Dodatkowo należy podkreślić, że plan zbierania informacji, a więc wykorzystania źródeł informacji, jest bardziej sformalizowany niż program (wariant działania), więcej jest w nim elementów składowych. Program wskazuje jedynie kierunki działania podsystemów rozpoznania i sposoby realizacji celów, podczas gdy plan jest zbiorem zadań do wykonania w określonym czasie i miejscu.

Rola planowania w zarządzaniu sprawia, że potrzeba planowania występuje na wszystkich szczeblach organizacyjnych architektury systemu rozpoznawczego. Jednak trzeba pokreślić, że złożoność procesu planistycznego narasta na wyższych szczeblach dowodzenia, gdzie są największe możliwości wykorzystania zasobów informacyjnych w procesie dowodzenia. Z obserwacji działalności sztabowej wynika, że w działaniach operacyjnych kierownicy komórek rozpoznawczych szczebla operacyjnego na ogół poświęcają większość czasu służbowego na planowanie rozwiązań długoterminowych (na szczeblu korpusu planowanie powyżej 72 godzin). Kierownicy komórek rozpoznawczych szczebla taktycznego zajmują się

[14] Często wykonywane są plany, których nazwa kodowa stanowi w późniejszym okresie kryptonim operacji. W takiej sytuacji plan na określony sygnał staje się rozkazem – przykład: operacja „Pustynna Burza".

planowaniem dotyczącym głównie krótkiego okresu działania (od 12 do 72 godzin).

Dostrzegając powyższe uwarunkowania, można zatem stwierdzić, że ze względu na okres obejmujący planowanie działań rozpoznawczych plan zbierania informacji może być: krótkoterminowy (taktyczny – jednoetapowy), długoterminowy (operacyjny – wieloetapowy) lub perspektywiczny (strategiczny).

Złożoność procesu planowania działań rozpoznawczych wynika także ze specyfiki określonego podsystemu rozpoznania. Wnioski z praktycznej działalności komórek rozpoznawczych wskazują, że na przykład oficerowie rozpoznania powietrznego, ze względu na częste zmiany pogody, opracowują jedynie plany krótkookresowe dotyczące pozyskiwania informacji rozpoznawczych z zakresu położenia celów w obszarze operacji i sytuacji ogólnej, ale wykorzystują plany długookresowe do przygotowania koncepcji użycia potencjału powietrznego w kolejnych dniach operacji.

Planowanie to w zasadzie praca na informacjach, tak więc jest procesem informacyjnego[15], przyszłego działania złożonego, w którym do realizacji zadań jest wyznaczanych wiele współdziałających komponentów (podsystemów rozpoznania). Jeżeli planowanie działań rozpoznawczych będziemy traktować jako zbiór uporządkowanych czynności prostych, przewidzianych do wykonania przez zespół (komórkę) oficerów planistów, to sumę efektów działania omawianego zespołu stanowi opracowany plan zbierania informacji[16]. Plan określa zasadnicze problemy koordynacji działań źródeł informacji poszczególnych podsystemów oraz sposób nadzorowania przyszłej lub obecnej strefy rozpoznania. Obejmuje także zadania rozpoznawcze dla poszczególnych wykonawców, ustala czas ich realizacji oraz rejony zbierania informacji rozpoznawczych.

Na podstawie literatury z zakresu organizacji i zarządzania można wnioskować, że dobry plan gromadzenia zasobów informacyjnych powinien spełniać następujące wymagania[17]:

– uwzględniać wszelkie ograniczenia (wynikłe z właściwości środowiska operacji, możliwości źródeł informacji, rozległości rejonu rozpoznania oraz charakteru prowadzonych działań taktycznych) i struktury ugrupowania sił przeciwnika,

– być wewnętrznie zgodnym, w tym rozumieniu zadania stawiane źródłom informacji powinny być dublowane (np. informacje uzyskane ze źródeł rozpoznania elektronicznego powinny być potwierdzone np. rozpoznaniem osobowym), natomiast nie powinny być realizowane w sposób powodujący wzajemne zakłócenia w procesie pozyskiwania informacji,

– stanowić najlepsze – z opracowanych w zaistniałej sytuacji operacyjno-taktycznej wariantów - rozwiązanie, natomiast kryteria[18] przyjęte do jego oceny winny być jasne i wspólne dla wszystkich wariantów planu.

---

[15] T. Pszczołowski, *Organizacja...*, wyd. cyt., s. 322.

[16] Zob: M. Wrzosek, *Działania rozpoznawcze...*, wyd. cyt., s. 8.

[17] Tamże, s. 8–9.

[18] Kryteria do porównania wariantów działania określa dowódca danego szczebla dowodzenia.

Konstrukcja planu zbierania informacji nie zaczyna się od „stanu zerowego", bowiem jak wskazuje praktyka, zazwyczaj wykorzystuje się posiadane, rozwinięte w przestrzeni obszaru operacji źródła informacji, a nawet systemy rozpoznawcze. Planowanie gromadzenia zasobów informacyjnych w swej istocie jest bowiem pewnym procesem decyzyjnym, w ramach którego kierownik komórki rozpoznania musi uwzględnić warunki otoczenia, możliwości środków rozpoznania i potrzeby informacyjne. Wobec tego w zakresie planowania należy przestrzegać określonego algorytmu postępowania[19]:

1. Zbadanie sytuacji.

Określenie obecnego położenia źródeł informacji, ustalenie ich możliwości: w zakresie pozyskiwania i przesyłania danych. Poznanie położenia (rozmieszczenia) i sposobu wykorzystania źródeł rozpoznania sąsiadów (jednostki na skrzydłach, z tyłu i w przodzie) i jednostek współdziałających (np. OT, Straż Graniczna) oraz podporządkowanych i przydzielonych. Określenie poziomu potrzeb informacyjnych wynikającego z priorytetów wskazanych przez dowódcę oraz wiedzy o położeniu i działaniu strony przeciwnej.

2. Opracowanie wariantów możliwych rozwiązań.

Opracowane warianty powinny umożliwić zreorganizowanie dotychczasowego systemu pozyskiwania informacji w jak najkrótszym czasie i przy najmniejszych zmianach organizacyjnych. Każdy wariant wykorzystania źródeł informacji, stosownie do zaistniałej sytuacji operacyjno-taktycznej, ma swoje wady i zalety. Stąd też, w zależności od przyjętego kryterium, wariant pierwszy może być lepszy od drugiego pod względem zabezpieczenia logistycznego, kolejny natomiast może przewyższać pozostałe krótkim terminem pozyskiwania informacji przy niewielkim zaangażowaniu źródeł informacji. Wariant działania w kontekście zdobywania informacji powinien również uwzględniać wprowadzenie do struktury systemu nowych źródeł informacji i odzyskanie tych, które utraciły możliwości uzupełniania zasobów informacyjnych w nowe treści.

3. Ocena opracowanych wariantów i wybór najlepszego.

Opracowane warianty wykorzystania źródeł informacji należy poddać szczegółowej analizie. Przedmiotem analizy powinny być następujące zagadnienia: czas otrzymania pierwszych informacji, przestrzeń objęta rozpoznaniem, zakres tematyczny pozyskiwanych informacji, możliwości wykorzystania dodatkowych źródeł informacji, bezpieczeństwo źródeł. Wynikiem przeprowadzonej analizy powinno być wytypowanie jednego w danej sytuacji operacyjno-taktycznej planu zbierania informacji. Praktyka dydaktyczna i wnioski z praktycznej działalności wojsk wskazują, że najczęściej do wartościowania planu wykorzystywane są następujące kryteria: czas konieczny do uzyskania informacji, zakres tematyczny treści informacyjnych i poziom bezpieczeństwa.

---

[19] Prezentowany algorytm postępowania został wdrożony do działalności sztabowych komórek rozpoznawczych, a jego szczegółowy opis wykorzystano w procesie dydaktycznym w AON. Zob. M. Wrzosek, *Działania rozpoznawcze...*, wyd. cyt. oraz tenże, *Koncepcja działań rozpoznawczych*, „Przegląd Wojsk Lądowych" 2004, nr 5, s. 23.

4. Wdrożenie planu (przyjętego rozwiązania) i obserwacja skutków (kontrola). Wprowadzenie przyjętego planu zbierania informacji umożliwia przekazanie określonych zadań wykonawcom – źródłom. Realizacja planu powinna umożliwić po-zyskiwanie informacji o zakładanych parametrach użytkowych. Napływ informacji, pozyskiwanych przez źródła, pozwoli komórkom rozpoznawczym na uzupełnienie zasobów informacyjnych i weryfikację zgromadzonych treści, co w konsekwencji umożliwi dowódcy określonego szczebla dowodzenia stosowne przeciwdziałanie zamiarom przeciwnika i skuteczne użycie będących w dyspozycji wojsk. W sytuacji kiedy w obszarze operacji nastąpią gwałtowne zmiany, konieczne jest zweryfikowanie dotychczasowego sposobu wykorzystania źródeł i dokonanie niezbędnych modyfikacji[20] (korekt) w planie zbierania informacji. Oczywiste jest, że w ślad za korygowaniem zadań dla źródeł informacji idą do wykonawców stosowne rozkazy.

Przyjęty do realizacji plan zbierania informacji powinien być tak skonstruowany, aby wszelkie zmiany zachodzące w obszarze operacji nie niweczyły precyzyjnie przygotowanego systemu rozpoznania. Dlatego w rozpoznaniu wojsk lądowych realizuje się planowanie kroczące[21]. Oznacza to, że w trakcie realizacji jednego etapu operacji przygotowuje się plan na kolejny etap. W odniesieniu do zasobów informacyjnych zjawisko to jest szczególnie istotne, bowiem wyniki pracy źródeł informacji są podstawą do określenia zadań na kolejny etap działania. Ponadto system rozpoznania zależny jest od systemu dowodzenia, a więc zmiana charakteru działań taktycznych powoduje jednocześnie zmianę potrzeb informacyjnych i konieczność aktualizacji zasobów informacyjnych.

Na podstawie wniosków z obserwacji przebiegu procesu dydaktycznego oraz wyników praktycznej działalności komórek rozpoznania można stwierdzić, że doskonałego planu, zwłaszcza w kontekście gromadzenia zasobów informacyjnych, nie ma. Zasadniczym powodem tego zjawiska jest szereg dynamicznych czynników warunkujących zmiany w otoczeniu – rozwój sytuacji operacyjno-taktycznej. Zmiany w prognozie działania przeciwnika (w ocenie jego zamiarów) powodują natychmiastowe korygowanie planu wykorzystania źródeł informacji. Obniżenie możliwości systemu rozpoznania wymusza na dysponentach zmianę koncepcji działania, a ta z kolei powoduje adekwatne do sytuacji zmiany w planie. Natomiast każde korekty w planowanym wykorzystaniu źródeł informacji pociągają za sobą nowe zadania w zakresie pozyskiwania nowych zasobów informacyjnych.

Następnym etapem planowania jest to tworzenie alternatywnych rozwiązań problemu. Definicja problemu oraz formułowanie alternatyw wiąże się z wartościami i celami do osiągnięcia dla systemu rozpoznania. Alternatywne rozwiązania nie mogą odbiegać od naczelnych zamierzeń dotychczasowych działań. Mają pomagać w budowaniu zasobów informacyjnych, które może być zakłócone

---

[20] Nanoszenie poprawek do przyjętych planów określane jest wieloma terminami – korygowanie, aktualizacja, nowelizacja.

[21] Zob. T. Pszczołowski, *Organizacja...*, wyd. cyt., s. 322.

niepomyślnym rozwojem wydarzeń. Alternatywne rozwiązania należy, podobnie jak plany podstawowe, ocenić pod kątem wad i zalet, jakie mogą być konsekwencją wdrożenia planu do realizacji.

Reasumując, kwestie dotyczące procesu planowania, należy podkreślić, że niezależnie od tego, jakie wyróżnia się etapy planowania, zawsze wskazać można planistę (zespół planowania odpowiedzialny za gromadzenie zasobów informacyjnych), przedmiot (obiekt) planowania (źródła informacji) oraz jego specyficzne otoczenie (środowisko, rodzaj działań taktycznych, charakter zagrożenia).

Proces planowania, w kontekście działalności rozpoznawczej, rozpoczyna się wówczas, gdy zdefiniowane są potrzeby informacyjne użytkowników, a więc pojawia się problem do rozstrzygnięcia, wywołany bądź przez dowódcę lub oficerów sztabu, bądź spowodowany rozwojem sytuacji w obszarze operacji – strefie rozpoznania. Reasumując, zasadniczym powodem rozpoczęcia procesu planowania są określone potrzeby informacyjne, które pozostają w ścisłym związku z dynamiką rozwoju sytuacji operacyjno-taktycznej.

1.2. Praktyczne konteksty procesu planowania rozpoznania

Planowanie w odniesieniu do systemu rozpoznania jest uwarunkowane dwoma zasadniczymi czynnikami. Pierwszy wynika z faktu, że zasoby informacyjne pozyskane przez źródła rozpoznania są podstawą do podejmowania decyzji w stosunku do otrzymanego zadania. Drugi czynnik to fakt, że pozyskane informacje mają określoną wartość informacyjną i w kontekście otrzymanego zadania chodzi o jej zwiększenie. Zatem celem planowania jest racjonalizacja działań różnych źródeł informacji przez opracowanie planu rozpoznania. Podstawą planowania są:

- poziom posiadanych zasobów informacyjnych,
- stan i możliwości źródeł informacji,
- otrzymane zadanie wynikające z dokumentów dowodzenia,
- myśl przewodnia dowódcy i jego zasadnicze potrzeby informacyjne,
- wytyczne przełożonych do organizacji systemu rozpoznania.

Planowanie w aspekcie czynnościowym polega na opracowaniu planu zbierania informacji, a więc przygotowaniu sposobu działania wyznaczonych do tego źródeł informacji, tak aby wykonały swe zadania w określonym czasie. W odniesieniu do działań rozpoznawczych planowanie realizowane jest z zasady dwuetapowo – na okres przygotowania działań (walki) i okres ich prowadzenia. Okres przygotowania działań następuje na podstawie zasobów informacyjnych zgromadzonych w systemie rozpoznania, uzyskanych jako produkty procesu informacyjnego przygotowania pola walki. Natomiast w okresie prowadzenia działań zasoby informacyjne są uzupełniane i aktualizowane przez napływające z obszaru operacji informacje od źródeł.

W aspekcie strukturalnym proces planowania obejmuje następujące przedsięwzięcia:

– analizę potrzeb uzyskania informacji, sposobów i terminów ich zdobywania oraz przekazywania,

– ustalenie zadań dla źródeł informacji,

– podział źródeł informacji według zadań, z uwzględnieniem ich możliwości,

– określenie czasu potrzebnego do przygotowania, przemieszczenia, rozmieszczenia i wykonania zadań,

– wydzielenie dodatkowych (odwodowych) źródeł informacji zdolnych do uzupełnienia systemu rozpoznania.

Planowaniem, jak już ustalono poprzednio, kieruje osobiście kierownik komórki rozpoznawczej w ścisłej współpracy z oficerami sztabu, w tym szczególnie rodzajów wojsk.

Z praktycznej działalności rozpoznawczej wynika, że niezwykłą rolę w procesie planowania odgrywają **wytyczne dowódcy do organizacji systemu rozpoznania**. Dowódca formułuje główne elementy wytycznych na podstawie wniosków z analizy zadania i ustalenia potrzeb informacyjnych dotyczących wiadomości o przeciwniku i środowisku w obszarze przyszłych działań. Na podstawie doświadczeń z ćwiczeń i treningów można stwierdzić, że zasadniczo wytyczne dowódcy do planowania (zarówno w zależności od możliwości źródeł informacji, jak i poziomu świadomości sytuacyjnej) mogą obejmować:

– cel działania systemu rozpoznania (w tym obiekty przeciwnika, o których należy pozyskać informacje),

– główne zadania dla rozpoznania i terminy ich realizacji,

– dodatkowe (nieetatowe) źródła informacji wydzielone do wykonania zadań.

Obowiązek sformułowania wytycznych przez dowódcę wynika z faktu, iż jest on bezpośrednio odpowiedzialny za przygotowanie systemu rozpoznania. Przez wytyczne dowódca ma zatem możliwość określenia podstawowych wymagań, które muszą zostać uwzględnione w procesie planowania wykorzystania źródeł informacji. Ponadto w kontekście zasobów informacyjnych należy zaznaczyć, że w procesie dowodzenia w czasie odprawy informacyjnej formułuje on zasadnicze potrzeby informacyjne dowódcy[22] – ZPID, które ukierunkowują proces planistyczny całej działalności informacyjnej. W dalszym etapie planowania ZPID zostają sprecyzowane przez komórkę rozpoznawczą i na ich podstawie określa się priorytetowe potrzeby rozpoznawcze dowódcy[23] – PPRD, a więc specyficzne wymagania informacyjne, których spełnienie sprosta zapotrzebowaniu informacyjnemu dowódcy odnośnie do sytuacji w obszarze działania. W tym aspekcie PPRD w kolejnym etapie planowania stanowią podstawę do sformułowania szczegółowych zadań dla źródeł informacji.

---

[22] *Commander's Critical Information Requirements* – CCIR.

[23] *Priority Intelligence Requirements* – PIR's.

Przystępując do planowania, kierownik komórki rozpoznawczej powinien przede wszystkim ocenić posiadane zasoby informacyjne o przeciwniku i środowisku operacji. W wyniku tej oceny, na podstawie znajomości norm operacyjno-taktycznych wynikających ze wzorca działań doktrynalnych, doświadczeń z dotychczasowego charakteru walki oraz oceny konkretnej sytuacji i przewidywanych w niej zmian, może on określić ugrupowanie bojowe przeciwnika, wskazać prawdopodobne rejony rozmieszczenia elementów ugrupowania, określić ich rodzaj i skład oraz zamiar dalszego działania. Z kolei, uwzględniając zasadnicze potrzeby informacyjne dowódcy i wytyczne szefa sztabu dotyczące organizacji pracy sztabu, należy przyporządkować źródłom informacji poszczególne obiekty rozpoznania, ustalając w ten sposób, jakie źródło, kiedy elementach jakich elementach ugrupowania bojowego przeciwnika może uzyskać potrzebne informacje. Ponadto należy także określić rejony szczególnego zainteresowania, w których prawdopodobnie będą rozmieszczone istotne elementy ugrupowania bojowego przeciwnika, jak np. zasadnicze zgrupowania jednostek bojowych – przede wszystkim pancernych i zmechanizowanych, środki wsparcia ogniowego, stanowiska dowodzenia i węzły łączności, składy amunicji specjalnej. Liczba rejonów szczególnej uwagi, ich rozległość zależą od konkretnej sytuacji oraz możliwości źródeł rozpoznania.

Istotnym etapem w podziale zadań dla źródeł informacji w stosunku do liczby obiektów w obszarze operacji jest analiza realności wykonania postawionych zadań oraz ustalenie, czy zdobyte informacje odbiorcy otrzymają w określonym czasie. W tym etapie pracy szczegółowemu rozważeniu podlega kwestia przepływu informacji i budowania oraz uzupełniania zasobów informacyjnych. Określenie możliwości źródeł informacji oznacza ustalenie ich fizycznej (technicznej) zdolności do zdobywania określonych danych. Należy przy tym nieustannie pamiętać, że zadania kierowane do źródeł powinny zapewnić uzyskanie odpowiedzi na zasadnicze potrzeby informacyjne dowódcy i umożliwić celowe i efektywne wykorzystanie posiadanego potencjału. Jeżeli, na przykład, dane o przeciwniku można otrzymać w krótkim terminie ze źródeł rozpoznania obrazowego, to oczywiście dla ich zdobycia nie należy planować źródeł rozpoznania osobowego, gdyż czas realizacji zadań będzie dłuższy. Natomiast wyniki ze źródeł rozpoznania elektronicznego mogą być potwierdzone przez źródła rozpoznania osobowego. Aby dane o priorytetowych obiektach przeciwnika były wiarygodne, należy przewidzieć zadania dotyczące określonego obiektu jednocześnie dla kilku źródeł informacji (wykonawców), zapewniając w razie potrzeby synchronizację działań między nimi.

Konieczne w planowaniu wysiłku źródeł informacji jest przestrzeganie zasady ekonomii sił, a więc równomiernego podziału zadań między poszczególne źródła tego samego podsystemu rozpoznania. Chodzi o to, aby wszystkie źródła miały podobną liczbę zadań, dostosowaną do ich możliwości.

W czasie opracowywania planu źródła informacji mogą znajdować się w różnym stopniu zdolności do działania, niektóre będą jeszcze w trakcie realizacji zadań zgodnie z wcześniej opracowanym planem. Może się więc okazać konieczna

reorganizacja systemu rozpoznania, co wymaga określonego czasu i koordynacji zarówno w komórce rozpoznawczej, jak i w sztabie. Stąd wynika potrzeba przeprowadzenia w etapie przygotowania planu wielu kalkulacji operacyjno-taktycznych uwzględniających szereg czynników, które determinują przygotowanie całego systemu rozpoznania do zdobywania informacji.

Trzeba także pamiętać o tym, że poszczególne zadania w zakresie pozyskiwania informacji kierowane do źródeł będą się różniły stopniem trudności, a tym samym niezbędnym do ich realizacji czasem. Niekiedy wystarcza jednorazowe działanie tylko jednego źródła, kiedy indziej zadania muszą być realizowane wysiłkiem wielu elementów systemu w ściśle określonym czasie. Wyniki ob.-serwacji procesu planowania i prowadzenia działań wskazują, że w niektórych sytuacjach operacyjno-taktycznych może być potrzebne zaangażowanie całego systemu rozpoznania, a więc wykorzystanie wszystkich źródeł informacji, i to zarówno w okresie przygotowania, jak i realizacji zadań bojowych. Przedstawione zależności wpływają istotnie na czas uzupełnienia zasobów informacyjnych.

Istotnym zagadnieniem ograniczającym swobodę planowania jest wskazanie przez dowódcę (przełożonego) głównego kierunku rozpoznania, określanego również jako punkt ciężkości działań rozpoznawczych. Należy zakładać, że w natarciu punkt ciężkości działań rozpoznawczych będzie na ogół pokrywał się z kierunkiem głównego uderzenia wojsk własnych. Natomiast w działaniach obronnych będzie lokowany na kierunkach uderzeń przeciwnika oraz na odcinkach terenu wyprowadzających na skrzydła i tyły działających wojsk.

Odpowiednio do przyjętego punktu ciężkości należy zatem zaplanować i zrealizować rozwinięcie źródeł informacji w taki sposób, aby mogły one uzupełniać zasoby informacyjne systemu rozpoznania najpierw o informacje dotyczące zasadniczych elementów ugrupowania bojowego przeciwnika. W praktycznej działalności rozpoznawczej skupienie punktu ciężkości działań rozpoznawczych na wybranym kierunku osiąga się przede wszystkim przez gromadzenie we wskazanym rejonie większości źródeł informacji. Innym sposobem tworzenia punktu ciężkości jest zawężenie granic rejonu rozpoznania, co powoduje zwiększenie nasycenia określonego obszaru źródłami informacji. Kolejnym rozwiązaniem omawianego problemu jest przeniesienie priorytetów rozpoznania w zakresie informacyjnego wzmocnienia sił wykonujących zasadnicze zadania.

Planując wykorzystanie osobowych źródeł informacji w ugrupowaniu wojsk przeciwnika, należy uwzględnić potrzebę ich odzyskiwania oraz warunki bezpiecznego manewru (przejście przez linie styczności walczących wojsk), a także możliwości ich współdziałania z pozostającymi w okrążeniu wojskami własnymi. W tym zakresie w procesie planowania należy dokonać niezbędnych uzgodnień, tak aby nie dopuścić do utraty osobowych źródeł informacji na skutek własnego ognia lub błędów organizacyjnych.

Wiele ograniczeń w zakresie procedury planowania dotyczy elektronicznych źródeł rozpoznania. Dla każdego źródła należy wybrać miejsce (rejon) zasadniczego i zapasowego stanowiska rozwinięcia, które powinno być uprzednio roz-

poznane i w razie potrzeby odpowiednio rozbudowane pod względem inżynieryjnym. Stanowisk rozwinięcia nie należy z reguły wybierać w pobliżu rozmieszczenia ważnych dla przeciwnika elementów ugrupowania wojsk własnych lub rejonów będących obiektem uderzenia, ponieważ zwiększa to niebezpieczeństwo utraty źródeł informacji.

Ponieważ nie jest możliwe wcześniejsze ustalenie wszystkich zadań, które niewątpliwie wynikną w warunkach dynamicznych zmian w sytuacji i spowodują konieczność wprowadzenia dodatkowych źródeł informacji na nowe pojawiające się kierunki działania wojsk, konieczne wydaje się posiadanie odwodu – rezerwy źródeł rozpoznania. Niezbędna rezerwa źródeł rozpoznania jest konieczna do szybkiej zamiany (luzowania) tych elementów systemu rozpoznania, które utraciły zdolności zasilania informacyjnego.

Końcowym etapem planowania jest określenie sposobu przekazywania pozyskiwanych informacji. Problem ten dotyczy zarówno organicznego (własnego) systemu rozpoznania, jak i podległych podsystemów oraz nadsystemu, a więc nadrzędnego szczebla dowodzenia. Nie należy zapominać również o wymianie informacyjnej z otoczeniem, a więc sąsiednimi i współdziałającymi jednostkami.

1.3. Potrzeby informacyjne użytkowników systemu rozpoznania

Przystępując do identyfikacji potrzeb informacyjnych systemu rozpoznania, należy określić, czym tak naprawdę jest analizowany termin. **Potrzeba informacyjna** jest w praktyce opisem odczuwanej przez użytkownika luki informacyjnej, obrazującej niedostatek jego wiedzy na dany temat[24]. Wiedzę w tym przypadku można traktować jako uporządkowany, mniej lub bardziej kompletny, posiadający swą własną strukturę wewnętrzną, spójny zbiór informacji dotyczących określonej dziedziny, zagadnienia lub obserwowanego wycinka rzeczywistości, które użytkownik posiada w danym czasie i miejscu[25]. Z tego powodu często lukę informacyjną określa się jako impuls uruchamiający cały system rozpoznania przeznaczony do gromadzenia informacji, które w konsekwencji stanowić będą zasoby informacyjne. Należy przy tym założyć, że użytkownik posiada już pewien określony zasób informacji dotyczący wybranych elementów ugrupowania bojowego lub operacyjnego, a więc zbiór zidentyfikowanych obiektów przeciwnika, który umożliwia prowadzenie bieżących i planowanie przyszłych działań. Zatem potrzeba informacyjna będzie wynikała z poziomu złożoności ugrupowania operacyjnego potencjalnego przeciwnika, a więc rozmieszczenia obiektów w obszarze operacji oraz zakresu posiadanej wiedzy na ich temat. Z powyższego wynika, że każdy użytkownik systemu rozpoznania, chcąc

[24] Por. W. Flakiewicz, *Systemy informacyjne w zarządzaniu*, s. 28.
[25] Tamże, s. 35.

uzyskać określoną informację – poszerzyć obszar dostępnej mu wiedzy, kreuje potrzeby informacyjne. Z tego wynika, że system rozpoznania powinien nie tylko zapewnić gromadzenie informacji, ale także wykorzystanie zgromadzonych zasobów informacyjnych. Ponadto powinien umożliwiać określenie potrzeb w formie pytań kierowanych do systemu nadrzędnego, a dotyczących nowych obiektów, aby zapewnić współrzędne położenia celów do skutecznego oddziaływania (ogniowego, elektronicznego, psychologicznego).

Potrzeby informacyjne zgłaszane do systemu rozpoznania są generowane przez wielu użytkowników, a struktura potrzeb jest zależna od następujących czynników:

– zakresu i charakteru realizowanych zadań oraz związanych z tym luk informacyjnych,

– stopnia wystarczalności wiedzy i możliwości użytkownika[26] do samodzielnego pozyskiwania z otoczenia informacji użytecznych na temat obiektów pola walki,

– zaawansowania technologicznego źródeł oraz odbiorców informacji (np. wspomaganie informatyczne, pojemność kanałów łączności).

Wobec tych czynników, które warunkują strukturę potrzeb informacyjnych, można stwierdzić, że każdy użytkownik powinien dobrze znać swoje potrzeby informacyjne i wiedzieć, jakie informacje są niezbędne do wykonywania podstawowych funkcji i działań operacyjnych, tworzenia oraz realizacji programów i planów. W tym celu musi wiedzieć, jakimi możliwościami dysponuje w zakresie oddziaływania na poszczególne obiekty przeciwnika[27].

Przyjmując, że system rozpoznania jest elementem systemu dowodzenia, należy wnioskować, że jego dysponentem jest dowódca operacyjny. Zatem to dowódca powinien określać, jakie potrzeby informacyjne są zaspokajane w niedostatecznym stopniu (np. ile obiektów będących w zasięgu oddziaływania środków rażenia nie zostało wykrytych), a jakie nie są w ogóle zaspokajane (np. obiekty nie zostały zidentyfikowane, pomimo że znajdują się w zasięgu rażenia), a także – w jakim zakresie dystrybucja informacji o położeniu obiektów służy procesowi podejmowania decyzji i sprawnemu dowodzeniu[28].

Potrzeby informacyjne dowódcy powinny być określane w sposób jak najbardziej fachowy i w miarę dokładnie przez kompetentnych specjalistów (w woj.-skach lądowych – oficerów rodzajów wojsk), aby pozyskiwane z systemu rozpoznania informacje były jak najbardziej aktualne i wiarygodne, tak by można było szybko i elastycznie reagować na zmieniające się warunki prowadzenia operacji i jej środowisko. Im bardziej złożona i zmienna jest sytuacja w obszarze operacji,

---

[26] Możliwości są zależne między innymi od poziomu technicznego zaawansowania środków rozpoznania.

[27] Zob. M. Wrzosek, *Obiekty rozpoznania jako cele w procesie targetingu*, [w:] *Targeting w procesie dowodzenia*, Warszawa 2004, s. 38.

[28] Problemy dotyczące identyfikacji obiektów pola walki autor rozwiązywał w ramach pracy naukowo-badawczej. Zob. A. Tomaszewski, *System identyfikacji obiektów pola walki w oparciu o koncepcję sieciocentryczną (NNEC - NATO Network Enabled Capability)*, Warszawa 2004.

tym bardziej szczegółowe muszą być również pozyskiwane informacje na temat obiektów pola walki.

Istotą działania systemu rozpoznania jest więc doprowadzenie do stanu, kiedy pozyskane informacje równać się będą potrzebom informacyjnym użytkowników. W celu ustalenia czynników, które determinują potrzeby informacyjne, przeprowadzono analizę modelowego ugrupowania operacyjnego zgrupowania wojsk potencjalnego przeciwnika. Stwierdzono, że potrzeby informacyjne wzrastają w wyniku nagromadzenia zadań realizowanych przez wojska w rejonie operacji (wynikają z celów operacji). Zatem im więcej zadań operacyjnych, tym większe potrzeby pozyskania informacji o obiektach w obszarze operacji.

Kolejnym czynnikiem, wpływającym na potrzeby informacyjne kierowane do systemu rozpoznania, jest poziom dowodzenia. Na najniższych poziomach dowodzenia informacje muszą być szczegółowe i przekazywane w trybie automatycznym. Wynika to z faktu, że obiekty oraz sytuacja operacyjno-taktyczna szybko ulegają zmianie. Szczególnie elementy ugrupowania przeciwnika zmieniają swoje położenie (przemieszczają się), tworzą grupy obiektów (zgrupowania zadaniowe), reorganizują strukturę lub znikają z obszaru operacji.

Na podstawie wyników obserwacji przebiegu ćwiczeń stwierdzono, że w przypadku wzrostu zadań operacyjnych zależność jest wprost proporcjonalna – im więcej zadań, tym większa ilość potrzeb informacyjnych dotyczących sytuacji w obszarze operacji. Ponadto należy podkreślić, że na skutek wzrostu liczby uczestników w operacjach wielonarodowych zadania systemu rozpoznania są coraz liczniejsze i obejmują nowe kategorie zasobów informacyjnych. Stwierdzenie to wydaje się oczywiste, ale ma głębszy podtekst. Rozwój technik informacyjnych na przełomie XX i XXI wieku został podyktowany rosnącą potrzebą stworzenia narzędzia, które pomogłoby siłom zbrojnym przetworzyć zasoby informacyjne niezbędne do realizacji zadań operacyjnych lub mandatowych, a dotyczące sytuacji operacyjno-taktycznej – czasami nawet poszczególnych obiektów pola walki.

Funkcjonalny[29] i instytucjonalny[30] rozwój sił zbrojnych sprawia, że system rozpoznania musi gromadzić zasoby informacyjne, które pozwolą mu odpowiedzieć na potrzeby kierowane zarówno przez użytkowników, jak i innych współdziałających w obszarze operacji organizacji (humanitarnych) i instytucji (rządowych i pozarządowych). Następnie system rozpoznania powinien także przetwarzać zasoby informacyjne o środowisku operacji (otoczeniu) w celu lepszego wykorzystania ich w procesie dowodzenia.

O ile zależność między zadaniami systemu rozpoznania a potrzebami informacyjnymi użytkowników można określić jako wprost proporcjonalną, o tyle zależność między szczeblem dowodzenia a charakterystycznymi dla niego potrzebami informacyjnymi jest innej natury. W tym przypadku istotna jest nie ilość informacji, lecz ich jakość. Potrzeby informacyjne różnych szczebli dowodzenia są

---

[29] Powstanie sił zadaniowych do realizacji określonych zadań przez spełnienie swoich funkcji operacyjnych.

[30] Np. nowe formacje aeromobilne, śmigłowce w wojskach lądowych, aparaty bezpilotowe, satelity.

określane przez charakter decyzji[31] podejmowanych na poszczególnych poziomach struktury dowodzenia wojskami (strategiczny, operacyjny, taktyczny). Ponadto obserwacje bezpośrednie wskazują, że każda z komórek funkcjonalnych stanowiska dowodzenia posiada swe własne zasoby informacyjne, w stosunku do których określa potrzeby informacyjne. Stąd wynika wniosek, że łączne zapotrzebowanie na informacje, kierowane przez poszczególne komórki funkcjonalne stanowiska dowodzenia do systemu rozpoznania, jest sumą informacji niezbędnych dla prawidłowej realizacji zadań przez dany szczebel dowodzenia. Należy jednak podkreślić, że poszczególne specjalistyczne źródła informacji mogą zaspokajać potrzeby informacyjne zgłaszane przez wielu użytkowników.

Na podstawie wyników obserwacji ćwiczeń dowódczo-sztabowych można stwierdzić, że nie wszystkie potrzeby informacyjne systemu rozpoznania są racjonalne, a nawet daleko im do tego. Kierowane w toku ćwiczeń zapotrzebowania na informacje pozostawały bez istotnego związku z sytuacją operacyjno-taktyczną, a nawet charakterem prowadzonych działań.

Tymczasem praktyka wskazuje, że potrzeby nieracjonalne również należy uwzględniać w działalności rozpoznawczej. Może okazać się bowiem, że pozornie mało istotne informacje będą stanowić w rezultacie procesu agregacji użyteczne wiadomości. Wynika z tego, iż w zespołach rozpoznania oficerowie powinni umieć łączyć ze sobą treści informacyjne różnych zbiorów i poprawnie formułować wnioski w odniesieniu do stanowisk lub zespołów, które zgłaszały potrzeby informacyjne. Można z tego wysnuć także inny wniosek, że każdy zespół funkcjonalny stanowiska dowodzenia powinien dysponować dostępem do zasobów informacyjnych rozpoznania, nawet jeśli w opinii użytkownika wydaje się on niepotrzebny.

Na podstawie powyższych ustaleń można wyróżnić dwa **rodzaje potrzeb informacyjnych:**

- potrzeby związane z procesem podejmowania decyzji (które, jak wynika z praktyki dowódczo-sztabowej, często nie zanikają wraz z chwilą podjęcia decyzji);
- potrzeby związane ze stanowiskiem (statusem) zgłaszającego (osoby fizycznej lub prawnej[32]) – są to potrzeby znaczące i jak najbardziej oczywiste z punktu widzenia odbiorcy, chociaż – jak wskazują doświadczenia – nieczęsto mają charakter racjonalny informacyjnych aspekcie zasobów informacyjnych systemu rozpoznania[33].

Wnioski z praktycznej działalności rozpoznawczej wskazują, że nie należy ignorować drugiego rodzaju potrzeb, pomimo iż angażują źródła informacji do działania, ponieważ stanowią one część potrzeb informacyjnych definiowanych pod adresem systemu rozpoznania. Ponadto wnioski z analizy literatury przedmiotu

---

[31] Decyzje probabilistyczne dotyczące rozwoju sytuacji i parametryczne dla środków rażenia.

[32] Np. dowódca, szef G-3 lub sztab sąsiedniej jednostki.

[33] Wyniki obserwacji ćwiczeń dowódczo-sztabowych wskazują, że często wymagane są informacje rozpoznawcze, których pozyskanie nie jest możliwe w określonym etapie działania.

wskazują, że każdy rodzaj potrzeb informacyjnych jest istotnym elementem życia organizacji[34]. Z tego względu podejmowane są działania zmierzające do koordynacji potrzeb informacyjnych wielu użytkowników. Złożoność potrzeb informacyjnych jest pochodną sytuacji i liczby podmiotów zaangażowanych do działania. Z tego powodu koordynacją potrzeb informacyjnych zajmują się w komórkach rozpoznawczych wydzielone osoby funkcyjne, zapewniając właściwą dystrybucję zasobów informacyjnych systemu rozpoznania.

Proces planowania działań rozpoznawczych zmierza do zaspokojenia potrzeb informacyjnych dowódcy i sztabu. Zatem proces planowania jest uwarunkowany realizacją wyznaczonych systemowi rozpoznania wojsk lądowych celów działania. W takim ujęciu proces planowania jest podstawową funkcją w kierowaniu systemem rozpoznania.

Formalnym dokumentem określającym działania umożliwiające osiągnięcie przez system rozpoznania wyznaczonych celów jest plan zbierania informacji ujmujący w swej treści wszystkie źródła informacji. Za najważniejsze kryteria planowania w zarządzaniu zasobami informacyjnymi uznać należy[35]: horyzont czasu planowania (okres planistyczny), pole planu (liczba podsystemów rozpoznania objętych planem) i charakter planu (strategiczny, operacyjny, taktyczny).

Kompleksowy **proces planowania** jest sekwencyjny i obejmuje: **prognozowanie**, **programowanie** i **tworzenie planu**. W etapie prognozowania zakłada się aktywne wykorzystanie źródeł informacji, które w odniesieniu do sił przeciwnika przez zgromadzenie odpowiednich zasobów informacyjnych umożliwią właściwe warunki do podejmowania decyzji i minimalizacji ryzyka operacyjnego w przyszłości. Programowanie, będące kolejnym etapem planowania, jest zestawem czynności zmierzających do ustalenia celów działalności systemu rozpoznania oraz określenia optymalnych źródeł informacji (osobowych i elektronicznych) do ich realizacji. Ostatni etap to tworzenie planu obejmujące projekt przyszłej działalności poszczególnych źródeł informacji w kontekście sposobu i terminu ich wykorzystania w celu uzupełnienia i aktualizacji zasobów informacyjnych.

Proces planowania rozpoczyna się wówczas, gdy zdefiniowane są potrzeby informacyjne użytkowników, a więc z punktu widzenia ośrodka decyzyjnego pojawia się problem do rozstrzygnięcia. W takiej sytuacji dowódca formułuje **zasadnicze potrzeby informacyjne**, które ukierunkowują proces planistyczny całej działalności informacyjnej. W związku z koniecznością realizacji zasadniczych potrzeb informacyjnych w ośrodku decyzyjnym następuje określenie możliwości źródeł informacji, co oznacza ustalenie ich fizycznej (technicznej) zdolności do zdobywania określonych danych, a następnie opracowanie i przekazanie zadań, które powinny zapewnić uzyskanie odpowiedzi na zasadnicze

---

[34] Zob. A. Pawłowska, *Zasoby informacyjne w administracji publicznej w Polsce*, s. 74.

[35] Kryteria przyjęto za: A.K. Koźmiński, W. Piotrowski, *Zarządzanie, teoria i praktyka*, s. 188.

potrzeby informacyjne dowódcy i umożliwić celowe i efektywne wykorzystanie posiadanego potencjału.

Potrzeby informacyjne zgłaszane do systemu rozpoznania są określane przez wielu użytkowników, a struktura potrzeb jest uwarunkowana szeregiem czynników. Do najważniejszych zaliczono:

– zakres i charakter realizowanych zadań oraz zakres uzupełnienia związanych z tym luk informacyjnych,

– stopień wystarczalności wiedzy i możliwości użytkownika do samodzielnego pozyskiwania z otoczenia informacji użytecznych na temat obiektów pola walki;

– zaawansowanie technologiczne źródeł oraz odbiorców informacji (np. wspomaganie informatyczne, pojemność kanałów łączności).

W kontekście przedstawionych czynników można stwierdzić, że każdy użytkownik powinien mieć rozeznanie w zakresie potrzeb informacyjnych i wiedzieć, jakie informacje są niezbędne do wykonywania podstawowych funkcji i działań, tworzenia oraz realizacji programów i planów. Wnioski z obserwacji przebiegu ćwiczeń i działalności praktycznej elementów systemu rozpoznania skłaniają do stwierdzenia, że potrzeby informacyjne wzrastają w czasie intensyfikacji zadań realizowanych przez wojska w rejonie działania. Zatem im więcej zadań operacyjnych, tym większe potrzeby pozyskania informacji o obiektach w strefie rozpoznania.

Istotnym czynnikiem wpływającym na potrzeby informacyjne kierowane do systemu rozpoznania jest także poziom dowodzenia. Na najniższych poziomach dowodzenia informacje muszą być szczegółowe i przekazywane w trybie automatycznym. Wynika to z faktu, że obiekty oraz sytuacja operacyjno-taktyczna szybko się zmieniają.

Istotą działania systemu rozpoznania jest doprowadzenie do stanu, kiedy pozyskane informacje równać się będą potrzebom informacyjnym użytkowników[36].

Doświadczenia z udziału wojsk lądowych SZ RP w misjach i operacjach poza granicami kraju wskazują, że w procesie planowania rozpoznania należy uwzględnić współpracę informacyjną między organizacjami cywilnymi oraz agendami wywiadu wojskowego. W takiej sytuacji do wymiany informacyjnej mogą być angażowani oficerowie rozpoznania w zakresie oceny rozwoju sytuacji militarnej, natomiast analitycy i specjaliści cywilni do oceny spraw politycznych. W gromadzeniu informacji rozpoznawczych korzysta się także z pomocy przedstawicieli różnych organizacji działających w rejonie misji. Gromadzone są informacje od obserwatorów wojskowych ONZ, oficerów wywiadu, pracowników placówek dyplomatycznych, a także przedstawicieli instytucji rządowych. Dlatego proces planowania rozpoznania powinien uwzględniać wszystkie źródła informacji o rejonie działania jednostki.

---

[36] Jest to sytuacja idealna. W działaniach praktycznych jedynie w określonym zakresie możliwe jest uzyskanie efektu, gdy potrzeby informacyjne użytkowników są w pełni zaspokojone.

1.4. Planowanie rozpoznania jako proces

Planowanie w komórkach rozpoznawczych stało się wyspecjalizowaną funkcją. Zajmują się nim w ramach podziału zadań wydzielone zespoły funkcjonalne. Wobec dynamicznych zmian w sytuacji planowanie i wykonanie (tzw. realizacja działań) to zadania całkiem różnych komórek organizacyjnych, które mają odpowiednie siły i środki oraz stosowne w tym zakresie przygotowanie merytoryczne i doświadczenie.

Planowanie jest procesem wyboru celów (zadań rozpoznawczych), ustaleniem programów (potocznie nazywanych również scenariuszami) działania potrzebnych do realizacji konkretnych zadań rozpoznawczych oraz wyborem metod niezbędnych do zapewnienia ich realizacji. Planowanie jest więc sformalizowanym procesem określania i realizacji celów dla sił i środków rozpoznania.

1.4.1. Planowanie rozpoznania patrolowego

Planowanie rozpoznania, a w tym rozpoznania patrolowego, podobnie jak każda działalność w jednostce, podlega całkowicie dowódcy. Jest on odpowiedzialny za całokształt problematyki związanej z działalnością rozpoznawczą. Zatem dowódca każdej jednostki prowadzącej działania lub przygotowującej się do realizacji określonych zadań zobowiązany jest do zorganizowania rozpoznania, a w tym rozpoznania patrolowego, nie czekając na rozkazy i wytyczne w tym zakresie. Ponieważ dowódca powinien posiadać pełną orientację w sytuacji, należy zakładać, że im szybciej się ona zmienia, tym ważniejsze staje się terminowe i precyzyjne przekazywanie informacji z rozpoznania. Należy przy tym także podkreślić, że im większy obszar prowadzonych działań, tym większe zaangażowanie systemu rozpoznania. Znawcy problemu twierdzą nawet, że przygotowaniu i prowadzeniu rozpoznania dowódca powinien poświęcić nie mniej czasu niż samym działaniom bojowym.

Z punktu widzenia obowiązków funkcyjnych organizatorem rozpoznania patrolowego i bezpośrednim wykonawcą zadań określonych przez dowódcę jest kierownik zespołu rozpoznawczego. W tym kontekście jest on również kordynatorem działań rozpoznawczych jednostek ogólnowojskowych i pododdziałów rodzajów wojsk. Zatem w aspekcie planistycznym do jego obowiązków należy:

– ciągła znajomość sytuacji w pododdziałach rozpoznawczych,

– przedstawianie dowódcy propozycji dotyczących zadań rozpoznawczych i wariantów organizacji systemu rozpoznania,

– planowanie i kierowanie działaniami podległych sił i środków oraz koordynowanie całokształtu działań rozpoznawczych na danym szczeblu dowodzenia,

– nadzorowanie wykonania zadań oraz udzielanie wykonawcom niezbędnej pomocy w przygotowaniu i prowadzeniu działań rozpoznawczych,

– opracowywanie meldunków rozpoznawczych dla dowództwa wyższego szczebla i współdziałających jednostek,

– udział w przedsięwzięciach obrony informacyjnej (dezinformacja) i zakłócania procesów informacyjnych przeciwnika (działania demonstracyjne sił rozpoznawczych),

– zapewnienie bezpieczeństwa elementom rozpoznawczym oraz odzyskiwanie i wprowadzanie dla działania sił będących w odwodzie. Nawet jeżeli dowódca z różnych przyczyn nie określił priorytetów i wytycznych dla zespołu rozpoznania, nie zwalnia to kierownika zespołu rozpoznania od planowania rozpoznania, w tym rozpoznania patrolowego.

Ponadto, oficerowie rodzajów wojsk, którym podlegają specjalistyczne siły i środki rozpoznania, w zakresie planowania rozpoznania mają obowiązek:

– planowania i kierowania działaniami podległych sił i środków rozpoznania (we współpracy z kierownikiem zespołu rozpoznawczego),

– planowania i realizowania przedsięwzięć związanych z zapewnieniem należytego rozmieszczenia jednostek rozpoznawczych w ugrupowaniu,

– udzielania niezbędnej pomocy oraz nadzorowania realizowanych zadań przez rozpoznawcze elementy specjalistyczne.

Planowanie rozpoznania patrolowego to jedna z funkcji dowodzenia, która opiera się na wnikliwej ocenie położenia. Proces dowodzenia realizowany w wojskach lądowych został zdefiniowany i scharakteryzowany w opracowaniu ATP-3.2 (*Land Operations*), który jako dokument doktrynalny stanowił punkt wyjścia do opracowania rozwiązań uznanych za najbardziej właściwe w wojskach lądowych, a ujętych w „Planowaniu działań na szczeblu taktycznym w wojskach lądowych" (DD/3.2.5)[37].

W tym kontekście planowanie rozpoznania patrolowego polega na przewidywaniu przyszłego układu rzeczowo-czasowo-przestrzennego nadchodzących działań oraz formułowaniu do tego układu odpowiednich celów. Zatem celem planowania rozpoznania patrolowego jest racjonalizacja patrolowych działań rozpoznawczych przez opracowanie planu zbierania informacji (planów alternatywnych lub cząstkowych z różnym stopniem szczegółowości)[38]. Proces planowania rozpoznania patrolowego rozpoczyna się wówczas, gdy zdefiniowany jest problem do rozstrzygnięcia, wywołany bądź przez sygnały pochodzące ze sztabu jednostki prowadzącej działania, bądź z pola walki – rejonu odpowiedzialności lub zainteresowania rozpoznawczego.

Podstawę planowania działań rozpoznawczych, a w tym także rozpoznania patrolowego, stanowią:

– otrzymane zadanie wynikające z rozkazu operacyjnego,

– załącznik do rozkazu operacyjnego z uzupełnieniami dotyczącymi działalności rozpoznawczej,

---

[37] *Planowanie działań na szczeblu taktycznym w wojskach lądowych*, DD/3.2.5, Dowództwo Wojsk Lądowych, Zarząd Operacji Lądowych, Warszawa 2007.

[38] Por. *Działania rozpoznawcze, tymczasowa instrukcja*, DWLąd, Warszawa 2002, s. 189.

– myśl przewodnia dowódcy i jego zasadnicze potrzeby informacyjne,
– wytyczne do prowadzenia rozpoznania,
– stan sił i środków rozpoznania,
– posiadane informacje o przeciwniku.

Planowanie rozpoznania patrolowego w aspekcie czynnościowym polega na przygotowaniu programu działania wyznaczonych do tego sił i środków rozpoznawczych, a w konsekwencji opracowaniu planu zbierania informacji, tak aby zrealizować zadanie w określonym czasie. Planowanie realizowane jest z zasady dwuetapowo – okres przygotowania działań i okres ich prowadzenia:

- **w okresie przygotowania działań:**

– wypracowanie i postawienie zadań do rozpoznania,
– określenie zasadniczych problemów współdziałania,
– zorganizowanie zabezpieczenia bojowego i logistycznego,
– zorganizowanie systemu dowodzenia i łączności rozpoznania;

- **w czasie działań:**

– kierowanie systemem rozpoznania;
– wypracowywanie zadań rozpoznawczych i precyzowanie zagadnień współdziałania,
– realizacja przedsięwzięć zabezpieczenia bojowego i logistycznego działań rozpoznawczych.

W aspekcie strukturalnym planowanie rozpoznania patrolowego obejmuje następujące przedsięwzięcia (fazy):

- sprecyzowanie celu i zadań rozpoznania;
- wypracowanie koncepcji wykorzystania potencjału rozpoznawczego i bojowego oddziału (związku taktycznego), a w niej:

– określenie rejonów odpowiedzialności i zainteresowania rozpoznawczego, rejonów szczególnego zainteresowania oraz kierunku (rejonu) skupienia głównego wysiłku,
– podział rejonów odpowiedzialności rozpoznawczej pomiędzy wykonawców zadań rozpoznania (wojska rozpoznawcze oraz pozostałe elementy ugrupowania bojowego oddziału i związku taktycznego),
– konkretyzację zadań rozpoznania dla wykonawców i określenie terminów, kolejności oraz ewentualnych sposobów ich realizacji,
– zsynchronizowanie wysiłku wszystkich rodzajów rozpoznania na rzecz realizacji zadań najważniejszych;

- określenie przedsięwzięć bojowego i logistycznego zabezpieczenia;
- ustalenie głównych problemów współdziałania;
- opracowanie planu rozpoznania.

A zatem planowanie rozpoznania patrolowego zawiera w sobie sprecyzowanie i udokładnienie koncepcji działań rozpoznawczych wraz z zadaniami, sposobami i terminami ich realizacji oraz przedsięwzięcia wszechstronnego ich zabezpieczenia.

Mówiąc o zastosowaniu konkretnej metody w planowaniu rozpoznania patrolowego (kolejnego lub równoległego planowania), należy mieć zawsze na uwadze: sytuację taktyczną, treść zadania bojowego i sposób jego wykonania, czas na przygotowanie walki, doświadczenie i umiejętności współpracowników i podwładnych, styl pracy dowódcy[39].

Konstrukcja planu zbierania informacji nie zaczyna się od „stanu zerowego", zazwyczaj wykorzystuje się posiadane, rozwinięte w przestrzeni pola walki elementy bądź systemy rozpoznawcze, w tym rozpoznania patrolowego. Planowanie w swej istocie bowiem jest procesem decyzyjnym, w ramach którego komórka rozpoznania musi uwzględnić warunki otoczenia, możliwości środków rozpoznania i potrzeby informacyjne. Wobec powyższego w zakresie planowania działań rozpoznania patrolowego celowe jest przestrzeganie określonego algorytmu postępowania, jak zaproponowano w podrozdziale 1.3.

- **Sprecyzowanie celu i zadań rozpoznania** jest podstawowym obowiązkiem dowódcy. W procesie dowodzenia w czasie odprawy informacyjnej dowódca formułuje zasadnicze potrzeby informacyjne dowódcy[40] – ZPID, które ukierunkowują proces planistyczny rozpoznania, w tym rozpoznania patrolowego. W dalszym etapie planowania ZPID zostają sprecyzowane przez komórkę rozpoznawczą i na ich podstawie określa się priorytetowe potrzeby rozpoznawcze dowódcy[41] – PPRD, a więc specyficzne wymagania informacyjne, których spełnienie sprosta zapotrzebowaniu informacyjnemu dowódcy wobec sytuacji w rejonie (obszarze) działania. W tym aspekcie PPRD w kolejnym etapie planowania stanowią podstawę do sformułowania szczegółowych zadań rozpoznawczych.

Obowiązek sformułowania wytycznych przez dowódcę wynika z faktu, iż jest on bezpośrednio odpowiedzialny za przygotowanie działalności rozpoznawczej. Poprzez wytyczne dowódca ma zatem możliwość określenia podstawowych wymagań, które muszą zostać uwzględnione w procesie planowania i sprecyzowane przez funkcyjnych oficerów sztabu (rozpoznanie rodzajów wojsk) zaangażowanych do realizacji tego procesu.

Wytyczne dowódcy do planowania (w zależności od poziomu przygotowania pionu rozpoznania do działania, jak i sytuacji operacyjno-taktycznej) mogą obejmować:

– cel działania systemu rozpoznania danego szczebla (obiekty przeciwnika istotne dla realizacji zadania przez dowódcę),

– główne zadania rozpoznawcze (ustalić, wykryć, potwierdzić) i terminy ich realizacji,

– punkt ciężkości działań rozpoznawczych (rejon, obiekty, gdzie należy skupić główny wysiłek),

– dodatkowe (nieetatowe) siły i środki wydzielone do wykonania zadań rozpoznawczych,

---

[39] Por. *Planowanie działań na szczeblu taktycznym...*, wyd. cyt., s. 11.

[40] *Commander's Critical Information Requirements* – CCIR.

[41] *Priority Intelligence Requirements* – PIR's.

– inne wytyczne (ustalenia) niezbędne w danej sytuacji operacyjno-taktycznej.

Dostrzegając w procesie planistycznym istotną rolę szefa sztabu, należy wskazać, że jego wytyczne w zakresie organizacji rozpoznania mogą głównie dotyczyć ustalenia terminów realizacji zadań rozpoznawczych i opracowania podstawowych dokumentów dowodzenia. Analizując zakres obowiązków funkcyjnych, można stwierdzić, że szef sztabu odpowiada za koordynację i współdziałanie. Zagadnienie to obejmuje również problematykę przemieszczenia oraz rozwinięcia w przestrzeni operacyjnej systemu rozpoznania lub jedynie jego poszczególnych elementów i zapewnienie przepływu informacji.

Cel i zadania wynikają z: analizy otrzymanego zadania bojowego, oceny potrzeb rozpoznania, aktualnej sytuacji bojowej przeciwnika i stanu wiedzy o nim, wniosków z oceny terenu i warunków pogodowych, żądań dowódcy, zamiaru rozegrania walki. Podczas ich wypracowania kierownik zespołu rozpoznania powinien także uwzględnić możliwości przeciwdziałania realizacji zadań przez przeciwnika.

Przystępując do planowania, zespół rozpoznania powinien przede wszystkim dokonać analizy ZPID, określić PPRD, ocenić posiadane wiadomości o przeciwniku i terenie przyszłych działań. W wyniku tej analizy, na podstawie znajomości norm operacyjno-taktycznych wynikających ze wzorca działań doktrynalnych, doświadczeń z dotychczasowego charakteru walki oraz oceny konkretnej sytuacji i przewidywanych w niej zmian, należy określić: ugrupowanie bojowe przeciwnika, prawdopodobne rejony rozmieszczenia elementów ugrupowania, ich charakter (rodzaj, skład) oraz zamiar dalszego działania. Z kolei, uwzględniając ZPID oraz PPRD i wytyczne szefa sztabu dotyczące pracy sztabu, należy podzielić siły i środki rozpoznania według zadań (kierunków, obiektów rozpoznania), ustalając, kto, kiedy i o jakich elementach ugrupowania bojowego przeciwnika może uzyskać potrzebne informacje. Ponadto należy także określić rejony szczególnego zainteresowania, w których prawdopodobnie będą rozmieszczone istotne elementy ugrupowania bojowego przeciwnika, jak np.: środki wsparcia ogniowego, składy amunicji specjalnej, zasadnicze zgrupowania jednostek bojowych, przede wszystkim pancernych i zmechanizowanych, stanowiska dowodzenia i węzły łączności. Ilość rejonów szczególnego zainteresowania i ich rozległość zależą od konkretnej sytuacji oraz możliwości systemu rozpoznania[42].

• **Wypracowanie koncepcji wykorzystania potencjału rozpoznawczego** przez zespół rozpoznania jest poprzedzone zazwyczaj **analizą otrzymanego zadania, oceną sytuacji (położenia) i kalkulacją czasu**. Wynikiem tych czynności powinny być sformułowane i przekazane podwładnym przedsięwzięcia do niezwłocznego wykonania.

Wszelkie działania, a w tym działania rozpoznawcze, wymagają jednoznacznego podziału przestrzeni na strefy (rejony, pasy, obszary) odpowiedzial-

---

[42] Zob. *Rozpoznanie wojskowe. Doktryna połączona*, Szt. Gen. 1531/2001, Warszawa 2001, s. 19.

ności w celu racjonalnego wykorzystania wszystkich dostępnych sił i środków rozpoznania[43].

- **Określenie rejonu odpowiedzialności i zainteresowania rozpoznawczego oraz rejonów szczególnego zainteresowania i rejonu (kierunku) skupienia głównego wysiłku rozpoznania** ma na celu stworzenie sprzyjających warunków do pełnej realizacji zadań rozpoznania patrolowego oraz racjonalnego i zgodnego z możliwościami wykorzystania podsystemów rozpoznania, elementów rozpoznawczych oraz innych wydzielonych sił w rejonach rozpoznania i rejonach szczególnie interesujących dowódcę. Potrzebę wskazywania rejonów wymusza ponadto zasada ponoszenia odpowiedzialności za wykonanie zadań przez poszczególne elementy systemu rozpoznania, w tym rozpoznania patrolowego. Zakres odpowiedzialności będzie inny dla oddziału, inny dla związku taktycznego, a jeszcze inny dla jednostki rozpoznawczej i elementu rozpoznawczego. Trafność wyboru wymienionych rejonów wymaga od zespołu rozpoznawczego dokonania głębokiej analizy potrzeb rozpoznania patrolowego, zadań rozpoznania patrolowego oraz dokonania „trafnej" oceny przeciwnika i terenu przyszłego działania.

Rejon zainteresowania jest wartością nadrzędną w stosunku do rejonu odpowiedzialności rozpoznawczej. Jego rozległość warunkują: położenie przeciwnika, którym będzie żywotnie zainteresowany tak przełożony, jak i podwładny; zasięg własnych środków ogniowych (przy wymaganej dokładności); potrzeba ogólnej orientacji co do możliwego rozwoju sytuacji na polu walki. Granice rejonu zainteresowania konkretnego szczebla dowodzenia wybiegają znacznie poza granice własnego rejonu odpowiedzialności rozpoznawczej, obejmując część pasa działania sąsiadów oraz rejonu odpowiedzialności przełożonego.

Rejon odpowiedzialności rozpoznawczej odnosi się do obszaru, z którego dany szczebel dowodzenia pozyskuje informacje własnymi siłami i środkami rozpoznania, rozmieszczonymi w nim bądź sięgającymi z własnego ugrupowania.

Prawidłowością w planowaniu rejonów rozpoznania powinno być to, że dla danego szczebla dowodzenia przednią granicę wyznaczają rubieże (rejony) rozwinięcia najdalej wysuniętych elementów rozpoznania (np. patroli rozpoznawczych) lub zasięg innych rodzajów posiadanego rozpoznania (np. elektronicznego) i sięgają do granicy rejonu rozpoznania najdalej wysuniętych elementów rozpoznawczych podwładnego.

Rejon szczególnego zainteresowania jest rozumiany jako część rejonu odpowiedzialności rozpoznawczej, w której pozyskuje informacje właściwy – ze względu na posiadane środki, możliwości i stosowane sposoby działania – rodzaj rozpoznania, np. rejon rozpoznania patrolowego, elektronicznego, powietrznego z wykorzystaniem śmigłowców i bezpilotowych samolotów rozpoznawczych, bojowego itp. Wymienione rodzaje rozpoznania wykonują zadania w wyznaczonych im rejonach rozwinięcia.

---

[43] Zob. *Regulamin działań wojsk lądowych*, DD/3.2, Projekt 2008, s. 10.

Kierunek (rejon) skupienia głównego wysiłku odpowiada natomiast kierunkowi skupienia głównego wysiłku w walce. W tym względzie pokrywa się on z oznajmianym w zamiarze (decyzji) kierunkiem skupienia głównego wysiłku w obronie lub kierunkiem głównego uderzenia w natarciu. Nie wyklucza się, że w niektórych sytuacjach bojowych będzie on artykułowany obiektami rozpoznania wynikającymi z oceny przeciwnika i terenu. Kolejnym zagadnieniem planowania jest wybór głównego kierunku rozpoznania, określany również jako punkt ciężkości działań rozpoznawczych. Kierunek, na którym należy skupić główny wysiłek rozpoznania, określa z zasady każdorazowo dowódca. Należy zakładać, że w natarciu punkt ciężkości działań rozpoznawczych będzie się na ogół pokrywał z kierunkiem głównego uderzenia wojsk własnych. Natomiast w działaniach obronnych będzie lokowany na kierunkach uderzeń przeciwnika oraz na odcinkach terenu wyprowadzających na skrzydła i tyły działających wojsk.

Odpowiednio do przyjętego punktu ciężkości należy zatem zaplanować i zrealizować rozwinięcie sił i środków rozpoznania w taki sposób, aby mogły one wykryć w pierwszej kolejności zasadnicze elementy ugrupowania bojowego przeciwnika. Skupienie punktu ciężkości działań rozpoznawczych na wybranym kierunku osiąga się przede wszystkim poprzez wykorzystanie większości posiadanego potencjału. Innym sposobem tworzenia punktu ciężkości jest zawężenie granic strefy rozpoznania, co zwiększa nasycenie elementami rozpoznania. Kolejnym rozwiązaniem omawianego problemu może być przeniesienie priorytetów rozpoznania w zakresie informacyjnego wzmocnienia sił wykonujących zasadnicze zadania.

Kierunek skupienia głównego wysiłku rozpoznania może być nakazany w zarządzeniu sztabu przełożonego, dany w wytycznych dowódcy lub decyduje o nim kierownik zespołu rozpoznania.

• **Podział rejonów rozpoznania pomiędzy wykonawców zadań rozpoznania patrolowego (wojska rozpoznawcze oraz pozostałe elementy grupowania bojowego oddziału i związku taktycznego)** polega na przyporządkowaniu ich zgodnie z następującymi wymogami:

– wojska rozpoznawcze (kompania rozpoznawcza brygady, batalion rozpoznawczy dywizji) realizują zadania w rejonie odpowiedzialności rozpoznawczej i rejonach szczególnego zainteresowania, a także w terenie i warunkach pozwalających wykorzystać ich możliwości;

– pododdziały rozpoznawcze rodzajów wojsk oraz służb realizują zadania rozpoznania patrolowego w rejonach i na rubieżach zapewniających zdobycie informacji rozpoznawczych umożliwiających właściwe wykorzystanie rodzajów wojsk w walce;

– wojska walczące (bataliony zmechanizowane i czołgów, brygady) prowadzą rozpoznanie patrolowe w rejonach rozmieszczenia i walki ograniczonych swoimi rejonami działania.

Ilość rejonów szczególnego zainteresowania dla jednego elementu ugrupowania rozpoznawczego (elementu rozpoznania patrolowego) nie powinna być zbyt

duża. Jeśli przyjąć za jednostkę kalkulacyjną pluton (rozpoznawczy, zmechanizowany, czołgów), to tenże powinien mieć wyznaczony jeden–dwa rejony o powierzchni ok. 50 km^2 każdy.

• **Konkretyzacja zadań dla wykonawców i określenie terminów, kolejności oraz ewentualnych sposobów ich realizacji** ma na celu ukierunkowanie działania poszczególnych elementów systemu rozpoznania patrolowego na konkretne obiekty przeciwnika lub na rejony, w których będą realizowane zadania. Biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności wykonania zadania, można przyjąć, że element rozpoznawczy typu patrol rozpoznawczy w ugrupowaniu przeciwnika może otrzymać zadanie prowadzenia rozpoznania w wyznaczonym rejonie bez względu na ilość obiektów rozpoznania. Jeśli natomiast będą mu wskazane konkretne obiekty rozpoznania, to nie powinien otrzymać ich więcej jak 3–4 na całe zadanie bojowe. W sytuacji gdy treścią zadania będzie śledzenie lub zniszczenie rozpoznawanego obiektu, to ich ilość powinna ograniczyć się do 1–2 obiektów. Przy takich możliwościach korzystniej jest stawiać zadania do prowadzenia rozpoznania w rejonie lub obszarze.

Następny etap planowania to tworzenie alternatywnych rozwiązań problemu. Definicja problemu oraz formułowanie alternatyw wiążą się z wartościami i celami do osiągnięcia dla systemu rozpoznania patrolowego. Alternatywne rozwiązania nie mogą odbiegać od naczelnych zamierzeń dotychczasowych działań. Mają pomagać w realizacji skutecznego rozpoznania patrolowego, które może być zakłócone niepomyślnym rozwojem wydarzeń w czasie walki (działania). Alternatywne rozwiązania, podobnie jak plany podstawowe, należy ocenić pod kątem wad i zalet, jakie mogą być konsekwencją wdrożenia planu do realizacji.

Istotnym etapem w podziale sił (elementów) rozpoznania patrolowego według zadań i obiektów jest analiza realności wykonania postawionych zadań, a także ustalenie, czy zdobyte informacje dotrą w określonym czasie do adresatów. W tym etapie pracy szczegółowemu rozważeniu podlega kwestia przepływu informacji i wzajemnych relacji informacyjnych. Określenie możliwości sił i środków (elementów) rozpoznania patrolowego oznacza ustalenie ich fizycznej (technicznej) zdolności do zdobywania określonych informacji rozpoznawczych. Należy przy tym nieustannie pamiętać, że zadania powinny zapewnić w pełni uzyskanie odpowiedzi na zasadnicze potrzeby informacyjne dowódcy i umożliwić celowe i efektywne wykorzystanie posiadanego potencjału. Jeżeli na przykład dane o przeciwniku można otrzymać w krótkim terminie w wyniku obserwacji, to oczywiście dla ich zdobycia nie należy planować rozpoznania patrolowego, gdyż czas realizacji zadań będzie dłuższy. Natomiast wyniki z rozpoznania elektronicznego mogą być potwierdzone elementami rozpoznania patrolowego. Aby dane o priorytetowych obiektach przeciwnika były wiarygodne, należy przewidzieć zadania dotyczące określonego obiektu jednocześnie dla kilku wykonawców, zapewniając w razie potrzeby synchronizację działań między nimi (w czasie i przestrzeni).

Konieczne w planowaniu działań rozpoznania patrolowego jest przestrzeganie zasady ekonomii sił, a więc równomiernego podziału zadań między poszczególne

elementy rozpoznawcze tego samego rodzaju rozpoznania. Chodzi o to, aby wszystkie elementy rozpoznawcze miały podobną ilość zadań, dostosowaną do ich możliwości.

W czasie opracowywania „planu zbierania informacji" pododdziały rozpoznawcze mogą znajdować się w różnym stopniu gotowości bojowej, niektóre będą jeszcze realizować zadania zgodnie z wcześniej opracowanym planem – może się więc okazać konieczne przegrupowanie ich na nowy kierunek (do nowego rejonu), co wymaga określonego czasu i koordynacji w sztabie. Stąd wynika potrzeba przeprowadzenia kalkulacji operacyjno-taktycznych z zakresu czasu niezbędnego do przygotowania całego systemu rozpoznania (manewr, rozmieszczenie sił rozpoznawczych) oraz do wykonania zadań ujętych w „planie zbierania informacji" w poszczególnych etapach działania.

Pamiętać także trzeba o tym, że poszczególne zadania rozpoznania patrolowego będą się różniły stopniem trudności, a tym samym niezbędnym do ich realizacji czasem. Niekiedy wystarcza jednorazowe działanie tylko jednego elementu rozpoznawczego, kiedy indziej zadania muszą być realizowane siłami kilku elementów w ściśle określonym czasie, a nawet potrzebne może być zaangażowanie całego systemu rozpoznania, i to zarówno w okresie przygotowania, jak i prowadzenia działań. Przedstawione powyżej zależności wpływają istotnie na czas wykonania poszczególnych zadań rozpoznawczych.

Planując działania elementów rozpoznania patrolowego w ugrupowaniu wojsk przeciwnika, należy uwzględnić potrzebę ich odzyskiwania oraz warunki bezpiecznego manewru (przejście przez linie styczności walczących wojsk), a także możliwości ich kontaktu z okrążonymi wojskami własnymi. W tym zakresie trzeba dokonać niezbędnych uzgodnień i ustalić sygnały oraz hasła rozpoznawcze, tak aby nie dopuścić do utraty elementów rozpoznawczych na skutek własnego ognia *(friendly fire)* lub błędów organizacyjnych.

Ponieważ nie jest możliwe wcześniejsze ustalenie wszystkich zadań, które niewątpliwie wynikną w warunkach dynamicznych zmian w sytuacji i spowodują konieczność wprowadzenia dodatkowych sił rozpoznawczych na nowe pojawiające się kierunki działania wojsk, konieczne jest posiadanie odwodu – rezerwy sił i środków. Odwód rozpoznania jest niezbędny także do szybkiej zamiany (luzowania) elementów rozpoznawczych w wypadku ich obezwładnienia lub uzupełnienia systemu rozpoznania w przypadku zniszczenia części elementów. W związku z tym obok zasadniczego ugrupowania sił i środków rozpoznania należy posiadać stosowny do sytuacji operacyjno-taktycznej odwód rozpoznania.

• **Zsynchronizowanie wysiłku wszystkich rodzajów rozpoznania** ma na celu stworzenie warunków do pełnej realizacji zadania bojowego oddziału lub związku taktycznego oraz zadań rozpoznania.

Synchronizację wysiłku rozpoznania patrolowego osiąga się poprzez:

– racjonalne określenie zadań rozpoznania patrolowego dla podległych pododdziałów (oddziałów) oraz uzgodnienie ich treści z rozpoznaniem rodzajów wojsk,

– akceptację, względnie uzgodnienie rejonów (kierunków, rubieży) i terminów rozwinięcia podsystemów rozpoznania rodzajów wojsk,

– wybór sposobów realizacji zadań najważniejszych przez rozpoznanie rodzajów wojsk,

– przestrzeganie konieczności wzajemnego informowania się o sytuacji taktycznej, realizowanych zadaniach, podejmowanych decyzjach, treści kolejnych zadań,

– partycypowanie kierownika zespołu rozpoznania w opracowaniu dokumentów rozpoznawczych przez szefów rodzajów wojsk i odwrotnie,

– ujednolicenie numeracji obiektów (rejonów) rozpoznania, dozorów, sposobów przekazywania współrzędnych,

– uzgodnienie (podczas przygotowania walki) zasadniczych zagadnień współdziałania, zabezpieczenia bojowego i logistycznego oraz korygowanie ich w toku walki,

– uzgodnienie zakresu zadań oraz treści pracy informacyjnej realizowanych wspólnie.

Określenie przedsięwzięć bojowego i logistycznego zabezpieczenia ma na celu: po pierwsze minimalizowanie skutków oddziaływania przeciwnika na system rozpoznania patrolowego; po drugie zapewnienie wojskom rozpoznawczym tworzącym system rozpoznania patrolowego sprzyjających warunków do wykonania zadań w każdej sytuacji pola walki.

Zabezpieczenie bojowe działań rozpoznania patrolowego obejmuje: ubezpieczenie, maskowanie, powszechną OPL, zabezpieczenie inżynieryjne, obronę przed bronią masowego rażenia[44], a także zabezpieczenie topograficzne i hydrometeorologiczne.

Zabezpieczenie logistyczne rozpoznania patrolowego polega na zasilaniu w środki bojowe i materiałowe, utrzymaniu uzbrojenia i techniki bojowej w gotowości do użycia, odtwarzaniu jej zdatności w razie uszkodzenia, utrzymaniu dobrego stanu zdrowia zwiadowców oraz udzielaniu pomocy medycznej rannym i chorym.

Ustalenie głównych problemów współdziałania przez kierownika zespołu rozpoznania, a następnie doprowadzenie ich do wiadomości dowódców elementów rozpoznawczych (podsystemów rozpoznania) jest powodowane zasadą mówiącą, że **jedynie rozpoznanie przygotowane i prowadzone wspólnie przez etatowe i nieetatowe organy rozpoznania ogólnego i rodzajów wojsk jest w stanie zrealizować pomyślnie wszystkie zadania**. Uzgodnione wcześniej działanie wyeliminuje ponadto możliwość powtarzania się zadań, zwiększy bezpieczeństwo organów rozpoznania, pozwoli pokryć elementami rozpoznawczymi cały obszar odpowiedzialności rozpoznawczej.

---

[44] Zob. *Regulamin działań wojsk lądowych*, wyd. cyt., s. 234.

Kierownik zespołu rozpoznania, ustalając problemy współdziałania, powinien uzgodnić je z sąsiadami, siłami OT i układu pozamilitarnego, szefami rodzajów wojsk własnego szczebla dowodzenia, siłami wzmocnienia i wsparcia.

Zasadniczo problemy te będą dotyczyć:

– podziału zadań rozpoznania i rejonów rozwinięcia sił rozpoznania patrolowego,

– znaków i sygnałów rozpoznawczych elementów rozpoznawczych,

– składu podsystemów rozpoznania i terminów rozwinięcia w terenie,

– numeracji (oznaczania) obiektów rozpoznania,

– sposobów i zakresu wymiany informacji o przeciwniku i terenie oraz postępowania w sytuacji zerwania łączności współdziałania, a ponadto:

– z sąsiednimi oddziałami (związkami taktycznymi) w zakresie prowadzenia rozpoznania w lukach i na skrzydłach, wykonania wspólnych akcji dywersyjnych,

– z siłami OT i układu pozamilitarnego w zakresie rozpoznawczego przygotowania terenu, świadczenia sobie wzajemnie pomocy,

– z szefami innych rodzajów wojsk własnego szczebla dowodzenia w zakresie: wzajemnego informowania się o wszelkich zmianach zadań i zamiarów, o zmianach w składzie podsystemów rozpoznania i zmianach rubieży realizacji zadań, informowania o zadaniach rodzajów wojsk na rzecz rozpoznania ogólnego, np. na korzyść grup wypadowych, i o zadaniach rozpoznania ogólnego na rzecz rodzajów wojsk oraz sposobach ich wykonania.

Dla zapewnienia spójności procesu planowania działań rozpoznawczych komórka rozpoznawcza powinna utrzymywać powiązania informacyjne ze wszystkimi elementami stanowiska dowodzenia. Wynika to z faktu, że – jak wskazują wnioski z ćwiczeń i treningów – praktycznie wszyscy muszą korzystać z informacji posiadanych przez sekcję (zespół) rozpoznania. Jednocześnie również komórka rozpoznania będzie korzystała z informacji uzyskanych przez poszczególne elementy składowe SD.

W zakresie więzi informacyjnych dotyczących procesu planowania można wyróżnić powiązania informacyjne obejmujące:

- w ramach centrum dowodzenia z zespołem planowania:

– sposób organizacji rozpoznania patrolowego,

– uzgodnienia w zakresie opracowania wariantów działania przeciwnika i wojsk własnych, rozmieszczenia i manewru elementów systemu rozpoznania patrolowego,

– uzgodnienia w zakresie działania podległych sił i środków rozpoznania w poszczególnych etapach realizacji zadania oraz niezbędnych zagadnień związanych z bezpieczeństwem działania elementów rozpoznawczych,

– przekazanie informacji niezbędnych do opracowania dokumentów planistycznych[45],

[45] Informacje do rozkazu operacyjnego i zarządzeń, załącznik *Rozpoznanie*, uzupełnienia i inne.

– propozycje w zakresie działań przeciwrozpoznawczych podległych pododdziałów (w tym szczególnie zwalczanie elementów rozpoznania przeciwnika i ochronę strefy tyłowej);

• w ramach centrum dowodzenia z zespołem kierowania działaniami:

– bieżące ustalenia w zakresie kierowania systemem rozpoznania;

• w ramach centrum wsparcia dowodzenia:

– uzgodnienia w zakresie funkcjonowania systemu łączności i obiegu informacji dla potrzeb rozpoznania, w tym także przydział częstotliwości radiowych i organizację systemu łączności w systemie rozpoznania[46],

– zapewnienie sprawnego obiegu informacji o przeciwniku, położeniu własnych elementów rozpoznawczych, jak również skutkach własnych uderzeń ogniowych, zarówno w kanałach łączności wewnętrznej, jak i ze sztabem przełożonego oraz sztabami sąsiednimi i współdziałającymi[47],

• w ramach centrum wsparcia działań z zespołem artylerii:

– zaplanowanie punktów i rejonów zainteresowania celami,

– określenie kolejności i sposobów rozpoznania celów dla potrzeb ognia artylerii,

– uzgodnienie sposobów wskazywania celów,

– koordynację wysiłku rozpoznania na rzecz sytuacji z rozpoznaniem na rzecz ognia,

– rozmieszczenie punktów obserwacyjnych (stanowisk dowódczo-obserwacyjnych) artylerii, środków rozpoznania radiotechnicznego i dźwiękowego oraz ich zadania, czas rozwinięcia, kolejne rubieże działania i sposób przegrupowania,

– miejsce i czas włączenia w skład elementów rozpoznawczych zwiadowców-specjalistów artylerii,

– sposób wymiany zdobytych informacji rozpoznawczych,

– uzgodnienie niezbędnych zagadnień w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa elementów rozpoznawczych przed ostrzelaniem przez własne środki rażenia;

• w ramach centrum wsparcia działań z zespołem wojsk inżynieryjnych:

– uzgodnienie miejsc rozmieszczenia inżynieryjnych posterunków obserwacyjnych i ich zadania szczegółowe,

– określenie czasu, zakresu zadań i sposobu działania inżynieryjnych patroli rozpoznawczych,

– uzgodnienie sposobu współdziałania elementów rozpoznawczych (w tym także sposobu organizacji łączności i wymiany zdobytych informacji rozpoznawczych) w zakresie rozpoznania inżynieryjnego,

– wydzielanie saperów-zwiadowców do elementów rozpoznawczych podczas przygotowania i prowadzenia działań rozpoznawczych;

---

[46] Komórka rozpoznawcza powinna posiadać łączność nie tylko z dowódcą jednostki rozpoznawczej, ale również dysponować możliwością zestawiania bezpośredniej łączności z poszczególnymi elementami rozpoznawczymi.

[47] Więź informacyjna z sąsiadami zapewnia nam możliwość współdziałania w przypadku wykonywania wspólnych zadań oraz bieżące informowanie się o sytuacji.

– rozwiązanie problemów zapewnienia bezpieczeństwa elementów rozpoznawczych w czasie pokonywania zapór inżynieryjnych;

• w ramach centrum wsparcia działań z zespołem wojsk opl:

– uzgodnienie miejsc rozmieszczenia posterunków obserwacji powietrznej, ich zadania oraz sposób współdziałania z elementami rozpoznawczymi,

– uzgodnienie oceny przeciwnika i określenie prognozy zagrożenia powietrznego,

– uzgodnienie sposobu wymiany zdobytych informacji rozpoznawczych;

• w ramach centrum wsparcia działań z zespołem wojsk opchem:

– uzgodnienie miejsc rozmieszczenia posterunków obserwacji skażeń, ich zadania oraz sposób współdziałania z elementami rozpoznawczymi,

– określenie terminów, dróg i kierunków przemieszczania w toku działań,

– wytypowanie rejonów wejścia i kierunków działania patroli rozpoznania skażeń,

– ustalenie możliwości i potrzeb włączenia sił i środków rozpoznania skażeń w skład ogólnowojskowych elementów rozpoznawczych (kto, gdzie i kiedy?),

– uzgodnienie sposobu wymiany zdobytych informacji rozpoznawczych;

• w ramach centrum zabezpieczenia działań:

– określenie sposobu przepływu informacji o zagrożeniu w tyłowej strefie działań,

– ustalenie miejsc i terminów realizacji przedsięwzięć zabezpieczenia logistycznego wojsk rozpoznawczych.

Szczególną uwagę podczas planowania rozpoznania patrolowego należy zwrócić na właściwą organizację obiegu informacji. Wynika to nie tylko z prawdopodobnego silnego przeciwdziałania elektronicznego przeciwnika, ale również z faktu, iż w działaniach taktycznych, ze względu na znaczne tempo działania wojsk, informacja rozpoznawcza szybko się dezaktualizuje. Żeby zapewnić terminowy napływ informacji rozpoznawczych, istnieje więc konieczność organizowania niezbędnej łączności rezerwowej.

Do zasadniczych zewnętrznych powiązań komunikacyjnych w zakresie wymiany informacji należą:

– łączność z zespołem rozpoznania określonego szczebla dowodzenia,

– łączność z pododdziałami rozpoznawczymi oraz z przydzielonymi siłami i środkami rozpoznania,

– łączność z sąsiadami (w tym wymiana informacji z rozpoznaniem powietrznym).

Organizacja łączności na potrzeby rozpoznania powinna zapewnić:

– terminowe otrzymywanie zadań rozpoznawczych,

– terminowe składanie meldunków rozpoznawczych, w tym także meldunków doraźnych;

– bieżące kierowanie i koordynację działań rozpoznawczych w ramach określonego szczebla dowodzenia,

– aktualną wymianę informacji rozpoznawczych oraz składanie zapotrzebowań na wiadomości,

– terminową realizację przedsięwzięć dotyczących bezpieczeństwa wojsk.

Wypracowane problemy współdziałania są odzwierciedlane w planie zbierania informacji, a do wiadomości podwładnych przekazywane podczas stawiania zadań (w rozkazach do prowadzenia rozpoznania).

Opracowanie planu zbierania informacji w oddziale i związku taktycznym ma miejsce w zespole rozpoznania. Szefostwa pozostałych rodzajów wojsk partycypują w,opracowaniu planu zbierania informacji w ten sposób, że wykonują plany użycia własnych sił rozpoznania, a o przyjętych decyzjach informują kierownika zespołu rozpoznania.

Zasadniczym dokumentem obrazującym organizację rozpoznania jest plan zbierania informacji wraz z aneksem graficznym[48]. Przyjęty do realizacji plan winien być tak skonstruowany, aby wszelkie zmiany zachodzące na polu walki nie niweczyły precyzyjnie przygotowanego systemu rozpoznania. Prawdą jest, że doskonałego planu, zwłaszcza w działaniach rozpoznawczych, nie ma. Zasadniczym powodem tego zjawiska jest szereg dynamicznych czynników warunkujących rozwój sytuacji. Zmiany w prognozie działania przeciwnika (w ocenie jego zamiarów) powodują natychmiastowe korygowanie planu działania elementów rozpoznawczych. Obniżenie możliwości potencjału rozpoznawczego wymusza na dysponentach sił i środków rozpoznania zmianę koncepcji, a ta z kolei powoduje adekwatne zmiany w planie. Natomiast każde korekty w planowanym użyciu elementów rozpoznawczych pociągają za sobą nowe zadania w zakresie pozyskiwania informacji o przeciwniku. Wszystkie powyższe uwarunkowania podlegają wpływom otoczenia i warunkom geograficznym.

Wszystkie przedsięwzięcia planistyczne z zakresu rozpoznania, wykonywane przez oficerów rodzajów wojsk, winny znajdować odzwierciedlenie w dokumentach planistycznych danego szczebla dowodzenia. Oficerowie rodzajów wojsk zobowiązani są także do ciągłej znajomości sytuacji rozpoznawczej w interesującym ich zakresie, prowadzenia osobistej oceny przeciwnika i określania jego możliwości oddziaływania na podległe im siły i środki (prognoza zagrożenia elementów rozpoznawczych). Uzyskane przez podległe wojska informacje rozpoznawcze, po ich wykorzystaniu, powinni niezwłocznie przekazywać do komórki rozpoznawczej, która jest swoistym centrum informacyjnym przeznaczonym do ich fachowej oceny merytorycznej.

Końcowym etapem planowania jest określenie sposobu przekazywania informacji rozpoznawczych zarówno w ramach własnego systemu rozpoznania, jak i podległych podsystemów oraz nadsystemu, a więc do sztabu nadrzędnego. Nie należy zapominać również o wymianie informacji z sąsiednimi i współdziałającymi jednostkami.

---

[48] Zob. *Rozpoznanie wojskowe, Doktryna połączona*, wyd. cyt., s. 22.

Działania rozpoznawcze, w zależności od sytuacji i wykonywanych zadań, planuje się na różne okresy czasu. W działaniach zaczepnych – na okres przygotowawczy i na pierwszy dzień działań bojowych, przy czym najbardziej precyzyjnie na okres przygotowawczy i na głębokość zadania obejmującego opanowanie obiektu pośredniego.

W działaniach obronnych – na okres przygotowawczy i prowadzenia walki o utrzymanie pierwszej linii obrony, a następnie odpowiednio do sytuacji (wykonanie zwrotu zaczepnego), lub też według okresów walki ustalonych przez dowódcę.

W planowaniu rozpoznania, w każdych warunkach działania systemu rozpoznawczego główną uwagę należy zwracać na wykrycie we właściwym czasie celów wysokowartościowych i wysokoopłacalnych. Stanowią one o priorytetach rozpoznania w poszczególnych etapach działania.

Reasumując dotychczasowe rozważania, można stwierdzić, że planowanie rozpoznania patrolowego jest elementem procesu podejmowania decyzji, zatem na ogólny model planowania składają się następujące etapy:

- ustalanie celów i zadań rozpoznania,
- identyfikacja problemów,
- poszukiwanie alternatywnych rozwiązań wykorzystania systemu rozpoznania,
- ocenianie konsekwencji,
- dokonanie wyboru,
- wdrażanie planu,
- kontrola realizacji.

1.4.2. Planowanie rozpoznania elektronicznego

Rozpoznanie elektroniczne, będąc częścią walki elektronicznej, która z kolei jest częścią operacji (walki), podlega wszelkim procesom i zasadom związanym z planowaniem. Podobnie jak rozpoznanie patrolowe czy osobowe, jest sformalizowanym procesem określania i realizacji celów dla sił i środków WE, a w tym rozpoznania elektronicznego. Planowanie rozpoznania elektronicznego związane jest z ustaleniem programów działania sił i środków do konkretnych zadań oraz wyborem metod niezbędnych do zapewnienia ich realizacji.

Planowanie rozpoznania elektronicznego w wojskach lądowych wymaga rozpatrywania dużej liczby problemów wynikających ze specyfiki działania własnych środków rozpoznawczych oraz źródeł i obiektów[49] elektronicznych

---

[49] W teorii rozpoznania elektronicznego źródło informacji to urządzenie elektroniczne (pojedyncze, rzadziej grupowe), emitujące sygnały elektromagnetyczne możliwe do odebrania (przechwycenia) i interpretacji tegoż sygnału przez własne urządzenia odbiorcze (rozpoznawcze). Urządzenie rozpoznawcze traktowane jest jako przekaźnik i wstępny analizator przechwyconych informacji. Obiekt rozpoznania elektronicznego to zespół źródeł elektronicznych stanowiący jedną całość organizacyjną. Obiekt elektroniczny może być punktowy (np. węzeł łączności SD) lub powierzchniowy, np. rozwinięty system łączności na znacznym terenie.

przeciwnika. Przyjmując, że środowiskiem działania środków i systemów elektronicznych jest obszar lądowy, powietrzny i morski, a także kosmiczny i podwodny, planowanie będzie odnosiło się do sformułowania zasadniczych celów i zadań adekwatnie do przewidywanego, czasowo-przestrzennego rozwoju przyszłych działań. Celem planowania WE, a w tym i rozpoznania elektronicznego, jest racjonalizacja działań poprzez opracowanie planu ogólnego planów cząstkowych, o różnym stopniu szczegółowości, określających kolejność oraz sposoby i terminy wykonania zadań przez poszczególne podsystemy rozpoznania elektronicznego.

Podmiotem planowania są zadania w zakresie rozpoznania elektronicznego, przeciwdziałania i obrony elektronicznej, a także organizacja dowodzenia i kierowania, współdziałania oraz przemieszczania, zabezpieczenia bojowego i logistycznego.

Planowanie w aspekcie czynnościowym polega na opracowaniu planu zbierania informacji, a więc na przygotowaniu sposobu działania wyznaczonych do tego podsystemów rozpoznana elektronicznego, tak aby wykonały swe zadania w określonym czasie. W odniesieniu do działań WE planowanie realizowane jest z zasady dwuetapowo – na okres przygotowania działań (walki) i okres ich prowadzenia. Okres przygotowania działań następuje na podstawie zasobów informacyjnych zgromadzonych w systemie rozpoznania elektronicznego (może być przechowywany w bazach danych), uzyskanych jako produkty procesu elektronicznego przygotowania pola walki (EPPW). Natomiast w okresie prowadzenia działań zasoby informacyjne są uzupełniane i aktualizowane przez napływające z obszaru działań informacje od podsystemu rozpoznania elektronicznego.

W aspekcie strukturalnym planowanie WE w tym i rozpoznania elektronicznego obejmuje następujące przedsięwzięcia:

– określenie celu i głównych zadań w zakresie WE (w tym rozpoznania elektronicznego) w poszczególnych etapach działań oraz terminów ich realizacji,

– zidentyfikowanie strefy odpowiedzialności rozpoznawczej,

– wyodrębnienie źródeł i obiektów elektronicznych podlegających rozpoznaniu i przeciwdziałaniu,

– wydzielenie elementów i podsystemów WE (szczególnie rozpoznania elektronicznego) do realizacji przydzielonych zadań,

– określenie czasu potrzebnego do przygotowania sił i środków rozpoznania i przeciwdziałania elektronicznego oraz wykonania zadań,

– określenie organizacji dowodzenia, kierowania i współdziałania,

– określenie organizacji łączności,

– wybór rubieży rozwinięcia podsystemów WE (zasadniczych i zapasowych) i określenie sposobów manewru w toku prowadzenia działań,

– organizację zabezpieczenia bojowego,

– organizację zabezpieczenia logistycznego.

Za planowanie WE, w tym także rozpoznania elektronicznego, odpowiada kierownik zespołu walki elektronicznej, który wykorzystuje w tym procesie komórkę

koordynacyjną WE[50]. Podlegli oficerowie realizują proces planowania i organizowania, natomiast dowódca pododdziału walki elektronicznej odpowiada za realizację procesu planowania, organizowania i prowadzenia WE.

Proces planowania rozpoznania elektronicznego jest integralną częścią planowania działań rozpoznawczych i przebiega zgodnie z jego etapami oraz algorytmem pracy określonym przez kierownika zespołu rozpoznawczego. Trwa on od momentu otrzymania zadania do czasu osiągnięcia gotowości systemu WE i jego podsystemów, tj. rozpoznania elektronicznego, do działania i składa się z czterech zasadniczych etapów:

1) oceny elektronicznej (sytuacji);
2) wypracowania koncepcji WE, a w niej rozpoznania elektronicznego;
3) sporządzenia planu działania;
4) opracowania dokumentów bojowych.

1.4.2.1. Ocena elektroniczna (sytuacji)

Wdrożenie do praktycznej działalności sztabów i jednostek WE nowych dokumentów normatywnych[51] usystematyzowało wiele zadań i procedur w działaniach walki elektronicznej. Jednym z pierwszych ustaleń są procedury elektronicznego przygotowania pola walki, w ramach których dokonuje się oceny elektronicznej, planowania działań i wypracowania koncepcji ich prowadzenia.

Dokumenty normatywne wykorzystywane w SZ RP nie precyzują pojęcia „ocena elektroniczna". W niektórych opracowaniach pojawia się takie określenie, ale jest ono raczej przypadkową formą dwóch słów oznaczającą ocenę sytuacji elektronicznej. Natomiast z dotychczasowej praktyki dydaktycznej podczas ćwiczeń grupowych i dowódczo-sztabowych organizowanych w AON wynika, iż ocena elektroniczna jest elementem spinającym całość procesu planowania, na bazie którego wykonuje się koncepcję prowadzenia WE. Wyprzedzając potrzeby w tym względzie oraz będąc zgodnym z podobnym procesem realizowanym w ramach oceny przeciwnika, dokonywanym przez oficerów rozpoznania, przyjęto pojęcie „ocena elektroniczna" rozumiane jako zbiór trzech zasadniczych elementów: oceny otoczenia w aspekcie elektromagnetycznym, oceny sytuacji elektronicznej i prognozy zagrożenia elektronicznego. Całość poprzedzają potrzeby informacyjne dowódcy traktowane jako dane wejściowe rozpoczynające proces planowania. Przedsięwzięcia te są ze sobą ściśle powiązane i następują w kolejności po sobie. Ocena elektroniczna działań przeciwnika jest jedną z podstawo-

[50] Komórka koordynacji WE przeznaczona jest do kierowania całokształtem przedsięwzięć WE w strefie działań związku taktycznego. Stanowi integralną część SD i odpowiada za planowanie i organizowanie użycia wszystkich organicznych, przydzielonych i współdziałających sił i środków WE. Zgodnie z dokumentami doktrynalnymi KKWE tworzona jest doraźnie w zależności od potrzeb. Powołuje się ją od szczebla operacyjnego wzwyż. Dopuszcza się jednak utworzenie jej na poziomie taktycznym. *Regulamin WE wojsk lądowych*, DWL, Warszawa 2005, s. 59.

[51] *Doktryna walki elektronicznej*, Szt. Gen., Warszawa 2003; *Regulamin walki elektronicznej*, DWLąd., Warszawa 2006.

wych czynności wykonywanych przez komórkę koordynacji walki elektronicznej. Wnioski uzyskane z oceny są asumptem do przemyśleń, jakimi posiłkuje się dowódca podczas wypracowywania decyzji. Jednocześnie służą komórce koordynacji WE do opracowania zagrożeń elektronicznych, jakie mogą wystąpić na polu walki, czyli są nieodzowne do opracowania koncepcji WE.

Ocenę elektroniczną można definiować jako ciągłą działalność organów WE wszystkich szczebli dowodzenia oraz dowództw jednostek WE, polegającą na nieprzerwanym analizowaniu i ocenianiu napływających danych z różnych źródeł rozpoznania, przy uwzględnieniu wniosków z oceny otoczenia, aby określić cel, zamiar działania (zagrożenie elektroniczne) potencjału elektronicznego przeciwnika w działaniach bojowych. Efektem finalnym oceny elektronicznej powinna być koncepcja prowadzenia WE.

Ocena elektroniczna[52], będąca oceną specjalistyczną, wykonywana jest równolegle z taktyczną oceną przeciwnika[53], jakiej dokonuje zespół oficerów rozpoznania wojskowego. W procesie dowodzenia jest elementem spinającym proces elektronicznego przygotowania pola walki i trwa nieprzerwanie. Natomiast ocena sytuacji elektronicznej i ocena otoczenia wykonywane są w ramach EPPW i odnoszą się do bieżącej sytuacji na polu walki w stosunku do systemów elektronicznych przeciwnika i własnych[54].

Według dokumentów normatywnych ocena sytuacji w zakresie WE na poziomie taktycznym składa się z:

a) analizy zadania (wytycznych szczebla nadrzędnego);

b) oceny czynników wpływających na wykonanie zadania i ustalenie wariantów działania, a szczególnie:

- oszacowanie sytuacji taktycznej,
- ocenę otoczenia (terenu i warunków atmosferycznych, w kontekście ich wpływu na wykorzystanie, rozmieszczenie, przemieszczanie i współdziałanie środków WE oraz środowiska propagacji fal EM dla różnych pasm częstotliwości, pory roku i dnia oraz obszarów geograficznych,
- ocenę aktualnej sytuacji elektronicznej,
- ocenę zagrożenia elektronicznego,
- ocenę możliwości czasowych,
- ocenę wojsk własnych (systemów rozpoznania i przeciwdziałania elektronicznego),

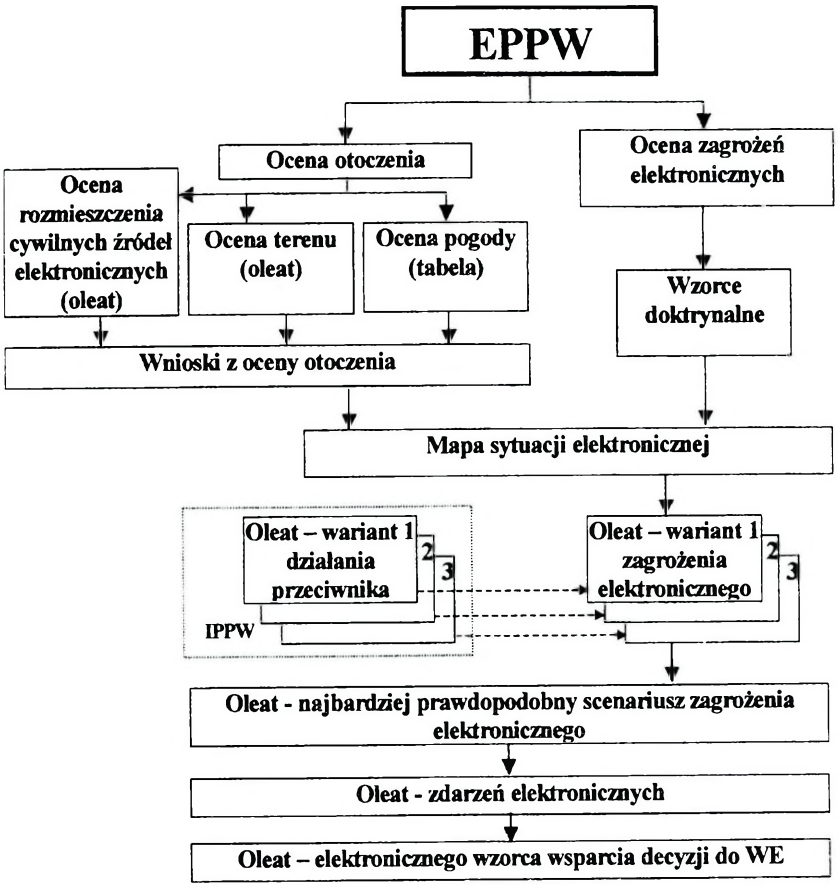
c) rozważenie i porównanie wariantów działania.

---

[52] Ocena elektroniczna może być z dopiskiem, np. operacyjno-taktyczna, wówczas podkreśla się szczebel oceniający i rodzaje systemów, jakie należy oceniać. W pasie działania ZT rozwijane są systemy elektroniczne nie tylko szczebla taktycznego, ale również operacyjnego. Podlegają także ocenie. Z tego względu można charakteryzować ocenę operacyjno-taktyczną na szczeblu taktycznym. Natomiast na wyższych szczeblach można rozpatrywać ocenę strategiczno-operacyjną lub tylko operacyjną, jeżeli nie stwierdza się, że w obszarze działania sił zadaniowych pracują systemy elektroniczne szczebla strategicznego przeciwnika.

[53] Wrzosek M., *Organizacja ...*, wyd. cyt., s. 86.

[54] Zob. W. Scheffs, *Proces oceny elektronicznej w wojskach lądowych*, AON, Warszawa 2007, s. 32.

Rys. 1.1. Przebieg procesu elektronicznego przygotowania pola walki

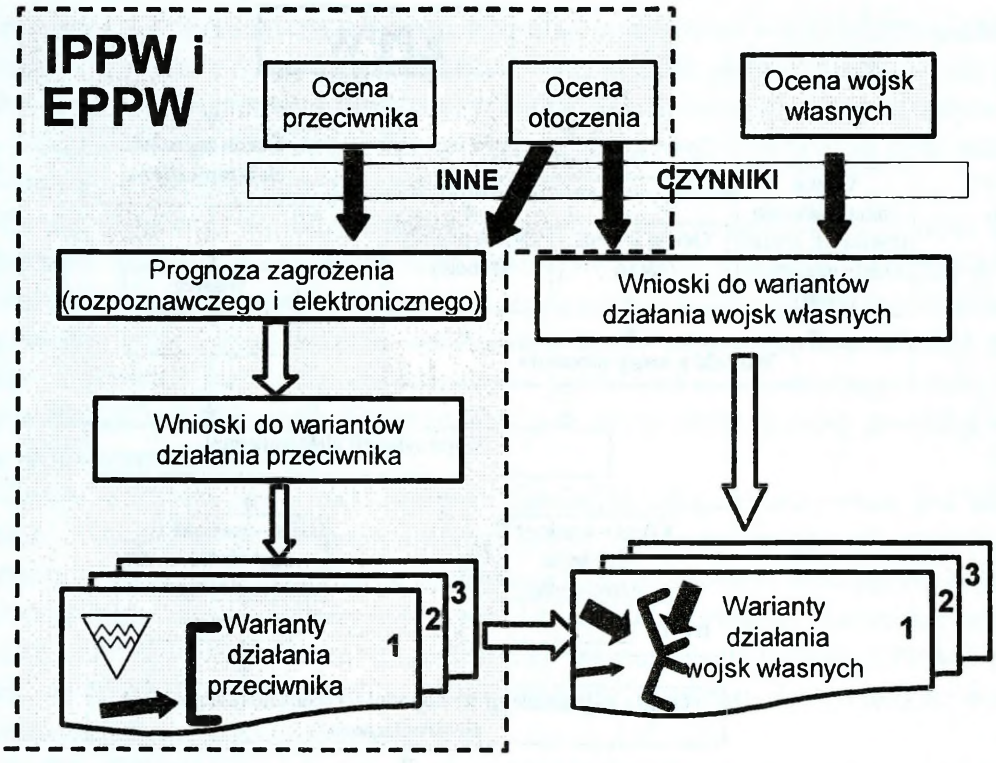
Proces planowania ujęty jest w ogólnych ramach cyklu decyzyjnego i podlega jego regułom i algorytmom postępowania. Stąd też planowanie rozpoczyna się od analizy zadania (wytycznych szczebla nadrzędnego). W wyniku analizy zadania powinny zostać określone:

– rola i miejsce systemu WE i jej komponentów (rozpoznanie elektroniczne) w działaniach bojowych,

– główne zadanie WE,

– zadania dla poszczególnych podsystemów WE, zakres ich działania oraz ograniczenia w wykorzystaniu sił i środków.

Po dokładnym zapoznaniu się z zadaniem i wnioskami wynikającymi z wstępnej oceny sytuacji (rozpoznawczej, elektronicznej, bojowej, inżynieryjnej itd.) oraz uszczegółowieniem wytycznych dokonuje się szczegółowych ocen czynników wpływających na wykonanie zadania, czyli pełną ocenę sytuacji (m.in. elektroniczną). Celem tej czynności, realizowanej w ramach etapu oceny sytuacji, jest zidentyfikowanie i szczegółowa ocena sytuacji i czynników, które w różny sposób będą wpływać na realizację otrzymanego zadania oraz ustalenie kilku realnych sposobów jego wykonania, czyli wariantów działania wojsk własnych. Ocena

Rys. 1.2. Miejsce IPPW i EPPW w czynnościach wpływających na wykonanie zadania

czynników wpływających na wykonanie zadania obejmuje (rys. 1.2), jak już wcześniej wspomniano, ocenę: sytuacji; zagrożenia, wojsk własnych, otoczenia w obszarze przyszłych działań (m.in. rozchodzenie się fal elektromagnetycznych), innych czynników, które należy wziąć pod uwagę (np. czas). Sytuację taktyczną ocenia się zgodnie z obowiązującymi zasadami, w kontekście wzajemnych relacji pomiędzy działaniami rodzajów SZ oraz wojsk i WE.

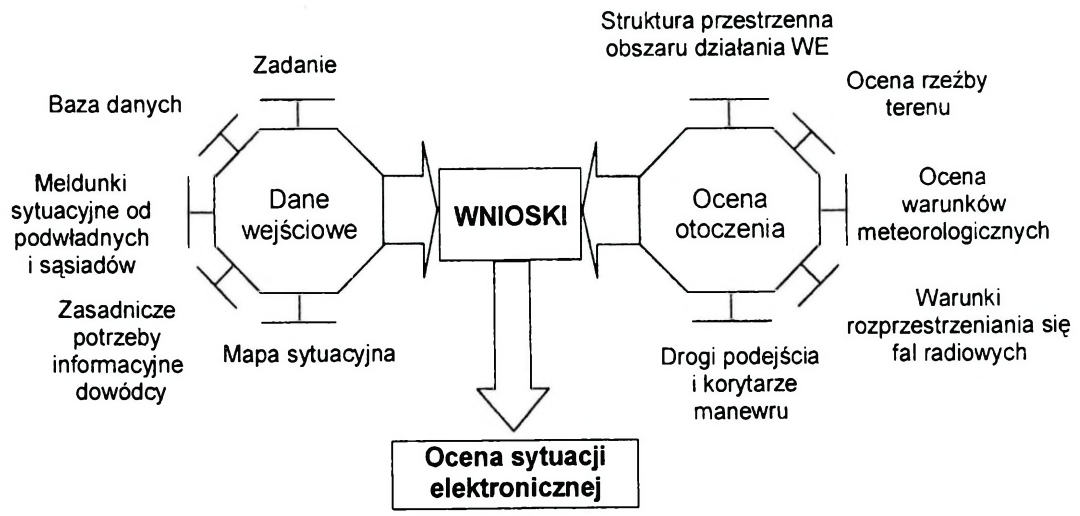
Celem analizy otocznia (terenu, pogody i środowiska elektromagnetycznego) jest redukowanie niepewności związanych z wykorzystaniem środków elektronicznych, tak własnych, jak i przeciwnika, w czasie działań w środowisku naturalnym. Na szczeblu operacyjnym ocenę tę wykonuje komórka G2. Na szczeblu związku taktycznego ocenę terenu dostarcza przełożony w formie załącznika do rozkazu. Ocena powinna w pełnym zakresie (wymaganym do podjęcia decyzji) oddawać właściwości i specyfikę strefy odpowiedzialności rozpoznawczej. Oceny dokonuje się po stronie przeciwnika i własnej. Wynikiem końcowym oceny środowiska jest umieszczenie na oleacie elementów mających wpływ na sytuację elektroniczną, w tym:

1) zasięg horyzontów radiowych zakresu UHF oraz VHF,
2) wpływ pogody i ukształtowania terenu na propagację fal radiowych,
3) tereny zurbanizowane,
4) elementy infrastruktury wpływające na propagację fal radiowych,

5) tereny zalewowe wpływające na propagację fal radiowych,
6) tereny nieprzejezdne dla sprzętu elektronicznego,
7) inne, mające wpływ na podjęcie decyzji.

Wymienione elementy stanowią podstawę do określania oleatu z rejonami „zakrytymi" oraz miejscami, gdzie przeciwnik może rozmieścić swoje środki elektroniczne. W ocenie czynników wpływających na wykonanie zadania (po ocenie otoczenia) kolejnym krokiem oceny potencjału elektronicznego przeciwnika jest analiza i ocena sytuacji elektronicznej. Jest to jeden z elementów elektronicznego przygotowania pola walki. Istotą oceny elektronicznej sił przeciwnika jest ustalenie najbardziej prawdopodobnego scenariusza działania, w tym: ugrupowania, liczby systemów i urządzeń elektronicznych, ich możliwości bojowo-rozpoznawczych w danej sytuacji taktycznej z uwzględnieniem środowiska rozprzestrzeniania się fal EM w terenie oraz prawdopodobnego sposobu wykorzystania tych systemów. Jeżeli jest to niemożliwe, dąży się do określenia wariantu najgroźniejszego dla wojsk własnych. Komórka koordynacji WE wykorzystuje w tym celu proces elektronicznego przygotowania pola walki, będący integralną częścią procesu informacyjnego przygotowania pola walki (IPPW).

Podstawą rozpoczęcia oceny sytuacji elektronicznej w czasie pokoju są wytyczne przełożonych zawarte w planach całorocznych przedsięwzięć. W sytuacjach napięcia międzynarodowego, kryzysu politycznego przełożony przesyła dodatkowe wytyczne, tj. komunikaty, polecenia (pisemne, ustne), zarządzenia przygotowawcze, rozkazy lub innego typu dokumenty nakazujące określone czynności analityczne, dotyczące konkretnych przedsięwzięć, szczególnie oceny systemów elektronicznych z wybranego rejonu czy ogólnej sytuacji w określonym regionie. Natomiast w czasie działań wojennych podstawą rozpoczęcia procesu oceny sytuacji jest rozkaz bojowy. Rozpoczyna on proces planowania i oceny elektronicznej.

Rys. 1.3. Informacje początkujące proces oceny sytuacji elektronicznej

Dodatkowo dowódca może uszczegółowić (sprecyzować) rozkaz, udzielając wytycznych szefowi G2. Kolejnymi źródłami danych są komunikaty rozpoznawcze oraz własna baza danych, uaktualniana na bieżąco (rys. 1.3).

Jednym z elementów wejściowych wpływających na ocenę sytuacji elektronicznej jest dokładne określenie rejonu odpowiedzialności rozpoznawczej. Specyfiką działań w spektrum elektromagnetycznym jest brak przeszkód w rozprzestrzenianiu się fal EM. Fale EM rozprzestrzeniają się we wszystkich kierunkach i tylko nadawca może skierować strumień wiązki o większym potencjale energetycznym w wybranym kierunku, uniemożliwiając niepożądanym odbiorcom efektywny odbiór promieniowanej energii. Jednak część tej energii jest możliwa do przechwycenia i rozpoznania. Rozpatrując strefę rozpoznania z uwzględnieniem tylko tego warunku, okazuje się, że nie mają zastosowania ograniczenia narzucone przez przełożonego liniami i punktami rozgraniczenia, tak jak ma to odniesienie do systemu rozpoznania patrolowego. Nawet taki parametr jak głębokość rozpoznania (np. głębokość ugrupowania pierwszorzutowej dywizji) również nie będzie możliwy do spełnienia. Poważnym ograniczeniem jest linia horyzontu radiowego, ograniczająca właściwą głębokość prowadzonego rozpoznania elektronicznego. Wyznaczenie granic aktywności podsystemu rozpoznania elektronicznego charakteryzuje się okręgiem (dla każdego posterunku) o promieniu równym zasięgowi horyzontu radiowego. Konkludując, można stwierdzić, że w stosunku do podsystemu rozpoznania elektronicznego nie można zastosować rozwiązań możliwych dla systemu rozpoznania patrolowego (strefa narzucona przez przełożonego, ustalenia prawne, istota rozpatrywanego zjawiska). Strefa rozpoznania elektronicznego to obszar wokół urządzeń odbiorczych o promieniu równym zasięgowi horyzontu radiowego dla fal VHF, UHF i SHF oraz setek kilometrów dla urządzeń odbiorczych HF. Obszar odbioru jest oczywiście ograniczony ukształtowaniem terenu, możliwościami technicznymi sprzętu oraz przeszkodami utrudniającymi pełny odbiór emitowanych sygnałów. Ograniczenia te można niwelować, odpowiednio ugrupowując systemy rozpoznania elektronicznego na wzniesieniach lub zwiększając ich liczbę w terenie.

Ze strefą prowadzonego rozpoznania elektronicznego ściśle wiąże się identyfikacja (wyodrębnianie w obszarze działań) obiektów rozpoznania elektronicznego. Jest to jeden z elementów oceny sytuacji elektronicznej. Określanie liczby i rodzajów obiektów rozpoczyna się już w okresie analizy zadania, a zwłaszcza identyfikacji liczby i rodzajów możliwych do użycia systemów elektronicznych, kierunku ich podejścia. W dalszej kolejności analizuje się i ocenia możliwości bojowo-rozpoznawcze, ilościowo-jakościową ocenę tych systemów. Obiektami rozpoznania elektronicznego mogą być zarówno elementy ugrupowania przeciwnika (środki i systemy w jednym punkcie), jak i infrastruktura obszaru operacji (systemy rozmieszczone na dużym obszarze, tj. węzły łączności systemów radioliniowych), a także dowódcy kierujący systemami, przedstawiciele kierownictwa politycznego wykorzystujący urządzenia elektroniczne.

Obiekty elektroniczne przeciwnika nie są obiektami stałymi. W wyniku częstych zmian w ugrupowaniu jednostek bojowych zmieniają swoje miejsca położenia. Część z nich ubywa, część jest niszczona, a inne zmieniają swoje miejsce położenia. Zachodzi konieczność ciągłego śledzenia ich miejsc w ugrupowaniu bojowym. Dlatego w komórce koordynacji WE trzeba na bieżąco identyfikować obiekty elektroniczne znajdujące się w odpowiedzialności rozpoznawczej, uaktualniając w ten sposób zasoby informacyjne systemu WE.

Wskazanie obiektów elektronicznych do rozpoznania elektronicznego w procesie planowania WE ma na celu stworzenie podstaw do sformułowania w dalszej kolejności zadań dla podsystemu rozpoznania elektronicznego. Z doświadczeń i obserwacji oficerów WE podczas ćwiczeń z wojskami wynika, że efekt wyodrębnienia obiektów rozpoznania bywa najczęściej identyfikowany i utrwalany na mapie sytuacji elektronicznej. Powstaje tam obraz tych obiektów elektronicznych, które nie zostały jeszcze zidentyfikowane i rozpoznane, a w toku planowania i działań bojowych są niezbędne do wykrycia. Wizualizacja tych wyników na schemacie geograficznego rozmieszczenia tych obiektów w strefie odpowiedzialności rozpoznawczej ułatwia wyodrębnienie przyszłych zadań rozpoznawczych. Uzupełnieniem schematu geograficznego zobrazowania obiektów elektronicznych jest tabela z opisanymi wszystkimi obiektami elektronicznymi możliwymi do rozpoznania i zidentyfikowania, niekoniecznie znajdującymi się w zasięgu środków rozpoznawczych. Pozwala ona na weryfikację informacji pominiętych na mapie, a jednocześnie daje obraz skali zagrożenia elektronicznego.

Ogólnie przyjmuje się, że w stosunku do przeciwnika lądowego, powietrznego i morskiego ocena sytuacji elektronicznej obejmuje:

- ocenę taktyczną systemów elektronicznych w strefie odpowiedzialności rozpoznawczej;
- dotychczasową taktykę działania (aktywności) środków i systemów elektronicznych;
- jakościowo-ilościową ocenę systemów elektronicznych (określenie struktur organizacyjnych i wyposażenia);
- analizę i ocenę możliwości operacyjno-technicznych systemów przeciwnika i wojsk własnych;
- charakterystykę oddziaływania elektronicznego systemów i środków przeciwnika (określenie źródeł i obiektów elektronicznych i wyselekcjonowanie najsłabszych ogniw w tych systemach, podatnych na oddziaływanie własnych środków WE oraz innych środków walki);
- prognozę prawdopodobnych działań i określenie zagrożeń z tego wynikających dla własnych środków elektronicznych.

W stosunku do wojsk własnych (w tym sojuszniczych) ocena powinna obejmować:

- określenie stanu jednostek WE poszczególnych komponentów (ich wyposażenia i wyszkolenia) oraz możliwości operacyjno-technicznych, a także goto-

wości systemów, sił i środków WE, ich położenia oraz warunków niezbędnych do osiągnięcia pełnej zdolności bojowej;

- analizę wpływu użycia sił i środków wzmocnienia na możliwości poszczególnych podsystemów WE (ze szczególnym uwzględnieniem sił i środków sojuszniczych);
- określenie organizacji systemu dowodzenia i kierowania podsystemami oraz jednostkami WE;
- analizę stanu bazy danych o środkach elektronicznych (własnych i przeciwnika) oraz możliwości wymiany informacji w ramach systemu WE;
- rozważenie stopnia organizacji zabezpieczenia bojowego i logistycznego sił i środków WE, z uwzględnieniem specyfiki RSZ oraz możliwość udzielania sobie w tym względzie wzajemnej pomocy;
- przeanalizowanie możliwości realizacji przez wojska przedsięwzięć obrony elektronicznej w odniesieniu do zagrożeń ze strony sił i środków WE przeciwnika lądowego, powietrznego i morskiego.

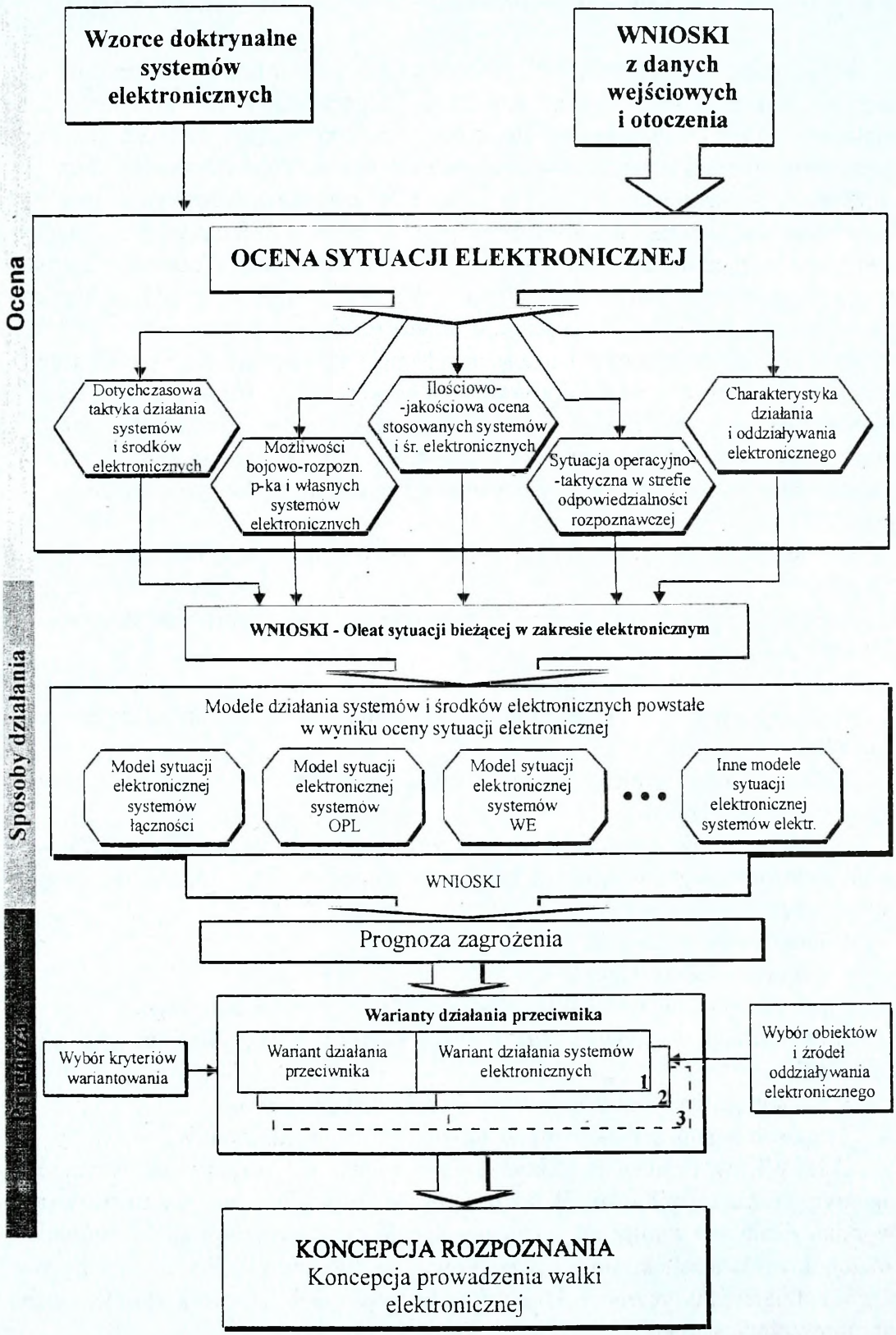
W zakończeniu oceny sytuacji elektronicznej precyzuje się wnioski wynikające z potrzeb rozpoznawczych oraz ustala się priorytety rozpoznawcze dla poszczególnych obiektów i źródeł. Stanowią one podstawę do określenia natychmiastowych (głównych) zadań rozpoznania elektronicznego.

Prognoza zagrożenia elektronicznego ma za zadanie rozpatrzenie zagadnień związanych z położeniem, stanem i możliwościami oddziaływania elektronicznego oraz przewidywanym charakterem działań środków walki elektronicznej przeciwnika. Do realizacji tego zagadnienia wyznacza się osoby funkcyjne, które posiadają następujący niezbędny zasób informacji:

- znajomość sił i środków walki elektronicznej przeciwnika;
- uwzględnienie wszystkich zależności i czynników mogących mieć wpływ na przyszłe działania elektroniczne przeciwnika;
- formułowanie wniosków z przeprowadzonej prognozy w sposób syntetyczny;
- wykorzystanie wzorców doktrynalnych działań przeciwnika w aspekcie ogólno-wojskowym oraz elektronicznym.

Prognoza zagrożenia musi być prowadzona na każdym szczeblu i kończyć się opracowanymi wariantami zagrożenia, pokrywającymi się z wariantami zagrożeń rozpoznania. Wariantowanie w sensie elektronicznym dotyczy tylko działania systemów elektronicznych przeciwnika.

W zależności od potrzeb opracowuje się kilka wariantów użycia sił i środków własnych. Wady i zalety każdego wariantu rozważane są w stosunku do zadania i prawdopodobnego kierunku działania przeciwnika przy uwzględnieniu jego reakcji na nasze działanie w każdym z nich. Określenie wad i zalet służy do oceny każdego wariantu według kryteriów określonych przez dowódcę w wytycznych. Analizując oceny, dokonuje się wyboru wariantu ocenionego najwyżej i ten rekomenduje dowódcy na odprawie decyzyjnej jako wariant – zdaniem sztabu – optymalny.

Rys. 1.4. Przebieg procesu oceny elektronicznej przeciwnika

1.4.2.2. Wypracowanie koncepcji prowadzenia WE (oraz rozpoznania elektronicznego)

Koncepcja prowadzenia WE jest jednym z zasadniczych elementów całego procesu planowania działań. Koncepcja nie przyjmuje formy dokumentu sformalizowanego. Powstaje w umyśle osoby, która ją tworzy. Jest ona odzwierciedleniem sposobu rozegrania walki z przeciwnikiem. Poszczególne jej elementy zapisane są w dokumentach. W załączniku WE do rozkazu bojowego w pkt. 3 a. ujmowana jest ogólna, skrótowa koncepcja rozegrania WE przez poszczególne podsystemy: rozpoznania elektronicznego, przeciwdziałania i obrony elektronicznej. W opisie tym podaje się ogólny cel WE realizowany przez ZT, ogólne zadania, czasy osiągnięcia gotowości do działania (mogą być podane w pkt. 3 c lub 5 załącznika). Bardzo często koncepcję przedstawia się etapami. Każdy etap prowadzenia WE odpowiada etapowi prowadzania walki przez pozostałe pododdziały ZT. Podziału na etapy dokonuje szef sztabu. System WE z uwagi na cel działania ZT musi się podporządkować temu celowi. Systemy WE nie działają same dla siebie, tworzą jedną całość z innymi systemami w osiąganiu założonego celu, stojącego przed ZT.

Koncepcja prowadzenia WE, a w niej rozpoznania elektronicznego, powinna określać:

1. Cele WE i cele dla poszczególnych podsystemów (rozpoznania, przeciwdziałania i obrony):
   - ogólne – w odniesieniu do zamierzeń taktycznych;
   - szczegółowe – w odniesieniu do podsystemów WE i etapów działań taktycznych.
2. Zadania obrony elektronicznej, realizowane przez całość sił zaangażowanych w działania bojowe.
3. Tworzenie ugrupowania bojowego podsystemów rozpoznania i przeciwdziałania elektronicznego, w tym: ich przemieszczania oraz zajmowania określonych rejonów i rubieży bojowych.
4. Zasady współdziałania:
   - pomiędzy jednostkami WE;
   - pomiędzy jednostkami WE i elementami ugrupowania bojowego.
5. Organizację dowodzenia siłami WE i kierowania podsystemami oraz środkami WE.
6. Sposób realizacji przedsięwzięć zabezpieczenia bojowego.
7. Sposób organizacji zabezpieczenia logistycznego jednostek WE.

Cele WE w działaniach taktycznych powinno się rozpatrywać w zakresie ogólnym oraz szczegółowym. W zakresie ogólnym powinny być one rozpatrywane w odniesieniu do zamierzeń taktycznych całości działań bojowych. Natomiast szczegółowo w stosunku do poszczególnych podsystemów WE i etapów prowadzenia działań taktycznych. Ujmowane są w pkt. 3 b: „zadania dla elementów ugrupowania bojowego".

Zadania stawiane w ramach WE nie mogą jednak w sposób zasadniczy ograniczać inwencji dowódców poszczególnych jednostek ZT i pododdziału WE w zakresie sposobów i form ich realizacji. Muszą jednak uwzględniać zasady bezwzględnego zapewnienia bezpieczeństwa własnym środkom elektronicznym.

Zadania rozpoznania, przeciwdziałania i obrony elektronicznej powinny:

- określać obiekty (systemy i elementy) elektroniczne przeciwnika posiadające kluczowe znaczenie dla systemów dowodzenia i kierowania środkami walki oraz ustalać kolejność i terminy wykonania zadań RE;
- wskazywać obiekty i okresy realizacji zadań rozpoznania i przeciwdziałania elektronicznego, a w szczególnych przypadkach czas i sposób wykonania zadań;
- precyzować przedsięwzięcia kolektywnej (grupowej) obrony elektronicznej z wykorzystaniem środków grupowej ochrony przed rozpoznaniem, zakłócaniem, neutralizacją i rażeniem ogniowym.

Bardzo istotna z punktu widzenia działań taktycznych jest organizacja współdziałania pomiędzy jednostkami WE, szczególnie należącymi do różnych RSZ działających w jednym pasie. W tym zakresie należy dokonać niezbędnych uzgodnień związanych z synchronizacją tych działań w przestrzeni i eterze oraz w czasie. Współdziałanie to powinno polegać na uzgodnieniu kierunków, obszarów, rejonów, rubieży, zadań i czasu działania oraz manewru użytych sił i środków rozpoznania i przeciwdziałania elektronicznego w toku walki. Niezwykle ważne jest uzgodnienie sposobów wzajemnej wymiany informacji i danych. Zasady współdziałania poszczególnych podsystemów rozpoznawczych i przeciwdziałania (lub całego systemu WE) ujmowane są w części załącznika dotyczącej koordynacji działań.

Współdziałanie między pododdziałami WE i elementami ugrupowania taktycznego powinno obejmować:

- uzgodnienie zasad rozmieszczenia środków rozpoznania i zakłócania eliminujących (ograniczających) występowanie zakłóceń wzajemnych i możliwość rażenia przez własne środki ogniowe;
- koordynację działań w najważniejszych etapach jej prowadzenia;
- zapewnienie swobody manewru sił i środków WE na kolejne pozycje (rubieże);
- zorganizowanie wspólnej ochrony i obrony oraz systemu powiadamiania o zagrożeniach.

Problematyka dowodzenia i kierowania poszczególnymi podsystemami WE w działaniach taktycznych opiera się na komórce koordynacji WE. Ona realizuje całość przedsięwzięć związanych z planowaniem i kierowaniem działaniami bojowymi. Przedsięwzięcia organizacji dowodzenia i łączności ujmowane są w pkt. 5 załącznika WE.

Sposób realizacji przedsięwzięć zabezpieczenia bojowego i sposób organizacji zabezpieczenia logistycznego jednostek WE walki elektronicznej powinny opierać się na ogólnie wypracowanych zasadach w poszczególnych jednostkach ZT. Jednak

uwzględniając specyfikę RSZ, należy również rozpatrzyć możliwość udzielania sobie w tym względzie wzajemnej pomocy. Dotyczy to zwłaszcza WE wojsk lądowych oraz naziemnych sił i środków WE SP i brzegowych MW. Przedsięwzięcia zabezpieczenia technicznego i uzupełnienia w sprzęt i ludzi ujmowane są w pkt. 4 załącznika WE.

Zabezpieczenie logistyczne pododdziałów WE (elementów systemu WE) polega na przygotowaniu odpowiednio urzutowanego potencjału zaopatrzeniowego, technicznego i medycznego oraz uruchomieniu systemu jego odtwarzania, z uwzględnieniem szczególnych warunków znacznego rozśrodkowania elementów ugrupowania bojowego.

1.4.2.3. Sporządzanie planu działania

Plan walki elektronicznej tworzony jest po odprawie decyzyjnej, podczas której dowódca zatwierdza wariant działania sił własnych w stosunku do przyjętego wariantu działania przeciwnika. Korzystając z danych ustalonych podczas oceny sytuacji elektronicznej, oficerowie komórki koordynacji WE opracowują plan walki elektronicznej, który zawiera:

1) obszary szczególnego zainteresowania;
2) elementy ugrupowania przeciwnika wpływające na wykonanie zadania;
3) linie rozgraniczenia i koordynacyjne;
4) rejony zastrzeżone;
5) rubieże rozwinięcia elementów własnego ugrupowania bojowego;
6) obszary szczególnego zainteresowania (NAI) źródłami i obiektami elektronicznymi;
7) obszary oddziaływania elektronicznego (TAI) na zaplanowane źródła i obiekty elektroniczne;
8) terminy osiągnięcia gotowości, przekraczania linii koordynacyjnych i inne o znaczeniu zasadniczym dla wykonania zadania;
9) możliwości rozpoznania i zakłócania na poszczególnych rubieżach rozwinięcia.

Oleat „Plan WE" sporządza się w komórce KK WE i jest on obok „Planu zbierania informacji" i „Planu rozpoznania" najważniejszym dokumentem graficznym obrazującym koncepcję prowadzenia WE. Obok podsystemów zakłócania elektronicznego zasadniczą częścią planu jest rozpoznanie elektroniczne. Uzupełnieniem części graficznej planu WE są tabele z szczegółowymi przedsięwzięciami rozpoznania elektronicznego, przeciwdziałania elektronicznego, obrony elektronicznej, a także wykazy obiektów i źródeł podlegające rozpoznaniu i przeciwdziałaniu.

1.4.2.4. Opracowanie dokumentów bojowych

Podstawą do opracowania dokumentów bojowych jest koncepcja prowadzenia WE w działaniach taktycznych. Komórka koordynacji WE opracowuje dokumenty bojowe zgodnie z obowiązującymi procedurami oraz potrzebami wynikającymi z zadań i charakteru walki.

Aktualny wygląd i układ dokumentów bojowych jest wynikiem wieloletnich studiów i doświadczeń oficerów WE ze Sztabu Generalnego, Wydziału Wojsk Lądowych AON i jednostek WE. Powodem ich opracowania było przystąpienie Wojska Polskiego do Sojuszu Północnoatlantyckiego. Wypracowane wzorce stanowiły podstawę opracowywania nowych dokumentów. W działaniach narodowych obowiązują w tym zakresie przepisy narodowe. Każdy sojusznik opracowuje narodowe dokumenty. Forma i układ treści opracowywanych dokumentów bojowych muszą odpowiadać ogólnym natowskim standardom planowania i procedurom dowodzenia. W zależności od treści i przeznaczenia dokumenty dzieli się na:

- rozkazodawcze,
- planistyczne,
- sprawozdawczo-informacyjne.

Dokumenty bojowe WE mogą przyjmować formę opisową, tabelaryczną, graficzną lub sformalizowanych plików przesyłanych w systemach informatycznych.

Dokumenty opisowe z reguły wykonuje się w oparciu o ustalone szablony dotyczące zarówno przekazywanej treści, jak i formy dokumentu. Oznacza to w praktyce, że jeżeli przełożony zarządzi pracę na określonym modelu dokumentu, to podwładni wypełniają we wskazanych miejscach te informacje, które ich dotyczą lub wpisują w określonych punktach: „bez zmian", „nie dotyczy", „jak załącznik nr ...." itp. Pisemne dokumenty WE charakteryzują się więc maksymalną oszczędnością słów i zwięzłością. Często występują odsyłacze do załączonych dokumentów graficznych i tabelarycznych, bez zbędnych wyjaśnień. W celu skrócenia dokumentów WE bardzo często stosuje się skróty i używa zdań prostych i zrozumiałych.

Dokumenty tabelaryczne stanowią prostą formę arkusza kalkulacyjnego, zestawienia, tabeli, diagramu itp. W zestawie dokumentów WE znajdują one zastosowanie w bazach danych dotyczących informacji o przeciwniku. W formie tabel ilustrowane są jego struktury organizacyjne, wyposażenie w sprzęt bojowy, zestawienia stanów osobowych itp.

Istotnym dokumentem tabelarycznym jest „Plan rozpoznania" (czasami można spotkać nazwę „Plan zbierania informacji"). Obejmuje on zadania rozpoznawcze postawione przez dowódcę do realizacji, podział sił i środków do wykonania zadań, rejony i punkty prowadzenia rozpoznania oraz obiekty (węzły łączności lub węzły elektroniczne) przeciwnika podlegające rozpoznaniu. Analogicznym dokumentem w WE jest „Plan/harmonogram zakłóceń elektronicznych". Dokument ta-

belaryczny „Plan zbierania informacji" wykonywany jest przez oficerów rozpoznania jako jeden dla całej komórki rozpoznania. Oficerowie WE i rozpoznania wpisują do niego wszystkie zadania, jakie wygenerowali podczas planowania.

W formie tabelarycznej jest wykonywany także „Dziennik działań bojowych", w którym notowane są wszystkie informacje imperatywne i deskryptywne napływające do komórki WE. Często też wszelkiego rodzaju informacje zawiera się w formie niesformalizowanych dokumentów tabelarycznych (nieujętych w regulaminach i instrukcjach), a pomocnych w kierowaniu WE, zbieraniu informacji rozpoznawczych, i przesyła się (pocztą, faksem lub w sieci komputerowej) do podwładnego, przełożonego lub współdziałającego.

Dokumenty graficzne bardzo często występują w formie załączników do dokumentów opisowych (rozkazów, zarządzeń, meldunków[55] itp.). W przypadku konieczności przesyłania dokumentów graficznych przez techniczne środki łączności są one wykonywane często w wersji czarno-białej. Problem kolorów rozwiązywany jest w dwojaki sposób. Przeciwnika rysuje się linią podwójną lub oddzielnie przesyła się dane o przeciwniku i oddzielnie o wojskach własnych.

Do opracowania form graficznych należy wykorzystywać znaki wojskowe przewidziane do użycia w zautomatyzowanych systemach obrazowania, a w razie potrzeby utworzenia dodatkowych stosować obowiązujące zasady i procedury.

Dokumenty, jakie winny być wykonywane w komórce koordynacji oraz stosowane procedury WE, jak już wspomniano, określają narodowe i sojusznicze dokumenty normatywne. Na szczególną uwagę zasługują dokumenty mające podstawowe znaczenie w planowaniu rozpoznania elektronicznego. Są to następujące dokumenty:

Plan rozpoznania elektronicznego – stanowi szczegółową koncepcję użycia środków rozpoznania w walce w odniesieniu do zadań rozpoznania sytuacyjnego i celów elektronicznych (w tym na korzyść rażenia ogniowego). Może uwzględniać także zadania z zakresu kontroli promieniowania EM. Opracowywany jest w formie tabelarycznej lub graficznej (jako uzupełnienie do załącznika dotyczącego WE) lub elektronicznej. Jest częścią „Planu zbierania informacji". Rozsyła się go razem, traktując jako całość.

Koncepcja prowadzenia walki elektronicznej (EW EM) – jest to dokument umożliwiający przedstawienie dowódcy ZT (innym osobom funkcyjnym i komórkom organizacyjnym sztabów) zamiaru prowadzenia rozpoznania elektronicznego i przeciwdziałania elektronicznego w ramach ZT. Opracowywany jest i przekazywany w formie elektronicznej.

Zapotrzebowanie na wykorzystanie środków WE (JRSRR) – pozwala na koordynowanie wykorzystania środków rozpoznania elektronicznego w ramach działań połączonych z innymi pododdziałami WE. Umożliwia planowanie wsparcia środkami rozpoznania, pokazując stan ich zaangażowania w procesie rozpoznania. Opracowywany jest i przekazywany w formie elektronicznej.

---

[55] Meldunek może też występować w postaci graficznej z niezbędnymi objaśnieniami.

Wykaz rejonów zastrzeżonych – określa rejony, rubieże i pozycje, których środki WE nie mogą zajmować, ze względów taktycznych, technicznych i bezpieczeństwa. Opracowywany jest w formie graficznej (jako uzupełnienie do załącznika dotyczącego WE).

Wykaz częstotliwości zastrzeżonych – jest to zbiór danych o pojedynczych częstotliwościach lub pasmach częstotliwości, których zakłócanie podlega ograniczeniu lub kontrolowanie elektroniczne jest nakazane, opracowywany w formie tabelarycznej (jako uzupełnienie do załącznika dotyczącego WE) lub elektronicznej.

Informacja o wojskach sojuszniczych (FFIDE) – służy do wymiany informacji o sojuszniczych siłach i środkach WE, w formie elektronicznej.

Meldunek operacyjny/bojowy – służy do przekazywania informacji o sytuacji operacyjnej/bojowej w relacji podwładny – przełożony. Występuje jako okresowy (terminowy) i doraźny. Przekazywany jest ustnie, pisemnie, w formie graficznej lub elektronicznej.

Wykaz wykrytych środków elektronicznych przeciwnika – służy do przedstawienia aktualnej sytuacji elektronicznej na danym obszarze. Opracowywany jest w formie graficznej i tabelarycznej.

Mapa obiektów elektronicznych (EOB) – służy do zobrazowania położenia obiektów elektronicznych (głównie) naziemnych urządzeń radarowych (własnych i obcych) na określonym obszarze (w rejonie), z podaniem ich parametrów elektronicznych, w formie elektronicznej. Jest wynikiem zaplanowanego wcześniej rozpoznania elektronicznego.

Informacja o wojskach sojuszniczych (FFIDE) – format do wymiany informacji o sojuszniczych siłach i środkach WE, w formie elektronicznej.

Informacja o wojskach przeciwnika (EFIDE) – format do wymiany informacji o siłach i środkach WE przeciwnika, w formie elektronicznej.

Meldunek o źródłach promieniowania EM – stanowiących zagrożenie w czasie realnym (TACNONCOMREP) – format służący do przedstawienia informacji o systemach radarowych i ich źródłach elektronicznych wraz z ich parametrami, w formie elektronicznej.

2. ORGANIZOWANIE DZIAŁAŃ ROZPOZNAWCZYCH

Proces planowania jest podstawą wszelkich działań zorganizowanych. Dopiero potem realizowane są przedsięwzięcia organizacyjne. W treści rozdziału szczególną uwagę zwrócono na wyeksponowanie tych elementów, które decydują o specyfice organizacji systemu rozpoznania. Przy takim ujęciu termin „organizacja rozpoznania" był postrzegany w dwóch aspektach. Po pierwsze, jako całość, a więc określona część organizacji całego systemu dowodzenia. Po drugie, jako efekt działalności źródeł informacji. Bowiem to właśnie jakość i ilość źródeł informacji decyduje o rezultatach końcowych uzyskiwanych przez system rozpoznania. Stąd wypływa również wniosek, że właściwe wykorzystanie źródeł informacji zapewnia zgromadzenie stosownych do potrzeb procesu dowodzenia informacji rozpoznawczych.

Proces tworzenia się rzeczy zorganizowanej może mieć charakter naturalny lub sztuczny. Mechanizm naturalnego tworzenia się organizacji występuje w przyrodzie w postaci powstawania tworów materii ożywionej (np. rośliny) i nieożywionej (np. skały). Przedmiotem zainteresowania nauk o organizacji i zarządzaniu jest organizacja rozumiana jako sztuczny wytwór, skonstruowany przez człowieka i składający się z części, które stanowią osoby lub zespoły ludzi[56]. W obszarze społecznym można spotkać się z przypadkami samorzutnego kształtowania się organizacji. Proces tworzenia się organizacji jest często niedostrzegalny dla obserwatora. Podobnie ośrodki władzy i mechanizmy rządzące taką organizacją są trudne do identyfikacji. Przykładem ilustrującym omawiane zjawisko są organizacje terrorystyczne, niedostrzegalne dla służb bezpieczeństwa, oparte na ukrytych mechanizmach działania, oficjalnych w wielu przypadkach, bez oficjalnych dowódców.

W kontekście systemu rozpoznania organizacja rozumiana jest jako pewien proces organizowania, a więc organizacja w znaczeniu czynnościowym. W tym przypadku jest to rezultat postępowania mający charakter oddziaływania na całość lub jej części, którego celem jest ukształtowanie pożądanego składu części tworzących całość oraz uzyskanie takiego rodzaju stosunków tych części do siebie i do złożonej z nich całości, aby te części w jak największym stopniu współprzyczyniały się do powodzenia tak skonstruowanej całości[57]. Rezultatem właściwego zarządzania zasobami informacyjnymi jest zatem zdolność poszczególnych podsystemów rozpoznania do wykorzystania źródeł informacji w celu realizacji otrzymanych zadań.

Pod wpływem oddziaływania czynników mających swoje źródło wewnątrz systemu rozpoznania (np. potrzeby informacyjne dowódcy), a także przez od-

---

[56] Zob. A. Czermiński i in., *Zarządzanie organizacjami...*, wyd. cyt., s. 179.
[57] Tamże, s. 180.

działywanie środowiska operacji (np. zniszczenia w terenie powstałe w rezultacie walk) następują zmiany warunków funkcjonowania systemu. W tej sytuacji następuje także zmiana organizacji źródeł informacji. Zmiana jest wymuszona faktem, że rozwinięte w przestrzeni operacyjnej, a więc ukształtowane w przeszłości, źródła informacji zaczynają działać niedostatecznie sprawnie ze względu na zmienione potrzeby informacyjne bądź utratę zdolności pozyskiwania informacji przez część elementów rozpoznawczych składających się na system rozpoznania. W ten sposób powstaje sytuacja problemowa, której rozwiązanie tkwi w potrzebie przekształcenia systemu rozpoznania w nową strukturę organizacyjną zdolną do zaspokojenia nowych potrzeb informacyjnych.

Zakres zmian organizacji, a więc także zakres niezbędnej działalności organizatorskiej, jest uwarunkowany wieloma czynnikami i może być różny. Jeśli zmiany są względnie małe (tak małe, że wystarczy określić nowe zadania rozpoznawcze), proces ten określa się terminem „aktualizacja zadań"[58]. Jeśli zmiany te są stosunkowo duże, a więc wymagają nie tylko zmiany zadań, lecz także dokonania modyfikacji organizacyjnej w strukturze systemu rozpoznania, proces ten określa się mianem „manewru siłami i środkami rozpoznania"[59].

Zadaniem komórki rozpoznania jako organizatora jest więc podjęcie działań zmierzających do ukształtowania nowych związków między źródłami a odbiorcami w taki sposób, aby uzyskać jak największy zasób informacji pomimo zmian w potrzebach informacyjnych użytkowników. Otrzymany wówczas poziom równowagi (potrzeb i zasobów informacyjnych) pozwoli na sprawne funkcjonowanie systemu rozpoznania, co jest koniecznym warunkiem realizacji celów określonych w zamiarze dowódcy.

Proces organizowania jest wieloetapowy, rozłożony w czasie i uwarunkowany szeregiem czynników. Najważniejsze etapy procesu organizowania to:

a) ustalenie niezbędnego zakresu pracy, którą należy wykonać dla realizacji zamierzonych celów. Tak więc m.in. komórka rozpoznania musi ustalić, jakie przedsięwzięcia będą niezbędne, aby zgromadzić, zaktualizować, przetworzyć i rozpowszechnić zasoby informacyjne;

b) podział zadań całościowych na zadania cząstkowe i czynności szczegółowe. Zadania składające się na proces gromadzenia zasobów informacyjnych są najczęściej rezultatem realizacji priorytetów informacyjnych systemu rozpoznania, a więc muszą być one przydzielone źródłom informacji. Ponadto w rozpoznaniu wojskowym zachodzi konieczność podziału zadań kompleksowych, dotyczących zjawisk pola walki lub zmian w obszarze operacji na takie ich części, które dadzą się przypisać poszczególnym podsystemom rozpoznania specjalistycznego. Przez odpowiedni podział źródeł informacji do realizacji poszczególnych zadań organizator systemu rozpoznania uzyskuje: po pierwsze, możliwość zgromadzenia

[58] Adaptacja parametryczna.
[59] Adaptacja strukturalna.

wymaganych informacji, po drugie, unika zagrożenia przydzielania zakresów zadań nieadekwatnych do możliwości rozpoznawczych źródeł;

c) łączenie źródeł informacji. Ze względu na brak możliwości kierowania źródłami rozpoznania przez jedną komórkę rozpoznania powołuje się pośrednie szczeble organizacyjne w gromadzeniu informacji rozpoznawczych. Stosując różnego rodzaju kryteria łączenia zasobów informacyjnych stosownie do potrzeb, do poszczególnych szczebli dowodzenia przydziela się określone źródła informacji. W praktycznej działalności rozpoznawczej zasoby informacyjne systemu rozpoznania oddziału powinny umożliwić prowadzenie walki z równorzędnym przeciwnikiem i zapewnić informacje o odwodowych jednostkach znajdujących się w strefie zainteresowania rozpoznawczego. Dla realizacji tego zamiaru – obok etatowej kompanii rozpoznawczej – oddział otrzymuje w rozkazie przełożonego możliwość wykorzystania dodatkowych źródeł informacji (np. rozpoznanie z powietrza);

d) ustalenie mechanizmów koordynacji działań poszczególnych źródeł informacji. Ponieważ każde źródło informacji posiada inne możliwości zdobywania danych, niezbędne jest więc zbudowanie systemu rozpoznania prowadzącego do współdziałania wszystkich elementów informacyjnych. Osiąga się to zarówno przez ograniczenie swobody działania poszczególnych źródeł drogą formalizacji (np. zarządzenia i rozkazy określające rejony działania i rodzaj pozyskiwanych informacji), jak i przez strukturę zasobów informacyjnych, w których każde źródło ma określony obszar tematyczny do wypełnienia (np. źródła rozpoznania elektronicznego określają położenie systemu dowodzenia przeciwnika). Taki sposób podejścia do problemu motywuje do wspólnych działań, bowiem wymiana informacji następuje pomiędzy użytkownikami systemu rozpoznania na zasadach określonych w procedurach pracy sztabowej i dokumentach;

e) kontrola rozwiązań organizacyjnych i ich modyfikacja w celu utrzymania lub zwiększenia poziomu zasobów informacyjnych. Organizowanie – podobnie jak inne funkcje zarządzania – jest procesem ciągłym. Konieczne jest zatem właściwe w czasie i w sposobie sprawdzanie stanu ilościowego i jakościowego zasobów informacyjnych oraz określenie poziomu ich adekwatności do potrzeb informacyjnych użytkowników. Stwierdzenie odchyleń nie tylko upoważnia, ale wręcz obliguje organizatora rozpoznania do podjęcia działań korygujących.

Reasumując, można zatem stwierdzić, że w ujęciu atrybutowym „organizacja" to cecha rzeczy złożonej albo czynności[60]. Opisywana jest więc przez stosunki współzależności występujące między częściami rzeczy złożonej. Zamiarem organizującego jest doprowadzenie do powstania stosunków współprzyczyniania się części do powodzenia całości. Tworzący organizację projektuje więc jej atrybuty, a właściwie cechy.

Synonimem organizacji w znaczeniu atrybutowym jest struktura organizacyjna. Struktura oznacza budowę rozumianą jako rozmieszczenie elementów oraz zbiór

---

[60] T. Pszczołowski, *Organizacja...*, wyd. cyt., s. 23.

określonych relacji zachodzących między elementami przedmiotu złożonego (systemu) bez uwzględnienia jakości tych elementów, czyli tego, czym są te elementy[61]. Zgodnie z takim podejściem istota struktur sprowadza się do relacji między elementami tworzącymi dany system. Zatem w odniesieniu do zasobów informacyjnych struktura to sposób rozmieszczenia poszczególnych zbiorów tematycznych tworzących całość zorganizowaną[62], a więc zasoby informacyjne.

Istotą funkcji organizowania jest konstruowanie całości systemu rozpoznania z poszczególnych podsystemów i elementów, przy czym dobór elementów rozpoznawczych do realizacji zadań musi mieć charakter celowy. Oznacza to, że każda zamiana w ugrupowaniu systemu rozpoznania musi być podporządkowana gromadzeniu określonych informacji zwiększających poziom wiedzy dowódcy i sztabu o sytuacji operacyjno-taktycznej i środowisku działań. Utworzona w ten sposób całość – system rozpoznania wojsk lądowych – staje się nową organizacją zapewniającą pozyskiwanie wiedzy. Wynikiem funkcji organizowania jest zatem zbudowanie struktury organizacyjnej systemu rozpoznania zmierzającego do zaspokojenia potrzeb informacyjnych użytkowników. W kontekście sztabowych komórek rozpoznawczych funkcja organizowania obejmuje także strefę organizacji pracy, a więc zagadnienia dotyczące personelu, w tym szczególnie oficerów, ich kwalifikacji i rozwoju zawodowego, urządzeń, warunków pracy itd. W związku z tym, że sytuacja w środowisku operacji ulega zmianie, organizowanie, podobnie jak planowanie, jest procesem ciągłym. Po zbudowaniu struktury organizacyjnej systemu rozpoznania wprowadzane są bowiem konieczne korekty i usprawnienia[63]. Dlatego też bardzo istotna jest elastyczność procesu planowania i zdolność do reakcji na wszelkie zmiany zachodzące w otoczeniu. Funkcja organizowania, podobnie jak funkcja planowania, ma większe znaczenie na najwyższych szczeblach dowodzenia, ponieważ dotyczy całości systemu rozpoznania, a nie tylko ich części pozyskiwanych przez specjalistyczne podsystemy rozpoznania.

2.1. Teoretyczne założenia procesu organizowania systemu rozpoznania wojsk lądowych

Wspomniany już aspekt terminu „organizacja" obejmuje swym znaczeniem także proces łączenia osobowych i rzeczowych składników działania[64]. Dla wyróżnienia aspektu czynnościowego terminu „organizacja" bardziej poprawne jest określenie „organizowanie". Należy podkreślić, że organizowanie dotyczy także sytuacji, w której połączone już osobowe i rzeczowe składniki działania są podstawą do tworzenia bardziej złożonych systemów. Z taką właśnie sytuacją mamy

[61] Por. *Encyklopedia organizacji i zarządzania*..., wyd. cyt., s. 502–503.
[62] A.J.K. Koźmiński, W. Piotrowski, *Zarządzanie, teoria i praktyka*..., wyd. cyt., s. 309.
[63] Np. wycofanie elementów rozpoznawczych z działania, przemieszczenie systemów rozpoznania.
[64] *Encyklopedia organizacji i zarządzania*, wyd. cyt., s. 331.

do czynienia w przypadku systemu rozpoznania, gdy zorganizowane jednostki rozpoznawcze są łączone stosownie do potrzeb gromadzenia informacji w większe struktury i tworzą jako całość jeden system rozpoznania wojsk lądowych. Zazwyczaj proces organizowania przebiega w trzech wzajemnie powiązanych sferach[65]:

1) poszukiwania i doboru sił i środków,
2) kształtowania więzi organizacyjnych,
3) utrzymania gotowości systemu do realizacji zadań.

Zatem przyjmując, że wiedza dowódcy i sztabu powstaje w rezultacie celowej działalności systemu rozpoznania, można wnioskować, iż to właśnie poziom zorganizowania systemu obok innych czynników stanowi o jakości pozyskiwanych informacji. Ponadto charakter źródeł informacji tworzących system rozpoznania warunkuje strukturę zasobów informacyjnych. Z tego względu uzasadnione wydaje się przeanalizowanie przebiegu organizacji rozpoznania jako czynnika wpływającego na proces funkcjonowania systemu rozpoznania. Trzeba jednak jeszcze sprecyzować, że organizację rozpoznania można by nazywać procesem organizowania systemu zdobywania informacji[66].

Przebieg organizacji rozpoznania – niezależnie od indywidualnych dla każdego sztabu rozwiązań szczegółowych, wynikających z doświadczeń, poziomu zgrania komórki rozpoznawczej, struktury organizacyjnej systemu rozpoznania i wielu innych czynników – ma pewne uniwersalne etapy, z których nie sposób zrezygnować. Etapy te wyznaczają jednocześnie węzłowe przedsięwzięcia procesu organizowania rozpoznania, do których należą[67]:

a) podział na rejony odpowiedzialności,
b) wyodrębnienie obiektów rozpoznania,
c) określenie zadań rozpoznawczych,
d) wybór rejonów (punktów) szczególnego zainteresowania,
e) podział zadań między wykonawców,
f) organizacja wymiany informacji,
g) zabezpieczenie działań elementów i podsystemów rozpoznawczych.

Przedstawione etapy tworzą swego rodzaju całość, która jest zbiorem czynności organizacyjnych i swoistym scenariuszem ramowym wszystkich poczynań planistycznych, sformułowanym przez organizatora systemu rozpoznania w postaci koncepcji. Koncepcja rozpoznania powstaje w wyniku przeprowadzonej oceny przeciwnika, uwzględnienia priorytetów informacyjnych dowódcy, wyrażanych najczęściej w wytycznych, oraz określenia stanu zasobów informacyjnych systemu rozpoznania i zdolności źródeł rozpoznania do działania. Na treść takiej koncepcji

---

[65] Por. tamże, s. 332.

[66] M. Wrzosek, *Planowanie, organizowanie i prowadzenie działań rozpoznawczych przez batalion rozpoznawczy*, [w:] A. Nowak, *Planowanie, organizowanie i prowadzenie działań rozpoznawczych*, Warszawa 2003.

[67] Por. J. Zieliński, *Organizacja i prowadzenie rozpoznania w działaniach bojowych*, Warszawa 1989, s. 41–69.

wpływ ma oczywiście także rozkaz bojowy, a szczególnie załącznik poświęcony rozpoznaniu.

Wymienione wcześniej węzłowe przedsięwzięcia (etapy) składają się właśnie na tę część organizowania, którą w literaturze przedmiotu określa się „działaniem preparacyjnym"[68]. W rozpatrywanym przypadku proces organizowania to ogół czynności przygotowawczych do realizacji zamierzonego celu[69]. W tym kontekście – to zatem ogół czynności zmierzających do zgromadzenia zasobów informacyjnych koniecznych w procesie dowodzenia.

Organizując rozpoznanie, należy dążyć jednak przede wszystkim do optymalnego wykorzystania możliwości źródeł informacji. Najpierw przez racjonalnie uzasadniony wybór obiektów i sformułowanie zadań rozpoznawczych, a następnie przydzielenie opracowanych zadań do wykonania wydzielonym źródłom informacji (elementom lub podsystemom). W organizowaniu rozpoznania poza wielkościami zmiennymi, które podlegają wyborowi na podstawie przeprowadzonych ocen (np. liczba wydzielonych elementów – podsystemów, ich składu, czasu działania, kierunku, rejonów aktywności itp.), występują jednak pewne wielkości niezmienne, stałe ustalenia, które obowiązują w określonych warunkach prowadzenia działań, a tym samym prowadzenia rozpoznania. Z praktycznej działalności organizatorów systemu rozpoznania wynika, że o wiele trudniej przeprowadzałoby się organizację rozpoznania, gdyby trzeba było wariantować i odpowiednio dobierać wszystkie składniki, elementy występujące w systemie rozpoznania. Ustalenia stałe, m.in.: skład elementów, podsystemów rozpoznawczych czy możliwości ich działania, nie są jednak bynajmniej efektem pochopnych decyzji przyjmowanych dla ułatwienia realizacji procesu organizowania rozpoznania. Funkcjonowanie stałych ustaleń, procedur działania w praktyce – to wynik historycznych doświadczeń i stałej weryfikacji empirycznej oraz rezultat obserwacji ćwiczeń dowódczo-sztabowych lub też symulacji komputerowych. Stąd względna tylko stałość tych ustaleń ulegających dość powolnej, stopniowej ewolucji, aż do przyjęcia w ich miejsce nowych, uznanych w danym momencie za lepsze, rozwiązań. W sumie podczas organizowania rozpoznania przestrzega się trzech grup czynników mających wpływ na poprawność przebiegu procesu:

1) czynniki tworzące reguły postępowania w poszczególnych fazach organizowania rozpoznania;

2) czynniki wyrażające względnie stałe ustalenia organizacyjno-formalne, głównie w zakresie tworzenia elementów i podsystemów rozpoznawczych oraz ich wykorzystywania;

3) czynniki zmienne, tworzące obraz sytuacji taktycznej lub operacyjnej, z których najważniejsze są te decydujące o liczbie obiektów rozpoznania.

Z punktu widzenia sprawności organizowania rozpoznania oraz poprawności rozwiązań na doskonalenie tego procesu największy wpływ ma opanowanie i prze-

---

[68] L. Ciborowski, *Organizacja rozpoznania...*, wyd. cyt., s. 12.

[69] *Encyklopedia organizacji i zarządzania*, wyd. cyt., s. 385.

strzeganie reguł postępowania. Należy wskazać na fakt, że ustalenia organizacyjno-formalne oraz czynniki charakteryzujące środowisko działania są względnie stałe, gdyż ewoluują wolno, stosownie do zmian zachodzących w hipotetycznym obrazie pola walki. Względnie stałe czynniki występujące w organizowaniu rozpoznania są zatem przedmiotem badań i analiz opartych na doświadczeniach praktycznych w okresie dłuższych odcinków czasu[70]. Niezależnie od rozwiązań zawartych w ustaleniach formalnych istota wiedzy w rozpatrywanym zjawisku się nie zmienia. Zawsze będą określone uwarunkowania (ustalenia) dotyczące gromadzenia zasobów informacyjnych, ich aktualizacji i sposobu rozpowszechniania. Najlepszym przykładem prawdziwości przedstawionej tezy jest zmiana priorytetów w sposobie wykonania zadania. Dla przykładu – opanowanie obiektu ataku przez pierwszy rzut umożliwia wprowadzenie do walki odwodu, zatem wszelkie priorytety wsparcia i zabezpieczenia działań są przenoszone z oddziału dotychczas realizującego zadanie główne na oddział wprowadzany do walki.

Czynniki, które powinny się sprawdzać, tworzą reguły postępowania podczas organizowania rozpoznania w określonych warunkach. Reguły te z kolei są bardzo stabilne, jeżeli nie całkowicie stałe. Oznacza to, że mają właściwie charakter uniwersalny ze względu na czas i warunki organizacyjne.

Całość prowadzonych rozważań, z punktu widzenia oryginalności problemu, ma istotne znaczenie dla organizowania rozpoznania. Przedstawia mianowicie rozwiązanie co do sposobu dającego gwarancję uzyskania poprawnych wyników, zapewniającego ekonomiczne wykorzystanie czasu na przemyślenie strony organizacyjnej procesu gromadzenia zasobów informacyjnych.

2.1.1. Podział na rejony odpowiedzialności rozpoznawczej

Podział na rejony odpowiedzialności jest czynnością wykonywaną bezpośrednio po zidentyfikowaniu warunków i sytuacji, w jakiej będzie prowadzone rozpoznanie. Uogólniając wnioski z ćwiczeń dowódczo-sztabowych, można stwierdzić, że do zasadniczych warunków decydujących o sposobie wykorzystania źródeł informacji należą zadanie bojowe i cel rozpoznania (określony przez dowódcę lub założony przez kierownika komórki rozpoznawczej) w odniesieniu do konieczności zaspokojenia potrzeb informacyjnych.

Przeznaczeniem podziału na rejony odpowiedzialności[71] jest określenie zakresu tematycznego i rozległości obszaru, który zostanie objęty monitoringiem przez źródła informacji. W kontekście działalności rozpoznawczej jest to wyznaczenie granic aktywności systemu rozpoznania. Ponadto praktyka sztabowa dowodzi, że podział na rejony odpowiedzialności umożliwia także wyznaczenie granic działania źródeł informacji podległych szczebli dowodzenia. Natomiast określenie

---

[70] Zob. M. Wrzosek, *Rozpoznanie – perspektywy zmian*, „Przegląd Wojsk Lądowych" 2003, nr 11.

[71] W teorii organizacji i zarządzania na potrzeby znajomości sytuacji w otoczeniu organizacji ustalane są strefy (rejony) obserwacji. Zob. J. Penc, *Decyzje w zarządzaniu*, Kraków 1996, s. 196.

granic i tematów umożliwia sprecyzowanie zadań do wykonania wynikających z faktu, iż podległe podsystemy przez pozyskiwanie określonych zbiorów informacji będą współtworzyć zasoby informacyjne systemu rozpoznania. Niezależnie od zadań zleconych podległe systemy rozpoznania będą gromadzić przede wszystkim własne, uzależnione od potrzeb ich szczebla dowodzenia, informacje rozpoznawcze.

Wyznaczanie rejonów odpowiedzialności może się odbywać na trzy sposoby. Po pierwsze, taki rejon może być narzucony przez przełożonego. Po drugie, może wynikać z ustaleń prawnych (regulaminowych, instrukcyjnych). Oba wskazane przypadki są bez różnicy dla organizatora rozpoznania z punktu widzenia istoty rozpatrywanego zjawiska, gdyż pozwalają mu na bezpośrednie przyjęcie wyznaczonych granic i planowanie realizacji zadań w wyznaczonych granicach przez podległe źródła informacji. W trzecim przypadku wyznaczanie rejonu odpowiedzialności może być jednak związane z kompetencjami organizatora systemu rozpoznania[72]. Jest to sytuacja, jeżeli nie trudniejsza, to wymagająca bez wątpienia większej odpowiedzialności i takiego podejścia, by przewidzieć trafnie rozmiary obszaru, z którego będą gromadzone zasoby informacyjne. Pomyłka, wyznaczenie zbyt małego obszaru odpowiedzialności może spowodować ograniczenie ilości informacji, jakimi organizator systemu będzie dysponował. Do tego zaś z pewnością nie będzie chciał dopuścić organizujący rozpoznanie. Musi się w związku z tym kierować przede wszystkim potrzebami określonymi w trakcie procesu informacyjnego przygotowania pola walki, a w szczególności oceny przeciwnika. Bowiem wartość informacji związana jest z poziomem koniecznej dla danego szczebla dowodzenia (rodzaju wojsk, czy też rodzaju sił zbrojnych) wiedzy dotyczącej działania przeciwnika. Z drugiej strony warunki prowadzenia działań militarnych, dążenie do unikania nieporozumień we własnym ugrupowaniu przez koordynację i synchronizację powodują, że wojskom wyznacza się pasy lub rejony działania w postaci formalnych granic – linii rozgraniczenia[73]. Granicom tym muszą się podporządkować także źródła informacji. Praktyczna działalność rozpoznawcza wskazuje, że o ile boczne granice rejonów odpowiedzialności pokrywają się najczęściej z odpowiednimi liniami rozgraniczenia, to otwarta pozostaje kwestia głębokości – zasięgu rejonu odpowiedzialności rozpoznawczej. Pod tym względem istnieje duża dowolność, a dla pewnych źródeł informacji (np. elektronicznych) ograniczenie odpowiedzialności związane jest nie z ustaleniami organizacyjnymi, lecz z technicznymi możliwościami. Podobnie jest w przypadku osobowych źródeł informacji (grup dalekiego rozpoznania, specjalnych). Ważne jest określenie głębokości ich użycia, gdyż mają one najczęściej większe możliwości niż to wynika z potrzeb danego szczebla dowodzenia. Jednocześnie zrozumiałe jest, że podczas wyznaczania granic odpowiedzialności rozpoznawczej

---

[72] Przykładem opisywanej sytuacji jest organizacja systemu rozpoznania w misjach pokojowych i stabilizacyjnych.

[73] Problemy koordynacji działań zob. M. Wrzosek, *Koordynacja w działaniach taktycznych*, Warszawa 2002.

powinno się wychodzić poza zasięg prowadzonych obecnie działań. Wynika to z faktu, że każda organizacja (system) potrzebuje więcej informacji o otoczeniu niż o sobie. Na podstawie wniosków z działalności praktycznej można stwierdzić, że znajomość zagrożenia i umiejętność jego identyfikacji jest jednym z elementów sukcesu. Dlatego tak istotny jest ten zbiór informacji, który umożliwia ocenę przeciwnika. Ponadto na podstawie wniosków z minionych konfliktów zbrojnych można stwierdzić, że rozległość obszarów rozmieszczenia przeciwstawnych stron wzrasta, zatem obszar odpowiedzialności rozpoznawczej będzie proporcjonalnie większy niż tylko ten, w którym obecnie realizowane są zadania. W działaniach taktycznych wyznaczanie rejonu odpowiedzialności rozpoznawczej w obronie jest oparte na uwzględnianiu innych warunków niż w natarciu. Natomiast w czasie operacji pokojowych o wyznaczeniu rejonów odpowiedzialności decydują, obok innych czynników, podpisane porozumienia międzynarodowe i warunki geograficzne.

W kontekście organizowania systemu rozpoznania należy podkreślić, że wyznaczanie zbyt rozległego rejonu odpowiedzialności zarówno w walce, jak i działaniach pokojowych nie jest pozbawione mankamentów. Po pierwsze dlatego, że realizacja zadań na założonej przez organizatora systemu głębokości przez źródła informacji nie jest możliwa. Po drugie, jeżeliby nawet istniały ku temu stosowne możliwości, to nie wiadomo, czy nie spowodowałoby to zbyt dużego rozproszenia wysiłku. W tej sytuacji dochodzi do rozbieżności między potrzebami informacyjnymi określonego szczebla dowodzenia a jego możliwościami w zakresie gromadzenia koniecznych informacji rozpoznawczych. Dlatego przy wyznaczaniu głębokości rejonu odpowiedzialności rozpoznawczej musi nastąpić kompromis między możliwościami a potrzebami, co zapobiegnie zakłóceniom w procesie gromadzenia zasobów informacyjnych oraz umożliwi skupienie wysiłków źródeł informacji na zadaniach i obiektach najbardziej interesujących z punktu widzenia potrzeb przygotowywanych lub prowadzonych działań.

Praktyka wskazuje, że są odstępstwa od wymienionych powyżej zasad. Mianowicie w wojskach obrony przeciwlotniczej występują większe możliwości elastycznego i odpowiadającego potrzebom wyznaczania granic rejonu odpowiedzialności rozpoznawczej. Związane jest to z innym podziałem zadań dla źródeł rozpoznania i stosownymi rozwiązaniami technicznymi. Przedstawiona sytuacja dotyczy także pewnych warunków w działaniach wojsk lądowych determinowanych specyfiką realizowanych zadań (np. operacja stabilizacyjna w Iraku). Jednak kryteria uwzględniane przy wyznaczaniu granic rejonu odpowiedzialności rozpoznawczej będą niezmienne, wynikające bezpośrednio z przygotowywanego lub prowadzonego rodzaju działań.

Reasumując, można stwierdzić, że wyznaczanie rejonów odpowiedzialności podczas organizowania rozpoznania wiąże się najczęściej z wyznaczaniem granicy głębokości zainteresowania rozpoznawczego – granica ta jest zawsze większa niż głębokość zadań (głębokość ugrupowania bojowego). Wyznaczanie rejonu odpowiedzialności zakreśla obszar działania źródeł informacji, a ponadto rejon od-

powiedzialności wyznacza ramy przestrzenne dla przyszłych ustaleń szczegółowych mających zapaść podczas dalszego procesu organizowania rozpoznania.

2.1.2. Identyfikacja obiektów rozpoznania

Identyfikacja (wyodrębnianie w obszarze operacji) obiektów rozpoznania rozpoczyna się w okresie prowadzenia oceny sytuacji, a zwłaszcza możliwości sił przeciwnika. Jest to jednak czynność zapoczątkowująca właściwie proces organizowania rozpoznania, gdyż od jej wyników zależy przyszły stan wiedzy dowódcy i sztabu. Należy jednak zwrócić uwagę, że wyodrębnianie obiektów rozpoznania występuje także w czasie prowadzenia działań rozpoznawczych. Obiekt jest bowiem kategorią, w rozpoznaniu[74] której definicja zawiera w swej treści zarówno elementy ugrupowania przeciwnika, jak i infrastrukturę obszaru operacji, a także przedstawicieli kierownictwa politycznego. Natomiast uogólniając różne definicje można stwierdzić, że obiektem rozpoznania jest element ugrupowania przeciwnika, urządzeń zabezpieczenia, konstrukcji militarnych i przedmiotów terenowych (stałych i sztucznych), które na określonym etapie działań stanowią charakterystyczną, względnie zwartą całość konieczną do wykrycia, śledzenia lub potwierdzenia jej istnienia.

Z powodu szerokiego potraktowania pojęcia „obiekt rozpoznania" proces ich wyodrębniania nie powoduje jednorazowej identyfikacji wszystkich elementów występujących po stronie przeciwnika i stałego zakwalifikowania ich jako obiekty na okres prowadzenia działań rozpoznawczych. W trakcie prowadzenia działań, a w tym i rozpoznania, w związku z rozwijającą się sytuacją, niektórych obiektów przybywa w obszarze operacji, a niektóre są eliminowane lub opuszczają obszar[75]. Dlatego w komórce rozpoznawczej trzeba stale, na bieżąco, identyfikować obiekty znajdujące się na obszarze odpowiedzialności rozpoznawczej, uaktualniając w ten sposób zasoby informacyjne systemu rozpoznania. Na przykład, drugorzutowy związek taktyczny, jeżeli znajduje się w głębi ugrupowania przeciwnika, może być w całości obiektem rozpoznania w początkowym etapie działań zaczepnych wojsk własnych. Jednak z chwilą uzyskania powodzenia i rozwijania natarcia, gdy związek taktyczny przeciwnika zostanie zaangażowany do obrony rubieży, gdzie podchodzą nacierające wojska, na których korzyść prowadzone jest rozpoznanie, zostanie zidentyfikowanych wiele nowych obiektów wyodrębnionych ze składu związku taktycznego przeciwnika koniecznych do rozpoznania (np. stanowiska ogniowe artylerii, rejony ześrodkowania, odwodów, stanowiska dowodzenia). W tej

---

[74] Zob. M. Wrzosek, *Informacja rozpoznawcza w procesie wyboru i selekcji celów*, „Przegląd Wojsk Lądowych" 2005, nr 5, s. 11.

[75] Problemy identyfikacji obiektów rozpoznania prezentowane są szerzej w ramach pracy: *System identyfikacji obiektów pola walki w oparciu o koncepcję sieciocentryczną (NNEC – NATO Network Enabled Capability)*, pod red. A. Tomaszewskiego, Warszawa 2004.

sytuacji wystąpią nowe potrzeby informacyjne i konieczność uzupełnienia posiadanych informacji.

Wyodrębnienie obiektów rozpoznania w procesie organizowania rozpoznania ma na celu stworzenie podstaw do sformułowania w dalszej kolejności zadań dla źródeł informacji. Bezpośrednie obserwacje pracy sztabowej komórek rozpoznawczych wskazują, że efekt wyodrębnienia obiektów rozpoznania bywa najczęściej utrwalany na mapie sytuacyjnej. Powstaje tym samym jednocześnie schemat geograficznego rozmieszczenia tych obiektów na obszarze odpowiedzialności organizatora rozpoznania. Wyjątek pod tym względem stanowi rozpoznanie skażeń, które z konieczności posługuje się jakby obiektami zastępczymi, gdyż jego faktyczne obiekty rozpoznania, a więc rejony skażeń, wybuchy jądrowe mogą się pojawić dopiero w trakcie zaistnienia określonych zjawisk w obszarze operacji.

Schemat geograficznego rozmieszczenia obiektów rozpoznania ma duże znaczenie dla organizatora rozpoznania. Umożliwia skalkulowanie wielu wielkości koniecznych do uwzględnienia w procesie identyfikowania zadań dla źródeł rozpoznania. Należą do nich między innymi: odległość do obiektu, rozległość obiektu, położenie w stosunku do innych obiektów, nasycenie obiektami rozpoznania całego obszaru odpowiedzialności.

Niezależnie od wspomnianego schematu geograficznego rozmieszczenia obiektów rozpoznania przedstawianego znakami graficznymi i opisanego niezbędnymi skrótami komórka rozpoznawcza może posługiwać się tabelą. Tabela obiektów rozpoznania przedstawia typowe grupy obiektów z podaniem liczby i kategorii ważności. Zatem w kategorii – system dowodzenia, występują stanowiska dowodzenia batalionów, oddziałów, związków taktycznych i operacyjnych, natomiast w kategorii – jednostki wsparcia ogniowego znajdują się między innymi: pododdziały artylerii lufowej, rakietowej, moździerze, rakiety taktyczno-operacyjne, pociski manewrujące.

Z praktycznej działalności komórek rozpoznania wynika, że w przypadku, gdy na schemacie geograficznego rozmieszczenia obiektów na obszarze odpowiedzialności zostaną pominięte z różnych przyczyn obiekty, tabela klasyfikacji obiektów może pozwolić na korektę występujących braków informacji.

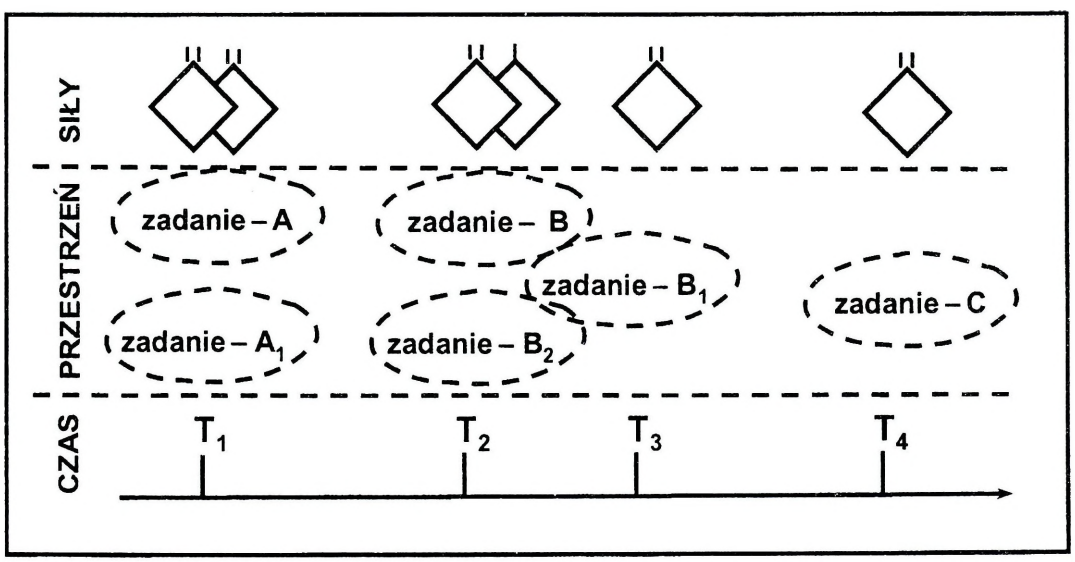
W ten sposób zarówno mapa sytuacyjna, jak i tabela obiektów rozpoznania jest elementem kontrolnym dla określenia poziomu zasobów informacyjnych systemu rozpoznania. Tabela pozwala także orientować się nie tylko w rodzajach występujących obiektów, ale i w ich liczbie. Stanowi dokument pomocniczy, który znacznie ułatwia organizowanie w system rozpoznania źródeł informacji.

Wyodrębnianie obiektów rozpoznania jest tym etapem w organizowaniu rozpoznania, w którego wyniku powstaje dość wyraźnie zarysowany obszar wykorzystania źródeł informacji systemu rozpoznania. Jednak obszar ten nie oddaje jeszcze w pełni szczegółów zadaniowych. Te bowiem powstają dopiero na kolejnym etapie występującym bezpośrednio po wyodrębnieniu obiektów rozpoznania.

2.1.3. Określenie zadań rozpoznawczych

Dla systemu rozpoznania określane są cele działania odzwierciedlające potrzeby informacyjne użytkowników lub braki stwierdzone w zasobach informacyjnych. Zatem w odniesieniu do systemu rozpoznania pod pojęciem celu należy rozumieć określony przedmiotowo i podmiotowo przyszły, pożądany stan wiedzy lub rezultat działania źródeł informacji (systemu) możliwy i przewidziany do osiągnięcia w terminie objętym planowaniem[76]. Cel dla systemu rozpoznania jest zatem konkretyzacją zamierzeń wynikających z koncepcji walki dowódcy i precyzuje co, kto i kiedy ma osiągnąć. W tym przypadku cel lub czasami cała ich wiązka[77] precyzują przede wszystkim przedmiot dążeń, tj. pożądany stan wiedzy systemu rozpoznania, ale również określają termin osiągnięcia pożądanego stanu oraz wskazują na podmiot celowych działań, który ten rezultat ma osiągnąć.

W odniesieniu do tak rozumianego celu należy także zdefiniować pojęcie „zadanie". Przyjmując definicję za L. Krzyżanowskim – zadanie jest to wyodrębniona przedmiotowo, podmiotowo, przestrzennie, czasowo i na ogół też proceduralnie część celu przewidziana do wykonania w ustalonym okresie lub terminie mieszczącym się w przedziale czasu przewidzianym na osiągnięcie tego celu[78]. Omawianą zależność ilustruje rysunek.

Rys. 2.1. Podział celu rozpoznania na zadania

W tym rozumieniu pojęcie zadania jest ściśle zrelatywizowane do celu, a zawartość treściowa tej kategorii, oprócz wskazania na wykonawcę i sprecyzowania przedmiotu oraz terminu realizacji, zawiera zwykle również jakieś wytyczne, co do sposobu działania. W tym sensie zadanie może być traktowane jako środek realizacji celu. Do zadań rozpoznawczych należą zatem zarówno zadania całościowe

[76] Por. L. Krzyżanowski, *O podstawach kierowania organizacjami inaczej*, Warszawa 1999, s. 253.
[77] Dotyczy operacji połączonych.
[78] L. Krzyżanowski, *O podstawach kierowania...*, wyd. cyt., s. 253.

dla systemu rozpoznawczego (np. jednostki rozpoznawcze), jak i zadania dla elementu rozpoznawczego (np. źródła informacji).

Zadania rozpoznawcze skierowane są zawsze na wyselekcjonowane pojedyncze obiekty będące przedmiotem zainteresowania dowódcy organizującego i prowadzącego działania. Praktyka działalności sztabowej wskazuje, że liczba zadań rozpoznawczych jest zawsze większa od ilości obiektów rozpoznania[79].

Podobnie jak można pogrupować obiekty rozpoznania tak i można wyodrębnić typowe sposoby realizacji zadań rozpoznawczych. Należą do nich:

a) obserwowanie, śledzenie i patrolowanie;

b) poszukiwanie, przechwytywanie i namierzanie;

c) przesłuchiwanie lub wypytywanie;

d) badanie i analizowanie;

e) walka.

Każdy z wymienionych sposobów realizacji zadań wynika ze specyficznych potrzeb dowódcy określonego szczebla dowodzenia oraz możliwości podsystemu rozpoznania. Wyodrębnione i sformułowane zadanie ma zapewnić dostarczenie informacji mogących być podstawą do wyciągania wniosków dotyczących przeciwnika i środowiska w celu podjęcia określonych decyzji.

Na podstawie wyników z obserwacji przebiegu ćwiczeń można stwierdzić, że wyodrębnianie zadań rozpoznawczych jest pracochłonne – szczególnie na wyższych szczeblach dowodzenia, gdzie w rejonie odpowiedzialności rozpoznawczej występuje duża liczba obiektów. Dlatego komórka rozpoznania w celu usprawnienia procesu wyodrębniania zadań rozpoznawczych posługuje się albo wcześniej przygotowaną tabelą, albo wręcz zestawieniem wszystkich możliwych do wykonania zadań. W przypadku wykorzystywania techniki komputerowej wyodrębnianie jednostkowych zadań rozpoznawczych polegałoby po prostu na wyborze przez przegląd na ekranie monitora potrzebnych zadań dla poszczególnych wyodrębnionych wcześniej obiektów w konkretnej sytuacji operacyjno-taktycznej. Zestawienia skojarzonych zadań i obiektów dokonuje komputer, natomiast oficer rozpoznania zatwierdza wynik działania lub wprowadza konieczne modyfikacje.

W przypadku organizowania rozpoznania na okres dłuższy niż jeden dzień mało celowe jest jednak wyodrębnianie wszystkich zadań rozpoznawczych na cały czas prowadzenia rozpoznania podczas operacji. Nie jest nawet możliwe przewidzenie szczegółów koniecznych przy formułowaniu zadań rozpoznawczych z kilkudniowym wyprzedzeniem. Toteż najwłaściwsze jest wyodrębnienie zadań do końca pierwszego dnia operacji lub działań taktycznych. Rozwiązania teoretyczne potwierdza także praktyka dowódczo-sztabowa, bowiem system rozpoznania jest rozwijany lub reorganizowany przed rozpoczęciem działań (zmiany charakteru działań wymagających reorganizację systemu rozpoznania). W kolejnych dniach, od pierwszego dnia rozpoczęcia lub wznowienia działań bojowych

---

[79] Zob. M. Wrzosek, *Potrzeby informacyjnego wsparcia procesu decyzyjnego w działaniach wojsk lądowych*, [w:] G. Nowacki, *Informacja w walce zbrojnej*, Warszawa 2002.

poczynając, dokonuje się uszczegółowienia obiektów rozpoznania, wyodrębniając kolejne zadania wynikające z nowych potrzeb informacyjnych i z nowej sytuacji.

W kontekście organizacji systemu rozpoznania wydaje się, że jest to słuszne rozwiązanie zapobiegające w następnych dniach poprawkom, które jak wskazuje praktyka są konieczne. Uogólniając wnioski z ćwiczeń dowódczo-sztabowych można stwierdzić, że na poziomie taktycznym w zasadzie nie jest możliwe, z większym niż jedno- lub dwudniowe wyprzedzenie, określenie przyszłych szczegółowych zadań rozpoznawczych. Ponadto jak wskazuje praktyka[80] nie ma takich potrzeb ani organizacyjnych, ani tym bardziej informacyjnych.

Omawiając wyodrębnianie zadań rozpoznawczych, należy nadmienić, że przedsięwzięcie to może być realizowane albo w sztabie oddziału lub związku taktycznego, dowództwie komponentu lądowego lub w sztabie jednostki rozpoznawczej[81]. Z punktu widzenia sztabu można wtedy mówić o pełnym zakresie organizacji rozpoznania, dla którego charakterystyczne będzie właśnie wyodrębnianie na tym poziomie zadań rozpoznawczych adekwatnych do stanu zasobów informacyjnych. Wyodrębnianie zadań rozpoznawczych w sztabie, który organizuje działania i na którego potrzeby wykorzystywane będą przede wszystkim zasoby informacyjne, ułatwia kierownikowi komórki rozpoznania określenie priorytetów informacyjnych przez dowódcę. Ponadto bezpośredni kontakt kierownika i dowódcy w czasie pracy sztabu ogranicza możliwość nieporozumień, co do sposobu organizacji systemu rozpoznania. Zatem autorem zadań rozpoznawczych jest sztab oddziału, związku taktycznego lub dowództwo komponentu lądowego. Natomiast w odniesieniu do sztabów jednostek rozpoznawczych można stwierdzić, że w procesie zarządzania zasobami informacyjnymi spełniają rolę prawie wyłącznie administracyjną w stosunku do występujących w ich składzie źródeł informacji. Nie ma w tym ani nic obniżającego ich rangę, ani tym bardziej nic degradującego znaczenie osób funkcyjnych. Podział kompetencji w zakresie wyodrębniania zadań rozpoznawczych dla źródeł informacji jest następujący. Kompleksem przedsięwzięć szczegółowych związanych z organizowaniem systemu rozpoznania, a więc użyciem całości specjalistycznych źródeł informacji, zajmuje się kierownik komórki rozpoznawczej. Jako organizator systemu rozpoznania ma zapewnić zaspokojenie potrzeb informacyjnych. Dowódcy i sztaby jednostek rozpoznawczych posiadających siły i środki rozpoznania zajmują się ogółem problemów organizacyjnych mających zapewnić sprawne wykorzystanie źródeł informacji oraz stworzyć warunki do szybkiego odtwarzania zdolności po wykonaniu zadania. Zatem sprecyzowane zadania ogólne w zakresie zgromadzenia zasobów informacyjnych są w jednostce rozpoznawczej podstawą do określenia zadań dla źródeł rozpoznania i poszukiwaniem sposobu rozwiązania problemów dotyczących manewru, przetrwania w ugrupowaniu przeciwnika, bezpieczeństwa itd. Trudności

---

[80] Przygotowywanie zadań dla rozpoznania w czasie misji stabilizacyjnej w Iraku realizowano z wyprzedzeniem od 12 do 48 godzin.

[81] Problematyka tego zakresu znalazła swoje odzwierciedlenie w podręczniku: M. Wrzosek, *Proces dowodzenia w batalionie rozpoznawczym*, Warszawa 2004.

odnośnie określenia zadań rozpoznawczych w jednostce rozpoznawczej występują głównie w czasie rozwijania systemu rozpoznania. Bowiem najczęściej zachodzi potrzeba prawie jednoczesnego postawienia zadań kilku źródłom informacji[82]. Natomiast, jak wynika z praktyki, nie muszą występować przy jego reorganizacji, gdzie zmiana zadania może dotyczyć tylko wybranych źródeł informacji.

Przedstawiony sposób określania zadań rozpoznawczych upraszcza i przyspiesza zarówno rozwijanie, jak i reorganizowanie systemu rozpoznania. Odpowiada też wymaganiom co do ograniczenia liczby personelu wtajemniczonego w szczegóły decyzji dowódcy w zakresie rozpoznania.

2.1.4. Wydzielenie elementów i podsystemów rozpoznawczych

Wydzielenie, czy też organizowanie elementów i podsystemów rozpoznawczych można uznać, stosując analogię do organizacji działań, za tworzenie ugrupowania sił i środków rozpoznania. Jest to bowiem w istocie wydzielanie elementów składowych, z których każdy stanowi osobne źródło informacji w tworzonym systemie rozpoznania. Odmiennością podczas wydzielania elementów i podsystemów rozpoznawczych w stosunku do sytuacji tworzenia ugrupowania bojowego jest częste zrywanie istniejącej podległości i podporządkowania organizacyjnego pododdziałów rozpoznawczych. Wynika to z dwóch powodów. Po pierwsze, z dużej samodzielności elementów (podsystemów) rozpoznawczych w czasie wykonywania specjalistycznych zadań. W okresie realizacji zadań źródła informacji podlegają tylko jednemu ośrodkowi decyzyjnemu, w zasadzie komórce rozpoznania danego szczebla dowodzenia. Po drugie zaś, z potrzeb tworzenia małych, ale zróżnicowanych informacyjnie elementów i podsystemów, do których najczęściej dobiera się źródła informacji z pododdziałów rozpoznawczych. Jako pododdziały rozpoznawcze są to więc typowe drużyny, plutony, kompanie (baterie), bataliony (dywizjony) a nawet pułki. Jako elementy rozpoznawcze zaś to punkty (posterunki), patrole, grupy itp.

Zmiany w strukturach wojsk lądowych wymuszają także zmiany w organizacji pododdziałów rozpoznawczych. Stąd tendencja do gromadzenia na czas realizacji zadań na szczeblu jednej jednostki bojowej różnych źródeł informacji zorganizowanych w system wspierający informacyjnie działania dowódcy[83]. Nowe podejście do problemu organizacji systemu rozpoznania wymaga rozwiązań teoretycznych i ich empirycznej weryfikacji w trakcie ćwiczeń dowódczo-sztabowych, następnie ćwiczeń z wojskami, a w końcu zastosowania w praktyce. Na tej podstawie generowane są dopiero wytyczne do organizacji rozpoznania

---

[82] Wnioski z obserwacji ćwiczeń wskazują, że w zależności od konkretnego przypadku może być od kilku do kilkunastu elementów rozpoznawczych traktowanych w tym przypadku jako źródła informacji.

[83] Zob. M. Wrzosek, *Dostosowanie systemu rozpoznania do standardów NATO*, „Zeszyty Naukowe AON" 2001, nr 1.

w formie regulaminów i instrukcji. Biorąc pod uwagę przedstawione fakty, nie powinien dziwić fakt organizowania elementów i podsystemów rozpoznawczych z wykorzystywaniem istniejących ustaleń doktrynalnych. Jak wskazują doświadczenia, rzadko kiedy odchodzi się od ustaleń, które stanowią rozwiązania autoryzowane przez dokumenty formalne. Rzadko zresztą zachodzą przypadki wymuszające odchodzenie od istniejących wzorców co do składu elementów rozpoznawczych. Opracowane wzorce są najczęściej elastyczne i umożliwiają wykorzystanie źródeł informacji stosownie do potrzeb realizacji różnorodnych zadań.

2.1.5. Wybór rejonów (punktów) szczególnego zainteresowania

Wybór rejonów (punktów) szczególnego zainteresowania jest specyficznym odzwierciedleniem jednej z zasad sztuki wojennej, a mianowicie zasady ekonomii sił[84], czyli skupienia wysiłku rozpoznania na realizacji zasadniczych zadań. Zatem rejonem szczególnego zainteresowania może być teren, w którym występuje koncentracja obiektów rozpoznania lub fragment terenu, gdzie będzie realizowana większa niż gdzie indziej liczba zadań rozpoznawczych.

Warunkiem koniecznym skuteczności w starciu zbrojnym jest skupienie (koncentrowanie) wysiłku w określonym miejscu i czasie z zachowaniem wymogu koordynacji i koncentracji[85]. Powszechnie stosowana w sztuce wojennej zasada koncentracji wysiłku nie musi oznaczać masowania sił i środków rozpoznania w określonym miejscu i czasie[86], chodzi raczej o skupienie efektów, a więc zgromadzenie zasobów informacyjnych koniecznych w procesie dowodzenia. Z tym że trzeba jednocześnie stwierdzić, iż tak samo, jak w bezpośredniej walce skupienie wysiłku w natarciu na kierunku uderzenia[87] (lub w rejonie obrony), tak i w rozpoznaniu respektowanie i wyznaczanie rejonów (punktów) szczególnej uwagi pociąga za sobą obniżenie uwagi poświęcanej innym rejonom (obiektom rozpoznania). Niesie to z sobą również bezsprzecznie ryzyko przeoczenia części obiektów ugrupowania przeciwnika.

Reasumując zatem powyższe ustalenia, można stwierdzić, że rejony szczególnego zainteresowania[88] są to z zasady fragmenty terenu wybrane w strefie rozpoznania danego szczebla dowodzenia, w których źródła informacji są w stanie określić sposób działania przeciwnika. Obecność źródeł informacji w poszczególnych rejonach potwierdza lub zaprzecza przyjętemu wariantowi rozwiązania w zakresie prawdopodobnego charakteru działania przeciwnika. W ramach strefy rozpoznania, a czasem nawet w rejonach szczególnej uwagi wyznaczane są również punkty zainteresowania, gdzie rozmieszcza się osobowe lub elektroniczne

---

[84] Zob. J. Zieliński, *Zarys teorii sztuki operacyjnej...*, wyd. cyt., s. 47.
[85] B. Szulc, *Dylematy epistemologiczne i metodologiczne teorii sztuki wojennej*, [w:] M. Krauze, B. Szulc, *Sztuka wojenna, konteksty teoretyczne i praktyczne*, Toruń 2000, s. 48.
[86] M. Wiatr, *Między strategią a taktyką*, Toruń 1999, s. 187.
[87] Zob. M. Huzarski, *Zagadnienia taktyki wojsk lądowych*, Toruń 1999, s. 87 i 96.
[88] *Named Area of Interest* – NAI.

źródła informacji. Punkty szczególnej uwagi lokalizowane mogą być również poza rejonami. Pełnią wówczas rolę pomocniczą, służą monitorowaniu pasywnych kierunków działania przeciwnika oraz zapobiegają przenikaniu jego elementów rozpoznawczych i oddziałów wydzielonych w ugrupowanie wojsk własnych.

Wyznaczanie rejonów (punktów) szczególnego zainteresowania jest efektem informacyjnego przygotowania pola walki. Natomiast czasami wynika z braku możliwości objęcia całej strefy rozpoznania jednakowo dużym wysiłkiem. Nie zmienia to jednakże faktu, że organizatorowi systemu rozpoznania pozostaje w sumie ostateczna decyzja o tym, jak z całej wydzielonej strefy odpowiedzialności rozpoznawczej wybrać fragmenty, które powinny być rejonem szczególnej uwagi. Trzeba zauważyć, biorąc pod uwagę dynamikę zmian w sposobie prowadzenia działań taktycznych, że w rejonie działania taktycznych grup bojowych zachodzą zjawiska i fakty, które w żadnym wypadku nie ułatwiają dokonywania takich wyborów z całości strefy odpowiedzialności. Należy zatem domniemywać, iż nadal będzie istniała naturalna tendencja dowódców oraz kierowników komórek rozpoznawczych do stałego monitorowania całej strefy odpowiedzialności, by zabezpieczyć się przed przeoczeniem działania przeciwnika. Sprzyjają zresztą tym naturalnym dążeniom posiadania pełnych zasobów informacyjnych właściwości niektórych podsystemów rozpoznawczych. Przykładem ilustrującym prawdziwość prezentowanej tezy jest podsystem rozpoznania elektronicznego, który jest w stanie systematycznie dozorować przeznaczoną mu do rozpoznania strefę.

Niemniej ze względu na ograniczone możliwości wykorzystania źródeł informacji oraz specyfikę obszaru operacji niektóre podsystemy rozpoznania lepiej wykorzystywać w określonych rejonach lub też tylko na określonych kierunkach, gdyż nie ma takiej możliwości, aby objąć ich działaniem cały obszar odpowiedzialności rozpoznawczej, aby zapewnić sobie komfort otrzymywania informacji o wszystkich faktach i zjawiskach.

Wybór rejonów (punktów) szczególnego zainteresowania niesie z sobą konieczność wzmożonego monitorowania określonych fragmentów terenu lub obiektów rozpoznania w czasie. Czas w tym przypadku zależy zaś od przewidywanego rozwoju sytuacji, przypuszczalnego sposobu działania przeciwnika oraz wiąże się z utrzymywaniem w gotowości do użycia środków rażenia. Dla właściwego sposobu organizowania rozpoznania wykorzystuje się efekty uzyskane w procesie informacyjnego przygotowania pola walki. Zasadniczo są to: prawdopodobny wariant działania przeciwnika i scenariusz rozwoju sytuacji. Szczególnie opracowany i zweryfikowany w czasie symulacji działań scenariusz umożliwia określenie w czasie przestrzeni prawdopodobnego położenia sił przeciwnika.

W sumie wyznaczanie rejonów (punktów) szczególnego zainteresowania jest niewątpliwie potrzebne, chociaż i w pewnym stopniu ryzykowne bowiem oparte na niepełnych zbiorach informacyjnych i określonych założeniach. Jednak jak wynika z praktyki wyznaczenie rejonów (punktów) szczególnego zainteresowania często

gwarantowało nie tylko optymalne, ale i skuteczne wykorzystanie źródeł informacji, w efekcie uzupełnienie zasobów informacyjnych systemu rozpoznania.

Wyznaczanie rejonów (punktów) szczególnego zainteresowania wiąże się także z ryzykiem wynikającym z prawdopodobieństwa wybrania wyznaczonego rejonu szczególnej uwagi na właściwą część strefy rozpoznania. Zabezpieczyć zaś przed niewłaściwym wyborem może jedynie trafna ocena przeciwnika, precyzyjne przeniesienie jej wyników do planu zbierania informacji w postaci obiektów i wyodrębnienie na podstawie zgłaszanych potrzeb właściwych zadań rozpoznawczych. Jak wskazują wyniki obserwacji szczególnie dwie ostatnie czynności (wyznaczenie obiektów i określenie zadań), jeżeli są poprawnie zrealizowane, ułatwiają zredukowanie poziomu niepewności co do wyboru rejonów szczególnej uwagi.

Uzależnienie trafności wyboru rejonów (punktów) szczególnego zainteresowania od wcześniejszego poprawnego rozdziału źródeł informacji na obiekty rozpoznania oraz wyodrębnienia zadań rozpoznawczych jest znaczącą cechą organizowania systemu rozpoznania.

Istotnym kryterium uwzględnianym przy wyborze rejonów (punktów) szczególnego zainteresowania może być przewidywanie, że zdobycie informacji o przeciwniku z tego fragmentu terenu będzie miało decydujące znaczenie przy podejmowaniu decyzji.

Wielkość i liczba rejonów (punktów) szczególnego zainteresowania wyznaczać będą potrzeby konkretnej sytuacji. Tym nie mniej jednak można stwierdzić, niezależnie od warunków zewnętrznych, w jakich działa system rozpoznania, że zarówno wielkość takiego rejonu, jak i ich ewentualna liczba nie może być duża w stosunku do wielkości całej strefy rozpoznania. Na podstawie wyników analizy możliwości systemu rozpoznania oddziału i związku taktycznego oraz wniosków z ćwiczeń można stwierdzić, że w strefie rozpoznania określonego szczebla dowodzenia nie powinno się wyznaczać więcej niż dwa, trzy rejony (punkty) szczególnego zainteresowania. Najbardziej jednak właściwe byłoby ograniczenie się do wyznaczania jednego rejonu, który gwarantowałby zarówno możliwości skupienia wysiłku, jak i określenie miejsca mającego największe znaczenie w procesie zdobywania informacji i gromadzenia zasobów informacyjnych.

2.1.6. Podział zadań między wykonawców

Podział zadań – to rozłożenie wysiłku rozpoznania na poszczególne źródła informacji zapewniające zakładany poziom zasobów informacyjnych systemu rozpoznania. Przy czym w rozpoznaniu należy rozgraniczyć podział ilościowy zadań od jakościowego. Podział ilościowy dotyczy źródeł informacji jednego podsystemu rozpoznania, a więc sytuacji, kiedy źródła wykonują te same zadania. Natomiast podział jakościowy związany jest ze źródłami informacji o różnych możliwościach zdobywania informacji. W tym przypadku każde źródło jest elementem rozpozna-

wczym innego podsystemu i ze względu na specyfikę zdobywanych informacji realizuje inne zadania.

Podział zadań rozpoznawczych między bezpośrednich wykonawców musi być odpowiedni do ich możliwości, specyfiki działania, sposobów zdobywania informacji. Wtedy tylko będzie można mieć pewność co do ich wykonania. Pomocą w tym przedsięwzięciu organizacyjnym są odpowiednie zestawienia tabelaryczne zawarte w planie zbierania informacji, ukazujące przejrzyście zarówno rozdział wszystkich zadań, jak i liczbę zadań przydzielonych poszczególnym źródłom.

W trakcie rozdzielania zadań rozpoznawczych może zaistnieć konieczność powrotu do wcześniejszych ustaleń organizacyjnych. Będzie to miało miejsce wówczas, gdy potrzeby informacyjne użytkowników zostaną sprecyzowane co do właściwości obiektu lub specyfiki wykonania zadania. Może trzeba będzie wtedy dokonać zmian we wcześniejszych ustaleniach.

Z rozmieszczenia obiektów rozpoznania może także wynikać możliwość połączenia niektórych zadań. W tej sytuacji, gdy obiekty są położone blisko siebie możliwe jest przekazanie większej liczby zadań jednemu elementowi rozpoznania niż wynikałoby to z obowiązujących norm. Zatem przy właściwe rozdzielonych zadaniach jedno źródło informacji może dostarczyć rezultaty rozpoznania dotyczące kilku obiektów. Nie mniej uogólniając wnioski z ćwiczeń dowódczo-sztabowych, należy stwierdzić, że o ile źródła elektroniczne mogą pozyskiwać informacje o kilku obiektach, to źródła osobowe są ograniczone wieloma czynnikami. Przede wszystkim są to: nasycenie rejonu działania elementami ugrupowania przeciwnika, czas prowadzenia rozpoznania, możliwości pozyskiwania informacji, właściwości terenu i charakter potrzeb informacyjnych. W zależności od rodzaju działań taktycznych znaczenie wskazanych czynników ograniczających możliwości wykorzystania osobowych źródeł informacji będzie zmienne.

Podział zadań między źródła informacji kończy pewną fazę w organizowaniu rozpoznania, podczas której zapadają ustalenia podstawowe co do tego, co rozpoznawać, jakie rodzaje informacji zdobyć, w jakim czasie i kto poszczególne zadania ma wykonać?

2.1.7. Organizacja wymiany informacji

Największym problemem w zapewnieniu wymiany informacji jest techniczny aspekt środków łączności i informatyki łączności. Dlatego jednym z zadań organizatora systemu rozpoznania jest umożliwienie przekazywania zdobytych informacji przez elementy rozpoznawcze natychmiast po ich pozyskaniu[89]. Jest to najczęściej złożone przedsięwzięcie organizacyjne przede wszystkim z tego względu,

[89] Zob. M. Wrzosek, Z. Fiołna, *Środki dowodzenia batalionu rozpoznawczego*, [w:] *Technologie informatyczne i komunikacja*, Akademia Wojenna, Liptowski Mikulasz 2003.

że do jednego ośrodka decyzyjnego napływają informacje z różnorodnych źródeł. Każdy z podsystemów rozpoznania dysponuje najczęściej odrębnym środkiem łączności o specyficznych właściwościach zarówno co do charakteru pracy, jak i zasięgu. Taka sytuacja powoduje, że źródła informacji będące elementami podsystemu rozpoznania, komunikują się między sobą oraz z ośrodkiem decyzyjnym, uzupełniając zasoby informacyjne. Nie mniej ważne jest zapewnienie skrytości przekazywania danych w podsystemie łączności i uniemożliwienie jednocześnie namierzenia, a przez to wykrycia źródeł informacji znajdujących się w ugrupowaniu przeciwnika. Wymienione problemy znalazły już w dużym stopniu swoje rozwiązania techniczne. Stąd organizator rozpoznania przewiduje najczęściej tylko wykorzystanie odpowiednich środków we właściwy dla nich sposób, by zapewnić sobie napływ informacji oraz móc przekazywać nowe zadania rozpoznawcze.

Specyfiką rozpoznania jest dysponowanie różnorodnymi autonomicznymi środkami łączności, które uniezależniają podsystem od ogólnego systemu łączności. Nie powoduje to jednak automatycznego odcięcia od możliwości wykorzystywania systemu łączności do przekazywania informacji rozpoznawczych. Biorąc pod uwagę fakt, że zasoby informacyjne systemu rozpoznania są własnością określonego szczebla dowodzenia występuje obiektywna konieczność udostępnienia tych informacji wskazanym przez dowódcę użytkownikom. Wytyczne w tym zakresie określa dowódca, precyzując priorytety wsparcia i zabezpieczenia podczas ogłaszania swojej decyzji. Tak więc organizacja wymiany informacji powinna uwzględniać potrzeby uczestników walki według priorytetów realizowanych zadań.

Ponadto organizator rozpoznania za pomocą posiadanych środków łączności musi zorganizować system wymiany informacji wyłącznie na potrzeby rozpoznania. Z praktyki szkoleniowej wynika, że wykonuje to najczęściej samodzielnie, na podstawie ustaleń w ramach sztabu, komórka rozpoznawcza określonego szczebla dowodzenia, tworząc względnie autonomiczny podsystem wymiany informacji. W podsystemie tym uwzględnia się utrzymywanie niezależnej łączności z komórką rozpoznawczą sztabu nadrzędnego oraz z równorzędnymi sztabami sąsiednich jednostek, także z oddziałami i pododdziałami posiadającymi siły i środki rozpoznania. Ponadto w systemie łączności rozpoznania znajdują się komórki rozpoznawcze podległych sztabów i źródła zapewniające napływ informacji.

Wskazane powyżej elementy podsystemu łączności rozpoznania powodują, że system jest bardzo rozbudowany. Mogą go tworzyć przede wszystkim sieci i kierunki radiowe oraz radioliniowe[90]. Ze względu na różne sposoby działania elementów rozpoznawczych organizacja łączności rozpoznania, a więc i wymiany informacji, poza zestawianiem odpowiednich sieci i kierunków stosownie do właściwości sprzętu i specyfiki jego wykorzystania, musi uwzględniać warunki

[90] Zob. M. Wrzosek, *Koncepcja zintegrowanej sieci informacyjnej taktycznego systemu rozpoznania*, [w:] *Perspektywy telekomunikacyjnego i informatycznego wsparcia dowodzenia w reformowanej armii Republiki Czeskiej*, Akademia Wojenna, Brno 2003.

środowiska operacji utrudniające łączność[91].

Przeprowadzenie stosownych przedsięwzięć organizacyjnych i związanych z nimi kalkulacji umożliwia rozwinięcie źródeł informacji w przestrzeni operacyjnej, zgodnie z ustaleniami zawartymi już na mapie[92] sytuacyjnej odnośnie rozmieszczenia obiektów rozpoznania.

Organizacja wymiany informacji powinna zapewnić obok realizacji potrzeb informacyjnych użytkowników także podstawowe elementy bezpieczeństwa źródeł. W związku z tym w systemie łączności priorytet mają informacje dotyczące zmiany poziomu zagrożenia źródeł i możliwości ich eliminacji z obszaru operacji.

2.1.8. Zabezpieczenie działań elementów i podystemów rozpoznawczych

Zabezpieczenie działań elementów i podsystemów rozpoznawczych jest częścią ogólnego procesu obejmującego przedsięwzięcia podejmowane w celu zapewnienia wojskom warunków do realizacji zadań. Na proces zabezpieczenia działań składają się następujące elementy: zabezpieczenie logistyczne, bojowe i uzupełnianie wojsk. Całokształt przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem działań elementów i podsystemów rozpoznawczych realizowany jest w zasadzie w jednostkach rozpoznawczych. Stąd w procesie organizowania rozpoznania realizowanego w sztabach oddziałów i związków taktycznych przyjmuje się najczęściej, że przewidywane do wykorzystania elementy i podsystemy rozpoznawcze są w pełni przygotowane do działań. Istotne zatem z punktu widzenia potrzeb zabezpieczenia działań elementów (podsystemów) rozpoznawczych jest określenie dowódcom jednostek rozpoznawczych warunków realizacji zadań przez wydzielone z ich składu siły i środki. Chodzi przede wszystkim o określenie czasu gotowości do działań oraz wskazanie ewentualnych szczególnych właściwości i potrzeb, które mogą wpłynąć na inne niż typowe zaopatrzenie w amunicję lub wyposażenie w dodatkowy sprzęt. Wytyczne w tym zakresie powinny być zawarte przede wszystkim w rozkazach przekazywanych jednostkom.

Niezależnie od tej ogólnej zasady istnieją pewne wyjątki, w których komórka rozpoznawcza sztabu oddziału lub związku taktycznego może rozwiązywać niektóre elementy zabezpieczenia bojowego działań podsystemów rozpoznawczych, gdyż nie tylko ma takie możliwości, ale także leży to w jej kompetencjach. Przede wszystkim jest to kwestia ubezpieczenia i ochrony źródeł informacji, aby odciążyć obsługi i załogi elementów rozpoznawczych, i zwiększyć ich żywotność. Sztab udostępnia także jednostkom rozpoznawczym zasoby informacyjne dotyczące działania przeciwnika. Ponadto wszelkie ustalenia dotyczące zabezpieczenia działań jednostek rozpoznawczych znajdują się w stosownych elementach dokumentów

---

[91] Do najważniejszych należą: ukształtowanie terenu, zabudowa obszaru, obiekty przemysłowe, anomalie pogodowe, rejony wydobywania rud metali.

[92] Wiele wniosków do organizacji systemu rozpoznania komórka rozpoznania uzyskuje podczas realizacji procesu informacyjnego przygotowania pola walki.

dowodzenia. Zorganizowanie całego systemu zabezpieczenia działań jednostek rozpoznawczych wiąże się z koniecznymi uzgodnieniami wewnątrz określonego sztabu i wprowadzeniem do rozkazu odpowiednich sformułowań nakazowych i ograniczeń terminowych, czyniących odpowiedzialnymi wykonawców za realizację stosownych przedsięwzięć na korzyść rozwijanego bądź reorganizowanego systemu rozpoznania.

Jest zatem konieczne podczas organizowania systemu rozpoznania wyszczególnienie tych problemów z zakresu zabezpieczenia działań podsystemów rozpoznawczych, które z różnych powodów nie będą mogły być zrealizowane przez jednostki rozpoznawcze. Wyniki obserwacji bezpośrednich wskazują, że w wielu przypadkach kwestie zabezpieczenia działania jednostek rozpoznawczych muszą być rozwiązane w trakcie procesu planowania w sztabie oddziału i związku taktycznego. Szczególnie materiałowo-techniczne zabezpieczenie działań podsystemów rozpoznawczych będzie się zawierało w rutynowych przedsięwzięciach pracy sztabu. Samodzielność oraz ogólna odmienność charakteru działań podsystemów rozpoznawczych powoduje wcześniejsze w stosunku do innych jednostek podejmowanie norm i zapasów materiałowych oraz priorytety w kolejności ich uzupełniania. Ponadto nie należy zapominać, że podsystem rozpoznania jest częścią systemu walki, a więc część przedsięwzięć zabezpieczenia działań bojowych z góry, proceduralnie przewiduje wykorzystywanie przez jednostki rozpoznawcze środków i urządzeń logistycznych. Dlatego nie rozwija się osobnego (poza jednostką rozpoznawczą) systemu zabezpieczenia logistycznego dla podsystemów rozpoznawczych (np. punktów medycznych, tankowania itp.)

Dużą rolę w organizacji zabezpieczenia działań podsystemów rozpoznawczych odgrywają wszelkie rozwiązania oryginalne i nietypowe. Szczególnie w różnorodnych skomplikowanych sytuacjach, uniemożliwiających wykorzystywanie przez podsystemy rozpoznawcze rozwijanego przez wojska systemu zabezpieczenia. Chodzi tu szczególnie o źródła informacji działające w głębi ugrupowania przeciwnika[93].

Specyfika działań rozpoznawczych wymaga uwzględnienia także przedsięwzięć dotyczących bezpieczeństwa elementów (podsystemów) rozpoznawczych. Szczególnego zatem podejścia wymaga koordynacja działań w okresie wprowadzania elementów rozpoznawczych w ugrupowanie przeciwnika ich odzyskiwanie, luzowanie, ewakuacja rannych i chorych[94] itd. Należy pamiętać, że elementy rozpoznawcze są narażone na oddziaływanie nie tylko wojsk przeciwnika, ale także w wyniku braku właściwej organizacji, mogą natrafić na pola minowe usta-

[93] Zob. L. Tytuła, *Sposoby wymiany informacji rozpoznawczych między elementami sił obrony terytorialnej a wojskami operacyjnymi*, „Przegląd Wojsk Lądowych" 2004, nr 5, s. 21.
[94] Zob. M. Struniawski, *Ewakuacja rannych i chorych z elementów rozpoznawczych*, „Przegląd Wojsk Lądowych" 2004, nr 4, s. 52.

wione przez wojska własne, mogą być także obiektem własnych uderzeń ogniowych, ponadto mogą zostać ostrzelane przez pododdziały w styczności[95].

Prawdą jest też ogólne stwierdzenie, że stworzenie gwarancji zapewniających całkowite zabezpieczenie działań wszystkim podsystemom rozpoznawczym przez cały okres ich działań nie jest w pełni możliwe. Leży w obszarze ryzyka i jest nieodłączną cechą towarzyszącą funkcjonowaniu systemów rozpoznawczych.

2.2. Przebieg procesu organizowania działań rozpoznawczych

Funkcja organizowania w myśl teorii organizacji i zarządzania oznacza tworzenie struktury działania, która ma być przedmiotem kierowania[96]. W teorii dowodzenia kierowanie jest interpretowane nieco inaczej. Wychodzi się w niej bowiem z założenia, że struktura jest zorganizowana zawczasu (co wynika z charakteru sił zbrojnych jako struktury o najwyższym stopniu zorganizowania[97]), zaś organizowanie polega na doprowadzeniu do wykonawców zadań bojowych, ustaleń współdziałania, problemów zabezpieczenia bojowego i logistycznego oraz organizacji dowodzenia i łączności.

Rozróżniamy dwa aspekty organizowania działalności rozpoznawczej:

1. Dowódca udziela wytycznych komórce rozpoznawczej S2-P2 (odpowiednim) poprzez postawienie zadań dotyczących informacji jakich będzie potrzebował i określa czas na ich przygotowanie. Jego wymagania powinny być tak szczegółowe jak to tylko możliwe. Ponadto potrzeby rozpoznawcze dowódcy powinny być sprecyzowane zgodnie z priorytetami ważności;

2. Sztabowa komórka S2-P2 stawia zadania podległym siłom i środkom. Działanie to stanowi podstawę do sporządzenia „Planu Zbierania Informacji" i polega na:

- określeniu sposobu realizacji potrzeb informacyjnych dowódcy i ustaleniu jakie informacje oraz dane rozpoznawcze będą do tego potrzebne;
- stawianiu zadań odpowiednim źródłom, lub instytucjom do zdobywania niezbędnych informacji;
- kontrolowaniu przydatności zbieranych lub zdobywanych informacji.

2.2.1 Organizowanie rozpoznania patrolowego

Organizowanie rozpoznania patrolowego tym różni się od organizowania działań taktycznych, że łączy w sobie podejście teorii organizacji i zarządzania i teorii

---

[95] Zob. M. Gajewski, *Wprowadzanie elementów rozpoznawczych w ugrupowanie przeciwnika*, „Przegląd Wojsk Lądowych" 2004, nr 5, s. 52.

[96] W. Mróz, *Kierowanie i organizacja pracy sztabowej w okresie pokoju*, Warszawa 1974, s. 175.

[97] S. Sadowski, *Planowanie i organizowanie działań taktycznych*, AON, Warszawa 1996, s. 18.

dowodzenia. Bowiem system rozpoznania, podsystem rozpoznania, element rozpoznawczy i element ugrupowania rozpoznawczego, które są tworzone co prawda z istniejących struktur, to jednak zdecydowanie różnią się od nich przede wszystkim od strony funkcjonalnej.

Zatem można przyjąć, iż celem organizowania rozpoznania patrolowego będzie[98]:

- postawienie zadań bojowych dla wykonawców;
- przyjęcie ugrupowania rozpoznania patrolowego;
- zorganizowanie współdziałania, zabezpieczenia bojowego i logistycznego rozpoznania patrolowego;
- zorganizowanie systemu dowodzenia i łączności.

Wymienione wyżej elementy organizowania rozpoznania patrolowego to nic innego jak „decyzja" kierownika zespołu rozpoznania, która jest doprowadzana do wykonawców poprzez dokument dowodzenia, którym jest rozkaz bojowy[99]. W praktyce dopuszcza się również i taką ewentualność, że podstawą realizacji zadań rozpoznawczych będzie „plan zbierania informacji", przekazywany wykonawcom w postaci wyciągu. Tym bardziej, że w myśl DD/3.2 plan zbierania informacji jest również dokumentem dowodzenia[100].

2.2.1.1. Postawienie zadań bojowych dla wykonawców

Formalnie ta faza rozpoczyna się po zakończeniu opracowania pełnego rozkazu bojowego wraz z niezbędnymi załącznikami i uzupełnieniami. Niekiedy jednak celowe jest zastosowanie wstępnych zarządzeń bojowych, co powoduje, że faza ta rozpocznie się praktycznie nieco wcześniej – czyli po sporządzeniu planu działania[101]. Sposób postawienia zadań może być różny. Najlepszym sposobem postawienia zadań jest osobiste ich przekazanie podwładnym przez dowódcę. Osobiste postawienie zadań podwładnym przez przełożonego może mieć miejsce na SD przełożonego, podwładnego lub w terenie (zazwyczaj na szczeblu batalionu i niższym).

Jeżeli postawienie zadań osobiście przez dowódcę nie jest możliwe, rozkazy mogą być dostarczone przez oficerów łącznikowych, kurierów lub z wykorzystaniem technicznych środków łączności (w tym także środków automatycznej transmisji danych). W przypadku gdy stanowiska dowodzenia nie są połączone ze sobą sieciami informatycznymi zasadne jest dołączanie do pisemnych kopii rozkazów i zarządzeń ich wersji elektronicznej na nośnikach magnetycznych. Umożliwi to szybsze powielenie i dystrybucję dokumentów w podległych dowództwach. W niektórych sytuacjach, głównie na niższych szczeblach, dowo-

---

[98] *Rozpoznanie wojskowe...*, wyd. cyt., s. 19.
[99] Załącznik *Rozpoznanie* do rozkazu operacyjnego.
[100] Zob. *Regulamin działań wojsk lądowych*, wyd. cyt., s. 276.
[101] Zob. tamże, s. 198.

dzenie może być realizowane ustnie, z wykorzystaniem technicznych środków łączności lub poprzez kontakt osobisty.

Pisemny rozkaz bojowy (zarządzenie przygotowawcze lub wstępne zarządzenie bojowe) jest opracowywany w zespole rozpoznania związku taktycznego i przesyłany do wojsk rozpoznawczych.

W zależności od przyjętego modelu wypracowania decyzji i czasu na przygotowanie rozpoznania patrolowego, zadanie bojowe do rozpoznania może być postawione jeszcze w trakcie planowania rozpoznania lub po jego zakończeniu i opracowaniu planu zbierania informacji. Częściej spotyka się pierwszy wariant, bowiem pozwala on w sytuacji ograniczonego czasu na przygotowanie walki, skrócić czas przygotowania działań rozpoznawczych w sztabie, a zwiększyć czas dla podwładnych (wykonawców zadań rozpoznawczych).

Zadania do rozpoznania na danym szczeblu dowodzenia stawia się bezpośrednio dowódcom pododdziałów, oddziałów i ZT. Jednak nie należy wykluczyć, że zostanie ono postawione dowódcy elementu rozpoznawczego czy dowódcy podsystemu rozpoznania. Ma to miejsce zwłaszcza na niższych szczeblach dowodzenia i gdy zadanie jest szczególnie ważne. Wówczas jest też wielce prawdopodobne, iż postawi je osobiście dowódca oddziału (związku taktycznego).

Zadania do rozpoznania stawia się najczęściej na stanowisku dowodzenia (kierowania) rozpoznaniem, rzadziej w terenie. Jeśli dowódca decyduje się na postawienie zadania w terenie, powinien to uczynić podczas rekonesansu lub bezpośrednio po jego zakończeniu i zawrzeć w nim jedynie kwestie najważniejsze. Zadanie postawione w terenie należy udokładnić na stanowisku dowodzenia.

Powyższy sposób stawiania zadań umożliwia skrócenie czasu na wypracowanie koncepcji użycia jednostki rozpoznawczej, możliwe jest zapoznanie się kierownika zespołu rozpoznania z zamiarem dowódcy oraz koordynacja działań rozpoznawczych różnych rodzajów rozpoznania. Elementy koncepcji użycia wojsk rozpoznawczych mogą być uwzględnione w planowaniu rozpoznania.

Mankamentem tego sposobu jest to, że może mieć on zastosowanie w stosunku do tych dowódców wojsk rozpoznawczych, którzy nie są zaangażowani w dowodzenie swoimi elementami w ramach istniejącego systemu rozpoznania.

Podczas stawiania zadań należy zawsze pamiętać o tym, że o sposobie i formie ich stawiania będzie decydowała sytuacja taktyczna i czas. Należy więc stawiać je w terminach zapewniających wykonanie w najkrótszym wymaganym czasie, w pierwszej kolejności tym wykonawcom, którzy będą mieli do realizacji zadania najpilniejsze i najtrudniejsze oraz przewidzianym do prowadzenia rozpoznania w ugrupowaniu przeciwnika.

Zarządzenia przygotowawcze i wstępne zarządzenia bojowe, chociaż są wypracowywane w sztabowej komórce rozpoznania, to w myśl ustaleń regulaminów obowiązujących w SZ, są wyrazem woli (decyzji) dowódcy ogólnego[102]. Stąd też są

[102] *Planowanie działań na szczeblu taktycznym w wojskach lądowych*, wyd. cyt., s. 53.

adresowane do dowódców niższych szczebli dowodzenia, a podpisują je szef sztabu (odpowiada za obieg dokumentów) i kierownik zespołu rozpoznania.

Pododdziałom rozpoznawczym rodzajów wojsk stawiają zadania właściwi szefowie rodzaju wojsk. Powinni oni jednak informować kierownika zespołu rozpoznawczego o ich treści. Takie postępowanie pozwoli koordynować działania rozpoznawcze i skupiać wysiłek rozpoznania na wykonaniu zadań najważniejszych.

Zagrożenie oddziału i związku taktycznego ze strony potencjalnego przeciwnika na całą głębokość ugrupowania bojowego powoduje, że zadaniami rozpoznania powinny być obarczane nie tylko etatowe wojska rozpoznania, ale także rodzaje wojsk i służb takich sił nieposiadające, np. pododdziały łączności, logistyczne, a w brygadach – bataliony zmechanizowane (czołgów). Dla nich stawia zadania dowódca związku taktycznego (oddziału), może je natomiast przygotować kierownik zespołu rozpoznania.

Do podstawowych dokumentów dowodzenia na szczeblu taktycznym zalicza się:

- zarządzenia przygotowawcze,
- wstępne zarządzenia bojowe,
- rozkazy bojowe,
- zarządzenia bojowe.

Zarządzenie przygotowawcze

Zarządzenie przygotowawcze jest dokumentem bojowym, którego celem jest uruchomienie w podległych jednostkach rozpoznawczych przedsięwzięć mających na celu przygotowanie ich do przyszłych działań. Natychmiast po wydaniu przez dowódcę w trakcie odprawy informacyjnej wytycznych, zespół rozpoznania opracowuje zarządzenie przygotowawcze, które przekazywane jest podwładnym. Zarządzenie przygotowawcze jest pierwszym dokumentem dowodzenia wytwarzanym w nowym cyklu decyzyjnym procesu dowodzenia, który zawiera elementy zadaniowe dla podwładnych. W zależności od specyfiki zadania i szczebla dowodzenia może ono obejmować następujące informacje:

- sprecyzowane zadanie własne,
- myśl przewodnią dowódcy,
- charakter przyszłych działań,
- wytyczne i priorytety co do przedsięwzięć rozpoznania jakie powinny być podjęte przez podwładnych,
- zadania do natychmiastowego wykonania przez podwładnych,
- główne terminy,
- inne dane wynikające z konkretnej sytuacji.

Wstępne zarządzenie bojowe

Wstępne zarządzenie bojowe opracowuje się w celu przekazania podwładnym informacji umożliwiających uruchomienie procesu planowania działań rozpoz-

nawczych na kolejnym szczeblu. Umożliwia ono wcześniejsze postawienie zadań podwładnym zanim pełny rozkaz bojowy i niezbędne załączniki zostaną przygotowane, sprawdzone, podpisane i doprowadzone do wykonawców. Układ wstępnego zarządzenia bojowego jest taki sam jak rozkazu bojowego. Różnica polega na zawarciu w nim (we właściwych punktach) informacji, które już są znane i umożliwią podwładnym rozpoczęcie procesu planowania.

Rozkaz bojowy

Opracowanie rozkazu bojowego stanowi ostatni, czwarty etap fazy planowania. Rozkaz opracowuje się w oparciu o wypracowane w trakcie procesu planowania plany.

Rozkaz bojowy składa się z części głównej oraz załączników. Część główna rozkazu obejmuje:

- nagłówek służbowy,
- część zasadniczą,
- część końcową.

Część zasadnicza rozkazu bojowego zawiera pięć standartowych punktów:

1. Sytuacja.
2. Zadanie.
3. Realizacja.
4. Zabezpieczenie logistyczne.
5. Dowodzenie i łączność.

Odpowiedzialną za opracowanie rozkazu bojowego jest komórka planowania a personalnie szef tej komórki. W opracowaniu rozkazu współuczestniczy zespół rozpoznania.

Właściwie opracowany rozkaz powinien być krótki i zrozumiały. Przełożony określa w nim podwładnemu „co" ma wykonać, nie precyzując „jak" ma to zrobić. Zasada ta ma na celu zapewnienie podwładnym maksymalnej w danej sytuacji swobody działania i wyzwolenie w nich inicjatywy.

Rozkaz musi być przygotowany i dostarczony podwładnemu we właściwym czasie. Przyjmuje się, że z całego czasu przeznaczonego na przygotowanie walki 1/3 przeznaczona jest na pracę własną sztabu danego szczebla dowodzenia. Ten przedział czasowy powinien być zakończony przekazaniem rozkazu (zadań) podwładnym. W wypadku skrajnie ograniczonego czasu zadania przekazuje się podwładnym w formie wstępnego zarządzenia bojowego. Rozkaz bojowy przekazuje się w takiej sytuacji w późniejszym terminie.

Zarządzenie bojowe

Podczas prowadzenia walki dowódca wpływa na rozwój sytuacji za pomocą **zarządzeń bojowych**. Wykonywane są one przez sztab dla jednej lub kilku jednostek w celu wykonania przez nie zadań wynikłych z rozwoju sytuacji, a które wcześniej nie były im przekazane. Zarządzenia bojowe mogą zmieniać wcześniej wydane rozkazy lub precyzować zadania postawione we wcześniej wydanych

rozkazach bojowych. Inną funkcją zarządzeń bojowych jest koordynacja działań poszczególnych elementów ugrupowania bojowego.

Układ zarządzeń bojowych jest taki sam jak rozkazu bojowego, jednak zawierają tylko te treści, które nie były podane we wcześniejszych rozkazach lub je zmieniają. Zarządzenia, podobnie jak rozkaz bojowy, mogą być wykonywane w formie pisemnej uzupełnionej załącznikami, na niższych szczeblach część pisemna może zostać umieszczona na oleacie. W zależności od szczebla dowodzenia i przyjętego sposobu planowania i kierowania działaniami zarządzenia bojowe mogą być opracowywane przez komórki planistyczne lub kierujące działaniami. Zarządzenia bojowe mogą być wydawane doraźnie, według potrzeb wynikających z rozwoju sytuacji taktycznej lub o stałej, ustalonej w rytmie pracy stanowiska dowodzenia godzinie (godzinach).

Załączniki, uzupełnienia i dodatki

Celem sporządzania załączników jest zmniejszenie objętości zasadniczego dokumentu. Zazwyczaj załączniki zawierają treści związane z realizacją przedsięwzięć specjalistycznych dotyczących jednostek bojowych, mogą także zawierać wskazówki dla dowódców jednostek wsparcia i zabezpieczenia lub dowódców innych rodzajów wojsk.

W zależności od potrzeb do załączników opracowuje się uzupełnienia. Wszystkie treści, które nie znajdują swojego miejsca w części zasadniczej rozkazu bojowego oraz w załącznikach, a muszą być przekazane podwładnym zawierane są w uzupełnieniach. Uzupełnienia mogą być opracowane w różnej formie, a ich liczba zależy od wykonawcy danego załącznika. Zwykle jest to oleat z narysowaną koncepcją działania jednostek rodzaju wojsk, którego dotyczy dany załącznik. Mogą także być to tabele, wzorce doktrynalnego działania przeciwnika itd. Forma oraz układ uzupełnień nie jest sformalizowany. Wykaz załączonych uzupełnień umieszcza się na końcu załącznika. W szczególnych przypadkach do uzupełnień mogą być opracowane dodatki. Podobnie jak w przypadku uzupełnień, forma oraz treści dodatków nie są sformalizowane a ich wykaz umieszcza się na końcu uzupełnienia, którego dotyczą.

Załączniki oznacza się kolejnymi wielkimi literami alfabetu (A, B, C itd.), uzupełnienia numerowane są kolejnymi cyframi arabskimi, natomiast dodatki podobnie jak załączniki oznacza się kolejnymi wielkimi literami alfabetu.

Wyróżnia się trzy rodzaje załączników (uzupełnień, dodatków):

- pisemne,
- graficzne,
- tabelaryczne.

Załączniki pisemne zawierają zazwyczaj pięć punktów głównych takich samych jak rozkaz bojowy. Przyjmuje się, że informacje zawarte w rozkazie nie powinny być powtarzane w załącznikach. Dopuszczalne jest jednak, aby szczególnie ważne informacje, na które dowódca chce zwrócić uwagę podwładnych, były w nich powtórzone.

Załączniki (uzupełnienia, dodatki) graficzne to różnego rodzaju szkice i schematy umieszczone na oleatach (folii, kalce) i mapach z naniesionym planowanym lub aktualnym położeniem oddziałów i pododdziałów, ich działaniem, trasami przegrupowania, urządzeniami logistycznymi itp.

Załączniki (uzupełnienia, dodatki) tabelaryczne opracowywane są, gdy istnieje potrzeba przedstawienia zestawień, porównań i innych danych w formie tabelarycznej w wypadku konieczności udokładnienia lub rozwinięcia danych zawartych w rozkazie lub załączniku pisemnym. Najczęściej wykonuje się je podczas organizowania marszu (przegrupowania), załadunku i wyładunku sprzętu wojskowego, ludzi itp.

Załączniki, uzupełnienia i dodatki opracowuje się stosownie do potrzeb, a ich ilość określana jest każdorazowo przez wykonującego rozkaz (plan). W celu usystematyzowania numeracji i nazw poszczególnych załączników, uzupełnień i dodatków na wszystkich szczeblach dowodzenia w wojskach lądowych przyjęto następującą ich strukturę:

B. Rozpoznanie
1. Pogoda i teren
A. Oleat oceny pogody
2. Prognoza zagrożenia
A. Oleat oceny zagrożeń
B. Struktura organizacyjna i wyposażenie
C. Obiekty do rozpoznania
3. Plan zbierania informacji
A. Oleat zbierania informacji

Na wszystkich szczeblach dowodzenia obowiązują jednakowe numery i nazwy poszczególnych załączników, uzupełnień i dodatków. W przypadku gdy dany dokument nie jest opracowywany pomija się go w wykazie zapisanym na końcu dokumentu rozkazodawczego. Jeżeli zachodzi konieczność opracowania dodatkowego załącznika, uzupełnienia lub dodatku nieprzewidzianego w powyższym wykazie oznacza się go kolejną wolną literą lub cyfrą. Układ załącznika do rozkazu bojowego zawarto w załączniku.

Jeżeli załącznik, uzupełnienie lub dodatek stanowią integralną część rozkazu w nagłówku podaje się tylko klauzulę tajności oraz nazwę dokumentu a w części końcowej wykaz dokumentów uzupełniających (uzupełnień, dodatków). Jeżeli dokument wydawany jest oddzielnie (w terminie innym niż dokument nadrzędny) nagłówek i część końcowa powinny zawierać wszystkie informacje.

Dokumenty dowodzenia sporządzane na oleacie

Przygotowując rozkazy lub zarządzenie na oleacie, pamiętać należy o ogólnych ustaleniach wykonywania dokumentów dowodzenia przedstawionych w DD/3.2.5 oraz przestrzegać następujących dodatkowych zasad:

- wykonawca dokumentu sam ocenia jakie elementy przedstawić w formie graficznej, a jakie opisowo;

- podczas sporządzania dokumentów można używać wszystkich dostępnych technik graficznych;
- część pisemna sporządzana jest według typowych zasad dla pisemnych dokumentów dowodzenia;
- część pisemna może być naniesiona ręcznie na folię (kalkę);
- jeżeli ilość informacji tego wymaga, sporządzany dokument, dla zapewnienia przejrzystości może składać się z więcej niż jednego oleatu;
- uwagi ogólne:
- podział sił może być przedstawiony w części pisemnej, ale także na oleacie lub w oddzielnym załączniku;
- informacje na temat przeciwnika można narysować na oleacie z planem działania lub sporządzić oddzielną dla tego celu. Dane niemożliwe do graficznego przedstawienia powinny być zapisane;
- znak „:" (dwukropka) użyty po nazwie danej jednostki (elementu ugrupowania bojowego) podczas wyszczególniania zadań, bez żadnego tekstu oznacza, że zadanie zostało przedstawione w sposób graficzny;
- informacje dotyczące sił innych niż te, których dotyczy sporządzony dokument, można przedstawiać zarówno w sposób graficzny, jak i przez zapisanie we właściwym punkcie części pisemnej (punkt 1.);
- zadanie własne i zamiar działania muszą być zapisane;
- problematyka dowodzenia, np. rozmieszczenie SD jest zazwyczaj przedstawiana graficznie;
- dozwolone jest stosowanie nietypowych znaków taktycznych dla lepszego zobrazowania sytuacji na oleacie, wymaga to jednak umieszczenia w rozkazie legendy objaśniającej ich znaczenie;
- treści, które nie uległy zmianie w odniesieniu do postawionych wcześniej rozkazów kwitujemy stwierdzeniem bez zmian.

2.2.1.2. Przyjęcie ugrupowania wojsk rozpoznawczych

Jest to jeden z elementów materializowania się planu zbierania informacji, jeszcze do niedawna w zespole rozpoznawczym, a obecnie coraz częściej w jednostce rozpoznawczej.

Za przyjęcie ugrupowania sił rozpoznania na szczeblu dywizji jest w zasadzie odpowiedzialny dowódca batalionu rozpoznawczego wraz ze swoim dowództwem i sztabem, a w brygadzie – dowódca kompanii rozpoznawczej.

Dla nich podstawą działania w tym względzie jest otrzymane zadanie bojowe, stan, ukompletowanie i położenie pododdziałów rozpoznawczych, poziom wyszkolenia bojowego, przygotowanie merytoryczne dowódców niższych szczebli, stan środków materiałowych i techniki bojowej.

Przyjęcie ugrupowania rozpoznawczego polega na czasowym (doraźnym) zaprojektowaniu takich struktur organizacyjnych organów rozpoznania, które umożliwią

pełną realizację planu zbierania informacji. Nie oznacza ono burzenia etatowej organizacji organów rozpoznania, lecz utworzenie na jej bazie struktur dostosowanych pod względem funkcjonalnym do czekających zadań. Niekiedy struktury funkcjonalne przybierają formy organizacyjne większe od etatowych, nieraz mają ten sam skład ilościowy ale stanowią inną, wyższą wartość pod względem jakościowym, mogą też być mniejsze od etatowych. Struktury te są zazwyczaj wzbogacone o elementy rozpoznania innych rodzajów wojsk, pododdziały piechoty i wsparcia ogniowego.

Dowódca odpowiedzialny za przyjęcie ugrupowania rozpoznawczego, w zależności od pilności, skali trudności otrzymanego zadania i terminu jego wykonania, decyduje, które pododdziały są w stanie je zrealizować. I tak, do wykonania zadań najtrudniejszych i najbardziej złożonych oraz czasochłonnych wybiera elementy najlepiej wyszkolone i wyposażone oraz mające największe doświadczenie bojowe. Dowódca, jeśli w czasie analizy zadania dostrzeże, że celowe jest wzmocnić te siły pododdziałami rodzajów wojsk bądź wesprzeć ogniem artylerii, wówczas występuje o ich przydział do odpowiednich dowódców (szefów) rodzajów wojsk osobiście lub poprzez kierownika zespołu rozpoznania.

Przyjęcie ugrupowania rozpoznawczego pozwoli łatwiej zrozumieć poniższe przykłady:

1. Podsystem obserwacji[103] na rubieży styczności wojsk, aby mógł spełnić swoje zadanie, powinien zostać utworzony na bazie pododdziałów rozpoznania ogólnego, radiolokacyjnego, artyleryjskiego, inżynieryjnego, skażeń, a przede wszystkim piechoty. Jak zatem widać, utworzony podsystem rozpoznania nazywany podsystemem obserwacji jest podsystemem wyższej wartości, bo ma w swoim składzie różne rodzaje rozpoznania. Podsystem obserwacji funkcjonuje w ściśle określonym czasie. Dowódca jednostki rozpoznawczej, który otrzymał zadanie zorganizowania obserwacji, uzgadnia z szefami (dowódcami) pozostałych rodzajów wojsk skład sił wydzielonych do podsystemu, wyznacza dowódcę, organizuje łączność oraz zabezpieczenie obserwacji.

Grupa wypadowa[104] jest również elementem rozpoznawczym tworzonym doraźnie, na czas wykonania zadania na wypadzie. Złożoność zadań wykonywanych w czasie wypadu powoduje, że w skład grupy wypadowej zazwyczaj wchodzą pododdziały rozpoznania ogólnego, pododdziały inżynieryjne (saperzy) oraz pododdziały wsparcia ogniowego. Z uwagi na to, że grupa wypadowa jest elementem rozpoznawczym tworzonym przez dowódcę oddziału (związku taktycznego), on też decyduje o jej składzie, wzmocnieniu, dowódcy i sposobie zabezpieczenia działania. Sporadycznie może to realizować szef komórki rozpoznawczej.

Z powyższych rozważań wynika niezbicie, iż przyjęcia ugrupowania rozpoznawczego nie należy utożsamiać z rozwinięciem systemu rozpoznania w terenie, powinno się natomiast je traktować jako przedsięwzięcie organizacyjne komórek

---

[103] *Działania rozpoznawcze...*, wyd. cyt., s. 21.
[104] Tamże, s. 22.

rozpoznawczych i dowództw jednostek rozpoznania, mające umożliwić przyszłe rozwinięcie systemu rozpoznania.

2.2.1.3. Organizowanie współdziałania, zabezpieczenia bojowego i logistycznego działań rozpoznawczych

Organizowanie współdziałania, zabezpieczenia bojowego i logistycznego działań rozpoznawczych jest kontynuacją ustaleń wypracowanych w czasie planowania rozpoznania.

Zorganizowanie współdziałania na etapie przygotowania rozpoznania polega, po pierwsze: na przekazaniu wypracowanych problemów współdziałania wykonawcom zadań rozpoznawczych (dowódcy wojsk rozpoznawczych, kierownikowi zespołu rozpoznania szczebla podległego); po drugie: na pracy oficerów sztabowych zespołów rozpoznania oraz dowództw jednostek rozpoznawczych z podwładnymi na ich korzyść. Działalność ta jest realizowana na stanowisku kierowania rozpoznaniem, na stanowisku dowodzenia jednostki rozpoznawczej lub w terenie. W pierwszym i drugim przypadku do zorganizowania współdziałania może być wykorzystana mapa lub makieta terenu. Współdziałanie w terenie będzie organizowane w sytuacjach wyjątkowych, oraz gdy będzie chodziło o wykonanie zadań szczególnie trudnych jak np. przeprowadzenie wypadu.

Kierownik zespołu rozpoznania organizując współdziałanie na rzecz obrony, uzgadnia między innymi:

- zadania systemu rozpoznania na korzyść pododdziałów na pozycji ubezpieczeń, w tym na rzecz rażenia ogniowego przeciwnika oraz zmylenia go co do położenia zasadniczej pozycji obrony;
- zadania systemu rozpoznania na rzecz walki pododdziałów o utrzymanie zasadniczej pozycji obrony, wykonywania zwrotów zaczepnych i walki z desantami powietrznymi przeciwnika;
- działanie poszczególnych elementów systemu rozpoznania podczas przemieszczenia na kolejne rubieże rozwinięcia (do nowych rejonów zainteresowania);
- wysiłek własnego systemu rozpoznania i zadania rozpoznania sąsiadów w osłonie skrzydeł i styków;
- przedsięwzięcia związane z odtwarzaniem zdolności bojowej poszczególnych elementów systemu rozpoznania, oraz przedsięwzięcia ułatwiające wejście do działania sił z odwodu rozpoznania.

W natarciu przedmiotem uzgodnień mogą być:

- kolejność i czas rozwinięcia poszczególnych elementów systemu rozpoznania w celu wykonania postawionych zadań;
- zadania rozpoznania na rzecz ogniowego przygotowania ataku, wykonania ataku, w tym pokonania zapór inżynieryjnych i niszczeń;
- zadania rozpoznania na korzyść desantów powietrznych, oddziałów rajdo-

wych i oddziałów obejścia;

- zadania własnych elementów rozpoznania i rozpoznania sąsiadów na rzecz rażenia przeciwnika wychodzącego do kontrataku lub przechodzącego do obrony kolejnej pozycji;
- wysiłek rozpoznania na rzecz wprowadzenia drugiego rzutu;
- kolejność i kierunek przemieszczenia elementów systemu rozpoznania w nowe rejony rozwinięcia;
- sposoby utrzymania łączności współdziałania.

W tym miejscu warto jeszcze zwrócić uwagę na problemy współdziałania organów rozpoznania naziemnego z lotnictwem i elementami rozpoznania powietrznego, organów rozpoznania elektronicznego i zakłóceń, oraz z organami rozpoznania sąsiadów.

Organizując współdziałanie pomiędzy jednostką rozpoznawczą np. batalionem rozpoznawczym a lotnictwem i eskadrą śmigłowców rozpoznawczo-łącznikowych, należy m.in. uzgodnić:

- zadania rozpoznania powietrznego na potrzeby oceny sytuacji i rażenia ogniowego;
- użycie śmigłowców do przerzutu lekkich patroli rozpoznawczych w grupowanie przeciwnika;
- sposoby wymiany informacji pomiędzy stanowiskiem dowodzenia jednostki rozpoznawczej a śmigłowcami w powietrzu;
- formę i treść oraz czas i sposoby przekazywania wyników rozpoznania powietrznego na stanowisko kierowania rozpoznaniem i do jednostki rozpoznawczej;
- możliwość prowadzenia rozpoznania powietrznego na korzyść przemieszczającej się jednostki rozpoznawczej;
- sposoby współdziałania elementów rozpoznania naziemnego (patroli rozpoznawczych) z lotnictwem myśliwsko-bombowym, chodzi tu o wskazywanie celów do uderzeń lotnictwa;
- organizację łączności współdziałania.

Problematyka współdziałania organów rozpoznania i sił WRE może dotyczyć:

- treści zadań WE i zakresu współpracy z rozpoznaniem podczas zwalczania obiektów elektronicznych przeciwnika;
- ustalenia częstotliwości, które nie powinny być zakłócane;
- rozmieszczenia pododdziałów zakłóceń względem własnych stanowisk dowodzenia;
- ustalenia sposobów wymiany informacji o rozpoznawanych i zwalczanych obiektach WE;
- wyboru rubieży rozwinięcia elementów rozpoznania i WE, tras przemieszczania, nowych rejonów i rubieży rozwinięcia.

Problemy współdziałania własnych organów rozpoznania z sąsiadami, w tym siłami układu pozamilitarnego mogą m.in. dotyczyć:

- podziału zadań rozpoznania prowadzonego na skrzydłach i w lukach oraz w strefie tyłowej pomiędzy poszczególne systemy rozpoznania;

- rozmieszczenia zasadniczych elementów rozpoznawczych, kierunków (rejonów) prowadzenia rozpoznania, znaków i sygnałów rozpoznawczych;
- określenia sposobów wymiany informacji i wzajemnego rozpoznania się;
- ustalenia wspólnych przedsięwzięć zapewniających bezpieczeństwo systemów rozpoznania;
- określenia sposobów działania podczas wspólnie realizowanych zadań;
- organizacji łączności współdziałania;
- ustalenia możliwości korzystania w razie konieczności z ich zapasów środków materiałowych i środków walki.

Zorganizowanie zabezpieczenia działań rozpoznawczych polega na udzielaniu wytycznych i stawianiu zadań[105], których treścią może być:

- **w ubezpieczeniu:**
- podanie celu i kierunku (rejonu) skupienia głównego wysiłku ubezpieczenia;
- określenie jakie siły, gdzie i kiedy należy wydzielić;
- poinformowanie kto, kiedy i gdzie realizuje zadania ubezpieczenia na rzecz systemu rozpoznania;
- **w maskowaniu:**
- zapoznanie z celem, zadaniami i zakresem maskowania realizowanym własnymi siłami;
- poinformowanie o zadaniach maskowania wykonywanych przez dodatkowo wydzielone do tego siły;
- **w powszechnej OPL:**
- podanie celu powszechnej obrony przeciwlotniczej;
- przekazanie sygnałów alarmowania i ostrzegania oraz danych do systemu ognia przeciwlotniczego;
- nakazanie wykonania ukryć i schronów plot, rozśrodkowanie pododdziałów w rejonie rozmieszczenia, wykonanie przedsięwzięć maskowania;
- sprecyzowanie zakresu zadań w likwidacji skutków uderzeń lotnictwa oraz przekazanie informacji o zakresie pomocy udzielanej z zewnątrz;
- **w zabezpieczeniu inżynieryjnym:**
- określenie zakresu rozbudowy inżynieryjnej rejonów rozmieszczenia wojsk rozpoznawczych, punktów obserwacyjnych, punktów dowodzenia;
- sprecyzowanie zakresu i metod niszczenia obiektów przeciwnika i infrastruktury terenowej;
- przekazanie zakresu zadań rozpoznania do wykonania na rzecz wojsk inżynieryjnych;
- poinformowanie o zadaniach wojsk inżynieryjnych, wykonywanych na korzyść wojsk rozpoznawczych;
- poinformowanie o składzie sił wydzielanych z wojsk inżynieryjnych, przewidzianych do wzmocnienia (wsparcia) systemu rozpoznania;
- wskazanie miejsc i określenie terminów uzupełnienia środków inżynieryjnych;

---

[105] Por. *Działania rozpoznawcze*..., wyd. cyt., s. 153.

- **w obronie przeciwchemicznej:**

- przekazanie celu obrony przeciwchemicznej i postawienie zadań rozpoznania skażeń dla etatowych pododdziałów rozpoznania skażeń;
- przekazanie wykonawcom zadań rozpoznania skażeń, informacji o siłach, jakie zostały wydzielone dodatkowo do tych zadań;
- wskazanie miejsc i określenie terminów uzupełnienia środków obrony przeciwchemicznej w wojskach rozpoznawczych;

- **w zabezpieczeniu topograficznym:**

- przekazanie celu zabezpieczenia topograficznego;
- podanie miejsca oraz terminu pobrania map topograficznych i specjalnych;
- przekazanie rejonów i terminów kontroli dokładności dowiązania topogeodezyjnego elementów rozpoznawczych;
- określenie terminów gotowości systemów nawigacyjnych wozów rozpoznawczych do wykonania zadań;

- **w zabezpieczeniu hydrometeorologicznym:**

- podanie celu zabezpieczenia;
- przekazanie sposobu uzyskiwania informacji o warunkach pogodowych i prognozach pogody oraz terminów uzyskiwania tych danych;
- postawienie zadań do śledzenia wpływu pogody i zmian warunków atmosferycznych na zmianę właściwości terenu;

- **w zabezpieczeniu logistycznym:**

- określenie głównego wysiłku zabezpieczenia logistycznego jednostek rozpoznawczych;
- powiadomienie o rejonach rozmieszczenia urządzeń logistycznych oddziału (związku taktycznego) oraz kierunkach ich przemieszczenia;
- podanie terminów odtworzenia zapasów i wykonania remontów sprzętu bojowego;
- określenie wielkości zapasów środków materiałowych i środków walki, niezbędnych do wykonania zadań rozpoznawczych, z rozbiciem na podsystemy rozpoznania i elementy rozpoznawcze;
- przekazanie informacji o rozmieszczeniu terenowych jednostek i urządzeń logistycznych oraz o sposobie korzystania z nagromadzonych tam zapasów;
- powiadomienie o przewidywanym sposobie udzielania pomocy chorym i rannym zwiadowcom przez pododdziały zabezpieczenia medycznego;
- sprecyzowanie terminu osiągnięcia gotowości bojowej przez pododdziały logistyczne jednostek rozpoznawczych;
- wskazanie dostępnych dla jednostek rozpoznawczych dróg dowozu i ewakuacji oraz określenie terminów korzystania z nich.

Zabezpieczenie logistyczne realizowane bezpośrednio w jednostce rozpoznawczej min. obejmuje:

- utworzenie ugrupowania logistycznego i rozmieszczenie pododdziałów i urządzeń logistycznych w terenie;
- zorganizowanie ochrony i obrony urządzeń logistycznych;

- uzupełnienie strat w stanie osobowym, uzbrojeniu i sprzęcie technicznym;
- odtworzenie zużytych zapasów środków materiałowych;
- ewakuację uszkodzonego sprzętu technicznego do punktów zbiórki uszkodzonego sprzętu;
- przystosowanie posiadanego transportu samochodowego do pracy w aktualnych warunkach terenowych i atmosferycznych.

Przełożony swoimi siłami powinien zapewnić jednostce rozpoznawczej uzupełnienie strat w sprzęcie bojowym, uzbrojeniu i stanie osobowym, pododdziałów logistycznych, odtworzyć zapasy środków walki, wyewakuować rannych i chorych, zapewnić ewakuację funduszu remontowego i jego remont, pomóc dostosować środki transportu do pracy w istniejących warunkach terenowych i atmosferycznych.

Zgodnie z obwiązującymi dotychczas ustaleniami, szef logistyki nie wydaje zarządzeń logistycznych dla jednostek rozpoznania i WRE. Zasadnicze ustalenia i dane logistyczne przekazuje natomiast dowódca w zarządzeniu bojowym (rozkazie bojowym)[106].

2.2.1.4. Organizowanie systemu dowodzenia i łączności

Zorganizowanie systemu kierowania i łączności rozpoznania jest zagadnieniem złożonym i wymaga, aby oddzielnie zająć się problemem kierowania i problemem łączności.

System kierowania rozpoznaniem to uporządkowana zgodnie z zasadami dowodzenia całość złożona z organów dowodzenia i środków dowodzenia sprzężonych ze sobą informacyjnie i zapewniająca podejmowanie stosownych decyzji na wszystkich szczeblach organizacyjnych oraz ich sprawną i terminową realizację.[107].

Zorganizowanie systemu kierowania rozpoznaniem polega na: określeniu struktury stanowiska kierowania, rozmieszczeniu w terenie i skompletowaniu obsady, podziale obsady na zespoły mogące pracować w systemie zmianowym oraz na poszczególne punkty dowodzenia; zorganizowaniu pracy na stanowisku kierowania rozpoznaniem, ustaleniu sposobów przemieszczania stanowiska kierowania, ustaleniu sposobów współpracy między własnym stanowiskiem kierowania rozpoznaniem a punktami podwładnych (jeśli są tworzone), zapewnieniu warunków maskowania oraz ochrony i obrony na stanowisku kierowania.

Kierownik zespołu rozpoznania wchodzi w skład zespołu dowódcy (szefa sztabu). Do jego podstawowych obowiązków w zakresie kierowania rozpoznaniem należy:

- zorganizowanie stanowiska kierowania, przygotowanie zadań i postawienie

---

[106] *Planowanie działań...*, wyd. cyt., s. 60.
[107] *Regulamin...*, wyd. cyt., s. 182.

ich osobom funkcyjnym pracującym na stanowisku;

- czuwanie nad realizacją zadań przez wymienione wyżej osoby funkcyjne;
- planowanie i organizowanie działalności rozpoznawczej;
- kierowanie systemem rozpoznania, a w tym zdobywanie, opracowywanie i przekazywanie informacji rozpoznawczych;
- współdziałanie z podobnymi stanowiskami kierowania rozpoznaniem sąsiadów, układem pozamilitarnym i siłami OT;
- zapewnienie bezpieczeństwa obiegu informacji rozpoznawczych;
- bieżąca współpraca z szefami pozostałych rodzajów wojsk i koordynacja przedsięwzięć rozpoznania.

Stanowisko kierowania rozpoznaniem jest wyposażone w techniczne środki dowodzenia, do których należą:

- środki transportowe służą one jako miejsce pracy, transportu i odpoczynku osób funkcyjnych. Niekiedy do dyspozycji stanowiska kierowania rozpoznaniem ZT może być oddany śmigłowiec;
- środki zbierania i przetwarzania informacji, które wspomagają tradycyjne środki zbierania informacji i skracają czas ich opracowania, oraz faksy, które skracają czas przesyłania informacji;
- środki ochrony informacji – należą do nich urządzenia do kodowania informacji oraz dokumenty tajnego dowodzenia.

Wojska rozpoznawcze ze względu na system dowodzenia rozpoznaniem mogą być rozmieszczane następująco:

- batalion rozpoznawczy może znajdować się w znacznej odległości od stanowiska kierowania rozpoznaniem (10–15km)[108], w pobliżu stanowiska kierowania (do 5km)[109], albo wydzielona grupa dowodzenia z batalionu przebywa stale na stanowisku kierowania rozpoznaniem dywizji;
- eskadrę śmigłowców rozmieszcza się w pobliżu stanowiska dowodzenia dywizji;
- kompanię rozpoznawczą brygady rozmieszcza się w pobliżu stanowiska dowodzenia brygady i punktu kierowania rozpoznaniem lub w obszarze rozpoznania (gdy całością sił realizuje zadania rozpoznania).

System łączności rozpoznania określonego szczebla dowodzenia (oddziału lub związki taktycznego) jest równocześnie podsystemem: po pierwsze, systemu łączności oddział i (związku taktycznego), po drugie, systemu łączności rozpoznania szczebla przełożonego. Ponadto, jako system mieści w sobie podsystemy łączności rozpoznania podwładnych, podsystemy łączności rozpoznania innych rodzajów rozpoznania (powietrzne, elektroniczne) oraz; podsystemy łączności rozpoznania innych rodzajów wojsk. Te zależności i uwarunkowania sprawiają, że system ten powinien odznaczać się wysokim dynamizmem oraz zachowywać właściwości systemu hierarchicznego.

---

[108] J. Michniak, *System łączności związku taktycznego i oddziału*, AON, Warszawa 1996, rys. 2.2, s. 28; rys. 2.4, s. 31.

[109] Tamże, rys. 2.1, s. 27; rys. 2.3, s. 30.

System łączności rozpoznania powinien zapewnić:

- pewność połączeń z korespondentami i wiarygodność informacji;
- ciągłość i elastyczność kierowania i dowodzenia systemem rozpoznania;
- wielokanałowość połączeń;
- wierność i niezawodność transmisji informacji;
- utrzymanie w tajemnicy treści przesyłanych informacji;
- odporność na zakłócenia elektroniczne i dywersję radiową;
- dużą szybkość transmisji danych.

Środki łączności wchodzące w skład charakteryzowanego systemu tworzą pracujące niezależnie od siebie zespoły, m.in. takie jak: zespół środków łączności (środek łączności) pracujących w podsystemie przełożonego, zespół środków łączności pracujących w podsystemie własnego szczebla dowodzenia, zespół pracujący w podsystemie łączności rozpoznania podwładnych, zespół odbiorników radiowych pracujących w sieciach dowodzenia własnego szczebla organizacyjnego i rozpoznania powietrznego.

System łączności rozpoznania, ponieważ jest podsystemem łączności związku taktycznego (oddziału), jest organizowany zgodnie z zarządzeniem łączności i innymi ustaleniami szefa łączności. Kierownik rozpoznania może natomiast wpływać na te ustalenia w ten sposób, że po opracowaniu planu zbierania informacji, przedstawia szefowi łączności propozycje dotyczące sieci i kierunków łączności rozpoznania, przydziału dodatkowych środków łączności itp. Sam zaś, organizując system łączności rozpoznania, powinien m.in.: wskazać rozmieszczenie swojego wozu dowodzenia, miejsce doprowadzenia punktu wynośnego, dokonać podziału obsady stanowiska dowodzenia rozpoznaniem do pracy w poszczególnych sieciach i kierunkach i postawić zadania, doprowadzić do wiadomości podwładnych ustalenia szefa łączności, nakazać nawiązać łączność i sprawdzić jakość połączeń, zapewnić maskowanie treści informacji przesyłanych w nieutajnionych kanałach łączności.

Zasadniczym rodzajem łączności rozpoznania w oddziale i związku taktycznym jest łączność radiowa, z sieci łączności przewodowej i sieci pocztowej zespół rozpoznania korzysta na prawach abonenckich.

2.2.2. Organizowanie rozpoznania elektronicznego

Organizowanie rozpoznania elektronicznego będziemy rozpatrywali łącznie z przeciwdziałaniem elektronicznym i traktowali jako całość organizacyjną prowadzenia walki elektronicznej. Zgodnie z założeniami teoretycznymi organizacja rozumiana jest jako pewien proces organizowania, a więc organizacja w znaczeniu czynnościowym. W przypadku rozpoznania elektronicznego jest to rezultat postępowania mający charakter oddziaływania na całość lub jej części (przeciwdziałanie i obronę elektroniczną lub cały system Walki Elektronicznej (WE)), którego celem jest ukształtowanie pożądanego składu części tworzących całość

(podsystem rozpoznania, przeciwdziałania lub obrony elektronicznej). W wyniku tego rezultatu uzyskuje się wzajemne relacje łączące poszczególne podsystemy tworzące system WE, oraz aby te podsystemy w jak największym stopniu współprzyczyniały się do powodzenia całego systemu WE.

Zadaniem komórki koordynacji WE jako organizatora jest więc podjęcie działań zmierzających do ukształtowania nowych związków między podsystemami rozpoznania, przeciwdziałania i obrony elektronicznej a odbiorcami (inne komórki sztabowe, przełożony, sąsiedzi itd.) w taki sposób, aby uzyskać jak największy zasób informacji o działalności sił i środków elektronicznych przeciwnika. Otrzymany wówczas poziom równowagi – potrzeb i zasobów informacyjnych – pozwoli na sprawne funkcjonowanie systemu rozpoznania elektronicznego (i pozostałych: przeciwdziałania i obrony elektronicznej), co jest koniecznym warunkiem realizacji celów określonych w zamiarze dowódcy.

W literaturze przedmiotu często dla wyróżnienia aspektu czynnościowego terminu „organizacja" używa się określenia – organizowanie, które jest bardziej poprawne. Organizowanie WE dotyczy takiej sytuacji, w której połączone już zasoby osobowe i rzeczowe jako składniki działania są podstawą do tworzenia systemów bardziej złożonych. Z taką właśnie sytuacją mamy do czynienia w przypadku systemu WE, gdy zorganizowane pododdziały rozpoznania i przeciwdziałania elektronicznego są łączone stosownie do potrzeb gromadzenia informacji w większe struktury i tworzą jako całość jeden system WE wojsk lądowych.

Zgodnie z obowiązującymi dokumentami doktrynalnymi walki elektronicznej organizowanie to wdrażanie do realizacji zamierzeń ustalonych w wyniku planowania. Inaczej mówiąc, organizowanie WE jest wprowadzeniem wypracowanej koncepcji do realizacji i funkcją dowodzenia w procesie celowego doboru i łączenia przedsięwzięć WE w zorganizowaną całość.

Organizowanie WE polega na rozwinięciu, w odpowiednim miejscu i czasie, założonego (zorganizowanego nowego) systemu WE, zdolnego do wykonania zaplanowanych (wymaganych) zadań. W odniesieniu do poszczególnych podsystemów, tj. rozpoznanie elektroniczne, również możemy mówić o rozwinięciu podsystemu w odpowiednim miejscu i czasie, zdolnego do wykonywania jemu tylko określonych zadań cząstkowych.

Zazwyczaj proces organizowania przebiega w trzech wzajemnie powiązanych sferach:

1) poszukiwania i doboru sił i środków,

2) kształtowania więzi organizacyjnych,

3) utrzymania gotowości systemu do realizacji zadań.

Na bazie wymienionych sfer procesu organizowania można wyróżnić elementy funkcjonalne systemu WE, które są niezbędne do zabezpieczenia przebiegu tego procesu:

1) dowódcy i sztaby prowadzące WE;

2) elementy ugrupowania i jednostki posiadające środki WE;

3) środki WE (same w sobie);

4) system łączności i informatyki (CIS), który umożliwia funkcjonowanie systemu.

Przebieg organizowania WE, a w tym i rozpoznania elektronicznego, niezależnie od indywidualnych dla każdego sztabu rozwiązań szczegółowych wynikających z doświadczeń, poziomu zgrania komórki koordynacji WE, struktury organizacyjnej systemu WE i szeregu innych czynników ma pewne uniwersalne etapy, z których nie sposób zrezygnować. Etapy te wyznaczają jednocześnie węzłowe przedsięwzięcia procesu organizowania WE, do których należą[110]:

a) określenie zadań wykonawcom,

b) utworzenie ugrupowania bojowego poszczególnych komponentów WE,

c) zorganizowanie:

- systemu dowodzenia i kierowania,
- systemu wymiany danych i informacji o obiektach elektronicznych,
- współdziałania sił i środków WE,
- bojowego i logistycznego zabezpieczenia WE.

Przedstawione etapy tworzą całość procesu organizowania. Ich kolejność i treść są zbiorem czynności następujących kolejno po sobie sformułowanych przez organizatora systemu WE (szefa KK WE) w postaci koncepcji prowadzenia WE. Koncepcja WE powstaje w wyniku przeprowadzonej oceny przeciwnika, uwzględnienia priorytetów informacyjnych dowódcy wyrażanych najczęściej w wytycznych oraz określenia stanu zasobów informacyjnych systemu WE i zdolności podsystemów rozpoznawczych i zakłócających do działania. Na treść takiej koncepcji wpływ ma oczywiście także rozkaz bojowy, a szczególnie jego załącznik poświęcony walce elektronicznej.

Zatem w rozpatrywanym przypadku proces organizowania rozpoznania elektronicznego to ogół czynności przygotowawczych do realizacji zamierzonego celu. W tym kontekście – to ogół czynności zmierzających do zgromadzenia zasobów informacyjnych (danych elektronicznych) koniecznych w procesie dowodzenia.

2.2.2.1. Określenie zadań rozpoznania elektronicznego

Zadania rozpoznania elektronicznego odzwierciedlają koncepcję zawartą w planach (w uzupełnieniu do załącznika WE) i mogą być przekazywane w formie rozkazu bojowego (wstępnego zarządzenia bojowego).

Zadania rozpoznania elektronicznego skierowane są zarówno na środki, jak i systemy elektroniczne. Mogą to być wyselekcjonowane urządzenia (źródła) lub obiekty będące systemami rozległymi znajdującymi się w obszarze zainteresowania dowódcy organizującego i prowadzącego działania. Praktyka działalności sztabowej Komórki Koordynacji Walki Elektronicznej (KK WE) wskazuje, że liczba zadań rozpoznania elektronicznego jest zawsze mniejsza w stosunku do

---

[110] *Walka elektroniczna*, Szt. Gen., Warszawa 2003, s. 16.

ilości elektronicznych obiektów rozpoznania. Wynika to z ograniczonej liczby środków rozpoznawczych oraz bardzo dużej liczy obiektów elektronicznych znajdujących się w strefie odpowiedzialności rozpoznawczej. Stawiając zadania organizator systemu musi być realistą. Zbyt duża liczba zadań rozprasza wysiłek systemu rozpoznania elektronicznego. Natomiast zadania zbyt rozbudowane mogą przerosnąć możliwości podsystemu rozpoznania elektronicznego.

Typowymi sposobami realizacji zadań rozpoznania elektronicznego są: poszukiwanie, przechwytywanie, śledzenie i namierzanie elektroniczne. Wyodrębnione i sformułowane zadanie w każdym sposobie jego prowadzenia ma zapewnić dostarczenie informacji mogących być podstawą do wyciągania wniosków dotyczących środków i systemów elektronicznych przeciwnika i środowiska w celu podjęcia określonych decyzji.

W procesie planowania określano możliwe obiekty elektroniczne i rejony zainteresowania celami elektronicznymi. Określono potrzeby informacyjne dowódcy, czyli postawiono pytania dotyczące niewiedzy na temat środków i systemów elektronicznych przeciwnika. Pytania stały się przesłanką do sprecyzowania zadań rozpoznawczych. Proces ten jest bardzo czasochłonny i wymaga dużej wiedzy oraz doświadczenia osób dokonujących oceny. Komórka koordynacji WE w celu usprawnienia procesu wyodrębniania zadań rozpoznania elektronicznego posługuje się albo wcześniej przygotowaną tabelą, albo wręcz zestawieniem wszystkich możliwych do wykonania zadań. Udogodnieniem jest wykorzystanie techniki komputerowej do wyodrębnienia i przydzielenia odpowiednich zadań. Wybór i przydział polegałby wówczas na podglądzie z monitora potrzebnych zadań dla poszczególnych podsystemów rozpoznania elektronicznego w konkretnej sytuacji taktycznej. Zestawienia skojarzonych zadań i obiektów elektronicznych dokonuje program komputerowy, natomiast oficer WE zatwierdza wynik działania lub wprowadza konieczne modyfikacje.

Zadania rozpoznania elektronicznego stawia się pododdziałom na cały okres działań bojowych od momentu wypracowania i podjęcia decyzji. Niemniej, już niektóre zadania można postawić we fazie planowania wydając wstępne zarządzenie bojowe (po ostatniej odprawie koordynacyjnej). Wydawanie wstępnych zarządzeń dotyczy głównie pracy organizacyjnej w przy bardzo ograniczonym czasie przewidzianym na uzupełnienie zasobów informacyjnych niezbędnych do podejmowania decyzji. Główne zadania elektronicznym elementom ugrupowania zajmującym się rozpoznaniem elektronicznym ujmowane są w załączniku „L" Walka Elektroniczna do rozkazu bojowego w punkcie 3 podpunkt b.

W załączniku podaje się cel zadania, treść, rubież rozwinięcia, obiekty podlegające rozpoznaniu oraz czas realizacji. Można także podać drogi przegrupowania na kolejne rubieże lub odesłać do odpowiedniego uzupełnienia.

Zadanie ujmowane w załączniku powinno być spójne, jasne i krótkie. Wszelkie informacje dodatkowe, precyzujące zadanie ujmowane są w uzupełnieniach do załącznika L WE. Dokumenty uzupełniające załącznik WE, nie są sformalizowane

i przyjmują taką postać jaką planista narzucił a organizator jest w stanie wykorzystać.

2.2.2.2. Utworzenie ugrupowania bojowego podsystemu rozpoznania elektronicznego

Utworzenie ugrupowania bojowego polega na wyborze i zajęciu przez siły i środki WE poszczególnych podsystemów, w nakazanym terminie, rejonów, rubieży lub pozycji bojowych, zapewniających najkorzystniejsze warunki do prowadzenia (podjęcia działań) rozpoznania i przeciwdziałania elektronicznego, we współdziałaniu ze środkami stacjonarnymi (jeżeli występują w danym terenie). Przyjęte ugrupowanie powinno także zapewniać kompatybilność elektromagnetyczną i do minimum ograniczać zjawisko występowania niepożądanych zakłóceń wzajemnych.

Ugrupowanie bojowe sił i środków WE tworzone jest stosownie planu działań związku taktycznego, zgodnie z zadaniem ogólnym i z zadaniami poszczególnych elementów, ich możliwościami organizacyjno-technicznymi oraz stosownie do ogólnej sytuacji taktycznej.

Ugrupowanie bojowe pododdziału WE na poziomie taktycznym zależy głównie od wielkości pasa działania związku taktycznego oraz parametrów sprzętu i ukształtowania terenu. Wpływają na nie również następujące czynniki:

- warunki pogodowe;
- warunki rozprzestrzeniania się fal elektromagnetycznych w terenie działań;
- warunki i charakter działań taktycznych;
- sytuacja taktyczna i elektroniczna;
- struktura i wyposażenie kompanii walki elektronicznej w sprzęt rozpoznawczy i zakłócający;
- charakter i zakres zadań dla kompanii WE;
- ilość źródeł i obiektów elektronicznych (węzły łączności i elektroniczne) podlegających rozpoznaniu i zakłócaniu elektronicznemu;
- ugrupowanie i sposoby działania środków elektronicznych przeciwnika;
- spodziewany kierunek działań lotnictwa wojsk lądowych (taktycznych).

Tworząc ugrupowanie rozwija się całość sił i środków WE na pozycjach bojowych, nie pozostawiając żadnych środków w odwodzie (rezerwie).

Przyjęte ugrupowanie powinno zapewnić:

- uzyskanie maksymalnego horyzontu radiowego (dużej głębokości rozpoznania i namierzania radiowego);
- możliwość identyfikacji źródeł i obiektów w konkretnych warunkach terenowych;
- możliwość realizacji celu i zadań elektronicznych w zasadniczym ugrupowaniu bojowym związku taktycznego;
- skuteczne prowadzenie zakłóceń elektronicznych najważniejszych źródeł i obiektów przeciwnika;

– optymalne warunki łączności i transmisji danych pomiędzy poszczególnymi elementami systemu WE;

– ciągłość dowodzenia oraz możliwości manewru siłami i środkami elektronicznymi;

– bezpieczną odległość od zasadniczej grupy środków rażenia przeciwnika;

– warunki kompatybilności elekromagnetycznej;

– ciągłość zabezpieczenia logistycznego.

Parametry taktyczne ugrupowania bojowego dla poszczególnych podsystemów WE występujących ugrupowaniu ZT, są określane indywidualnie, w zależności od ich możliwości i znajdują odzwierciedlenie w zasadach ich bojowego wykorzystania[111].

W skład ugrupowania systemy WE w działaniach taktycznych wchodzą:

– Stanowisko Dowodzenia (SD).

– Stanowisko Kierowania Rozpoznaniem (SKR).

– Radiowe Centrum Rozpoznawcze (RCR).

– Podsystem (sieć) namierzania radiowego VHF (PNR VHF), złożona z trzech posterunków namierzania (PN VHF).

– Podsystem rozpoznania i namierzania sygnałów radiolokacyjnych pola walki (PN Syg.RL) złożony z trzech posterunków wykrywania stacji i sygnałów radiolokacyjnych.

– Podsystem zakłóceń radiowych (PZR) złożony z 3 stacji zakłóceń (SZ).

Z reguły dla naziemnych elementów systemu WE, stanowisk (punktów) dowodzenia oraz posterunków i pojedynczych środków rozpoznawczych lub zakłócających, wyznacza się pozycję zasadniczą oraz 1–2 (i więcej) zapasowych.

Przygotowanie rejonów, pozycji rozmieszczenia i stanowisk bojowych stwarza warunki do szybkiego utworzenia ugrupowania bojowego, struktury systemu (podsystemów) WE, a także zapewnia ich optymalnego wykorzystania. Uzyskuje się przez to zwiększoną żywotność w warunkach oddziaływania przeciwnika.

Rejony (rubieże) rozwinięcia sił i środków WE określa przełożony – kierownik zespołu komórki koordynacji WE. Natomiast za wybór pozycji bojowych (stanowisk) odpowiadają dowódcy pododdziałów (elementów systemu) WE.

Wybrane pozycje dla naziemnych elementów WE powinny zapewniać:

– wybór miejsc rozwinięcia stanowisk (punktów) dowodzenia oraz pozostałych elementów ugrupowania bojowego (systemu i podsystemów), a także rubieży, stref, tras – adekwatnie do koncepcji prowadzenia WE;

– rekonesans terenu i dróg dojazdowych;

– zbadanie (analizę) warunków propagacji fal EM;

– przystosowanie istniejącej infrastruktury pod względem:

- wykorzystania łączy urządzeń stacjonarnego systemu telekomunikacji;
- wykorzystania źródeł zasilania energią elektryczną;

---

[111] Zob. W. Scheffs, *Możliwości bojowo rozpoznawcze pododdziałów walki elektronicznej*, AON, Warszawa 2003; Tenże, *Batalion walki radioelektronicznej w działaniach operacyjnych*, AON, Warszawa 2002.

• zabezpieczenia logistycznego;

– inżynieryjną rozbudowę terenu.

– możliwość przenoszenia wysiłku rozpoznania i zakłóceń elektronicznych w różnych kierunkach bez zmiany miejsca dyslokacji;

– niezmienność roli i zasadniczych możliwości w odniesieniu do konfiguracji i zadań systemu (podsystemu), w skład którego wchodzą;

– możliwość skrytego rozmieszczenia i maskowania;

– organizowanie skutecznej obrony i ochrony.

Zakres czynności przygotowawczych uzależniony jest od posiadanych możliwości organizacyjnych, technicznych i czasu przeznaczonego na ich realizację.

2.2.2.3. Organizacja systemu dowodzenia i kierowania oraz wymiany informacji

Utworzony system dowodzenia i kierowania WE powinien zapewnić:

– możliwość stawiania zadań podległym podsystemom, pododdziałom i elementom WE poprzez przekazywanie rozkazów, zarządzeń i sygnałów dowodzenia;

– możliwość meldowania o wykonanych zadaniach, sytuacji taktycznej, logistycznej itp.;

– przekazywanie sygnałów alarmowania i ostrzegania;

– realizację zadań współdziałania;

– sprawne kierowanie środkami rozpoznania i zakłóceń elektronicznych.

Za dowodzenie siłami i środkami WE odpowiadają ich dowódcy. Na szczeblu taktycznym jest to komórka koordynacji WE.

Kierowanie środkami WE w działaniach taktycznych może być centralizowane lub zdecentralizowane, w zależności od:

– sytuacji taktycznej;

– charakteru działań i możliwości systemu (podsystemu).

Kierowanie scentralizowane polega na bezpośrednim oddziaływaniu wyznaczonego dowództwa (KKWE) na bieżącą działalność bojową pododdziału, systemu i podsystemów WE, w zakresie określania szczegółowych zadań, obiektów elektronicznych oraz czasu i sposobu użycia środków WE.

Jednak kierowanie scentralizowane nie powinno ograniczać inwencji dowódcy kompanii WE w dążeniu do osiągnięcia założonych celów i wykonania postawionych zadań taktycznych, zapewniając głównie bezpieczeństwo własnym środkom walki w pasie użycia środków WE. Odnosi się ono głównie do środków przeciwdziałania elektronicznego, w sytuacji podjęcia decyzji o rozpoczęciu działań z ich użyciem lub kompleksowego użycia na określonym kierunku. Powinno ono być także stosowane w procesie rozpoznania elektronicznego w stosunku do niezwykle ważnych obiektów, szczególnie w ramach realizacji zadań na korzyść operacji informacyjnych.

Kierowanie zdecentralizowane polega na przekazaniu kompetencji, w zakresie określania szczegółowych zadań, obiektów elektronicznych, terminów oraz sposobu użycia środków WE, podległym szczeblom dowodzenia i może być stanem zamierzonym lub wymuszonym, np. w sytuacji zerwania przez przeciwnika systemu dowodzenia lub w przypadku konieczności użycia środków przeciwdziałania elektronicznego do bezpośredniej obrony (osłony) elementu ugrupowania (środka walki).

Skuteczne prowadzenie WE wymaga, aby była ona prowadzona zgodnie z uzgodnionymi wspólnymi procedurami wymiany informacji i koordynacji użycia środków WE. Zaznacza się w dokumentach normatywnych, że takie procedury muszą zostać ustanowione i najlepiej przećwiczone jeszcze przed rozpoczęciem działań bojowych.

W zależności od działań taktycznych i jej uczestników możliwe są dwa podejścia do tych problemów:

Zintegrowane dowodzenie i działanie siłami i środkami WE. Zgodnie z tym podejściem środki i stan osobowy WE są w pełni zintegrowane. Pozwala to na szybki przepływ informacji i danych rozpoznawczych oraz unika się dublowania w wykonywaniu zadań. Jako wadę tego podejścia widzi się zbyt swobodny przepływ informacji, poprzez udostępnianie informacji rozpoznawczych osobom postronnym, co może spowodować określone trudności dla poszczególnych uczestników i powodować zadrażnienia.

Równoległe dowodzenie i działanie sił i środków WE. W tym podejściu środki WE pracują oddzielnie (równolegle), wykorzystując zintegrowane łącza do wymiany informacji. Zaletą tego rozwiązania jest kontrola nad posiadanymi informacjami i większe bezpieczeństwo własnych sił i środków WE. Wadą tego rozwiązania jest częste dublowanie się w wykonywaniu zadań przez partnerów oraz powodowanie podejrzeń, co do rzetelności i ilości udostępnianych informacji (danych).

Z analizy tych dwóch podejść, z oczywistych względów wynika, że preferowane jest rozwiązanie równoległe. Tym bardziej, że narodowy system walki elektronicznej jest zintegrowany z całym systemem rozpoznania.

System wymiany informacji i danych o obiektach elektronicznych zapewnia swobodny ich przepływ w relacjach: urządzenie rozpoznawcze – baza danych – użytkownik. Podstawę systemu stanowi odpowiednio skonfigurowana baza, umożliwiająca:

– archiwizację informacji i danych rozpoznawczych niezbędnych w procesie wypracowania decyzji;

– prowadzenie analizy taktyczno-technicznej obiektów elektronicznych, w celu określenia parametrów skutecznego przeciwdziałania i obrony elektronicznej oraz rażenia środkami ogniowymi.

Narodowy system baz danych o obiektach elektronicznych na poziomie taktycznym wykorzystuje podsystemy: centralny oraz sił lądowych, powietrznych i morskich. W bazach danych powinny być gromadzone szczegółowe parametry

sprzętu elektronicznego państw leżących w obszarze zainteresowania SZ RP oraz własnych urządzeń wojskowych i cywilnych. Baza danych o systemach elektronicznych jest podstawą oceny sytuacji elektronicznej i niezbędna podczas prognozowania zagrożenia elektronicznego.

Przekazanie szczegółowych parametrów wykorzystywanych własnych urządzeń elektronicznych jest obowiązkiem wszystkich użytkowników i służy wyeliminowaniu zjawiska ich zakłócenia, a nawet zniszczenia, przez własne środki walki.

Współdziałanie sił i środków WE jest procesem ciągłym i powinno zapewnić optymalną skuteczność przedsięwzięć WE przy jednoczesnej maksymalizacji ich wykorzystania. Organizowanie współdziałania polega na utworzeniu odpowiednich struktur kierowania i wymiany danych, poprzez uruchomienie relacji łączności i transmisji informacji, rozwinięcie dodatkowych punktów dowodzenia lub komórek koordynacji WE oraz zgraniu ich pracy, a także wymianie oficerów łącznikowych. W celu zabezpieczenia dowodzenia i współdziałania rozwija się system łączności i wymiany danych, w oparciu o krajowe systemy telekomunikacyjne, garnizonowe węzły łączności i polowe węzły łączności stanowisk dowodzenia.

3. PROWADZENIE DZIAŁAŃ ROZPOZNAWCZYCH

Prowadzenie działań rozpoznawczych jest zawsze konsekwencją ich wcześniejszego przygotowania. Ten etap działalności rozpoznawczej należy rozumieć w ten sposób, że uczestniczą w nim zarówno komórki rozpoznawcze dowództw, jak i wojska rozpoznawcze wydzielonymi ze swego składu podsystemami rozpoznania i elementami rozpoznawczymi.

Komórki rozpoznawcze prowadzą rozpoznanie z zachowaniem wymogu ciągłości rozpoznania, tzn. w czasie pokoju, kryzysu i wojny. Jest to więc nic innego jak działalność studyjna skierowana na zdobywanie, opracowywanie i wykorzystywanie informacji rozpoznawczych oraz kierowanie systemem rozpoznania.

3.1. Prowadzenie rozpoznania patrolowego

O wojskach rozpoznawczych można powiedzieć, że prowadzą rozpoznanie głównie w czasie działań wojennych. W sporadycznych wypadkach mogą przystąpić do prowadzenia rozpoznania wydzielonymi siłami w okresie zagrożenia wojennego.

Ze względu na występowanie istotnych różnic w treści i zakresie przedsięwzięć prowadzenia rozpoznania przez komórki rozpoznawcze i wojska rozpoznawcze zostaną one omówione oddzielnie. Przy czym trzeba mieć na uwadze to, iż dla funkcjonowania systemu rozpoznania i działalności dowództw pierwszoplanowe znaczenie ma łączenie funkcji prowadzenia rozpoznania z działalnością sztabowych organów rozpoznania, aczkolwiek nie można pominąć udziału w nim wojsk rozpoznawczych.

Przy takim podejściu do problemu można przyjąć, iż prowadzenie rozpoznania to istota działań rozpoznawczych polegająca na zdobywaniu (zbieraniu), gromadzeniu, opracowywaniu i rozpowszechnianiu informacji o przeciwniku oraz kierowanie systemem rozpoznania zgodnie z wcześniej opracowanym planem rozpoznania[112]. Są to najważniejsze, ale nie jedyne czynności prowadzenia rozpoznania, które wraz z jego przygotowaniem tworzą zamknięty, nawzajem się przenikający cykl rozpoznawczy.

---

[112] L. Ciborowski, *Organizacja rozpoznania w sztabach*, AON, Warszawa 1991, s. 31, oraz J. Zieliński, *Organizacja i prowadzenie rozpoznania w działaniach bojowych*, ASG WP, Warszawa 1989, s. 85.

3.1.1. Prowadzenie rozpoznania patrolowego w obronie

Działania obronne mają to do siebie, że obrońca powinien załamać (odeprzeć) natarcie znacznie silniejszego od siebie przeciwnika, który dzięki posiadanej przewadze ma możliwość decydowania o terminie, sposobie i miejscu wykonania uderzenia dla realizacji celu natarcia.

Przewaga przeciwnika oznacza dla organów rozpoznania konieczność oddziaływania informacyjnego na znacznie większą w porównaniu z natarciem liczbę obiektów rozmieszczonych na dużym obszarze, zaangażowanie większej liczby elementów rozpoznawczych i z reguły krótszy czas na wykonanie zadań.

Obrona, a w zasadzie sposób przejścia do niej, miejsce, rola oraz zadanie oddziału (związku taktycznego), oraz to czy jest to początkowy okres wojny czy nie, będą wywierały istotny wpływ na prowadzenie rozpoznania patrolowego. Użycie wojsk rozpoznawczych będzie ponadto uzależnione od tego, gdzie (w którym miejscu ugrupowania obronnego) ma być załamane natarcie.

Jest oczywiste, iż elementy i podsystemy rozpoznania patrolowego będą wykonywały zadania działając w ugrupowaniu przeciwnika, jak i w ugrupowaniu wojsk własnych. O ile nie powinno być większego problemu z ich rozwinięciem we własnym ugrupowaniu, to wprowadzenie ich i rozwinięcie w ugrupowaniu przeciwnika może napotkać na istotne trudności. Stąd niebagatelne znaczenie będzie miał czas i sposób znalezienia się tam patroli rozpoznawczych, bowiem na szczeblu taktycznym jedynie tego typu elementy rozpoznawcze są przewidziane do rozpoznania patrolowego w ugrupowaniu przeciwnika.

Patrole rozpoznawcze mogą znaleźć się w ugrupowaniu przeciwnika poprzez:

- przenikanie z własnego ugrupowania;
- pozostanie (pozostawienie) w ugrupowaniu przeciwnika;
- pozostawienie w ugrupowaniu wojsk własnych w terenie przewidzianym do czasowego oddania przeciwnikowi;
- przerzut środkiem transportu powietrznego (śmigłowcem), a w działaniach bojowych na wybrzeżu morskim również środkiem pływającym.

Bez wątpienia najkorzystniejszym sposobem będzie pozostawienie elementu rozpoznawczego w ugrupowaniu przeciwnika lub w terenie przewidzianym do czasowego opuszczenia przez wojska własne. Decydując się na ten sposób nie należy wycofywać elementów rozpoznawczych z ugrupowania przeciwnika, mimo zmiany zadania bojowego. W wyznaczonych rejonach powinny one odtworzyć zdolność bojową i oczekiwać nowego zadania. W sytuacji, gdy dotychczas nie było własnych elementów rozpoznawczych w ugrupowaniu przeciwnika, najkorzystniej będzie skierować je w ugrupowanie sąsiada z przodu, by tam w wyznaczonych miejscach przeczekały przesunięcie się linii styczności wojsk, a następnie przystąpiły do wykonania zadań.

Jeszcze inny wariant tego sposobu może polegać na czasowym podporządkowaniu obrońcy elementów rozpoznawczych sąsiada będącego w styczności z przeciwnikiem.

Prowadzenie rozpoznania patrolowego, jak już zaznaczono, napotka na wiele trudności wynikających głównie ze znacznego nasycenia obszaru rozpoznania siłami i środkami walki przeciwnika. Ponadto będzie on w ciągłym ruchu dofrontowym, więc trudniejszy do rozpoznania, tym bardziej że na wykonanie zadania rozpoznania będzie zwykle mniej czasu.

Elementy (podsystemy) rozpoznania patrolowego mogą zdobywać informacje śledząc ciągle ruch przeciwnika albo dozorując wyznaczony rejon rozpoznania (szczególnego zainteresowania).

Ciągłe śledzenie obiektu rozpoznania przez ten sam element rozpoznawczy zdecydowanie zmniejszy jego możliwości w rozpoznawaniu obiektów. Jednak informacja o raz wykrytym obiekcie będzie terminowa i wiarygodna, chociaż niezbyt dokładna. Poprawienie skuteczności takiego sposobu rozpoznania będzie wymagało zaangażowania większej liczby wysoce manewrowych elementów rozpoznawczych.

Dozorowanie wyznaczonego rejonu będzie korzystniejsze z tego względu, że element rozpoznania patrolowego nie będzie w ruchu, więc trudniej będzie go zlokalizować, w każdej chwili będzie znane dokładnie jego położenie, tym samym dokładniejsze wyniki położenia obiektów rozpoznania. Odpadnie ponadto potrzeba korzystania z pojazdów mechanicznych. Mankamentem tego sposobu jest to, że może się zdarzyć, iż przez rejon rozpoznania nie przejdzie przeciwnik (nie znajdzie się w nim żaden obiekt rozpoznania).

Decydując się na drugi wariant należy obszar rozpoznania podzielić na rejony rozpoznania dla poszczególnych elementów rozpoznania patrolowego, wielkością odpowiadające możliwościom prowadzenia obserwacji (oddziaływania na obiekt) z miejsca przez element rozpoznawczy (chodzi tu o głębokość rozpoznania, możliwość określenia współrzędnych obiekt i oraz jego ewentualne zniszczenie).

Zasadniczymi sposobami zdobywania informacji rozpoznawczych przez element rozpoznania patrolowego w ugrupowaniu przeciwnika będą: obserwacja (z miejsca i w ruchu), podsłuch, patrolowanie, zasadzka, napad, walka; w mniejszym zakresie przepytywanie ludności cywilnej i sposoby zapożyczone z działań specjalnych, takie jak mylenie, bojowe uzbrojenie terenu, najście.

W obronie istotne znaczenie ma sposób działania elementów rozpoznania patrolowego w ugrupowaniu przeciwnika po wykonaniu zadania. Mogą one wrócić we własne ugrupowanie, co jest bardzo ryzykowne, bądź pozostać w ugrupowaniu przeciwnika, odtworzyć zdolność bojową i oczekiwać kolejnych zadań, albo przejść do działań w rozproszeniu. Doświadczenia historyczne działań rozpoznawczych wskazują na drugi wariant jako najkorzystniejszy w tym działaniu. Przemawiają za nim takie argumenty, jak:

- nie ma potrzeby ponownego wprowadzania elementów rozpoznania patrolowego w ugrupowanie przeciwnika po otrzymaniu np. zadania przejścia do natarcia;
- element rozpoznania patrolowego ma więcej czasu na wykonanie zadania;
- element rozpoznania patrolowego ma więcej czasu na rozpoznanie terenu w rejonie działania i jego przygotowanie pod względem rozpoznawczym.

W prowadzeniu rozpoznania patrolowego w ugrupowaniu przeciwnika istotne znaczenie ma skład elementów rozpoznawczych. Wiadomo, że mogą one być jednorodne lub mieszane, działać na wozach bojowych, motocyklach lub pieszo. Z uwagi na to, iż prowadzenie rozpoznania patrolowego tylko na wozach bojowych będzie niemożliwe lub mocno ograniczone, konieczne będzie posiadanie elementów o składzie mieszanym, np. na wozach opancerzonych i motocyklach, pieszo i na motocyklach, patroli konnych i pieszych. Lekkie elementy rozpoznania patrolowego jest łatwiej przerzucić w ugrupowanie przeciwnika śmigłowcem.

Elementy systemu rozpoznania patrolowego rozwijane we własnym ugrupowaniu mają ten komfort, że nie muszą przekraczać rubieży styczności wojsk i narażać się na dodatkowe straty z tym związane.

Do prawidłowości w ich użyciu można zaliczyć m.in.:

- konieczność przygotowania kolejnych (zapasowych) rubieży rozwinięcia w głębi obrony i ustalenia sygnałów przejścia na nie;
- nie powinny być rozmieszczane na przewidywanym kierunku głównego uderzenia przeciwnika, ale jednocześnie powinny zapewnić napływ informacji zabezpieczających pod względem informacyjnym kierunek skupienia głównego wysiłku w obronie;
- rozmieszczenie sił rozpoznania patrolowego powinno zapewnić możliwość jednoczesnego oddziaływania informacyjnego na przeciwnika z wymaganą dokładnością oraz objąć ugrupowanie własne na całą jego głębokość.

W działaniach obronnych, ale nie tylko, budzi wątpliwości budowanie systemu obserwacji z wykorzystaniem etatowych pododdziałów rozpoznania (z wyjątkiem artylerii, saperów, obrony przeciwchemicznej). Gdy porównamy możliwości obserwacji z możliwościami wojsk zmechanizowanych i pancernych, to okaże się, że są one niemalże równorzędne. Nie celowe jest więc angażowanie w systemie rozpoznania patrolowego etatowych sił rozpoznania, tam gdzie poradzą sobie siły nieetatowe (piechota i czołgi). Wyjątek mogą stanowić pododdziały rozpoznania wyposażone w stacje radiolokacyjnej obserwacji pola walki, których użycie w podsystemie obserwacji jest w pełni uzasadnione.

3.1.2. Prowadzenie rozpoznania patrolowego w natarciu

Natarcie w odróżnieniu od obrony ma na celu rozbicie zgrupowania przeciwnika, ale w sposób ofensywny, czyli poprzez rażenie ogniem z jednoczesnym uderzeniem wojsk i opanowaniem zajmowanego przez niego obszaru (obiektu natarcia).

Prowadzenie rozpoznania patrolowego przez elementy rozpoznawcze związku taktycznego i oddziału będzie uzależnione m.in. od takich czynników, jak: cel natarcia, sposób przejścia wojsk do natarcia, koncepcja rozbicia przeciwnika, miejsce i rola jednostki wykonującej natarcie w koncepcji natarcia szczebla nad-

rzędnego, prawdopodobne ugrupowanie bojowe oraz możliwe sposoby prowadzenia obrony przez przeciwnika.

Sukces w natarciu będzie realny do osiągnięcia, wówczas gdy przewaga nad broniącym się, w wybranym miejscu i czasie, będzie znaczna. W liczbach bezwzględnych mówi się o konieczności posiadania trzykrotnej i wyższej przewagi nad przeciwnikiem. Oznacza to, iż natarcie wykonuje się z reguły w wąskim pasie i na znacznie słabszego przeciwnika niż ma to miejsce w obronie, co powoduje, że ilość obiektów niezbędnych do rozpoznania w porównaniu z obroną jest znacznie mniejsza.

Mniejsza ilość obiektów rozpoznania oznacza, że zadania rozpoznania patrolowego można realizować mniejszą ilością sił rozpoznania. Jeśli jednak o sukcesie natarcia będzie decydował ograniczony czas, to także on będzie wyznacznikiem ilości sił angażowanych do rozpoznania przeciwnika.

Jako zasadnicze obiekty rozpoznania patrolowego w natarciu można wymienić: punkty oporu na przednim skraju obrony, zapory inżynieryjne, pozycje obronne położone w głębi obrony, odwody ogólne, oddziały artylerii polowej, pododdziały przeciwpancerne, system dowodzenia, elementy systemu rozpoznania i WE, pododdziały logistyczne, desanty taktyczne. Poza nimi, o trwałości obrony będzie decydował teren, dlatego rzeźba i pokrycie terenu oraz infrastruktura będą należały do ważnych obiektów rozpoznania patrolowego.

Jak już zaznaczono, warunkiem przybliżającym sukces w natarciu jest rozbicie przeciwnika w czołowych punktach oporu. Aby go wykonać trzeba wcześniej dokładnie punkty te rozpoznać. Do rozpoznania przedniego skraju obrony nacierający może wykorzystać etatowe organy rozpoznania patrolowego, rozpoznanie bojowe[113], a także bazować na informacjach otrzymanych od sąsiada, jeśli sam przechodzi do natarcia z rejonu położonego w głębi (z marszu). Zaangażowanie etatowych organów rozpoznania patrolowego do systemu obserwacji ma ten aspekt dodatni, że dowódca bazuje na wiarygodnym źródle informacji i w dodatku własnym. Z drugiej strony, siły te są narażone na niebezpieczeństwo szybkiego wykrycia i zniszczenie przez przeciwnika. W tej sytuacji korzystnym rozwiązaniem może być włączanie w system obserwacji. obok rozpoznania artyleryjskiego i inżynieryjnego, sił nieetatowych, wydzielanych z wojsk walczących, a tylko w wyjątkowych sytuacjach z kompanii rozpoznawczej brygady i batalionu rozpoznawczego dywizji.

Analizując system obserwacji warto się zastanowić, kiedy go rozwijać? Najkorzystniej jest rozwijać posterunki obserwacyjne jeszcze przed wieczorem. Takie rozwiązanie pozwala załogom posterunków obserwacyjnych zapoznać się z terenem, dowiązać posterunki na osnowie topogeodezyjnej, wyznaczyć dozory i azymuty oraz określić odległości do nich, wstępnie rozpoznać położenie przeciwnika. Jeśli obserwacja będzie prowadzona w nocy, należy pamiętać o wyznaczeniu posterunków podsłuchowych i wyposażeniu załóg posterunków w przyrządy obserwacji nocnej.

---

[113] Na przykład bojowy patrol rozpoznawczy.

Innym dopuszczalnym rozwiązaniem może być rozwijanie systemu obserwacji przed świtem. Pozwala to obserwować przeciwnika w dzień, czyli skuteczniej, jednak zbyt krótki zwykle czas – do godziny – ataku może spowodować, że nie zostanie wykryta wymagana liczba obiektów przeciwnika (75% wszystkich obiektów), w konsekwencji nie zostaną wykonane zadania rażenia ogniowego.

Wprowadzenie elementów rozpoznania patrolowego w ugrupowanie przeciwnika będzie trudniejsze niż w warunkach przechodzenia do obrony. Dlatego najkorzystniejszą porą do wniknięcia elementów rozpoznania patrolowego w ugrupowanie przeciwnika będzie czas, w którym przeciwnik nie będzie miał jeszcze ustabilizowanej pierwszej pozycji obronnej albo dopiero po rozpoczęciu natarcia. Drugi termin jest o tyle niebezpieczny, że mogą nie zostać zrealizowane wszystkie zadania rozpoznania patrolowego.

Prowadzenie rozpoznania patrolowego w wyznaczonych rejonach zda egzamin wówczas, gdy elementy rozpoznawcze zostaną wprowadzone do nich ze znacznym wyprzedzeniem w stosunku do godziny ataku, w przeciwnym razie (bezpośrednio przed natarciem) może okazać się to niewystarczające. Dodatkowym warunkiem skuteczności rozpoznania w rejonach jest pokrycie nimi całego obszaru rozpoznania.

Rozpoznanie patrolowe na kierunkach wyznaczonych kierunkami natarcia lub rejonami rozmieszczenia obiektów rozpoznania będzie z kolei skuteczne wówczas, gdy elementy rozpoznawcze będą wyróżniały się manewrowością, ruchliwością i będą zdolne do szybkiego oderwania się na wystarczającą odległość od czoła nacierających wojsk własnych. Przy tym sposobie wykorzystania potencjału rozpoznania patrolowego można zaoszczędzić siły zgodnie z zasadą ekonomii sił, ale może nie zostać wykryty przeciwnik znajdujący się poza kierunkami natarcia.

Niemniej ważne od prowadzenia rozpoznania przeciwnika w jego ugrupowaniu będzie rozpoznanie własnego ugrupowania, podawanego ciągłym zagrożeniem poszczególnych elementów ugrupowania bojowego przez desanty taktyczne, oddziały desantowoszturmowe i grupy dywersyjno-rozpoznawcze. Zadania te mogą wykonywać nieetatowe pododdziały rozpoznawcze sił drugorzutowych i będących w odwodzie ogólnym, pododdziały rozpoznawcze z odwodu rozpoznania oraz inne pododdziały wydzielone z sił rodzajów wojsk i służb.

Łatwiejsze niż w obronie powinno być odzyskiwanie elementów rozpoznawczych, ze względu na wysokie tempo natarcia. Element rozpoznawczy przewidziany do odzyskania nie musi przedzierać się we własne ugrupowanie, wystarczy natomiast, że ukryje się w „bezpiecznym miejscu" w ugrupowaniu przeciwnika i poczeka na nadejście wojsk własnych. Gdyby odzyskanie z różnych względów nie doszło do skutku, to przetrwanie takiego elementu rozpoznawczego powinno być łatwiejsze. Choćby z tego względu, iż w porównaniu z obroną będzie mniej sił przeciwnika, a więc zagrożenie z jego strony dla elementu rozpoznawczego będzie mniejsze.

3.1.3. Prowadzenie rozpoznania patrolowego w działaniach innych niż wojna

Podczas wykonywania zadań mandatowych przez pododdziały rozpoznawcze, ogromne znaczenie ma wybór właściwego sposobu działania, adekwatnego do otrzymanego zadania. Zapewnia to zwiększenie efektywności realizacji zadań oraz podniesienie stopnia bezpieczeństwa uczestniczących w nich żołnierzy.

Za podstawowe sposoby realizacji zadań mandatowych przez rozpoznanie patrolowe podczas działań innych niż wojna należy uznać wykonywanie zadań na posterunku obserwacyjnym, działanie na stałym i tymczasowym punkcie kontrolnym oraz działanie podczas patrolu. Można, co prawda wymienić jeszcze wiele innych tzw. technik operacyjnych (np. konwojowanie, ochrona VIP, przeszukiwanie, wymiana jeńców i inne), ale te podstawowe występują najczęściej i mają decydujący wpływ na stopień realizacji zadań w strefie odpowiedzialności.

Bardzo ważnym elementem, któremu należy poświęcić dużo czasu, zwłaszcza w początkowym okresie trwania działań innych niż wojna, jest teren i jego infrastruktura, gdyż niejednokrotnie to on będzie decydował o skutecznym prowadzeniu wszelkiej działalności. Jego szybkie rozpoznanie zapewni prawidłowe rozmieszczenie wszystkich elementów ugrupowania bojowego, tak by można je było wykorzystać najskuteczniej. Rejony, w których realizowane są działania inne niż wojna nasycone są przeważane dużą liczbą pól minowych, jak również pojedynczymi minami, na które żadna ze stron nie ma aktualnej dokumentacji. Dlatego też, jednym z pierwszych zadań wykonywanych przez rozpoznanie patrolowe jest szczegółowe rozpoznanie wszystkich możliwych dróg i ich przejezdności w celu umożliwienia bezpiecznego funkcjonowania sił głównych. Dużą rolę w realizacji tego zadania odgrywają pododdziały inżynieryjne, ale ich niewielka liczba nie zapewnia wykonania tego zadania w odpowiednio krótkim czasie[114].

Rozpoznanie dróg w przydzielonej strefie odpowiedzialności jest podstawowym czynnikiem umożliwiającym realizację podstawowych zadań mandatowych przez rozpoznanie patrolowe. Ponadto, rozpoznane drogi zapewniają swobodę działania w sytuacjach kryzysowych.

Patrole rozpoznawcze wysyłane w celu rozpoznania dróg określają ich szczegółowe parametry: szerokość, nawierzchnię, nasypy, skarpy, a także możliwość objazdu trudnych odcinków, parametry przekraczanych mostów oraz inne informacje, od których zależy ich przejezdność. Wszystkie dane o terenie są analizowane przez komórkę rozpoznawczą i operacyjną pod kątem wykorzystania przez wojska własne i strony konfliktu[115]. Wnikliwa ocena terenu w powiązaniu z aktualnym położeniem jednostek stron konfliktu pozwala na stworzenie obrazu o strefie i ewentualnych dążeniach przeciwnych stron, co z kolei umożliwia podjęcie działań profilaktycznych.

Podstawowym sposobem prowadzenia działań rozpoznawczych przez rozpoznanie patrolowe z miejsca, w ramach działań innych niż wojna, jest prowadzenie

---

[114] P. Wałęga, *Rozpoznanie w misjach pokojowych*, „Przegląd Wojsk Lądowych" nr 5/1998, s. 22.
[115] Tamże, s. 22.

obserwacji na posterunkach obserwacyjnych (PO). Podstawową zasadą działania posterunku obserwacyjnego, w odróżnieniu od działań bojowych, jest „widzieć i być widzianym". W zależności od warunków terenowych, należy dążyć do tego, aby istniał kontakt wzrokowy między sąsiednimi posterunkami obserwacyjnymi.

Zasadniczym celem ich działania jest prowadzenie obserwacji zdarzeń w terenie, wzdłuż dróg i w rejonach zakazanych oraz demonstrowanie obecności sił wszystkim stronom konfliktu i ludności lokalnej. Do głównych zadań PO należą:

- prowadzenie całodobowej obserwacji w wyznaczonych sektorach obserwacji;
- prowadzenie obserwacji przestrzeni powietrznej, rejonów wybrzeży morskich, linii i strefy rozgraniczenia;
- prowadzenie obserwacji i ubezpieczenia rejonu PO;
- składanie meldunków zgodnie z ustalonymi procedurami;
- utrzymywanie stałej gotowości do działania i obrony PO;
- zachowanie gotowości do opuszczenia rejonu posterunku (ewakuacja) na polecenie przełożonych.

W trakcie składania meldunków należy przekazywać informacje w sposób zwięzły, uporządkowany i terminowy, rozdzielać informacje pewne i sprawdzone od danych wymagających potwierdzenia; informacje budzące wątpliwości powinny być dodatkowo sprawdzane (korzystając z danych innych PO). W miarę możliwości dane dotyczące liczby samolotów, pojazdów i osób powinno się podawać na bieżąco, przed wysyłaniem meldunków pisemnych.

Posterunek obserwacyjny powinien być zorganizowany w początkowym etapie działań innych niż wojna. W skład posterunku obserwacyjnego powinny wchodzić następujące elementy[116]: wieża (punkt) obserwacyjna, schron, skład amunicji, skład paliwa, generator, budynki mieszkalne, miejsce przygotowywania i wydawania posiłków, węzeł sanitarny, parking dla pojazdów załogi PO, parking dla przyjezdnych, brama główna, wyjście zapasowe, stanowiska ogniowe dla załogi i pojazdów, wały ziemne i zasieki wokół posterunku, tablice oraz flagi oznaczające wojska realizujące działania inne niż wojna.

Jednym z najważniejszych elementów PO jest wieża obserwacyjna. Skuteczne prowadzenie obserwacji zapewnia znajdujący się w niej sprzęt, a mianowicie: przyrządy obserwacji dziennej (lornetka, lunety) i nocnej (noktowizory), termowizor, środki łączności, mapy i szkice terenu, fotomapa terenu widzianego z wieży, busola (na ścianach pomieszczenia opisane są kierunki stron świata), zegar, środki ppoż., latarki, dokumentacja do notowania wyników obserwacji, procedury użycia broni i reagowania w sytuacjach kryzysowych, wzory umundurowania i sprzętu stron konfliktu, podstawowe zwroty w języku lokalnym, przybory do kreślenia

[116] D. Kozerawski, *Posterunek obserwacyjny sił pokojowych*, „Przegląd Wojsk Lądowych" nr 11/1999, s. 101–102.

i pisania, aparat fotograficzny (kamera wideo), sprzęt sygnałowy (pistolet sygnałowy, flary, granaty dymne itp.) oraz megafon przenośny [117].

Obserwację prowadzi się w wyznaczonym sektorze (pasie) przy użyciu dostępnych środków technicznych. Po wykryciu obiektu łamiącego postanowienia umów międzynarodowych (np. prowadzenie ognia do obiektów innej strony konfliktu, wjeżdżanie w strefę rozgraniczenia z bronią) należy:

- ustalić jego rodzaj i przynależność;
- ustalić dokładne położenie (koordynaty);
- wpisać powyższe dane do dokumentacji PO;
- powiadomić przełożonego o wspomnianym incydencie (korzystając ze środków łączności);
- w miarę możliwości wykonać zdjęcie (sfilmować);
- wysłać odpowiedni meldunek pisemny.

Załoga posterunku obserwacyjnego może spotkać się z wieloma sytuacjami odmiennymi od tych w działaniach klasycznych, których rozwiązanie będzie wymagało zachowania ostrożności, gotowości bojowej i zdecydowania.

W wypadku zbliżania się grupy uchodźców należy poinformować ich (najlepiej przez megafon) o zakazie przebywania w danym rejonie i wskazać kierunek, w jakim będą mogli bezpiecznie się oddalić. Pod żadnym pozorem nie należy zezwalać na wejście obcych osób na teren posterunku obserwacyjnego. Warto jednak pamiętać, że w kontaktach z ludnością cywilną należy zachowywać się życzliwie, ale stanowczo, zachowując wszelkie środki bezpieczeństwa .

W wypadku pojawienia się w rejonie PO żołnierzy którejś ze stron konfliktu należy powiadomić ich o zakazie przebywania z bronią na danym obszarze. Polecić im opuszczenie tego rejonu lub nakazać oczekiwanie na przybycie oficera łącznikowego zainteresowanej strony konfliktu.

W sytuacji ostrzału z broni strzeleckiej zmiana prowadząca obserwację i ochronę ogłasza alarm dla PO, informując zza ukrycia (osłony) napastników, iż prowadzą ogień do PO sił np. pokojowych czy stabilizacyjnych. Jeśli ostrzał jest kontynuowany po strzale ostrzegawczym, załoga PO może odpowiedzieć ogniem. Trzeba jednak pamiętać, iż decyzję o otwarciu i przerwaniu ognia podejmuje dowódca PO, zgodnie z zasadami użycia siły obowiązującymi w danej operacji.

W wypadku ataku grupy paramilitarnej na posterunek obserwacyjny, jego załoga zajmuje stanowiska ogniowe, nakazuje przerwanie ognia, informując jednocześnie, iż PO jest terenem należącym do neutralnych sił. Jeśli podejmowane działania nie przynoszą oczekiwanego skutku, na polecenie dowódcy PO jego załoga otwiera ogień do napastników (pierwsze strzały w powietrze jako kolejne ostrzeżenie).

O zaistnieniu jednego z powyższych incydentów lub innej niebezpiecznej sytuacji należy jak najszybciej zameldować przełożonym. Otrzymane od nich

---

[117] D. Kozerawski (red), *Międzynarodowe operacje pokojowe – planowanie, zadania, warunki i sposoby realizacji*, AON, Warszawa 2003, s. 81.

informacje pozwolą dowódcy PO podjąć optymalną w danej sytuacji decyzję. Podczas wszystkich rodzajów działań pamiętać jednak trzeba, że ich głównym celem ma być wykonanie zadania oraz ochrona zdrowia i życia załogi posterunku obserwacyjnego. Użycie siły powinno wyrządzać jak najmniejsze szkody ludności lokalnej i przedstawicielom stron konfliktu. Działania żołnierzy nie mogą mieć charakteru działań zaczepno-odwetowych.

W ramach realizacji zadań rozpoznawczych przez rozpoznanie patrolowe w działaniach innych niż wojna organizowany jest również **tymczasowy posterunek obserwacyjny**, (TPO) działa z zasady z wykorzystaniem pojazdu jego załogi. Do obserwacji wykorzystuje się sprzęt znajdujący się w wyposażeniu pojazdów, jak i inne środki (np. lornetki, celowniki i noktowizory broni strzeleckiej, peryskopy zwiadowcy)[118]. Wyniki obserwacji przekazywane są na bieżąco do służby operacyjnej i jednocześnie prowadzona jest ich ewidencja przez załogę TPO. Podczas wykonywania zadań na TPO należy zachować szczególną ostrożność, ponieważ jego załoga w większym stopniu narażona jest na niebezpieczeństwo, niż w trakcie pełnienia służby na stałym PO. Dlatego też dowódca TPO musi zapewnić stałą ochronę żołnierzy prowadzących obserwację i być w gotowości do natychmiastowego opuszczenia rejonu działania pod osłoną broni pokładowej pojazdów.

Pluton może otrzymać zadanie czasowej obserwacji wybranego obiektu lub rejonu – w tym celu organizuje system tymczasowych posterunków obserwacyjnych. Za wyznaczenie sektorów obserwacji, ochronę oraz współdziałanie w trakcie wykonywania zadań odpowiedzialny jest dowódca plutonu[119].

Wykonywanie zadań na posterunku obserwacyjnym wymaga od jego załogi dużej wytrzymałości fizycznej i psychicznej. Mimo pozornie monotonnego charakteru działania na PO, zarówno jego dowódca, jak i żołnierze muszą wykazać się dużą dokładnością i terminowością przy meldowaniu wyników obserwacji. Dane takie stanowią następnie podstawę do oceny stopnia przestrzegania postanowień porozumień między stronami konfliktu, stąd też tak duże znaczenie przykłada się do kwestii prawdziwości i aktualizacji informacji przekazywanych z posterunku obserwacyjnego.

Niezmiernie ważnym zadaniem (oprócz HUMINT), stawianym przed rozpoznaniem patrolowym w działaniach innych niż wojna, jest zdobywanie informacji o ludności zamieszkującej przydzieloną strefę, o jej nastrojach, religii, nastawieniu do poszczególnych narodowości realizujących misję, a także zbieranie i analizowanie informacji o przeciwnej stronie konfliktu. Jest to zadanie realizowane ciągłe przez wszystkie elementy ugrupowania bojowego we wszystkich okresach trwania misji. Uzyskane informacje są niezbędne do zapewnienia sobie obiektywnego wizerunku społeczności w danej strefie. Pozwalają niejednokrotnie prze-

---

[118] D. Kozerawski (red.), *Międzynarodowe operacje...*, wyd. cyt., s. 81.

[119] Zob. K. Dudek, D. Kozerawski, *Dowodzenie pododdziałami w operacjach wspierania pokoju na podstawie doświadczeń z ćwiczeń PdP i operacji pokojowych*, materiały z sympozjum, Wrocław 2000, s. 83–89.

widzieć zachowania mieszkańców poszczególnych miejscowości w określonej sytuacji, a także ułatwiają rozstrzyganie sporów i zażegnywanie sytuacji kryzysowych. To z kolei zapewnia bezpieczniejsze warunki funkcjonowania wojsk własnych w strefie odpowiedzialności[120].

Bogatym źródłem informacji są organizowane przez rozpoznanie patrolowe w najważniejszych miejscach **punkty kontrolne (PK)**. Rozmieszczone na stałe w terenie pozwalają na kontrolę znacznego obszaru oraz umożliwiają sprawowanie skutecznego nadzoru zarówno nad ruchem ludności cywilnej, jak i jednostek bojowych stron konfliktu. Są one nieodzownym elementem zapewniającym ciągły dopływ informacji o sytuacji w danej strefie. Zasadniczym celem ich działania jest uniemożliwienie przejazdu (przewozu) sprzętu wojskowego, uzbrojenia, amunicji, materiałów wybuchowych przez wspomnianą strefę, prowadzenie obserwacji wszelkich zdarzeń w terenie oraz demonstrowanie obecności sił pokojowych stronom konfliktu i ludności lokalnej.

Podstawowe zadania punktu kontrolnego są następujące:

- kontrola ruchu wszystkich pojazdów i osób przejeżdżających, przechodzących przez PK;
- zapobieganie próbom przemycania broni, amunicji, materiałów wybuchowych i innych objętych zakazem towarów do i ze strefy nadzorowanej przez siły pokojowe;
- prowadzenie ewidencji ruchu pojazdów wojskowych stron konfliktu;
- współdziałanie z innymi PK w trakcie wykonywania rutynowych zadań;
- składanie meldunków o wszystkich ważnych zdarzeniach;
- utrzymywanie gotowości do przerwania kontroli i zablokowania dróg[121].

Poszczególne elementy PK powinny zapewniać bezpieczne i sprawne wykonywanie zadań przez jego załogę. W skład PK powinny wchodzić następujące elementy: tablice i znaki drogowe informujące (w języku angielskim i lokalnym) o konieczności zmniejszenia prędkości przed PK, spowalniacze prędkości jazdy umieszczane na jezdni (drodze), zapory na drodze wymuszające zmianę kierunku jazdy (beczki metalowe, kozły z drutu kolczastego, zapory z bloków betonowych, tzw. smocze zęby itp.), zapory ruchome z drewnianych żerdzi i drutu kolczastego, szlabany, zatoczki do szczegółowej kontroli pojazdów, stanowiska ochronno-obronne pozwalające na prowadzenie obrony okrężnej, stanowiska ogniowe dla pojazdów opancerzonych i wozów bojowych załogi PK, schron, obiekty mieszkalne zabezpieczone workami fortyfikacyjnymi, magazyn amunicji, skład paliwa, miejsce przygotowywania i wydawania posiłków, węzeł sanitarny, parking dla pojazdów załogi PK, wydzielone miejsce do parkowania pojazdów przyjezdnych (misji pokojowych, organizacji humanitarnych itp.), wyjście zapasowe z PK, wały ziemne i zasieki wokół PK, tablice, flagi oznaczające wojska sił realizujących zadania oraz generator.

---

[120] P. Wałęga, *Rozpoznanie w misjach pokojowych*, wyd. cyt., s. 22.

[121] D. Kozerawski, *Posterunek kontrolny sił pokojowych*, PWL, nr 1/2000, s. 90.

Wejście do obiektów mieszkalnych (odpoczynku) oraz do schronu powinno posiadać ochronę przed rażeniem odłamkami pocisków i granatów. Konstrukcja i zabezpieczenie schronu powinny zapewniać załodze ochronę przed ogniem broni strzeleckiej lub odłamkami pocisków różnego kalibru.

W celu sprawnego funkcjonowania, PK powinien być wyposażony w następujące środki: lusterka z uchwytami służące do sprawdzania podwozia pojazdów, przenośne ograniczniki prędkości (np. kolczatki), latarki i reflektory umiejscowione w taki sposób, aby nie oślepiały personelu PK, system ostrzegania o podejściu do rejonu PK (np. flary sygnałowe z odciągami), sprzęt do prowadzenia obserwacji dziennej i nocnej, środki łączności, sprzęt sygnałowy (pistolet sygnałowy, flary, granaty dymne itp.), mapy i szkice terenu, środki ppoż., dokumentacja do notowania danych o liczbie osób, pojazdów i ładunków przewożonych przez PK, procedury użycia broni i reagowania w sytuacjach kryzysowych, podstawowe zwroty w języku lokalnym, megafon przenośny, aparat fotograficzny (kamera wideo), wzory dokumentów lokalnych[122].

Żołnierze wykonujący zadania mandatowe powinni posiadać: właściwe umundurowanie z widocznymi oznaczeniami przynależności do kontyngentu sił realizujących zadania, kartę identyfikacyjną sił mandatowych, broń osobistą, hełm i kamizelkę kuloodporną, sprzęt ochrony przeciwchemicznej oraz opatrunek osobisty.

Głównym zadaniem PK jest prowadzenie kontroli osób i pojazdów przejeżdżających (przechodzących) przez rejon punktu kontrolnego. Zasadniczym powodem kontrolowania osób jest konieczność sprawdzenia ich tożsamości oraz zapobieganie wnoszenia do strefy przedmiotów zakazanych. Podczas legitymowania i kontroli osób, załoga PK powinna działać taktownie i stanowczo. Żołnierz dokonujący sprawdzenia dokumentów zawsze musi być ubezpieczany, a wspomniane dokumenty muszą być porównane z wzorami dokumentów lokalnych. Kontrolowanie osób można prowadzić metodą bezpośrednią (poprzez przesuwanie rękami wzdłuż ubrania) i pośrednią (przy wykorzystaniu detektora metalu)[123].

Należy zwrócić uwagę, że załoga PK może spotkać się podczas wykonywania zadań mandatowych z wieloma sytuacjami szczególnymi (kryzysowymi), jak np. demonstracje ludności w bezpośredniej bliskości PK, strajk siedzący, próby przemytu zabronionych towarów i broni, próby przełamania punktu, ostrzał rejonu PK z broni strzeleckiej, ostrzał artyleryjski lub bombardowanie, atak grupy paramilitarnej na załogę PK itp.

Podczas rozwiązywania sytuacji tego typu załoga PK musi zachować daleko idące środki ostrożności, gotowość bojową i zdecydowanie w działaniu. Jeśli do PK zbliża się grupa osób demonstrujących, należy powiadomić ją przez megafon, iż nie powinna utrudniać ruchu pojazdów w jego rejonie. Następnie należy powiadomić demonstrantów, iż załoga PK nie jest organem uprawnionym do

---

[122] Tamże, s. 91.

[123] D. Kozerawski (red.), *Międzynarodowe operacje...*, wyd. cyt., s. 85.

rozwiązywania problemów socjalnych ludności lokalnej. Z zasady do prowadzenia negocjacji z demonstrantami wyznacza się oficera sztabu, który poprzez kanały łącznikowe będzie starał się wyjaśnić daną sytuację i nakłonić demonstrantów do odblokowania rejonu PK[124].

W niektórych sytuacjach ludność lokalna usiłuje wywrzeć presję na urzędach sił mandatowych i międzynarodowych organizacji humanitarnych przez organizowanie tzw. strajku siedzącego. Polega on na tym, iż jego uczestnicy siadają obok siebie na drodze i trzymając się rękoma, tworzą „żywą zaporę", uniemożliwiając przejazd pojazdów. Załoga nie powinna używać zbyt ostrych środków w celu usunięcia strajkujących. „Zaporę" tego typu należy rozgradzać tylko w sytuacjach konieczności przejazdu pojazdów przez rejon PK.

Najczęściej stosuje się dwie metody usuwania siedzących:

- przez „zdobywanie terenu" – siedzących usuwa się pojedynczo, odciąga na pobocze, a na ich miejsce siada żołnierz sił mandatowych;
- przez jednoczesne usunięcie całości siedzących.[125]

Do tego rodzaju działania potrzebna jest co najmniej jedna drużyna, która równocześnie (na sygnał) odciągnie na pobocze wszystkich siedzących i w ten sposób umożliwi przejazd.

W sytuacjach wykrycia próby przemytu zabronionych towarów lub broni i środków walki należy zatrzymać osoby, które usiłowały przewieźć wspomniane środki, a towary lub broń zdeponować do czasu przybycia żandarmerii. Amunicję i środki wybuchowe powinni zabezpieczać saperzy.

Podczas próby przełamania (przejazdu przez PK z dużą prędkością z pominięciem kontroli) żołnierze zmiany kontrolującej muszą zająć bezpieczne stanowiska, a wyznaczony pojazd (transporter lub samochód ciężarowy) powinien zablokować drogę. Kierowca pojazdu, który wtargnął na rejon PK, musi zostać przekazany żandarmerii sił mandatowych.

W wypadku prowadzenia przez siły paramilitarne ostrzału posterunku z broni strzeleckiej, dowódca PK ogłasza alarm dla załogi i informuje zza ukrycia napastników, iż prowadzą ogień do PK sił mandatowych. Jeśli ostrzał jest kontynuowany, po strzale ostrzegawczym załoga posterunku kontrolnego może na komendę dowódcy odpowiedzieć ogniem zgodnie z zasadami użycia siły obowiązującymi w danej operacji.

W wypadku ataku grupy paramilitarnej na punkt kontrolny jego załoga zajmuje stanowiska ogniowe, rozkazuje napastnikom przerwanie ognia, informując ich jednocześnie, iż PK jest obiektem neutralnych sił mandatowych. Jeśli wspomniane działania nie przynoszą oczekiwanego skutku, to na polecenie dowódcy PK jego załoga otwiera ogień do napastników z broni strzeleckiej i pokładowej (poprzedzony kilkoma strzałami ostrzegawczymi).

---

[124] D. Kozerawski, *Posterunek...*, wyd. cyt., s. 90.

[125] D. Kozerawski (red.), *Międzynarodowe operacje...*, wyd. cyt., s. 86.

Z doświadczeń pododdziałów rozpoznawczych działających w ramach sił mandatowych wynika, że drużyna lub pluton może otrzymać zadanie zorganizowania **tymczasowego posterunku kontrolnego** (TPK). Element ten organizuje się w sytuacjach, gdy istnieje potrzeba czasowej kontroli ruchu na danym kierunku lub konieczność zablokowania danej drogi, a organizowanie tam stałego punktu kontrolnego byłoby niecelowe lub niemożliwe z różnych względów (np. terenowych, społecznych)[126].

Pluton może otrzymać zadanie prowadzenia czasowej kontroli lub blokowania dróg w wyznaczonym rejonie. Zadanie to realizuje się poprzez zorganizowanie systemu tymczasowych posterunków kontrolnych. Za bezpieczne i właściwe rozlokowanie, sprawne funkcjonowanie, utrzymanie łączności między TPK, łączności ze służbą operacyjną, ochronę oraz współdziałanie poszczególnych TPK w trakcie wykonywania zadań odpowiedzialny jest dowódca plutonu. Zasady działania TPK są takie same jak funkcjonowanie posterunku kontrolnego, jedynie jest on organizowany doraźnie.

Podstawowym źródłem informacji są natomiast patrole wysyłane zgodnie z harmonogramem opracowanym przez oficerów rozpoznania i operacyjnego. Wysyłane są w różne rejony i o różnym czasie, co zapewnia uzyskiwanie wiarygodnych informacji. Strony konfliktu nie są w stanie przewidzieć, kiedy i gdzie pojawi się patrol sił mandatowych i w jakim składzie. Głównym zadaniem patroli jest uaktualnianie informacji o stanie dróg i mostów, o ruchach ludności, jej nastawieniu do sił mandatowych w patrolowanym rejonie, a także kontrolowanie, czy przestrzegane są warunki porozumienia między stronami oraz zbieranie wielu innych informacji mających wpływ na wykonywanie zadań w strefie odpowiedzialności. Niejednokrotnie patrol wysyłany jest w celu uzupełnienia informacji o jakimś obiekcie, wykonania szkicu lub zdjęć, sprawdzenia obecności czołgów, artylerii lub innego wyposażenia w rejonach, gdzie nie powinno występować.

Bardzo ważne jest zlokalizowanie i rozpoznawanie przygotowanych przez strony konfliktu pozycji bojowych, stanowisk dowodzenia, rejonów planowanych do zajęcia przez artylerię i innych istotnych elementów ugrupowania bojowego. Są to informacje niezbędne do trafnej oceny zamiarów stron konfliktu, umożliwiające podjęcie działań zapobiegających eskalacji konfliktu[127].

Celem patrolowania jest utrzymywanie pełnej kontroli nad strefą odpowiedzialności, uzyskanie aktualnych informacji oraz demonstrowanie obecności sił pokojowych stronom konfliktu w rejonie misji. Istotą patrolowania jest zapewnienie pełnej kontroli w strefie niepokrytej systemem posterunków kontrolnych i obserwacyjnych[128].

Zasadnicze zadania patrolowania to:

- obserwacja i zdobywanie informacji o zdarzeniach i terenie działania;
- wyjaśnianie incydentów;

---

[126] D. Kozerawski (red.), *Posterunek kontrolny*..., wyd. cyt., s. 91.
[127] P. Wałęga, *Rozpoznanie*..., wyd. cyt., s. 23.
[128] D. Kozerawski (red.), *Międzynarodowe operacje*..., wyd. cyt., s. 88.

- przeciwdziałanie infiltracji oraz ochrona ludności lokalnej;
- organizowanie tymczasowych punktów kontroli oraz tymczasowych punktów obserwacyjnych.

Sukces patrolowania zależy od tempa i dokładności zdobywania informacji oraz od czasu przekazania ich przełożonym. Zazwyczaj prowadzi się patrole na pojazdach oraz patrole piesze. Patrole na pojazdach prowadzone są w następujących sytuacjach:

- konieczności sprawdzenia dużej części strefy odpowiedzialności;
- potrzeby dużej szybkości działania;
- ograniczenia swobody przemieszczania się (np. komponentów wojskowych sił konfliktu);
- nieprzychylnego nastawienia ludności lokalnej;
- konieczności stosowania sprzętu o dużych rozmiarach, masie lub ze specjalistycznym wyposażeniem.

Patrole na pojazdach w porównaniu z patrolami pieszymi mają następujące zalety:

- zapewniają większy zasięg działania;
- pozwalają na sprawdzenie długich tras patrolowania w stosunkowo krótkim czasie;
- stanowią bardziej widoczny efekt obecności sił pokojowych w strefie;
- w trakcie zaistnienia sytuacji wymagających wsparcia ze strony przełożonych są łatwiejsze do zlokalizowania;
- w wyposażeniu pojazdów zazwyczaj znajdują się środki łączności o większym zasięgu, lepiej zabezpieczają skład patrolu przed ewentualnymi aktami agresji ze strony ludności lokalnej;
- pozwalają na lepsze oświetlenie terenu w nocy.

Niewątpliwymi wadami patrolu na pojazdach jest ograniczenie ich poruszania się, ponieważ trasy patrolowania muszą przebiegać po drogach utwardzonych z istniejącymi mostami, przepustami, tunelami itp. Pojazdy z zasady nie są w stanie dotrzeć w rejony, gdzie bez problemu może się udać patrol pieszy.

Patrole piesze pozwalają na zebranie dokładnych danych, ponieważ nie wszystko można zaobserwować z okna lub wziernika jadącego pojazdu. Organizowanie patroli pieszych z udziałem tłumacza języka lokalnego pozwala na dokładne zorientowanie się w nastrojach i problemach miejscowej ludności.

Zasadniczą wadą patrolu pieszego jest duże zagrożenie ze strony min przeciwpiechotnych czy też ewentualnych aktów agresji ludności lokalnej.

Ogromne znaczenie dla sprawnego przeprowadzenia patrolu ma jego ugrupowanie. Pojazdy w patrolu powinny być ustawione tak, aby zapewniały bezkolizyjną jazdę i wzajemne ubezpieczanie się. W patrolu muszą brać udział co najmniej dwa pojazdy. Jeśli jednym z nich jest pojazd opancerzony, może być on wykorzystany jako ubezpieczenie przednie lub jako drugi wóz zabezpieczający działanie czoła patrolu.

Patrol pieszy musi posiadać ubezpieczenie przednie i tylne (każde w sile co najmniej dwóch żołnierzy). Dowódca wraz ze środkiem łączności i tłumaczem powinien się znajdować na czele jądra patrolu, aby mieć pełen przegląd sytuacji[129].

Patrol może działać w sile drużyny lub plutonu. Warunkiem jest jednak, aby w trakcie patrolu organizowanego na pojazdach w jego skład wchodziły co najmniej dwa pojazdy. Pojazd dowódcy musi być wyposażony w środki łączności zapewniające mu kontakt z przełożonym.

Dla sprawnego przebiegu patrolu bardzo istotne znaczenie ma przygotowanie pojazdów i sprzętu. Pojazdy muszą być sprawdzone pod względem technicznym, odpowiednio uzbrojone i wyposażone. Wszystkie pojazdy muszą posiadać widoczne oznaczenia przynależności do kontyngentu sił mandatowych. Żołnierze podczas patrolu powinni posiadać broń osobistą i amunicję, hełmy i kamizelki kuloodporne, dokumenty tożsamości, opatrunki osobiste, środki ochrony przeciwchemicznej, sprzęt łączności (przenośny) z danymi radiowymi, mapę (przybory do pracy na mapie), busolę i GPS, sprzęt sygnałowy (pistolet sygnałowy, flary, granaty dymne), sprzęt do przyjmowania śmigłowca (w dzień i w nocy), latarki, aparat fotograficzny (kamera wideo), megafon przenośny.

Jednym z podstawowych sposobów zdobywania informacji jest prowadzenie obserwacji przez skład patrolu. Każdy element ugrupowania, a czasami każdy żołnierz, powinien mieć wyznaczony sektor obserwacji.

Patrol sił mandatowych ma prawo do kontroli osób i pojazdów napotkanych na trasie patrolowania. Technika działania podczas wykonywania powyższych zadań jest taka sama jak w trakcie służby na punkcie kontrolnym. Każde działanie musi być ubezpieczone przez pozostałych żołnierzy patrolu.

Podczas patrolu należy zachować szczególną ostrożność ze względu na występujące w rejonie działań innych niż wojna, zagrożenie minowe. Szczególnie narażone na skutki działania min są patrole piesze. Muszą być one prowadzone tylko po drogach i w rejonach sprawdzonych wcześniej przez saperów. Skład patrolu musi być przeszkolony z zakresu udzielania pierwszej pomocy.

Po powrocie z trasy patrolu należy złożyć meldunek o przebiegu patrolu, sporządzić meldunek pisemny, włączając szkice, fotografie itp., zgłaszać potrzeby udzielenia pomocy medycznej żołnierzom ze składu patrolu, dokonać sprawdzenia sprzętu i pojazdów wykorzystywanych w czasie patrolu i zgłosić wszelkie usterki i braki.

Żołnierze wchodzący w skład patrolu sił mandatowych mogą znaleźć się w trudnych sytuacjach (szczególnych), takich jak np. utrata orientacji w terenie (nieplanowana zmiana trasy patrolu), ostrzał patrolu z broni strzeleckiej, ostrzał artyleryjski lub bombardowanie terenu, w którym znajduje się patrol, napotkanie min na trasie patrolu, zapora na trasie patrolowania, zasadzka lub okrążenie patrolu przez siły paramilitarne.

---

[129] Tamże, s. 89.

W sytuacji utraty orientacji w terenie należy nawiązać łączność z przełożonym lub najbliższym posterunkiem sił mandatowych. Patrol musi zachować ostrożność ze względu na możliwość znalezienia się w terenie zaminowanym. W miarę możliwości należy odczytać dane z GPS i porównać je z terenem i mapą. Można także starać się dotrzeć do najbliższego oznaczonego na mapie charakterystycznego punktu terenowego. Nie należy szukać drogi w nieznanym terenie w nocy lub w warunkach złej widoczności (np. zamieć śnieżna). Trzeba wtedy zaczekać, aż warunki atmosferyczne się poprawią lub wzejdzie słońce.

Jeśli patrol na pojazdach zostanie ostrzelany z broni strzeleckiej, powinien on zwiększyć prędkość w celu jak najszybszego opuszczenia niebezpiecznego rejonu. Dowódca patrolu może dać polecenie otworzenia ognia z broni pokładowej. W podobnej sytuacji patrol pieszy powinien się jak najszybciej wycofać ze strefy ostrzału, informując jednocześnie napastników przez megafon, żeby wstrzymali ogień, ponieważ prowadzą go do żołnierzy sił mandatowych.

W sytuacji znalezienia się patrolu na pojazdach w strefie ostrzału artylerii lub bombardowania należy zwiększyć odległość między pojazdami i jak najszybciej opuścić niebezpieczny teren. W podobnej sytuacji patrol pieszy powinien się jak najszybciej oddalić z rejonu ostrzału.

W przypadku napotkania na trasie patrolowania min lub ładunków wybuchowych należy powiadomić o tym saperów oraz szukać drogi obejścia. Pod żadnym pozorem nie wolno podejmować prób rozminowania siłami niewykwalifikowanymi. Jeśli dowódca patrolu zorientuje się, iż jego patrol znajduje się w polu minowym, powinien powiadomić o tym saperów, a pojazdy i żołnierzy wycofywać (o ile nie może zaczekać na pomoc drużyny saperów) po wcześniejszych śladach kół pojazdów patrolu lub po śladach stóp żołnierzy z jego składu.

W sytuacji napotkania na trasie patrolowania zawały należy ją rozpoznać (czy jest zaminowana i broniona). Po zameldowaniu o tym przełożonemu, należy czekać na wsparcie saperów lub szukać drogi obejścia.

Jeśli patrol sił mandatowych znajdzie się w zasadzce, należy po otworzeniu ognia ze wszystkich środków ogniowych i oślepieniu napastników granatami dymnymi starać się wycofać z rejonu niebezpiecznego. Należy równocześnie poinformować ostrzeliwujące siły, iż prowadzą ogień do żołnierzy sił pokojowych i nakazać przerwanie ostrzału. Jeśli wycofanie jest niemożliwe, a negocjacje nie dają oczekiwanych rezultatów, należy zająć pozycję umożliwiającą prowadzenie obrony okrężnej i czekać na wsparcie ze strony sił mandatowych.

Podczas zaistnienia sytuacji szczególnej (kryzysowej) należy natychmiast powiadomić o zajściu przełożonego podając: własny kryptonim, rodzaj zdarzenia, miejsce przebywania (koordynaty) i wielkość (w miarę możliwości przynależność) sił przeciwnych.

Przedstawione powyżej podstawowe sposoby realizacji zadań w działaniach innych niż wojna (techniki operacyjne) nie są jedynymi sposobami ich wykonywania. Warto jednak zaznaczyć, iż takie rodzaje działań, jak konwojowanie, eskorta, przeszukiwanie rejonów i obiektów, nadzorowanie wyborów lokalnych,

ochrona i dystrybucja pomocy humanitarnej i inne – należy traktować jako zadania realizowane doraźnie. Przedsięwzięcia te planowane są na wyższych szczeblach danej operacji, a pododdziały realizują je z zasady jako zadania dodatkowe.

3.2. Prowadzenie rozpoznania elektronicznego

Determinantem prowadzonej walki elektronicznej jest emitowanie energii elektromagnetycznej (EM) przez urządzenia przeciwnika. W przypadku ograniczenia emisji przez przeciwnika, skuteczność systemów rozpoznania elektronicznego znacznie spada. Warunek emisji energii EM jest, więc warunkiem koniecznym dla prawidłowego funkcjonowania podsystemów rozpoznania elektronicznego.

Działania bojowe pododdziału walki elektronicznej sprowadzają się do realizacji zadań otrzymanych od przełożonego, wypracowanych w czasie planowania WE a zatwierdzonych podczas odprawy decyzyjnej. Zadania dotyczą rozpoznania systemów dowodzenia wojskami, kierowania systemami uzbrojenia, kierowania lotnictwem wojsk lądowych. Jednocześnie na bazie tych zadań generowane są zadania zakłócania oraz obrony elektronicznej. Zadania dodatkowe dla pododdziału WE mogą dotyczyć:

- utrzymywania gotowości bojowej sił i środków;
- utrzymywania wymaganej struktury ugrupowania bojowego;
- zapewnienia funkcjonowania systemu łączności i kierowania środkami rozpoznawczymi i zakłócającymi.

Utrzymanie gotowości bojowej sił i środków polega na zapewnieniu sprawności technicznej sprzętu, niezbędnym zabezpieczeniu materiałowo-technicznym, odpowiednim wyszkoleniu żołnierzy obsługujących sprzęt i sprawności działania załóg. Niezmiernie ważnym przedsięwzięciem jest także zapewnieniu sprawnego trybu odtwarzania zdolności bojowej i uzupełniania rezerw sprzętowych.

Utrzymanie wymaganej struktury ugrupowania bojowego polega na takim przegrupowywaniu sił i środków pododdziału WE, aby we właściwym czasie osiągnąć odpowiednie rejony lub rubieże, wcześniej zaplanowane przez komórkę koordynacji WE na etapie planowania. Osiągnięcie w nakazanym czasie tych rubieży gwarantuje niezbędny zapas czasu na dokonanie rekonesansu, aby dokładnie sprawdzić pozycje bojowe i osiągnąć najlepsze rezultaty rozpoznania oraz zakłócania elektronicznego.

Zasadnicza działalność bojowa pododdziału WE dotycząca rozpoznania i zakłócania elektronicznego sprowadza się do realizacji zadań wg założonego algorytmu obejmującego:

a) systematyczne dostarczanie do sztabu ZT wiarygodnych danych odzwierciedlających sytuację radioelektroniczną po stronie przeciwnika;

b) zakłócanie radiowe pracujących radiostacji przeciwnika z zamiarem ograniczenia czasu ich pracy (dezorganizowanie pracy w określonych przedziałach czasowych).

Rozpoznanie elektroniczne realizowane jest od chwili rozwinięcia sprzętu na pozycjach bojowych, czyli zorganizowania ugrupowania bojowego i przygotowania środków do pracy. Po wstępnej analizie sytuacji panującej w spektrum EM przechodzi się do kontroli najważniejszych obszarów ugrupowania przeciwnika (obszarów NAI[130] zatwierdzonych w załączniku „Walka elektroniczna"), określonych obiektów i źródeł elektronicznych (celów wysokoopłacalnych i wysokowartościowych), pasm częstotliwości i relacji radiowych ważnych dla przebiegu działań.

3.2.1. Prowadzenie walki elektronicznej w czasie pokoju

Opisany proces dotyczy warunków bojowych, gdzie prowadzenie skutecznej WE uzależnione jest od wielu czynników, w tym subiektywnych, zależnych od organizacyjnych i technicznych możliwości całego systemu (urządzeń elektronicznych) oraz obiektywnych, istniejących w określonej przestrzeni i czasie, niezależnie od woli organizatorów systemu. Nieco inaczej jest w warunkach pokojowych. Siły i środki pododdziału walki elektronicznej związku taktycznego w warunkach pokojowych nie prowadzą aktywnej działalności bojowej. Ich działalność koncentruje się tylko na doskonaleniu umiejętności rozpoznawczych i zakłócających podczas ćwiczeń na poligonach i zajęciach „na trenażerach" w miejscach stałej dyslokacji. Problem ten dotyczy głównie pododdziałów. Natomiast zespoły sztabowe ciągle doskonalą swoje umiejętności w planowaniu i organizowaniu WE.

W Siłach Zbrojnych RP, obok pododdziałów WE szczebla taktycznego, występują jednostki operacyjne WE i szczebla centralnego (strategicznego). W działalności bieżącej realizują one zadania rozpoznania elektronicznego śledząc zmiany w pracy systemów elektronicznych przeciwnika będącego w zainteresowaniu poszczególnych poziomów dowodzenia.

W czasie pokoju w zakresie walki elektronicznej wykonywane są następujące zadania:

1) przygotowanie zespołów sztabowych szczebla strategicznego, operacyjnego i taktycznego, do planowania walki elektronicznej i kierowania jej zasadniczymi przedsięwzięciami w toku działań bojowych;

2) śledzenie i ocena działalności środków i systemów elektronicznych sił zbrojnych potencjalnego przeciwnika, w tym głównie ewentualnych symptomów narastania gotowości bojowej;

3) realizacja zagadnień obrony elektronicznej w szkoleniu we wszystkich jednostkach wojsk lądowych;

---

[130] NAI – *Named Area of Interested* – obszar szczególnego zainteresowania celami elektronicznymi.

4) tworzenie i aktualizacja banków danych o środkach i systemach elektronicznych sił zbrojnych potencjalnego przeciwnika;

5) studiowanie, ocena i prognozowanie sytuacji elektronicznej w poszczególnych obszarach operacyjnych pod kątem wykorzystania technik elektronicznych w walce zbrojnej.

Działalność bieżącą realizują dyżurne siły rozpoznania elektronicznego. Pracę bojowo-rozpoznawczą realizują ze stacjonarnych centrów odbiorczych, zgodnie z obowiązującym „Planem prowadzenia pracy bojowo-rozpoznawczej". Dla każdego rodzaju sił zbrojnych występuje osobny ośrodek rozpoznania radioelektronicznego.

3.2.2. Prowadzenie walki elektronicznej w działaniach bojowych

W tradycyjnych działaniach bojowych za najważniejszą uznaje się zależność między środkami rozpoznania elektronicznego a efektywnością środków przeciwdziałania elektronicznego. W operacjach kryzysowych, aby charakteryzować sposoby przeciwdziałania pracujących środków elektronicznych strony naruszającej sytuację pokojową[131], należy najpierw wykryć jego urządzenia elektroniczne, czyli wykryć i przechwycić jego emisje np. radiowe, następnie określić ich charakter, wreszcie ustalić, które z nich zagrażają bezpieczeństwu wojsk i ochranianym stronom konfliktu. Czynności te można wykonywać, ręcznie (tradycyjnie) lub w systemie zautomatyzowanym. Względy te dyktują potrzebę silnego powiązania środków i systemów rozpoznania elektronicznego z siłami i środkami przeciwdziałania elektronicznego oraz sprawnych systemów łączności, służących do transmisji danych między nimi. W operacjach kryzysowych częściej będzie się mówiło o zależności pomiędzy ***środkami rozpoznania elektronicznego a obroną elektroniczną. Rozpoznanie i obrona stanowią główne zadania i ściśle z sobą współpracują oraz współdziałają***. Ta ścisła zależność bezpośrednio wynika z mandatu, jaki otrzymały siły pokojowe oraz zadań i charakteru działań przeciwstawnych sobie stron. Nie należy także zapominać, iż przy okazji działań mediacyjnych, na pograniczu walczących stron często będą pojawiały się grupy terrorystyczne, którym zależy na destabilizacji zaistniałej sytuacji. Wówczas zadania obrony, połączone z wczesnym wykryciem przygotowań do akcji terrorystycznych, stanowią podstawę działania systemów WE, głównie rozpoznania elektronicznego.

W każdych działaniach czy to pokojowych, czy wojennych walka elektroniczna realizuje ściśle określone zadania, w zależności od typu, rodzaju działań. Złożoność oraz delikatność realizacji zadań w operacjach pokojowych powoduje, że podstawową rolą walki elektronicznej w tych operacjach jest uprzedzenie sił rozjemczych oraz opinii publicznej o kontynuacji akcji zbrojnych. W związku z powyższym za najważniejsze zadanie uważa się realizowanie rozpoznania elektronicznego rozumiane szerzej niż w klasycznym konflikcie. Powinno ono

[131] O ile siły pokojowe uzyskają zgodę na ich użycie.

bowiem z odpowiednimi narzędziami uprzedzającymi i ostrzegającymi informować siły rozjemcze o zbliżającym się kryzysie, aby mogły w odpowiednim czasie zareagować na zaistniałą sytuację i nie dopuścić do eskalacji działań lub ponownego wybuchu działań zbrojnych.

Nie ulega wątpliwości, że w operacjach kryzysowych walka elektroniczna jest częścią działań rozbrojeniowych. Wymaga ona zatem kompleksowego i systematycznego rozpatrywania, ścisłego koordynowania i łączenia działalności elektronicznej z prewencją wojsk rozjemczych, które mogą być wspierane uderzeniami lotnictwa (jeżeli zachodzi taka konieczność)[132], uderzeniami rakietowymi lub artyleryjskimi. Walka elektroniczna wymaga także bardzo ścisłego przestrzegania przedsięwzięć obrony elektronicznej zabezpieczających własne wojska i systemy dowodzenia sił pokojowych przed oddziaływaniem przeciwnika (np. sił terrorystycznych). Przedsięwzięcia te wymagają wyjątkowo wysokiej, taktycznej i technicznej umiejętności określania newralgicznych miejsc w systemach łączności, kierowania środkami walki (np. ładunków zdalnie odpalanych) stron rozdzielanych przy równoczesnych niezawodnych i prostych sposobach działania oraz umiejętnym wykorzystaniu własnych środków elektronicznych.

Konkludując, walka elektroniczna w operacjach kryzysowych jest w swej istocie przede wszystkim walką o informację i jest elementem składowym walki informacyjnej[133]. Polega na prowadzeniu rozpoznania elektronicznego w skali strategicznej i taktycznej, obronie elektronicznej i prewencyjnego przeciwdziałania systemom i środkom elektronicznym przeciwnika (terrorystom) w powiązaniu z ich rażeniem ogniowym (np. lotnictwem wojsk lądowych, artylerią itp.) oraz jeżeli siły pokojowe będą dysponowały bronią wiązkową. Obszarem działania będą nie tylko środki promieniujące i odbierające energią elektromagnetyczną, ale i urządzenia przesyłające sygnały elektroniczne (systemy i sieci komputerów), pole magnetyczne oraz zjawiska chemiczne, które mogą do swojej pracy wykorzystywać urządzenia elektroniczne. Przesunięte spektrum działań na rozpoznanie i obronę elektroniczną, w innych niż dotychczas obszarach działań, stanowi o nowej istocie jej prowadzenia.

Z tego ogólnego celu operacji kryzysowych wynika cel WE w operacji. Można go ogólnie zdefiniować następująco: celem WE w operacji kryzysowej jest skuteczne zarządzanie systemami WE w czasie zastałego kryzysu. Cel ten osiąga się przez dokładne rozpoznanie (monitorowanie) zagrożeń (sił i środków stron konfliktu, grup terrorystycznych działających na terenie konfliktu, grup etnicznych dążących do destabilizacji itp.), skuteczną obronę elektroniczną własnych systemów przed penetracją potencjalnego przeciwnika i szybkim oraz skutecznym reagowaniem już we wczesnym etapie potencjalnego kryzysu.

---

[132] Konflikt w Bośni i Hercegowinie w 1995 r.

[133] Walka informacyjna to kooperacja negatywna wzajemna, realizowana w sferach: zdobywania informacji (rozpoznania), zakłócania informacyjnego i obrony informacyjnej. L. Ciborowski, *Walka informacyjna*, ECE, Toruń 1999.

Możliwości sił stabilizacyjnych w znacznej mierze będą determinowały cel działania w czasie operacji kryzysowych. Od liczby uczestników operacji, wyposażenia bojowego, struktury organizacyjnej, a także wyszkolenia, będzie zależał dobór celów i zadań.

Celem prowadzenia WE w operacji kryzysowej będzie obrona elektroniczna własnych systemów elektronicznych, rozpoznanie (monitorowanie) elektroniczne stron konfliktu i innych źródeł potencjalnego zagrożenia (np. terrorystów), a po uzyskaniu zgody przełożonych przeciwdziałanie zaistniałym zagrożeniom w możliwie jak najkrótszym czasie.

Wyznaczenie racjonalnego celu WE i postawienie zadań do realizacji przez siły lądowe narodowego komponentu jest równoznaczne z osiągnięciem w ramach operacji nakazanego stanu sił w gotowości do działania.

Jeżeli zapobieganie konfliktom ma polegać na wczesnym ustaleniu sprawców lub zleceniodawców poszczególnych akcji, to konieczne jest wczesne śledzenie ich poczynań. Prowadząc rozpoznanie elektroniczne w operacjach kryzysowych, należy dysponować w miarę wiarygodnymi danymi o strukturach potencjalnych organizacji podlegających rozpoznaniu. W tym celu jednym z narzędzi wspomagających są systemy rozpoznania elektronicznego w skali strategiczno-operacyjnej. Monitorowanie rejonów zapalnych z lądu, powietrza i kosmosu, nie daje pełnej gwarancji przechwycenia informacji, ale duże prawdopodobieństwo ich wykrycia. Dzisiejsze grupy przestępcze powszechnie korzystają z dobrodziejstw najnowszej techniki elektronicznej. Skuteczne ich kontrolowanie jest, więc nieodzowne, jeżeli siły militarne mają zapobiegać rozwojowi kryzysu.

Wyznaczając nowe zadania główny ciężar zdań powierzono rozpoznaniu elektronicznemu. Rozpoznanie elektroniczne ma za zadanie uprzedzać i informować o symptomach przygotowania stron konfliktu do mającej zaistnieć konfrontacji. Uprzedzenie o przedsięwzięciach stron konfliktu decyduje o czasie działań wyprzedzających sił pokojowych. Świadomość, iż jest się podsłuchiwanym zmusza zwaśnione strony do szybkich reakcji, co doprowadza do popełniania nowych i częstszych błędów. Możliwość wykrywania i przechwytywania sygnałów z kosmosu, powietrza i lądu daje dużą przewagę siłom rozjemczym, ale czy wystarczającą? Konflikty na Bliskim Wschodzie pokazują, iż cała nowoczesna technika elektroniczna może okazać się bezskuteczna, jeżeli zdefiniowany przeciwnik nie będzie chociaż w części posiadał systemów i środków elektronicznych. Jeżeli będzie używał ludności do przesyłania informacji, wówczas należy koniecznie posłużyć się źródłami osobowymi jako gwarantem działań skutecznych.

Systemy walki elektronicznej delegowanego kontyngentu sił lądowych do operacji kryzysowych będą wówczas realizować następujące zadania:

- rozpoznawać systemy i środki elektroniczne przeciwnika w obszarze kryzysu;
- wykryć zmiany, jakie mogą pojawić się w dotychczasowej działalności dowództw, sztabów i jednostek wojskowych stron konfliktu;

- rozpoznać symptomy stanów rozwinięcia mobilizacyjnego i operacyjnego sił zbrojnych naruszających status pokojowy;
- wykryć symptomy tworzenia się zgrupowań uderzeniowych wojsk lądowych, ich składu, a także śledzenie ich działalności;
- prowadzić obronę elektroniczną własnych systemów i środków elektronicznych oraz wspierać w tym zakresie działania innych rodzajów sił zbrojnych delegowanych do operacji pokojowych;
- wspierać inne rodzaje sił zbrojnych przez prowadzenie rozpoznania elektronicznego stron konfliktu, szczególnie sił powietrznych i morskich (np. w strefie przybrzeżnej) oraz realizować zadania przeciwdziałania elektronicznego w razie zagrożenia sił pokojowych.
- prowadzić przeciwdziałanie elektroniczne w stosunku do systemów i urządzeń elektronicznych zwaśnionych stron pracujących w monitorowanych pasmach fal elektromagnetycznych oraz sieciach komputerowych tylko, gdy uzyskają na takie działania mandat upoważniający do działań od Rady Bezpieczeństwa ONZ lub organów delegujących siły do operacji kryzysowej.
- uzyskać kontrolę (panowanie) nad wykorzystaniem spektrum elektromagnetycznego lub innych obszarów prowadzenia WE na terenie objętym działaniami kryzysowymi przez wojska delegowanego kontyngentu lądowego.

Realizując ogólne zadania systemy WE komponentu wojsk lądowych wykazują wówczas następujące cechy:

Zalety:

- działanie bez kontaktu bezpośredniego lub w niewielkiej odległości od przeciwnika albo stron konfliktu;
- skrytość realizowanych zadań np. rozpoznania elektronicznego (w tym kosmicznego), nie naruszając suwerenności żadnego państwa;
- posiadanie nielicznych uprawnień prawnych i politycznych do realizacji zadań rozpoznania elektronicznego;
- konieczność posiadania uprawnień do realizacji zadań przeciwdziałania elektronicznego i monitorowania informatycznego;
- duży zasięg rozpoznania na falach krótkich i długich;
- możliwość wykorzystywania wszelkich dostępnych środków elektronicznych realizujących zadania rozpoznania i przeciwdziałania;
- przenoszenie wysiłku WE z jednego kierunku zagrożenia na drugi, nie zmieniając ugrupowania w krótkim czasie;
- możliwość pracy w długim przedziale czasowym z jednej pozycji – ciągłość działań;
- względna niezależność od warunków atmosferycznych.

Wady:

- mały zasięg oddziaływania na falach ultrakrótkich, uzależniony od horyzontu radiowego;
- potrzeba stosunkowo dużego czasu do rozwinięcia całości sił i środków WE;
- konieczność dostosowania się do szybko zmieniającej się sytuacji elektronicznej z jednoczesnym dostosowaniem nowoczesnego sprzętu do rozpoznania, obrony i przeciwdziałania elektronicznego;
- stosunkowo duże, demaskujące systemy antenowe, szczególnie przed rozpoznaniem powietrznym;
- potrzeba odpowiedniego wsparcia logistycznego, z uwagi na duży obszar i ciągłość działań w wymaganej strefie;
- uzależnienie od warunków terenowych;
- podatność na zniszczenie – konieczność organizowania odpowiedniej ochrony i obrony przed przeciwnikiem naziemnym, szczególnie terrorystami.

W operacjach kryzysowych mogą wystąpić wszystkie dotychczas realizowane zadania przez systemy WE oraz dodatkowo te, których jeszcze nie obejmuje teoria WE. Dotychczasowe działania prowadzone są tylko w przestrzeni fal EM, natomiast specyfika działań w rejonach kryzysowych wskazuje, iż powinniśmy realizować zadania wykraczające poza ten obszar tzn. elektromagnetyczny i poszukiwać możliwości realizacji zadań w środowisku magnetycznym, akustycznym, elektrycznym lub chemicznym. Do takiego podejścia skłania fakt coraz większego wykorzystywania urządzeń elektronicznych pracujących w sieciach komputerowych, które można monitorować jedynie poprzez włączenie się w te sieci. Pociąga to oczywiście za sobą konieczność posiadania odpowiednich uprawnień mandatowych organizacji międzynarodowych, ale już dzisiaj należy przygotować odpowiednio żołnierzy do takiego rodzaju działań systemów WE.

3.2.3. Prowadzenie walki elektronicznej w działaniach bojowych

Obrona ZT jako podstawowy rodzaj walki jest działaniem zamierzonym lub wymuszonym, prowadzonym w celu udaremnienia lub odparcia uderzeń wojsk przeciwnika, zadania im maksymalnych strat, utrzymania zajmowanego pasa, zyskania czasu oraz stworzenia warunków do działań zaczepnych. Celem obrony jest uniemożliwienie przeciwnikowi opanowania terenu, rozbicie zgrupowań uderzeniowych i załamania jego natarcia oraz przejęcie inicjatywy.

Na poziomie taktycznym działania obronne prowadzone są do czasu, aż zostaną stworzone warunki, które umożliwią związkowi operacyjnemu przejście do operacji zaczepnej i przejęcie inicjatywy we wszystkich środowiskach walki. Celem działań obronnych jest zatrzymanie lub pobicie przeciwnika albo takie osłabienie jego potencjału, które umożliwi przejęcie inicjatywy taktycznej, a w dalszej perspektywie operacyjnej. Obrona nie może być bierna i wymaga od wszystkich uczestników walki

takich działań, aby można było w każdej chwili dostosować się do zaistniałych okoliczności w każdym środowisku walki.

Prowadzenie walki elektronicznej w działaniach obronnych polega na zmniejszeniu efektywności lub pozbawieniu możliwości wykorzystania przez przeciwnika elektronicznych systemów dowodzenia i kierowania walki, przy jednoczesnym zapewnieniu warunków niezakłóconej pracy analogicznym systemom własnych wojsk. Walka ta, na poziomie taktycznym, planowana może być albo przez powołaną komórkę koordynacji walki elektronicznej albo przez komórkę WE w zespole rozpoznania. Zadania realizują siły i środki WE dostępne dowódcy poziomu taktycznego.

Każdorazowo cel WE wynika z celu działań obronnych ZT. Jest mu ściśle podporządkowany i powinien być z nim ściśle skoordynowany. Uzależniony jest od charakteru działań, etapów prowadzenia działań i składu (rodzaju sił zbrojnych) środków i systemów elektronicznych przeciwnika.

Zakładany cel WE w działaniach obronnych powinien być realny do osiągnięcia. Stawianie celów nierealnych obniża dążność do osiągnięcia nawet tych, które są w zasięgu możliwości potencjału walki elektronicznej poziomu taktycznego.

W działaniach obronnych celem WE może być:

– rozpoznanie środków i systemów elektronicznych przeciwnika na głównym kierunku prowadzonego natarcia;

– przeciwdziałanie systemom elektronicznym głównego zgrupowania uderzeniowego przeciwnika i wspierających sił (lądowych, powietrznych, morskich);

– rozpoznanie systemów elektronicznych sił potęgujących natarcie i przeciwdziałanie im;

– zmuszenie przeciwnika do zmiany ugrupowania systemów elektronicznych, co zdezorganizuje dowodzenie.

Osiągnięcie tych celów powinno zapewnić zerwanie dowodzenia wojskami i kierowania środkami walki na wybranych szczeblach dowodzenia przeciwnika (w rejonie kluczowym prowadzonych działań), uniemożliwienie prowadzenia rozpoznania przez środki elektroniczne, doprowadzenie do nieskuteczności wykorzystania systemów i środków elektronicznych sterowania, radionawigacji i walki elektronicznej.

Z uwagi na zakres wykorzystywania środków elektronicznych, szczególnie na poziomie taktycznym, realność takiego celu jest trudna do ociągnięcia. Dlatego, cel główny, może być realizowany przez cele pośrednie (cząstkowe). Osiągnięcie celów cząstkowych uwarunkowane jest sposobem realizacji zadań, posiadanym potencjałem WE i czasem realizacji. Do celów pośrednich możemy zaliczyć:

- rozpoznanie i zerwanie dowodzenia w jednym ogniwie dowodzenia (np. na szczeblu brygady);
- rozpoznanie i zerwanie współdziałania między oddziałami (brygadami) w okresie wprowadzania nowych sił do walki;

- rozpoznanie i zerwanie współdziałania między środkami wsparcia ogniowego, a nacierającymi wojskami;
- przeciwdziałanie elektroniczne w stosunku do konkretnego systemu: rozpoznania, kierowania środkami ogniowymi, łączności w oddziale (ZT) w określonym czasie lub innych ważnych obiektów w całej strefie odpowiedzialności rozpoznawczej;
- zakłócanie elektroniczne wskazanego systemu lotniczego (LWL), podczas wykonywania uderzenia na kierunku lotu w wyznaczonym czasie;
- uniemożliwienie przeciwnikowi zakłócania własnego systemu radiolokacyjnego lub kierowania środkami OPL.

Każdy cel pośredni powinien być tak sprecyzowany, aby jego osiągnięcie dawało określone korzyści dla walczących wojsk, a zarazem wyzwalało możliwości realizacji kolejnego celu. Formułowane cele powinny, więc być przemyślane pod kątem działania wojsk zarówno w obronie, jak i w natarciu. Powinny przynosić korzyści w zakresie zmniejszonej skuteczności ognia przeciwnika, ograniczonego tempa jego działania, zwiększonej swobody manewru własnych wojsk i środków walki.

Określony cel lub cele WE muszą mieć pokrycie w potencjale, który je realizuje. W przypadku niewystarczającego potencjału systemów WE, mogą być realizowane tylko wybrane cele cząstkowe i to w ściśle określonym czasie.

Prowadząc rozpoznanie i przeciwdziałanie elektroniczne w działaniach obronnych musiało zostać spełnionych wiele czynników podczas planowania i organizowania działań. Sprecyzowane zadania realizuje się szeregiem przedsięwzięć w określonych warunkach taktycznych. Wpływ na wykonanie zadań mają, m.in. sposób wykorzystania środków ogniowych, działanie środków i systemów elektronicznych przeciwnika oraz ilość i jakość posiadanego potencjału WE. Podstawą do właściwego określenia celu głównego i celów cząstkowych oraz zadań jest rzetelnie przeprowadzona analiza i prognoza zagrożenia elektronicznego w ramach elektronicznego przygotowania pola walki.

Przestrzenny charakter prowadzenia działań obronnych jest zdeterminowany potrzebą osłabienia potencjału przeciwnika na tyle, aby stworzyć warunki do osiągnięcia zakładanego celu w uwarunkowaniach rzeczowych, czasowych i przestrzennych.

Cel w uwarunkowaniach rzeczowych to zadanie przeciwnikowi strat uniemożliwiających mu kontynuowanie działań zaczepnych; w uwarunkowaniach przestrzennych to utrzymanie bronionego terytorium; natomiast w uwarunkowaniach czasowych to zyskanie czasu niezbędnego do mobilizacyjnego i taktycznego rozwinięcia posiadanych sił ZT lub przegrupowania wojsk z innych kierunków[134].

Zadaniem związku taktycznego wojsk lądowych jest uniemożliwienie osiągnięcia zakładanych celów przez zgrupowania uderzeniowe przeciwnika w przydzielonym mu pasie. Dlatego w zależności od sposobu osiągnięcia celu i zadań, ZT

[134] W. Kaczmarek, *Działania operacyjne wojsk lądowych*, AON, Warszawa 2004, s. 94.

będzie dążyć do rozegrania bitwy w głównym obszarze obrony lub w głębi własnego ugrupowania, czyli w strefie tyłowej.

System WE w działaniach obronnych, z reguły rozwinięty jest w głównym pasie obrony i ma za zadanie tak rozpoznać systemy elektroniczne przeciwnika oraz im przeciwdziałać, aby jak najskuteczniej uniemożliwić mu osiągnięcie celu działania. O wykonaniu zadań i osiągnięciu celu działań przez system WE we właściwym czasie decydować będą: odpowiednio zorganizowane działania systemu WE (system obiegu informacji, zasady współdziałania wewnętrzne i zewnętrzne, właściwe ugrupowanie), właściwości rozprzestrzeniania się fal EM, racjonalne wykorzystanie terenu (ukryć terenowych i stref zakrytych) i pogody, wykorzystanie posiadanych i pozyskiwanych danych od własnych systemów oraz od systemów (jednostek) współdziałających (aktualizacja baz danych o systemach i środkach elektronicznych przeciwnika), skoordynowane działania przeciwdziałania ze środkami rażenia ogniowego.

Wszystkie te przedsięwzięcia realizowane w działaniach obronnych przejawiać się będą w dwóch formach działań: w obronie o charakterze manewrowym i o charakterze pozycyjnym. Zasadnicza różnica pomiędzy tymi formami zdefiniowana jest na płaszczyźnie koncepcji osiągnięcia celu. Obrona pozycyjna skupia wysiłek na utrzymaniu terenu. Mobilna obrona koncentruje priorytety na synchronicznym wykorzystaniu systemów rażenia i manewru do rozbicia sił przeciwnika[135].

Walka z przeciwnikiem w operacji obronnej o charakterze manewrowym ma pozbawić nacierające siły inicjatywy działań, przejąć tę inicjatywę i w konsekwencji umożliwić osiągnięcie celu działań obronnych – przejście do działań zaczepnych. Priorytetem są siły elektroniczne przeciwnika, a nie utrzymanie terenu (punktów kluczowych). Stosuje się w niej połączenie[136] działań zaczepnych, obronnych i opóźniających, które mają doprowadzić do przejęcia i efektywnego wykorzystania inicjatywy operacyjnej, w wyniku stworzenia warunków do dominacji we wszystkich wymiarach.

Przy takim założeniu, koncepcja osiągnięcia celu opiera się na ruchliwości wojsk walczących i ruchliwości w działaniach podsystemami WE w przestrzeni elektromagnetycznej. Skoordynowane działania systemów rażenia, działań manewrowych z wykorzystaniem systemów WE, przy jednoczesnej uporczywej obronie kluczowych obiektów powinno przynieść efekt przejęcia inicjatywy w formie uderzenia rozstrzygającego.

Obrona manewrowa charakteryzuje się zespołem przedsięwzięć, które obejmują:

– paraliżowanie działań zaczepnych (przestrzennej swobody działań, dowodzenia, rozproszenie wysiłku nacierającego przeciwnika, działania głębokie);

– kanalizowanie uderzeń zgrupowań przeciwnika na kierunek, gdzie się materializuje koncepcja przejęcia inicjatywy.

---

[135] R. Bojarski, *Główne problemy działań operacyjnych*, AON, Warszawa 2001, s. 123.

[136] Por. *Regulamin działań wojsk lądowych DD/3.2*, DWLąd, Warszawa 2006, s. 33.

Działania potencjału WE podporządkowane są celom, jakie pragnie osiągnąć dowódca poziomu taktycznego. W obu przypadkach selektywny wybór systemów podlegających stałemu monitorowaniu i przeciwdziałaniu jest bardzo trudny. Rozwinięte systemy WE powinny posiadać wystarczającą ilość informacji o nacierającym przeciwniku, aby mogły w stosunku do jego systemów elektronicznych skutecznie prowadzić WE. Ponieważ wysiłek skoncentrowany jest na systemach elektronicznych, ich możliwościach manewrowych i oddziaływaniu na nasze systemy elektroniczne, a także na rozmieszczeniu w ugrupowaniu nacierającego przeciwnika, pozyskana wiedza, już na etapie rozpoznania studyjnego, jest podstawą późniejszego planowania i użycia systemów WE.

W pierwszym etapie działań obronnych o charakterze manewrowym systemy WE będą koncentrowały swój wysiłek w rejonach działań oddziałów. Systemy WE ZT w połączeniu z systemami WE szczebla operacyjnego mają za zadanie dezorganizowanie systemów elektronicznych wspomagających uderzenie przeciwnika tak długo, jak długo będą utrzymywane obiekty kluczowe na wydzielonych kierunkach. Ma to zweryfikować ocenę elektroniczną systemów przeciwnika i zapoczątkować pozbawienie go inicjatywy. Zakłócanie systemu dowodzenia, naprowadzania LWL, kierowania środkami rażenia na głównym kierunku obrony manewrowej, stwarza podstawę do osiągnięcia celów pośrednich. Kierunek pasywny powinien w tym przypadku realizować zadania obrony pozycyjnej z elementami obrony elektronicznej (maskowania). Na kierunku aktywnym obrony o charakterze manewrowym, systemy WE działają na poszczególnych rubieżach pośrednich, wycofując się sukcesywnie na kolejne z nich. Czas wycofania na kolejne rubieże ustala komórka koordynacji WE, analizując na bieżąco sytuację elektroniczną i taktyczną.

W czasie kanalizowania działań sił przeciwnika, poszczególne systemy WE realizują, oprócz podstawowych zadań rozpoznawczych i zakłócających, także w ograniczonym zakresie zadania o charakterze dezinformacyjnym. Działania takie mają doprowadzić do załamania działań zaczepnych przeciwnika, z takim rezultatem, aby stworzyć warunki do uderzenia siłom zasadniczym potencjałem z głębi przed rubieżą styczności wojsk. Koncentracja wysiłku WE na konkretnych systemach (urządzeniach) elektronicznych przeciwnika (szczególnie dowodzenia) w punktach obrony zdeterminowana jest sytuacją, w której priorytetem jest rozbicie sił przeciwnika, a nie utrzymanie terenu. Dlatego, cel działań określają: liczba systemów elektronicznych przeciwnika i wybór najważniejszych, przeciwko którym będzie prowadzona WE; czas, w którym należy osiągnąć pożądany efekt rozpoznania i przeciwdziałania; teren i pogoda, w jakim będzie prowadzona WE; bazy danych (elektroniczne i wzorce doktrynalne) o potencjale elektronicznym przeciwnika.

Ponieważ w obronie o charakterze manewrowym wykorzystywany jest duży obszar działań, stąd stosowane systemy WE to przede wszystkim: rozpoznawcze i zakłócające VHF koncentrujące swój wysiłek tylko na głównym kierunku wycofywania.

Wykorzystanie poszczególnych podsystemów uzależnione jest od koncepcji prowadzenia obrony manewrowej. Niemniej, w każdej koncepcji i w każdych działaniach, dowódca ZT potrzebuje informacji o przeciwniku.

Konkludując, obrona o charakterze manewrowy jest obarczona dużym ryzykiem taktycznym, dlatego wymaga szeregu uzgodnień ze wszystkimi użytkownikami pola walki. Ścisła koordynacja, systemów WE z systemami rażenia, systemami LWL, OPL i pozostałymi użytkownikami pola walki doprowadza do efektu finalnego – rozbicia i zatrzymania przeciwnika.

W działaniach obronnych o charakterze manewrowym, główny wysiłek potencjału WE skupia się na działaniu systemów elektronicznych jak najgłębiej ugrupowaniu przeciwnika. Jest to jakby odwrotnością działania sił głównych, które do obszaru działań sił osłonowych (np. pasa przesłaniania) wydzielają minimalne siły, a główny wysiłek skupiają w bezpośrednim obszarze działań. Ma to jednak swoje uzasadnienie. Dowódca planując załamanie natarcia będzie wykorzystywać informacje pochodzące m.in. z rozpoznania elektronicznego. Potrzeba wiarygodnych informacji, z dużym wyprzedzeniem czasowym, z maksimum odległości pasa działań jest podstawą planowania działań wyprzedzających. Dlatego system WE ZT musi śledzić pracę systemów elektronicznych przeciwnika już na znacznych odległościach (najlepiej już na głębokości 50 km, ale potrzeba do tego odpowiedniej wysokości systemów antenowych) i na bieżąco oceniać jego działalność w całej strefie odpowiedzialności rozpoznawczej, aż zostanie on zatrzymany na ostatecznej rubieży obrony.

Obrona o charakterze pozycyjnym ma na celu wzbronienie dostępu grupowaniom uderzeniowym przeciwnika do bronionego obszaru lub zyskanie na czasie, aż siły główne wykonają zwrot zaczepny. Zasadą obrony pozycyjnej jest, że każde wtargnięcie w głąb ugrupowania obronnego sił przeciwnika powoduje natychmiastową reakcję z poziomu taktycznego, celem odtworzenia utraconego terenu.

Istotą obrony o charakterze pozycyjnym są założenia oparte na umiejętnej budowie struktury obrony przy integralnym wykorzystaniu warunków środowiska i skoordynowanych działaniach wszystkich środków oddziaływania, a szczególnie rażenia ogniowego, LWL i walki elektronicznej. Cel obrony o charakterze pozycyjnym osiąga się poprzez wykorzystanie określonego czasu na przygotowanie i prowadzenie działań obronnych, wykorzystanie warunków terenowych, posiadanie bazy taktycznej i możliwie dokładnie rozpoznanego przeciwnika.

W obronie system WE realizuje zadania rozpoznania i przeciwdziałania elektronicznego, zabezpieczając proces dowodzenia, dostarczając danych jednostkom walczącym o aktualnym położeniu systemów elektronicznych przeciwnika i ich działaniach. Głównymi zadaniami WE w obronie pozycyjnej są:

- rozpoznanie głównego kierunku uderzenia, celu i prawdopodobnego zamiaru działania przeciwnika;
- rozpoznanie systemów elektronicznych na głównym kierunku uderzenia przeciwnika (szczególnie systemu dowodzenia);

- przeciwdziałanie elektroniczne systemowi dowodzenia sił przeciwnika, szczególnie w momentach wyjścia na skrzydła;
- rozpoznanie i przeciwdziałanie elektroniczne systemów na pomocniczych kierunkach działania przeciwnika (obrona przed ewentualnym wykonywaniem manewru przez wydzielone siły przeciwnika);
- rozpoznanie i przeciwdziałanie symptomom rozpoczęcia przerzutu wojsk w tyłową strefę obrony;
- ścisła współpraca z systemami WE poziomu operacyjnego w głównym pasie działań, szczególnie na kierunku głównego uderzenia przeciwnika.

Właściwie zrealizowane powyższe zadania, powinny skutecznie doprowadzić do spowolnienia działań przeciwnika.

W obronie o charakterze pozycyjnym szczególnego znaczenia nabiera współpraca systemu WE poziomu operacyjnego z systemem WE poziomu taktycznego. Wspólne przygotowanie scenariusza zakłóceń elektronicznych przeciwko wybranym głównym systemom dowodzenia przeciwnika, w całym obszarze działań bezpośrednich, doprowadza do ciągłej modernizacji i zmian w jego systemie dowodzenia, a to pociąga za sobą dezorganizację procesu decyzyjnego i osłabienie tempa natarcia lub wręcz dezorganizację natarcia. Wykorzystując dodatkowo powietrzny system rozpoznania radioelektronicznego szczebla operacyjnego do monitowania działań przeciwnika w głębi jego ugrupowania, uzyskujemy nad nim przewagę informacyjną. Można będzie wówczas racjonalnie wykorzystywać własne siły, powstrzymując natarcie przeciwnika.

Każdy symptom wskazujący na przygotowania do manewru sił przeciwnika, powodować będzie natychmiast reakcję ze strony dowódcy ZT. Połączenie manewru systemu WE w przestrzeni fal EM z oddziaływaniem ogniowym sił głównych i działaniami sił operacyjnych, doprowadzi do takiego stanu, w którym wtargnięcie zgrupowań uderzeniowych przeciwnika w głąb obszaru odpowiedzialności będzie niemożliwe.

Koncentrując wysiłek sił głównych w strefie bezpośrednich działań, niezmiernie ważne jest właściwe wykorzystanie środowiska naturalnego, a szczególnie właściwości terenowych. Komórka koordynacji WE planując rozmieszczenie systemów WE powinna dokładnie przeanalizować teren i warunki rozprzestrzeniania się fal elektromagnetycznych, z uwagi na obszary zakryte i niedostępne dla urządzeń rozpoznawczych i zakłócających. Problem ten jest istotny dla pasm VHF i UHF, szczególnie systemów naziemnych. Problem obszarów zakrytych nie występuje w przypadku pracy systemów HF, ale dla systemu WE poziomu taktycznego nie ma odniesienia, bowiem nie występuje tam tego typu sprzęt.

Organizowanie systemu WE zależy od przyjętej struktury pasa obrony. Pas obrony jest zorganizowany linearnie (zachowanie ciągłości działań – jedność celu, czasu i przestrzeni) lub nie linearnie. Cechą charakterystyczną prowadzonych działań będzie wówczas jedność celu, a rozdzielność czasu i przestrzeni. Przy takich założeniach będzie to wówczas obrona sekwencyjna (ogniskowa).

Przyjęcie któregokolwiek z przedstawionych wariantów działania zależy od zadania sił taktycznych, terenu, bazy taktycznej, przeciwnika i czasu. Dodatkowo dla systemu WE, także od intensywności oddziaływania elektronicznego przeciwnika, warunków rozprzestrzeniania się fal elektromagnetycznych i własnej bazy danych o środkach elektronicznych.

Głównym kryterium skutecznego prowadzenia WE w działaniach obronnych jest potrzeba zapewnienia równoczesności realizacji zadań WE na poziomie operacyjnym i taktycznym, w granicach odpowiadających obszarom odpowiedzialności, zachowując warunek aktywnego oddziaływania elektronicznego na przeciwnika, we wszystkich dostępnych pasmach częstotliwości dla systemów WE.

Działania zaczepne realizowane są w celu pokonania, zniszczenia lub pozbawienia możliwości prowadzenia zorganizowanych działań przez przeciwnika – dezorganizowania jego procesu decyzyjnego – w wyniku zastosowania siły bojowej na całą głębokość jego ugrupowania (dominacji we wszystkich wymiarach, szczególnie spektrum elektromagnetycznym w obszarze lądowym i powietrznym) na całej przestrzeni zadaniowej[137].

Celem WE w działaniach zaczepnych może być:

- dezorganizacja systemu dowodzenia przeciwnika określonego szczebla (oddziału);
- rozpoznanie i identyfikacja konkretnego systemu elektronicznego (rozpoznawczego, WE, kierowania ogniem, dowodzenia, OPL i inne);
- przeciwdziałanie elektroniczne przeciwko systemom współdziałania;
- wprowadzanie w błąd, co do właściwego kierunku natarcia;
- działania demonstracyjne na wybranym kierunku (w spektrum elektromagnetycznym powodując maskowanie właściwego kierunku działania);
- osiągnięcie dominacji w spektrum elektromagnetycznym (przynajmniej czasowe lub częściowe);
- zdezorganizowanie lub zerwanie na określony czas działań obronnych przeciwnika.

Jedną z głównych zasad prowadzenia działań zaczepnych jest także oddziaływanie na potencjał przeciwnika, aby w możliwie dalekiej odległości od wojsk własnych, na całej przestrzeni zadaniowej, stworzyć najkorzystniejsze warunki do decydującego starcia (manewru).

Jednym z głównych elementów dostarczających dowódcy szczebla taktycznego danych o przeciwniku są systemy walki elektronicznej i rozpoznania wojskowego. Prowadzone na bieżąco rozpoznanie elektroniczne dostarcza niezbędnych danych dowódcy, informując go i cały sztab o aktualnym położeniu i działaniach przeciwnika. Zakładany cel – pokonanie przeciwnika osiągnie się tylko wtedy, gdy zgromadzone główne siły uderzą w punkcie ciężkości i unikną zderzenia z zasadniczymi siłami przeciwnika. Wybór właściwego punktu uderzenia uzależniony jest w dużej mierze od informacji z rozpoznania, w tym elektronicznego.

---

[137] R. Bojarski, *Główne problemy...*, wyd. cyt., s. 55.

Wczesne rozpoznanie ugrupowania przeciwnika, jego systemu dowodzenia, kierowania walką, systemu naprowadzania i łączności lotnictwa, pozwala na dokonanie dogłębnej analizy wyboru wariantu działania. Uderzenie na skrzydła i tyły, wybór czasu uderzenia, gdy przeciwnik jest jeszcze niezorganizowany do jego odparcia, doprowadza do naruszenia jego spoistości obrony i dezorganizacji jego koncepcji obrony. Rozpoznanie elektroniczne i równoczesne przeciwdziałanie elektroniczne są w tym przypadku nieodzownymi elementami skutecznego dziania.

Wyróżnia się trzy rodzaje prowadzenia działań zaczepnych: działania głębokie, bezpośrednie i działania w strefie tyłowej. Uwzględniając, że każdy z rodzajów może mieć inny cel, mogą one występować razem lub oddzielnie, ale musi wystąpić chociaż jeden, aby możliwy był do realizacji cel i zadanie. Oczywiste jest, że wymienione rodzaje powinny być zsynchronizowane i występować kolejno jedne po drugich zazębiając się lub przebiegać równocześnie. Determinantem występowania poszczególnych rodzajów działań jest osiągnięcie celu działań zaczepnych, bowiem od niego zależy czas prowadzenia działań w poszczególnych rodzajach. Pomimo iż zakłada się, że powinny występować wszystkie rodzaje działań, praktyka wskazuje, że tak nie jest. Często cele działań głębokich nie zostają osiągnięte w pełni, bowiem prowadzone są samodzielnie. Dlatego w działaniach zaczepnych tak ważną rzeczą jest: aktualna sytuacja taktyczna, koncepcja osiągania celu, możliwości aktywnego wykorzystania pasa działania, sposób przejścia do działań zaczepnych, zastosowania manewru itp. Systemy WE będą realizowały zadania w każdym z tych rodzajów działań zaczepnych, skupiając swój wysiłek na rozpoznaniu i przeciwdziałaniu elektronicznym. W każdym jednak etapie wysiłek i cel WE będą różne, z uwagi na inne cele występujące podczas działań głębokich, a inne podczas działań bezpośrednich i działań w strefie tyłowej.

Prowadzenie walki elektronicznej w działaniach głębokich

Dokonując analizy założeń teoretycznych działań głębokich, należy zauważyć, iż jest to zabezpieczenie przewagi w działaniach bezpośrednich i ochrony sił własnych. Polega ono na zorganizowanym oddziaływaniu elementów ZT na całą głębokość pasa działań lub tylko na wybrane elementy w głębi ugrupowania przeciwnika.

Pododdział WE spełnia wówczas funkcję zabezpieczającą (informacyjną). Polega na ona ciągłym i aktualnym dostarczaniu informacji o systemach elektronicznych przeciwnika, np. systemach kierowania środkami rażenia, dowodzenia oraz na zapewnieniu bezpieczeństwa elektronicznego przed ewentualnymi atakami np. sił powietrznych przeciwnika. Systemy WE będą wówczas działały w oparciu o koncepcję rozpoznania głównie wybranych obiektów elektronicznych znajdujących się w głębi ugrupowania bojowego. Ponieważ niektóre przedsięwzięcia działań głębokich mogą być częścią działań bezpośrednich, system WE musi być zdolny do wykonania także innych zadań wynikających z zaistniałej sytuacji.

System rozpoznania i przeciwdziałania elektronicznego w czasie działań głębokich na poziomie taktycznym ma dość znacznie ograniczone możliwości działania. Głównym czynnikiem ograniczeń są przeszkody i ukształtowanie terenowe (horyzont radiowy) oraz możliwości techniczne sprzętu. Zasięg horyzontu radiowego bardzo mocno ogranicza możliwości prowadzenia WE w działaniach głębokich, Alternatywą jest ścisła współpraca systemu WE z poziomu operacyjnego. Jednak żeby ona zaistniała ZT musi być na kierunku głównego natarcia zgrupowania operacyjnego.

Zasadniczym zadaniem systemu WE podczas działań głębokich jest zabezpieczenie sił głównych w informacje dotyczące:

- aktualnego położenia sił przeciwnika (elektronicznych systemów dowodzenia i kierowania) na możliwych głębokościach prowadzonego rozpoznania;
- struktury ugrupowania i zamiaru działania przeciwnika (położenia SD, WŁ i innych ważnych obiektów);
- rozmieszczenia jego głównych elementów dowodzenia i kierowania środkami walki;
- miejsc rozmieszczenia i sposobów pracy wykorzystywanych systemów dowodzenia przez przeciwnika, systemów naprowadzania lotnictwa, WE;
- stopnia zdezorganizowania systemów dowodzenia i łączności;
- stopnia zakłócania innych systemów elektronicznych wpływających na płynne wejście sił głównych do walki.

Działania potencjału WE będą dążyły do tworzenia przewagi w spektrum elektromagnetycznym. W czasie działań głębokich konieczne jest, aby systemy WE zintensyfikowały działania zakłócające i osłaniające sił wykonujących zadania w głębi ugrupowania przeciwnika. Wyznaczenie wielu obiektów do rozpoznania i zakłócania stwarza konieczność ciągłego monitorowania całej sytuacji elektronicznej po stronie przeciwnej, to znacznie rozprasza wysiłek WE i powoduje obniżenie skuteczności działań. Dlatego dowódca powinien umiejętnie przenosić wysiłek WE z jednego obiektu (kierunku) na inny, zabezpieczając niezakłócone wykonanie zadań przez poszczególne pododdziały.

Prowadzenie walki elektronicznej w działaniach bezpośrednich

Potencjał walki elektronicznej szczebla taktycznego, realizując zadania w czasie wykonywania ataku przez swoje pododdziały, powinien osiągnąć odpowiednią przewagę sytuacyjną w spektrum elektromagnetycznym. Z analizy warunków przygotowania działań bezpośrednich wynika, że siły główne powinny posiadać przewagę materialną i/lub sytuacyjną, aby mogły rozpocząć działania, w przeciwnym wypadku prawdopodobieństwo niepowodzenia jest duże. Szybkie uderzenie przez siły manewrowe gwarantuje, w możliwie jak najkrótszym czasie, zerwanie spójności obrony przeciwnika.

Uzyskanie przewagi w spektrum elektromagnetycznym przez potencjał WE stwarza możliwość uzyskania, przynajmniej czasowej dominacji nad przeciw-

nikiem w wykorzystywaniu systemów dowodzenia i łączności, kierowania środkami rażenia, WE, nawigacji i innych systemów elektronicznych. Uzyskanie powodzenia powinno zapewnić niezbędny czas dla sił głównych ZT, aby uchwycić newralgiczne obiekty w ugrupowaniu broniącego się przeciwnika. Dezorganizacja systemów elektronicznych może spowodować u broniącego się przeciwnika, konieczność zmiany organizacji pracy systemów elektronicznych, a taka sytuacja pociąga za sobą stratę czasu na odtworzenie spójności i przepływności informacji w systemach elektronicznych. W ostateczności może doprowadzić to do opuszczenia zajmowanych pozycji i przejścia na zapasowe lub nowe, co oznacza sukces.

Uzyskanie przewagi w punktach decydujących na kierunku głównego wysiłku, pociąga za sobą podjęcie odpowiedniego ryzyka taktycznego. Potencjał WE kumulując działania na wyznaczonych punktach (obiektach), poprzez stosowanie zakłóceń elektronicznych, niejako pośrednio ujawnia kierunek głównego natarcia. Sytuacja taka może pociągać za sobą odpowiednie reakcje strony przeciwnej, szczególnie przeniesienie wysiłku środków rażenia i wykorzystania odwodów taktycznych. Dlatego unikanie utartych wzorców wykorzystania potencjału WE, połączone z dezinformacją i pozorowaniem elektronicznym, pozwoli na uzyskanie zaskoczenia i zminimalizuje straty własne.

Uzyskanie przewagi sytuacyjnej należy rozpocząć na długo przed podejściem sił głównych do rubieży styczności bojowej wojsk. Zasadą jest, że potencjał WE ugrupowuje się na przewidywanym kierunku natarcia znacznie wcześniej niż dotrą tam siły główne. Wyprzedzenie czasowe nie może być jednak zbyt długie, ponieważ przeciwnik mógłby działaniami uprzedzającymi zniszczyć pododdziały WE. Natomiast bez informacji o przeciwniku natarcie sił głównych skazane jest, z dużym prawdopodobieństwem, na niepowodzenie lub na bardzo duże straty. Dlatego gruntowna analiza sytuacji elektronicznej po stronie przeciwnika, elastyczność w realizacji zadań w stosunku do zmieniającej się sytuacji, pozwala na wariantowanie działań i przyjęcie optymalnego rozwiązania (ugrupowania i oddziaływania na wybrane obiekty i źródła elektroniczne) w momencie przygotowania i wykonania uderzenia.

Ciągły napływ danych o ruchach wojsk przeciwnika w głębi taktycznej, np. podczas działań głębokich, ułatwi dowódcy reagowanie na zmieniającą się sytuację i wykonanie odpowiedniego manewru utrzymując inicjatywę taktyczną. Ma to szczególne znaczenie, gdy brak jest bezpośredniego kontaktu ze zgrupowaniami przeciwnika lub obrona ma charakter ogniskowy, a siły powietrzne przeciwnika działaniami na małej wysokości powstrzymują nacierające siły główne. System WE koncentruje wówczas swoje działania na rozpoznaniu i zakłócaniu systemów elektronicznych lotnictwa (naprowadzania, dowodzenia, kierowania środkami rażenia). Ponieważ działania bezpośrednie bez połączenia z działaniami głębokimi obarczone są znacznym poziomem ryzyka taktycznego i dużą dynamiką działania, dlatego też potencjał WE musi szybko i sprawnie reagować na zaistniałą sytuację, na bieżąco uaktualniać bazy danych i przekazywać dane wszystkim zainteresowanym jednostkom, kontrolować rozmieszczenie oddziałów poprzez ciągłe

śledzenie położenia systemów dowodzenia, kierowania środków rażenia, systemów naprowadzania i nawigacji lotnictwa. W przypadku dużego tempa natarcia sił manewrowych, systemy WE mogą nie nadążyć rozwijać swoje elementy bojowe (szczególnie rozpoznania elektronicznego) za nacierającymi pododdziałami, wówczas główną rolę w monitorowaniu i przeciwdziałaniu elektronicznym przeciwnika powinny przejąć współdziałające systemy WE poziomu operacyjnego.

Po rozbiciu pierwszorzutowych sił przeciwnika następuje rozwinięcie powodzenia. Błędem byłoby jednak sądzić, że siły przeciwnika zostały już pokonane. Czasami wręcz odwrotnie, wycofują się na kolejne zaplanowane rubieże. Sztuką pokonania sił przeciwnika będzie niedopuszczenie do obsadzenia przygotowanych linii opóźniania i ciągłe utrzymywanie jego sił w sytuacji biernej, w której nie będzie mógł przejawiać inicjatywy. Aby zapewnić taką sytuację, systemy WE muszą koncentrować swój wysiłek rozpoznania i przeciwdziałania na zapewnieniu powodzenia sił manewrowych.

Zapewnienie sukcesu taktycznego stawia przed systemem WE wymóg wczesnego wykrycia symptomów wycofywania się sił przeciwnika na kolejne rubieże.

Potencjał WE powinien skupić swoją główną uwagę w tym okresie na:

– rozpoznaniu wszelkich symptomów wskazujących na rozpoczęcie wycofywania się wojsk przeciwnika;

– rozpoznawaniu miejsc rozwijania i uruchamiania systemów elektronicznych przeciwnika w nowych miejscach i ich zakłócanie (po odpowiedniej decyzji) podczas wykonywania przez wojska własne różnych form natarcia (np. przełamanie, bój spotkaniowy, pościg), szczególnie w jego tyłowym obszarze obrony;

– zakłócaniu elektronicznym sieci i kierunków radiowych zaopatrzenia i komunikacji;

– rozpoznaniu i zakłócaniu elektronicznym systemów dowodzenia jednostek odwodowych (w czasie wspólnych działań głębokich);

– rozpoznaniu i zakłócaniu elektronicznym systemu dowodzenia jednostek wsparcia (np. jednostek rakietowych);

– zakłócaniu systemu dowodzenia i łączności podczas odtwarzania systemu obrony przez przeciwnika.

W koncepcji działań zaczepnych, od momentu działań głębokich do rozpoczęcia działań bezpośrednich i dalej do rozwinięcia powodzenia, cele działań taktycznych mogą ulegać modyfikacji. Cel główny pozostaje z reguły ten sam, zmieniają się natomiast cele pośrednie. Ich natychmiastowa realizacja przez wszystkie jednostki daje gwarancje, że podczas potęgowania natarcia siły główne ZT nie zostaną zaskoczone niespodziewanym atakiem ze skrzydła. System WE powinien w tym względzie prowadzić rozpoznanie w obszarze zainteresowania operacyjnego, aby wykryć symptomy wskazujące na zbliżające się niebezpieczeństwo.

Każdy dowódca planując działania zaczepne (głębokie i bezpośrednie) powinien przewidywać sytuacje w aspekcie wielowymiarowym i myśleć perspektywicznie w kontekście wykorzystania posiadanego potencjału do realizacji zadań. Niezbędnych danych do planowania działań zaczepnych dostarcza właściwie

rozwinięty i bezawaryjnie pracujący system rozpoznania elektronicznego. Odpowiada on za uprzedzenie dowódcy i sztabu o działalności przeciwnika i przyczynia się do zmiany wariantów działania lub wykorzystania planów alternatywnych.

Prowadzenie walki elektronicznej w pasie tyłowym

Szybkie tempo prowadzenia działań zaczepnych powoduje, że system rozpoznania i przeciwdziałania koncentruje swoją uwagę głównie na zabezpieczeniu w informację walczących wojsk. Pas działań tyłowych wówczas nie jest objęty prowadzeniem rozpoznania i zakłócania elektronicznego. Można, co najwyżej rozpatrywać zagadnienia dotyczące obrony elektronicznej, które spoczywają na każdym użytkowniku urządzeń elektronicznych.

Z założeń ogólnych prowadzenia WE wynika, że nie pozostawia się żadnych sił w odwodzie. Brak środków dodatkowych powoduje, że nie występuje możliwość zabezpieczenia działań w pasie tyłowym.

Ponieważ działanie systemów rozpoznania i przeciwdziałania elektronicznego może odbywać się praktycznie w każdym kierunku, to z technicznego punku widzenia istnieje także możliwość prowadzenia rozpoznania i zakłócania w pasie tyłowym natarcia. Wówczas system WE będzie realizował zadania na dwa sposoby: główny prowadzanie rozpoznania i przeciwdziałania na korzyść sił manewrowych w stosunku do przeciwnika wycofującego się na kolejne pozycje oraz w pasie tyłowym, gdy system przekieruje swoje urządzenia i zainteresowania na obiekty elektroniczne znajdujące się z tyłu. Wówczas sektor prowadzonego rozpoznania i zakłócania będzie odwrócony o 180^0. Oczywiste jest, że zostanie znacznie rozproszony wysiłek prowadzonej WE. Spowoduje to zmniejszenie efektywności zasilania w informacje siły manewrowe, ale jednocześnie jednostki zabezpieczenia zasilone zostaną informacjami o położeniu rozproszonych jednostek przeciwnika, działających w pasie tyłowym zagrażającym dostawom uzbrojenia i sprzętu siłom manewrowym.

W takich działaniach system WE skupia swoją uwagę na zabezpieczeniu jednostek w informację o systemach elektronicznych organizujących się doraźnie, szczególnie dowodzenia i kierowania siłami wycofującymi się (uciekającymi), często w bezładzie. Zakłócanie elektroniczne koncentrować się będzie na systemach elektronicznych tych jednostek przeciwnika, które w newralgicznych momentach, będąc w rozproszeniu mogą zachować zdolność bojową i spowodować odwrócenie biegu zdarzeń.

Prowadzenie walki elektronicznej w działaniach opóźniających

W działaniach opóźniających należy zauważyć kilka charakterystycznych cech prowadzenia WE. Mianowicie: nie występują działania sił głównych, nie utrzymuje się określonego obszaru, nie rozbija się sił przeciwnika, unika się własnych strat. Dominującymi cechami jest powstrzymywanie i rozpoznanie sił przeciwnika, zyskanie na czasie oraz skanalizowanie jego działań.

W odniesieniu do systemów WE, cechą charakterystyczną jest oprócz rozpoznania elektronicznego, możliwie ciągłe oddziaływanie energią elektromagnetyczną na obiekty elektroniczne przeciwnika i dezorganizacja pracy jego systemów elektronicznych, a głównie pracujące w systemach dowodzenia i kierowania wojskami, utrzymując stałe oddziaływanie elektroniczne na systemy przeciwnika, będące na głównym kierunku natarcia.

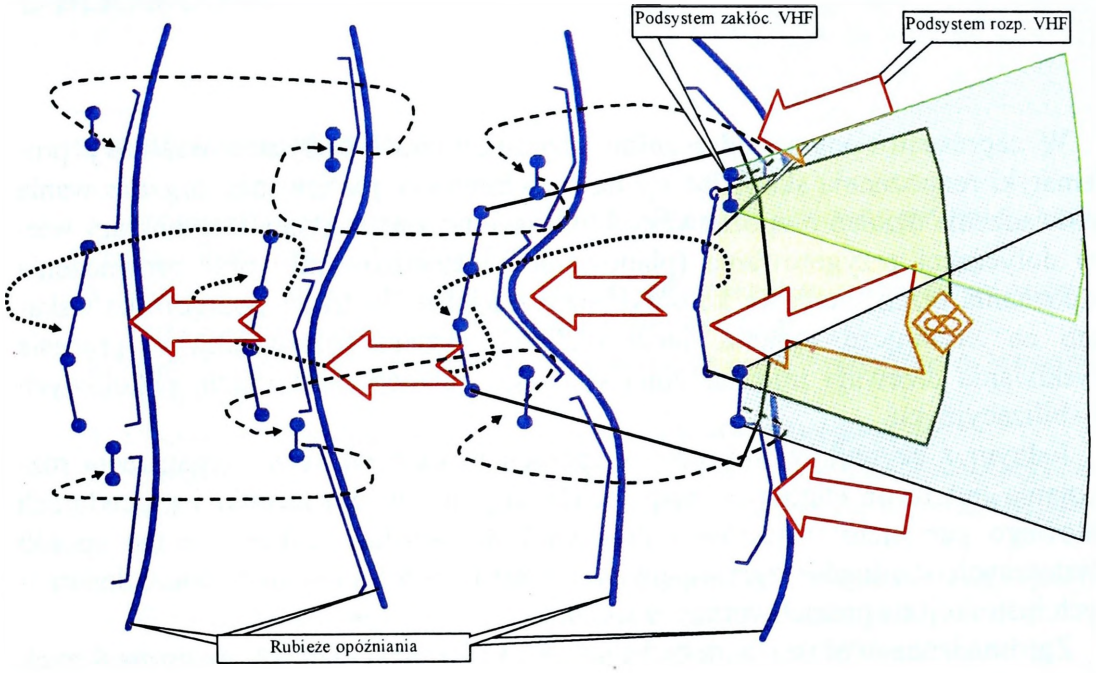
Istotą operacji opóźniającej jest ciągłe oddziaływanie elektroniczne na systemy przeciwnika, opóźniając jego reakcje na zaistniałe sytuacje w działaniach zaczepnych i osiągnięcie czasu niezbędnego do rozwinięcia sił głównych na zasadniczej rubieży obrony. Cel ten uzyskuje się poprzez:

- rozpoznanie głównego kierunku działań przeciwnika;
- ciągłe przeciwdziałanie elektroniczne przeciwko systemom dowodzenia nacierających wojsk (oddziaływanie w spektrum fal radiowych wykorzystywanych przez przeciwnika);
- dezorganizowanie systemu dowodzenia i kierowania środkami rażenia, szczególnie na prawdopodobnym głównym kierunku uderzenia;
- dezinformowanie i pozorowanie elektroniczne, celem skierowania wojsk przeciwnika na kierunek dogodny do obrony;
- umiejętne ugrupowanie sił i środków WE i częsty manewr.

W działaniach opóźniających system WE jest wykorzystywany nieco inaczej niż w działaniach obronnych. Większą rolę w prowadzeniu WE odgrywa system szczebla operacyjnego szczególnie powietrzny system rozpoznania elektronicznego, z uwagi na swoją mobilność. W zależności od celu działań, środowiska (naturalnego i elektromagnetycznego), posiadanego czasu i używanych przez przeciwnika systemów elektronicznych oraz własnego potencjału WE, należy przygotować zawczasu kilka rubieży (rubieży opóźniania) rozwinięcia własnych systemów, we własnym ugrupowaniu (rys 3.1).

Działania opóźniające dzieli się na fazy przejściowe, z których pierwsza spełnia najważniejszą rolę. System WE powinien być najlepiej przygotowany do przeciwdziałania systemom elektronicznym przeciwnika. Z uwagi na posiadany znaczny czas na przygotowanie WE i stosunkowo dużą wiedzę o systemach elektronicznych przeciwnika, wynikającą z wcześniej przygotowanych wzorców doktrynalnych oraz oceny sytuacji elektronicznej, systemy WE mogą przyjąć optymalne ugrupowanie i realizować zadania zgodnie z celem działań opóźniających. Celem rozpoznania elektronicznego w tej fazie, jest rozpoznanie kierunku głównego uderzenia i skorygowanie własnych planów działania w działaniach opóźniających, zapewniających skuteczniejsze działanie na kolejnych rubieżach opóźniania.

Ugrupowując systemy WE należy pamiętać, że mimo iż są one stosunkowo mobilne, to narażone na oddziaływanie ogniowe. Dlatego, systemy mniej mobilne, a mające większy zasięg rozpoznania i przeciwdziałania należy ugrupować na kolejnych rubieżach opóźniania, a bardziej mobilne na pierwszej rubieży. Zachowanie ciągłości prowadzonego oddziaływania jest gwarantem skutecznego powstrzy-

Rys. 3.1. Koncepcja wykorzystania potencjału WE w działaniach opóźniających (wariant)

mywania nacierających wojsk i zyskania na czasie. Każde wycofanie sił powstrzymujących na kolejną rubież, powinno odbywać się pod osłoną systemu WE.

Działania opóźniające są tymi działaniami, w których angażuje się najwięcej systemów WE (szczególnie wysoce mobilnych). Ugrupowanie powinno składać się z kilku rubieży odpowiednio ugrupowanych podsystemów WE i wzajemnie się uzupełniających. Daje to gwarancję, że w całym pasie działań opóźniających, systemy elektroniczne przeciwnika będą rozpoznawane i zakłócane.

ZAKOŃCZENIE

W zaprezentowanym podręczniku przedstawiono teoretyczne podstawy problematyki rozpoznania skupiając się na zagadnieniach planowania, organizowania i prowadzenia działań rozpoznawczych. Określono zatem zasadnicze obszary wiedzy dotyczącej przygotowania (planowanie i organizowanie) oraz prowadzenia rozpoznania przez sztabowe komórki rozpoznawcze. W treści podręcznika wskazano na zasadnicze zadania, jakie realizuje system rozpoznania w procesie uzyskiwania przewagi informacyjnej w czasie operacji militarnych, pokojowych i stabilizacyjnych.

Jednym z czynników sukcesu w operacjach była właściwa organizacja rozpoznania oparta na etatowym zespole. Bazując na doświadczeniu i procedurach etatowego personelu (oficerów i pracowników wojska) unikano w ten sposób kosztownych treningów zgrywających i konieczności opracowywania dodatkowych instrukcji na potrzeby pracy zespołu.

Zgromadzone wnioski z dotychczas prowadzonych działań rozpoznawczych w operacjach poza granicami kraju wskazują na potrzebę wykorzystania wiedzy specjalistycznej oficerów rodzajów wojsk w zespołach rozpoznawczych. Praktyczna działalność rozpoznawcza w Iraku i Afganistanie dowodzi zasadności ich umiejscowienia w architekturze systemu rozpoznania.

Nie należy zapominać, że każde działanie podejmowane w celu konfigurowania struktury systemu rozpoznania na potrzeby kolejnej operacji jest unikalnym wydarzeniem. Stanowi ono proces budowy nowej struktury organizacyjnej, w której zasadniczą rolę, podstawowy szkielet organizacyjny, tworzą istniejące (etatowe) zespoły rozpoznawcze wraz z personelem, wyposażeniem technicznym oraz procedurami pracy sztabowej.

Podstawowym wyznacznikiem zmian organizacyjnych w strukturach rozpoznania powinny być zadania rozpoznawcze oraz warunki ich wykonywania. Każdorazowa odmienność uwarunkowań i określanych priorytetów rozpoznawczych stwarza wiele trudności w organizowaniu systemu rozpoznania. Dlatego w podręczniku tak wiele miejsca poświęcono aspektom proceduralnym obejmującym planowanie, organizowanie i prowadzenie działań rozpoznawczych.

Mimo że zgromadzony w podręczniku materiał był przedmiotem wielu dyskusji w gronie oficerów rozpoznania, to zespół autorski ma świadomość, że opracowanie nie jest doskonałe. Dlatego autorzy pozostają otwarci na wszelkie uwagi, propozycje i sprostowania dotyczące wszystkich prezentowanych treści. Konstruktywne uwagi i komentarze można kierować na adres poczty elektronicznej kierownika Zakładu Rozpoznania i Walki Elektronicznej dostępny na stronie internetowej AON.

BIBLIOGRAFIA

OPRACOWANIA ZWARTE

1. *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategie*, pod red. R. Jakubczaka, J. Flisa, Bellona, Warszawa 2006.
2. Bieniok H. i in. *Metody sprawnego zarządzania, planowanie, organizowanie, motywowanie, kontrola*, Agencja Wydawnicza Placet, Warszawa 1999.
3. Bujak A., *Środowisko a działania bojowe na terytorium kraju*, Wydawnictwo A. Marszałek, Toruń 2000.
4. Ciborowski L., *Organizacja rozpoznania w sztabach*, AON, Warszawa 1991.
5. Ciborowski L., Polko R., *Planowanie i organizowanie walki zbrojnej według poglądów NATO*, cz. I. *Procedura pracy dowódczo-sztabowej i jej techniczne wspomaganie*, AON, Warszawa 1996
6. Ciborowski L., Polko R., *Planowanie i organizowanie walki zbrojnej według poglądów NATO*, cz. II. *Informacyjna preparacja pola walki*, AON, Warszawa 1996.
7. Ciborowski L., *Przestrzenie informacyjne działań zbrojnych*, AON, Warszawa 1997.
8. Ciborowski L., *Rola i miejsce rozpoznania w systemie obronnym Rzeczypospolitej Polskiej*, AON, Warszawa 1993.
9. Ciborowski L., *Walka informacyjna*, Europejskie Centrum Edukacyjne, Toruń 1999.
10. Czajka K., Malinowski P., *Rozpoznanie na rzecz wsparcia ogniowego wojsk lądowych*, AON, Warszawa 2002.
11. Czermiński A. i in., *Zarządzanie organizacjami*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierowania „Dom Organizatora", Toruń 2002.
12. Denning D., *Wojna informacyjna i bezpieczeństwo informacji*, WNT, Warszawa 2002.
13. Dittman P., *Prognozowanie w przedsiębiorstwie*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2004.
14. Fehler W., *Współczesne bezpieczeństwo*, Wyd. A. Marszałek, Toruń 2002
15. Griffin R.W., *Podstawy zarządzania organizacjami*, PWN, Warszawa 2001.
16. Huzarski M., *Zagadnienia taktyki wojsk lądowych*, Wydawnictwo A. Marszałek, Toruń 1999.
17. Jakubczak R., Marczak J., Obrona *Terytorialna Polski na progu XXI wieku*, Warszawa 1998.
18. Janczak J., Świdzikowski G., *Bezpieczeństwo informacji w wojskowym systemie telekomunikacyjnym*, AON, Warszawa 2004.
19. Joniak J., *Kierunki ewolucji wojsk lądowych w świetle amerykańskiej koncepcji „Joint Visio 2020" oraz doświadczeń z wojen i konfliktów zbrojnych początku XXI wieku*, AON, Warszawa 2006.
20. Kieżun W., *Sprawne zarządzanie organizacją*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 1997.
21. Koziej S., *Teoria sztuki wojennej*, Bellona, Warszawa 1993.
22. Koźmiński A.K., *Analiza systemowa organizacji*, Warszawa 1979.
23. Koźmiński A.K., Piotrowski W., *Zarządzanie, teoria i praktyka*, PWN, Warszawa 2000.
24. Kręcikij J., *Współczesny proces dowodzenia w wojskach lądowych*, AON, Warszawa 2003.
25. Kręcikij J., *Zakresy uprawnień i odpowiedzialności dowódców wobec podległych im wojsk*, AON, Warszawa 2000.
26. Kwećka R., *Informacja w walce zbrojnej*, AON, Warszawa 2001.

27. Lidwa W., *Współdziałanie w walce lądowej*, Wydawnictwo A. Marszałek, Toruń 2000.
28. Łokociejewski M., Scheffs W., *Walka elektroniczna w operacji i walce*, AON, Warszawa 2005.
29. Martinet B., Marti Y-M., *Wywiad gospodarczy. pozyskiwanie i ochrona informacji*, PWE, Warszawa 1999.
30. *Metody i treść pracy zespołów funkcjonalnych na stanowisku dowodzenia wojsk lądowych*, pod red. J. Michniaka, AON, Warszawa 2000.
31. Nowak A., *Działalność rozpoznawcza na szczeblach taktycznych*, AON, Warszawa 2002.
32. Nowak A., *Planowanie organizowanie i prowadzenie działań rozpoznawczych*, AON, Warszawa 2003.
33. *Ocena warunków środowiska i przeciwnika*, Wrzosek M. (kier.), AON, Warszawa 2003.
34. *Organizacja i funkcjonowanie systemu rozpoznania w operacjach pokojowych*, Wrzosek M. (kier.), AON, Warszawa 2006.
35. *Przemiany w teorii sztuki wojennej lat dziewięćdziesiątych*, Szulc B. (red.), AON, Warszawa 1997.
36. Pszczołowski T., *Organizacja od dołu do góry*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1984.
37. *Rozpoznanie w operacjach wsparcia pokoju*, Wrzosek M. (kier.), AON, Warszawa 2005.
38. *Rozpoznawcze przygotowanie pola walki*, Wrzosek M. (red.), AON, Warszawa 2004.
39. Scheffs W., *Batalion walki radioelektronicznej w działaniach operacyjnych*, AON, Warszawa 2002.
40. Scheffs W., *Możliwości bojowo-rozpoznawcze pododdziałów walki elektronicznej*, AON, Warszawa 2003.
41. Scheffs W., *Proces oceny elektronicznej w Wojskach Lądowych*, AON, Warszawa 2007.
42. Ścibiorek Z., Kaczmarek W., *Przyszła wojna – jaka?* Wyd. BUWiK, Warszawa1995.
43. Ścibiorek Z., *Wojna czy pokój*, Ossolineum, Wrocław 1999.
44. Strzoda M., *Zarządzanie informacjami w organizacji*, AON, Warszawa 2004.
45. Szpyra R., *Militarne operacje informacyjne*, AON, Warszawa 2003.
46. *Teoria organizacji i zarządzania*, pod. red. J. Kurnala, PWE, Warszawa 1979.
47. Toffler A. i H., *Wojna i antywojna. Jak przetrwać na progu XXI wieku?* Muza, Warszawa 1997.
48. Toffler A., *Trzecia fala*, PIW, Warszawa 1997.
49. Valimaki P., *Intelligence in Peace Support Operation*, Helsinki 2000.
50. Wiatr M., *Między strategią a taktyką*, Wydawnictwo A. Marszałek, Toruń 1999.
51. Wołejszo J., *Modyfikacja struktur organizacyjnych dowództw szczebla taktycznego wojsk lądowych Sił Zbrojnych RP*, AON, Warszawa 2004.
52. Wołejszo J., Transformacja *dowództwa szczebla taktycznego na stanowiska dowodzenia w trakcie realizacji ćwiczeń operacyjno-taktycznych*, AON, Warszawa 2004.
53. Wrzosek M., *Działania rozpoznawcze na obszarze kraju*, AON, Warszawa 2003.
54. Wrzosek M., *Identyfikacja obiektów pola walki,* [w:] *System identyfikacji obiektów pola walki w oparciu o koncepcję sieciocentryczną (NNEC – NATO Network Enabled Capability)*, Tomaszewski A. (red.), AON, Warszawa 2004.
55. Wrzosek M., *Informacyjne przygotowanie pola walki w kontekście unormowań sojuszniczych*, [w:] *Implementacja ustaleń standaryzacyjnych Sojuszu Północnoatlantyckiego w procesie dowodzenia wojsk lądowych*, AON, Warszawa 2003.
56. Wrzosek M., *Koordynacja w działaniach taktycznych wojsk lądowych,* AON, Warszawa 2002.

57. Wrzosek M., *Obiekty rozpoznania jako cele w procesie targetingu*, [w:] *Targeting w procesie dowodzenia*, AON, Warszawa 2004.
58. Wrzosek M., *Organizacja pracy taktycznej komórki rozpoznania*, AON, Warszawa 2003.
59. Wrzosek M., *Organizacyjne i strukturalne determinanty roli i miejsca brygady w działaniach taktycznych*, [w:] *Projektowanie struktury organizacyjnej dowództwa brygady zmechanizowanej (pancernej)*, J. Michniak (kier.), AON, Warszawa 2002.
60. Wrzosek M., *Potrzeby informacyjnego wsparcia procesu decyzyjnego w działaniach wojsk lądowych*, [w:] *Informacja w walce zbrojnej*, G. Nowacki (kier.), AON, Warszawa 2002.
61. Wrzosek M., *Przykłady bojowych dokumentów rozpoznawczych wybranych państw NATO*, AON, Warszawa 1997.
62. Wrzosek M., Śliwa Z., *Prowadzenie działań rozpoznawczych w aspekcie warunków terenowych i pogodowych*, Wyższa Szkoła Oficerska im. T. Kościuszki, Wrocław 2002.
63. Wrzosek M., *Taktyczny system rozpoznania wojsk lądowych*, AON, Warszawa 2004.
64. *Zintegrowane zespoły rozpoznania w wielonarodowych strukturach zadaniowych*, Wrzosek M. (kier.), AON, Warszawa 2005.

ARTYKUŁY

1. Balcerowicz B., *Wojny współczesne. Wojny przyszłe*, „Myśl Wojskowa" 2003, nr 5.
2. Banasik M., *Ocena przeciwnika powietrznego dla potrzeb obrony przeciwlotniczej*, „Przegląd Wojsk Lądowych" 2001, nr 8.
3. Banasik M., *Rozpoznawcze przygotowanie pola walki*, „Przegląd Wojsk Lądowych" 2003, nr 1.
4. Busz W., Wnioski *z ćwiczeń dowódczo-sztabowych wspomaganych komputerowo „BESKIDY '06"*, „Przegląd Wojsk Lądowych" 2006, nr 6.
5. Cieniuch M., Gałkowski M., *Wybrane zagadnienia z zakresu prowadzenia operacji informacyjnych*, „Myśl Wojskowa" 2002, nr 5.
6. Dominic C., *XVIII airborne Corps intelligence architecture in Haiti*, „Military Intelligence" IV–VI 1995.
7. Domisiewicz R., *Czas na Europejską Centralną Agencję Wywiadowczą*, „Raport –WTO" 2004, nr 5.
8. Dziedzic R., *Rozpoznanie bojowe, wnioski z Zatoki Perskiej*, „Myśl Wojskowa" 1993, nr 5.
9. Flis J., *Globalne zagrożenia*, „Polska Zbrojna" 2004, nr 27.
10. Foryś Z., *Wykorzystanie dostępnych źródeł w rozpoznaniu wojskowym*, „Myśl Wojskowa" 2003, nr 2.
11. Gajewski M., *Wprowadzanie elementów rozpoznawczych w ugrupowanie przeciwnika*, „Przegląd Wojsk Lądowych" 2004, nr 5.
12. Garstka J., *The power of networking*, „C^4ISR Jurnal", September 2005.
13. Gawliczek P., *Wielonarodowe połączone siły zadaniowe*, „Myśl Wojskowa" 2003, nr 5.
14. Goodman W. Jr, *Network-centric Enabler* , „ISR Jurnal", Maj-Czerwiec 2003.
15. Jarmoszko S., *Kompetencje zawodowe oficera w kontekście wyzwań globalizacji*, „Myśl Wojskowa" 2003, nr 1.
16. Jertz W., Bockstette C., *Perspektywy zarządzania strategicznego informacjami*, „Zeszyty Naukowe AON" 2004, nr 3.
17. Kłodziński E., Stokalski A., *Sieciocentryczne działania bojowe – koncepcja doktrynalna i modele referencyjne*, „Myśl Wojskowa" 2000, nr 5.

18. Konopka L., *Walka sieciocentryczna sposobem działania sił zbrojnych w przyszłości*, „Myśl Wojskowa" 2005, nr 2.
19. Munk S., *Sieciocentryczne podejście do interoperacyjności informacyjnej*, „Myśl Wojskowa" 2004, nr 6.
20. Nowacki G., *Rozpoznawcze przygotowanie pola walki*, „Przegląd Wojsk Lądowych", 2002, nr 2.
21. Nowak A., *Wybrane problemy operacji pokojowych*, „Przegląd Wojsk Lądowych" 2005, nr 5.
22. Nowak A., *Jaki wóz dla rozpoznania*, „Przegląd Sił Zbrojnych" 2007, nr 4.
23. Nowak A., *Szukamy idealnego transportera*, „Przegląd Wojsk Lądowych", 2007, nr 1.
24. Nowak A., *Rozpoznanie osobowe – kwestie terminologiczne*, „Przegląd Wojsk Lądowych" 2008, nr 5.
25. Pietrzak B., *Wojny cyfrowe*, „Raport – WTO" 2004, nr 1.
26. Pietrzyk E., *Iracka droga do wolności*, „Przegląd Wojsk Lądowych" 2003. Wydanie specjalne nr 8.
27. *Rozpoznanie w Iraku – wyobrażenia a rzeczywistość*, „Przegląd Wojsk Lądowych" 2003, nr 12.
28. Scully M., *Every solider a sensor*, „C^{4}ISR Jurnal", April 2005.
29. Skrzypczak W., *Operacja kombinowana*, „Polska Zbrojna" 2003, nr 21(331).
30. Struniawski M., *Ewakuacja rannych i chorych z elementów rozpoznawczych*, „Przegląd Wojsk Lądowych" 2004, nr 4.
31. Tytuła L., *Sposoby wymiany informacji rozpoznawczych między elementami sił obrony terytorialnej a wojskami operacyjnymi*, „Przegląd Wojsk Lądowych" 2004, nr 5.
32. Walek K., *A model of the future multi-intelligence tol is on fast track*, „C^{4}ISR Jurnal", October 2004.
33. Wilson R., *Worldwide network*, „C^{4}ISR Jurnal", April 2004.
34. Wrzosek M., *Dostosowanie systemu rozpoznania do standardów NATO*, „Zeszyty Naukowe AON" 2001, nr 1.
35. Wrzosek M., *Informacja rozpoznawcza w procesie wyboru i selekcji celów*, „Przegląd Wojsk Lądowych" 2005, nr 5.
36. Wrzosek M., *Koncepcja działań rozpoznawczych*, „Przegląd Wojsk Lądowych" 2004, nr 5.
37. Wrzosek M., *Praca taktycznej komórki rozpoznawczej G 2*, „Przegląd Wojsk Lądowych" 1997, nr 9 (dodatek).
38. Wrzosek M., *Rozpoznanie – perspektywy zmian*, „Przegląd Wojsk Lądowych" 2003, nr 11.
39. Wrzosek M., *Struktura strumienia informacyjnego w taktycznym systemie rozpoznania wojsk lądowych (cz. I)*, „Zeszyty Naukowe AON" 2002, nr 2.
40. Wrzosek M., *Struktura strumienia informacyjnego w taktycznym systemie rozpoznania wojsk lądowych (cz. II)*, „Zeszyty Naukowe AON" 2002, nr 3–4.
41. Wrzosek M., *Uwarunkowania amerykańskiej operacji interwencyjnej XXI w aspekcie rozpoznania*, „Zeszyty Naukowe AON" 2003, nr 4.
42. Wrzosek M., *Uwarunkowania działalności rozpoznawczej w operacjach wsparcia pokoju i stabilizacyjnych*, „Przegląd Wojsk Lądowych" 2005, nr 7.
43. Wrzosek M., *Zarządzanie zasobami informacyjnymi w zintegrowanym zespole rozpoznania*, [w:] *XII Konferencja Naukowa Automatyzacja Dowodzenia*, CTM, Gdynia 2004.

DOKUMENTY NORMATYWNE

1. AAP-6. NATO Glossary of terms and Definitions, 1995.
2. Doktryna narodowa. Operacje połączone – OP/01, MON szkol. 800/2002, Warszawa 2002.
3. Rozpoznanie wojskowe, wyd. Sztab Gen., Warszawa 2001.
4. Walka elektroniczna, Sztab Gen., Warszawa 2003.
5. Działania rozpoznawcze (tymczasowa instrukcja), DWLąd, Warszawa 2002.
6. Regulamin Walki Elektronicznej Wojsk Lądowych, DWLąd, Warszawa 2005.
7. Regulamin działań wojsk lądowych (DD/3.2), wyd. Sztab Gen., Warszawa 2006.
8. Planowanie działań na szczeblu taktycznym w Wojskach Lądowych, DWLąd, Warszawa 2006.
9. FM 100-6, Information Operation, Department of the Army, Washington 1996.
10. FM 101-5 Staff Organizations and Operations, Washington, Department of the Army 1997.
11. FM 34-130 Intelligence Preparation of the Battlefield. Headquarters, Department of the Army, Washington 1994.
12. Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w siłach zbrojnych RP (D.D/7.1.1), wyd. Sztab Gen., Warszawa 2004.
13. Organizacja szkolenia dowództw i sztabów w siłach zbrojnych RP (D.D/7.1), wyd. Sztab Gen., Warszawa 2004.
14. Stability operations and support operations (SOSO), US Army Training and Doctrine Command TRADOC, Fort Leavenworth 2003.
15. Strategia obronności Rzeczypospolitej Polskiej, Departament Systemu Obronnego MON, Warszawa 2000.
16. Strategia wojskowa Rzeczypospolitej Polskiej, MON, Warszawa 2004.

SŁOWNIKI I ENCYKLOPEDIE

1. Encyklopedia organizacji i zarządzania, Pasieczny L. (red.), PWE, Warszawa 1981.
2. Encyklopedia organizacji i zarządzania, PWE, Warszawa 1981.
3. Leksykon wiedzy wojskowej, MON, Warszawa 1979.
4. Pszczołowski T., Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji, Ossolineum, Wrocław 1978.
5. Słownik wyrazów obcych, PWN, Warszawa 1995.
6. Tęgos M., Górecki M., Łokociejewski M., Słownik podstawowych terminów rozpoznawczych, ASG WP, Warszawa 1988.

INNE ŹRÓDŁA

http://www.nato.int/ims.
http://www.rand.org/publications.
http://www.globalsecurity.org.
http://www.unhcr.org.
http://www.fas.org/irp/.
http://www.state.gov/www/global/terrorism/.
http://www.intellnet.com.
http://www.psycom.net/iwar.
http://www.nonviolence.org/archivedsites.

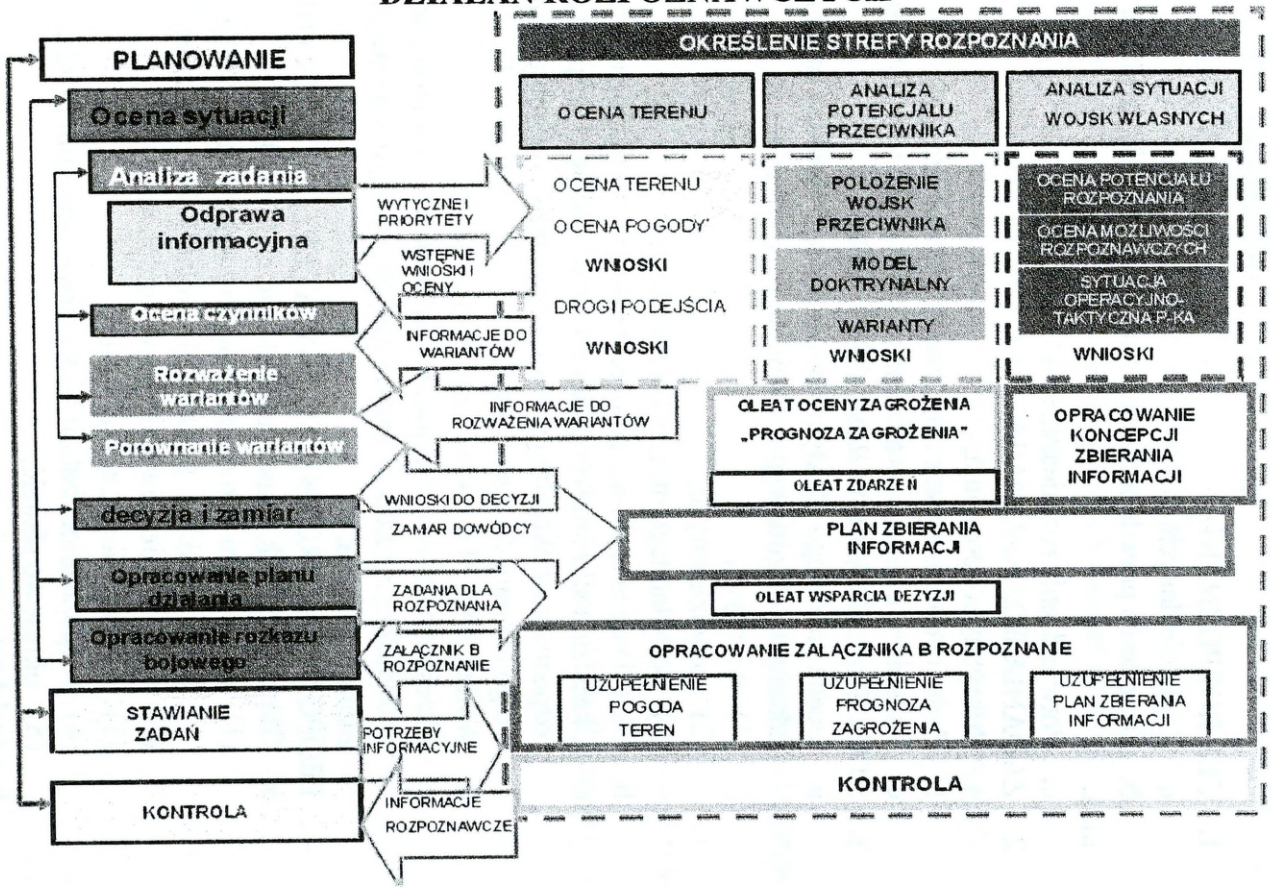
http://www.cdiss.org/.
http://www.geoplace.com/.
http://www.agi.org.uk/.
http://britannica.com/.
http://www.state.gov.
http://www.janes.com.
http://worldfactbook.com.
http://www.nbc.com/.
http://europe.cnn.com.
http://news.monitor.bbc.co.uk/.
http://news.bbc.co.uk/.
http://www.cnn.com.
http://www.internationalnews.com.
http://www.theworld.org.
http://europe.cnn.com/CNNI.
http://www.thetimes.co.uk.
http://www.jpost.com.
http://www.washingtonpost.com.
http://www.army.mil/usassi/welcome.html.
http://www.mon.gov.pl.

ZAŁĄCZNIKI

1. Informacyjne przygotowanie pola walki w procesie planowania działań rozpoznawczych 151
2. Koncepcja rozpoznania (wariant) 152
3. Układ i treść zarządzenia przygotowawczego 154
4. Załącznik B – (rozpoznanie) do rozkazu bojowego 157
5. Załącznik L – (walka elektroniczna) do rozkazu bojowego 159
6. Uzupełnienie 1 do załącznika L (walka elektroniczna) 162
7. Plan zbierania informacji – (wariant) 163
8. Załącznik graficzny do planu zbierania informacji – plan rozpoznania 165
9. Schemat rozmieszczenia elementów posterunku obserwacyjnego (wariant) 166
10. Schemat rozmieszczenia elementów punktu (posterunku) kontrolnego (wariant) 167

Załącznik 1

INFORMACYJNE PRZYGOTOWANIE POLA WALKI W PROCESIE PLANOWANIA DZIAŁAŃ ROZPOZNAWCZYCH

Źródło: *Planowanie działań taktycznych w wojskach lądowych (DD/3.2.5.)*, DWLąd, Warszawa 2006, s. 70.

Załącznik 2

KONCEPCJA ROZPOZNANIA /WARIANT/

1. CEL ROZPOZNANIA
   a. Zdobycie danych o:
   b. Określenie prawdopodobieństwa zamiaru i celu działania przeciwnika;
   c. Potwierdzenie rozmieszczenia
2. ZADANIA ROZPOZNANIA
   a. Priorytety rozpoznania;
   b. Zadania do czasu natarcia (priorytety informacyjne);
   c. Zadania w czasie prowadzenia natarcia (priorytety informacyjne).
3. STAN SIŁ I ŚRODKÓW ROZPOZNANIA
   a. Ocena etatowego i faktycznego stanu sił i środków rozpoznania /ukompletowanie, wyposażenie do rozpoznania/
      (1) własnych,
      (2) przydzielonych,
      (3) podwładnego /np.; w batalionach/;
   b. Określenie aktualnego położenia elementów rozpoznawczych;
   c. Określenie sił i środków, które można wydzielić do prowadzenia rozpoznania z aktualnego stanu faktycznego /co mogę wydzielić z tego co mam do dyspozycji/;
   d. Wydzielenie sił do odwodu rozpoznania;
   e. Określenie obiektów /rejonów/ do rozpoznania siłami i środkami podwładnego, rejonów zastrzeżonych, szczególnej uwagi, punktów zainteresowania.
4. PROPOZYCJA ORGANIZACJI SYSTEMU ROZPOZNANIA
   a. Główny wysiłek rozpoznania skupić na kierunku:
      (1) elementami rozpoznania ogólnowojskowego ustalić; REALIZACJA: podział sił i zadania, kto, co i kiedy?
      (2) rozpoznaniem inżynieryjnym rozpoznać,
      (3) rozpoznaniem skażeń ustalić,
      (4) rozpoznaniem batalionów pierwszego rzutu ustalić,
      (5) okresowo śledzić.
   b. odwód rozpoznania;
   d. do sztabu dywizji złożyć zapotrzebowanie na.
4. ZABEZPIECZENIE DZIAŁAŃ ROZPOZNAWCZYCH
   a. Zabezpieczenie logistyczne:
      (1) zaopatrywanie,
      (2) zabezpieczenie techniczne,
      (3) zabezpieczenie medyczne,

(4) drogi dowozu i ewakuacji, nr 1; nr 2;

b. Zabezpieczenie bojowe:
   (1) maskowanie,
   (2) obrona przeciwchemiczna,
   (3) zabezpieczenie inżynieryjne,
   (4) ubezpieczenie,
   (5) powszechna obrona przeciwlotnicza,
   (6) zabezpieczenie topograficzne:

c. Koordynacja działań rozpoznawczych / współdziałanie/;
   (1) strefy i rejony rozpoznania,
   (2) linie koordynacji działań rozpoznawczych,
   (3) zmiana podporządkowania elementów rozpoznawczych;

d. Bezpieczeństwo elementów rozpoznawczych:
   (1) sposób pokonania rubieży styczności wojsk,
   (2) odzyskiwanie elementów rozpoznawczych,
   (3) linia koordynacji ogniowej,
   (4) rejony bezpieczeństwa w czasie ogniowego oddziaływania na przeciwnika,
   (5) ubezpieczenie,
   (6) łączność (alarmowanie, ostrzeganie, sieć wymiany informacji rozpoznawczych),
   (7) sygnały rozpoznawcze wojsk własnych na podjęcie elementów.

e. Działania przeciwrozpoznawcze.

Załącznik 3

Układ i treść zarządzenia przygotowawczego

KLAUZULA TAJNOŚCI

(Zmiany w stosunku do zarządzeń ustnych, jeśli występują)

Egz. nr ... z ... egz.
Wydający
Miejsce wydania
Grupa Data-Czas
Numer kodowy

(wychodzący)

ZARZĄDZENIE PRZYGOTOWAWCZE nr ... DOWÓDCY ....

Dokumenty odniesienia: mapy, plany i inne dokumenty, do których odwołuje się wykonawca zarządzenia.
Strefa czasowa: ...

1. SYTUACJA
   a. Przeciwnik
      - Informacje dotyczące aktualnego położenia oraz przewidywanego charakteru jego działania;
   b. Wojska własne
      - Zadanie i zamiar działania przełożonego;
      - Przedstawienie w kolejnych podpunktach informacji o położeniu sąsiadów i innych sił własnych koniecznych do zainicjowania czynności przygotowawczych.
   c. Zmiany w podporządkowaniu
      - Przewidywane zmiany w podporządkowaniu oddziałów i pododdziałów wynikające z rozkazu przełożonego z określeniem od kiedy obowiązują.

KLAUZULA TAJNOŚCI, str. ... z ...

KLAUZULA TAJNOŚCI

2. ZADANIE

Sprecyzowane zadanie własne określone przez dowódcę w czasie odprawy informacyjnej.

3. REALIZACJA

a. Zadania dla podległych jednostek

W kolejnych podpunktach punktu 3. podaje się zadania dla podwładnych.

- Zadania przygotowawcze wynikające z analizy zadania i propozycji przedstawionych w czasie odprawy informacyjnej;
- Nie podaje się zadań dotyczących dwóch i więcej elementów ugrupowania. Są one określane w wytycznych koordynujących;
- Zadania dla podległych związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów stawia się w następującej kolejności: ogólnowojskowe, rozpoznawcze, artylerii, lotnictwa wojsk lądowych, obrony przeciwlotniczej, inżynieryjne, wojsk chemicznych, logistyczne, medyczne, dowodzenia i łączności, walki elektronicznej, współpracy cywilno-wojskowej, działań psychologicznych, innych.

b. ...

c. ...

...

n. Wytyczne koordynacyjne

- ostatni podpunkt punktu nr 3;
- powinien zawierać terminy i czasy w tym przewidywany czas rozpoczęcia działań oraz czas i miejsce postawienia zadania;
- obejmuje tylko informacje dotyczące dwóch i więcej elementów ugrupowania bojowego;
- inne dane nie sprecyzowane w części zadaniowej.

4. ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE

Ewentualne zadania zabezpieczenia logistycznego dotyczące odtwarzania zdolności bojowej (z uwzględnieniem priorytetów) i osiągania gotowości do działania.

KLAUZULA TAJNOŚCI, str. ... z ...

KLAUZULA TAJNOŚCI

5. DOWODZENIE I ŁĄCZNOŚĆ

Informacje określające sposób organizacji dowodzenia i łączności w okresie planowania działań jeżeli nie zostały określone wcześniej.

Potwierdzenie

Nazwisko dowódcy
Stopień dowódcy

Za zgodność:
Nazwisko
Stopień
Stanowisko służbowe

Załączniki:

Rozdzielnik:

KLAUZULA TAJNOŚCI, str. ... z ...

Źródło: *Planowanie działań taktycznych w wojskach lądowych (DD/3.2.5.)*, DWLąd, Warszawa 2006, s. 70.

Załącznik 4

UKŁAD I TREŚĆ ZAŁĄCZNIKA „ROZPOZNANIE"

KLAUZULA TAJNOŚCI

ZAŁĄCZNIK B – (ROZPOZNANIE) DO ROZKAZU BOJOWEGO NR ...
DOWÓDCY ...

Dokumenty odniesienia: mapy, schematy i inne dokumenty
Strefa czasowa: odnosząca się do rozkazu

1. SYTUACJA
   a. Przeciwnik
      Informacje o przeciwniku w zakresie zagrożeń dla rozpoznania i ocena rozpoznawcza zawierająca możliwe sposoby działania przeciwnika (dopuszcza się zawarcie treści w uzupełnieniach i określa się nazwę dokumentu np. patrz uzupełnienie nr 2 prognoza zagrożenia).
   b. Wojska własne
      Działania rozpoznawcze przełożonego wykonywane na moją korzyść.
      Działania rozpoznawcze sąsiadów.
2. ZADANIA ROZPOZNANIA
   Określenie zadań rozpoznania i punktów ciężkości w poszczególnych fazach działań (walki).
3. REALIZACJA
   a. Zamiar realizacji przedsięwzięć rozpoznawczych
   b. Zadania rozpoznawcze dla elementów ugrupowania
   c. Koordynacja działań
      (1) Wymagania i ograniczenia w zakresie działalności rozpoznawczej;
      (2) Linie koordynacji działań rozpoznawczych;
      (3) Pozyskiwanie danych rozpoznawczych;
      (4) Obchodzenie się z ludźmi, dokumentami i materiałami;
          (a) Jeńcy
          (b) Przechwycone dokumenty

KLAUZULA TAJNOŚCI, str. ... z ...

KLAUZULA TAJNOŚCI

(c) Przechwycone materiały i dokumentacja techniczna,
(5) Wymagania w zakresie dystrybucji informacji;
(6) Meldunki i ich rozdział:
(a) Częstotliwość meldunków ich dystrybucja,
(b) Meldunki rutynowe i specjalne,
(c) Okresowe lub specjalne odprawy oficerów rozpoznawczych,
(d) Rozdzielnik opracowań rozpoznawczych,
(e) Łączność specjalna,
(f) Inne instrukcje (zależnie od potrzeb).

d. Kontrwywiad
e. Inne (wg potrzeb)

4. ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE

Ustalone limity zużycia środków materiałowych w poszczególnych fazach w jednostkach kalkulacyjnych.
Szczegółowe informacje dotyczące zaopatrywania i zabezpieczenia logistycznego nie ujęte w załączniku logistycznym…
Odniesienie do załącznika H (Zabezpieczenie logistyczne)…

5. DOWODZENIE I ŁĄCZNOŚĆ

a. Dowodzenia i kierowanie
Rejon rozmieszczenia SD jednostek/pododdziałów/elementów rozpoznawczych.
b. Systemu meldowania i dystrybucji informacji
c. Odwołanie do załącznika K – (Łączność i Informatyka)

UZUPEŁNIENIA:
1. Pogoda i i teren
2. Prognoza zagrożenia
3. Plan zbierania informacji

KLAUZULA TAJNOŚCI, str. … z …

Źródło: *Planowanie działań taktycznych w wojskach lądowych (DD/3.2.5.)*, DWLąd, Warszawa 2006, s. 86–87.

Załącznik 5

UKŁAD I TREŚĆ ZAŁĄCZNIKA „WALKA ELEKTRONICZNA"

KLAUZULA TAJNOŚCI

ZAŁĄCZNIK L (WALKA ELEKTRONICZNA) DO ROZKAZU BOJOWEGO NR ... DOWÓDCY ...

Dokumenty odniesienia: mapy, schematy i inne dokumenty
Strefa czasowa: odnosząca się do rozkazu

2. SYTUACJA

a. Przeciwnik

(1) Siły główne;

(2) Położenie wojsk przeciwnika oraz przewidywane kierunki ich działania;

(3) Systemy elektroniczne przeciwnika: krótka charakterystyka wykorzystywanych środków łączności, stacji radiolokacyjnych i innych środków elektronicznych;

(4) Siły i środki walki elektronicznej przeciwnika: uogólniona charakterystyka wykorzystywanych przez przeciwnika środków walki elektronicznej.

b. Wojska własne

(1) Przedsięwzięcia WE realizowane przez przełożonego: wymienić jakie przedsięwzięcia z zakresu walki elektronicznej realizował będzie przełożony na naszym kierunku działania;

(2) Wsparcie sił własnych: wymienić jakie przedsięwzięcia z zakresu walki elektronicznej realizowane będą na naszym kierunku działania przez inne rodzaje Sił Zbrojnych – lotnictwo, siły morskie lub sojuszników;

(3) Przedsięwzięcia WE sąsiadów: przedsięwzięcia w zakresie walki elektronicznej realizowane przez sąsiadów.

KLAUZULA TAJNOŚCI, str. ... z ...

c. Przydział i wzmocnienie
Wymienić siły WE dodatkowo przydzielone, wzmacniające lub wydzielone.

d. Założenia

(1) Plan działania: przedstawienie przewidywanego rozwoju sytuacji;

(2) Przewidywane przedsięwzięcia przeciwnika: jakie przedsięwzięcia walki elektronicznej może zastosować w nadchodzącej operacji przeciwnik;

(3) Spodziewane nowe systemy elektroniczne przeciwnika: jakie nowe systemy elektroniczne może zastosować przeciwnik w toku działań bojowych;

(4) Przewidywana taktyka użycia sprzętu radioelektronicznego przez przeciwnika: jaka może być zastosowana nowa taktyka użycia sprzętu elektronicznego.

3. ZADANIE
Zadanie z zakresu walki elektronicznej, które realizować będzie szczebel wydający rozkaz.

4. REALIZACJA

a. Zamiar działania (koncepcja)
Określenie głównego wysiłku walki elektronicznej. Wyjaśnienie sposobu wykorzystania elementów ugrupowania bojowego.

b. Zadania dla elementów ugrupowania bojowego
W kolejnych podpunktach stawiane są zadania dla poszczególnych elementów ugrupowania bojowego. Nie powtarza się zadań przedstawionych wyraźnie w zamiarze walki lub graficznie w uzupełnieniach.

c. Koordynacja działań
Wyszczególnienie informacji dotyczących dwóch i więcej elementów ugrupowania bojowego i podanie niezbędnych współrzędnych linii koordynacyjnych.

KLAUZULA TAJNOŚCI

4. ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE
   a. Zaopatrywanie w sprzęt WE
      Odwołanie się do właściwego załącznika.
   b. Zabezpieczenie techniczne posiadanych środków walki elektronicznej
      Odwołanie się do właściwego załącznika.
   c. Uzupełnienie
      Sposób uzupełnienia stanów osobowych.
5. DOWODZENIE I ŁĄCZNOŚĆ
   a. Dowodzenie
      Rozmieszczenie wysuniętego głównego i zapasowego stanowiska dowodzenia – własnego, przełożonego i jednostek współdziałających, a także przewidywane miejsca ich kolejnego rozwinięcia.
   b. Łączność
      Określenie sposobu organizacji łączności dla potrzeb walki elektronicznej lub odwołanie się do właściwego załącznika. Określenie obowiązującej dokumentacji szyfrowej, terminów zmiany danych radiowych itd.

UZUPEŁNIENIA:
1. Zagrożenie elektroniczne
2. Plan obrony elektronicznej
3. Plan zakłóceń
4. Wykaz wykrytych środków elektronicznych przeciwnika
5. Rejony zastrzeżone
6. Częstotliwości zastrzeżone
7. Inne (jeżeli zachodzi potrzeba)

KLAUZULA TAJNOŚCI, str. ... z ...

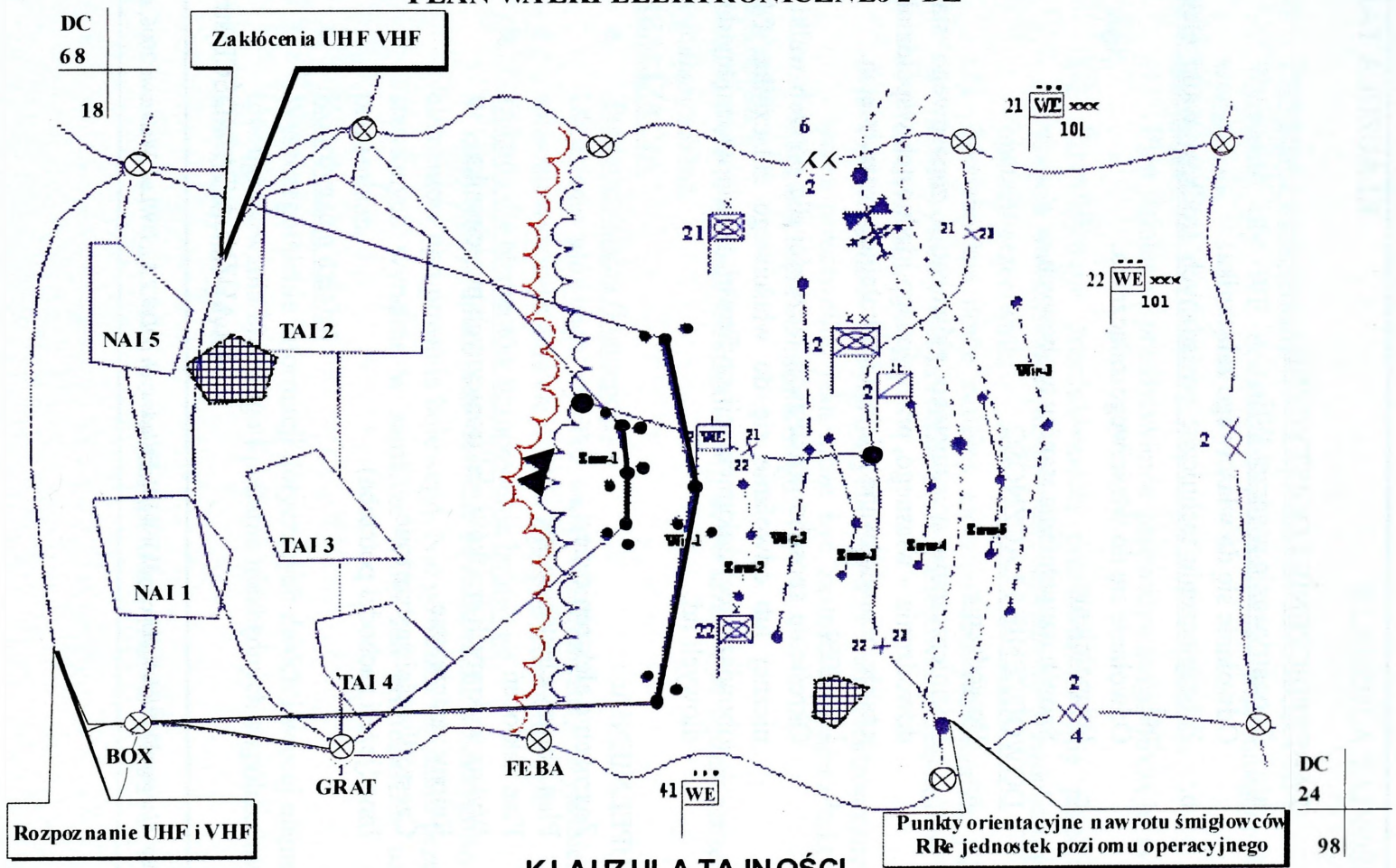
Źródło: *Planowanie działań taktycznych w wojskach lądowych (DD/3.2.5.)*, DWLąd, Warszawa 2006, s. 105–107.

KLAUZULA TAJNOŚCI

Załącznik 6

UZUPEŁNIENIE 1 DO ZAŁĄCZNIKA WE

PLAN WALKI ELEKTRONICZNEJ 2 DZ

KLAUZULA TAJNOŚCI

Załącznik 7

PLAN ZBIERANIA INFORMACJI (wariant)

JEDNOSTKA:
RODZAJ DZIAŁAŃ: *np.*: **OBRONA OD: D+*XXX* DO: D+*XXX*)**

Nr ZPID	PRIORYTETOWE POTRZEBY ROZPOZNAWCZE DOWÓDCY	SZCZEGÓŁOWE POTRZEBY ROZPOZNAWCZE	Nr NAI (Nr TAI) /współrzędne/	Czas meldowania	Siły i środki rozpoznania (własne i przydzielone)					RFI/MELDUNKI		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Treść ZPID:											
	1.1	1.1.1										
		1.1.2										
		1.1.3										
	1.2	1.2.1										
		1.2.2										
		1.2.3										
	1.3	1.3.1										
		1.3.2										
		1.3.3										

RODZAJ DZIAŁAŃ: np.: OBRONA OD: D+XXX DO: D+XXX)

ZADANIA ROZPOZNANIA:
1. .....
2. .....

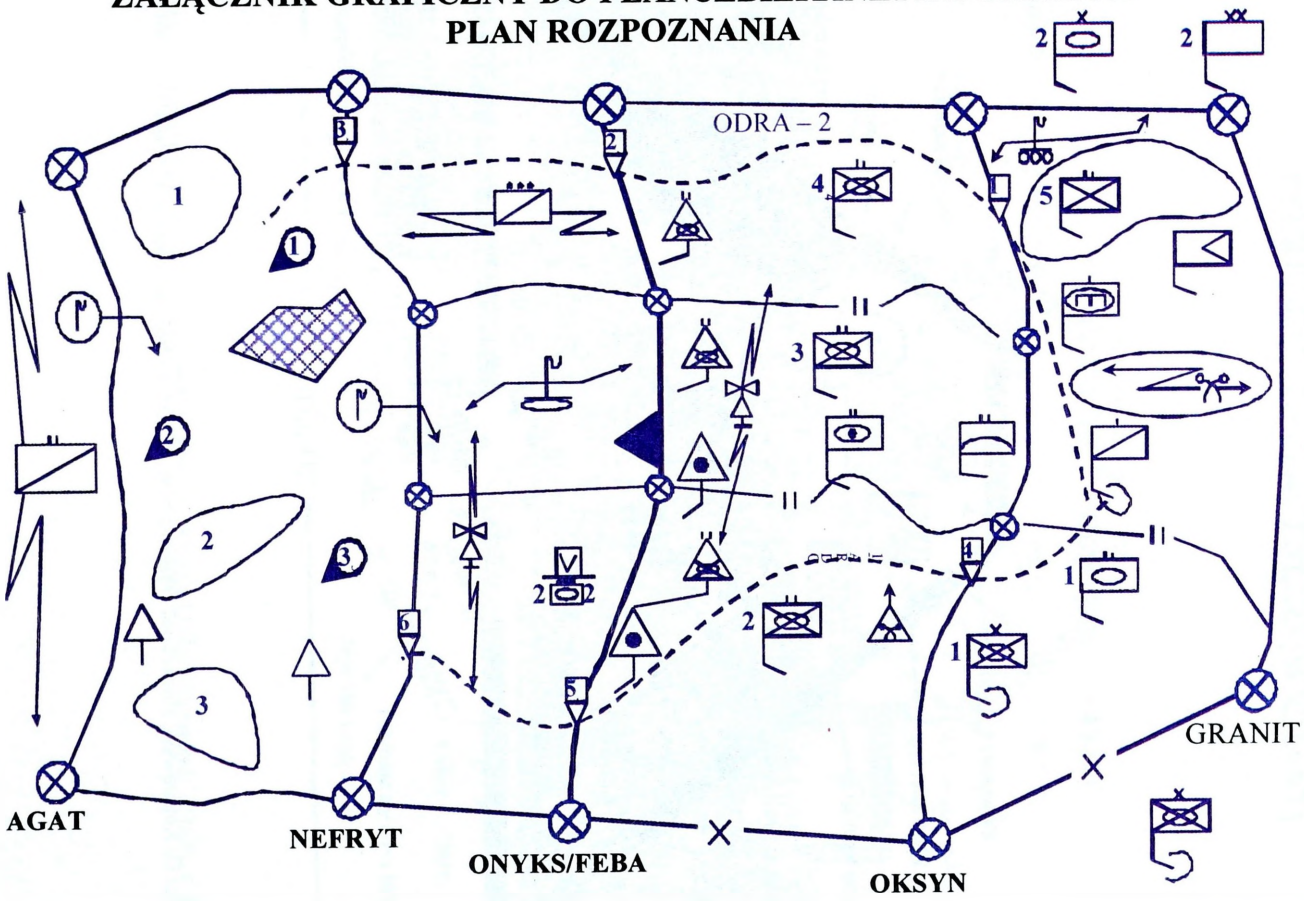
Siły i środki			CZAS (*lub* NAZWA ETAPU)			
			D+...	D+.....	D+.....	D+.....
WŁASNE		Zad				
		NAI				
		Zad				
		NAI				
PRZYDZIELONE		Zad				
		NAI				
		Zad				
		NAI				
PRZYDZIELONE						
RFI						

UWAGA:

Zadaniami rozpoznania są: Priorytetowe Potrzeby Rozpoznawcze Dowódcy, a na ich podstawie opracowane Szczegółowe Potrzeby Rozpoznawcze.
Zadania Rozpoznania mogą być umieszczone w tabeli (jak na przykładzie) lub w celu zachowania przejrzystości i czytelności dokumentu, jako jego kolejna karta razem z wykazem rejonów/punktów NAI.
W kolumnach oznaczających czas działania (D+....) lub etap działania, w poszczególnych wierszach wpisuje się jedynie numer zadania i numer NAI.
Jeśli jest to konieczne, można przypisywać jedno (kilka zadań do jednego NAI wraz z określoną godziną NLT (nie później niż) gdy informacja musi być zdobyta / pozyskana. Wówczas dla danego pododdziału umieści się jeden wiersz z wpisem w danym etapie np.: **2/34/0650** co oznacza: zad nr 2 w NAI 34 zrealizować nie później niż do 06.50

Załącznik 8

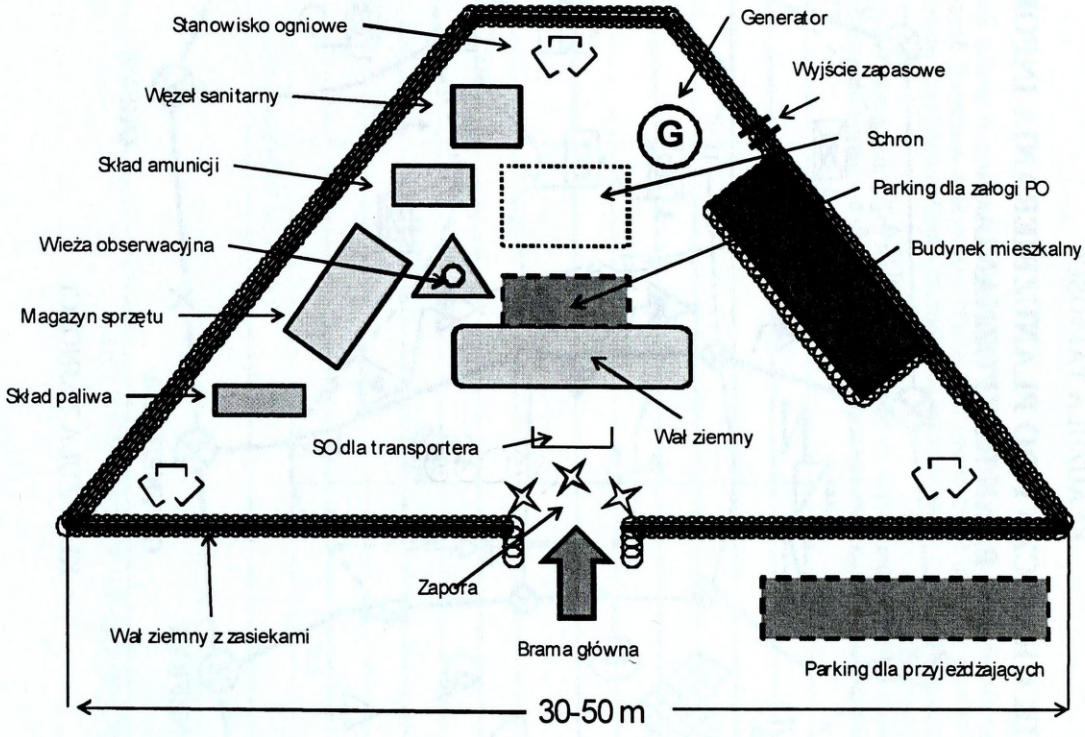
ZAŁĄCZNIK GRAFICZNY DO PLANUZBIERANIA INFORMACJI
PLAN ROZPOZNANIA

NOWAK
Kapitan

Załącznik 9

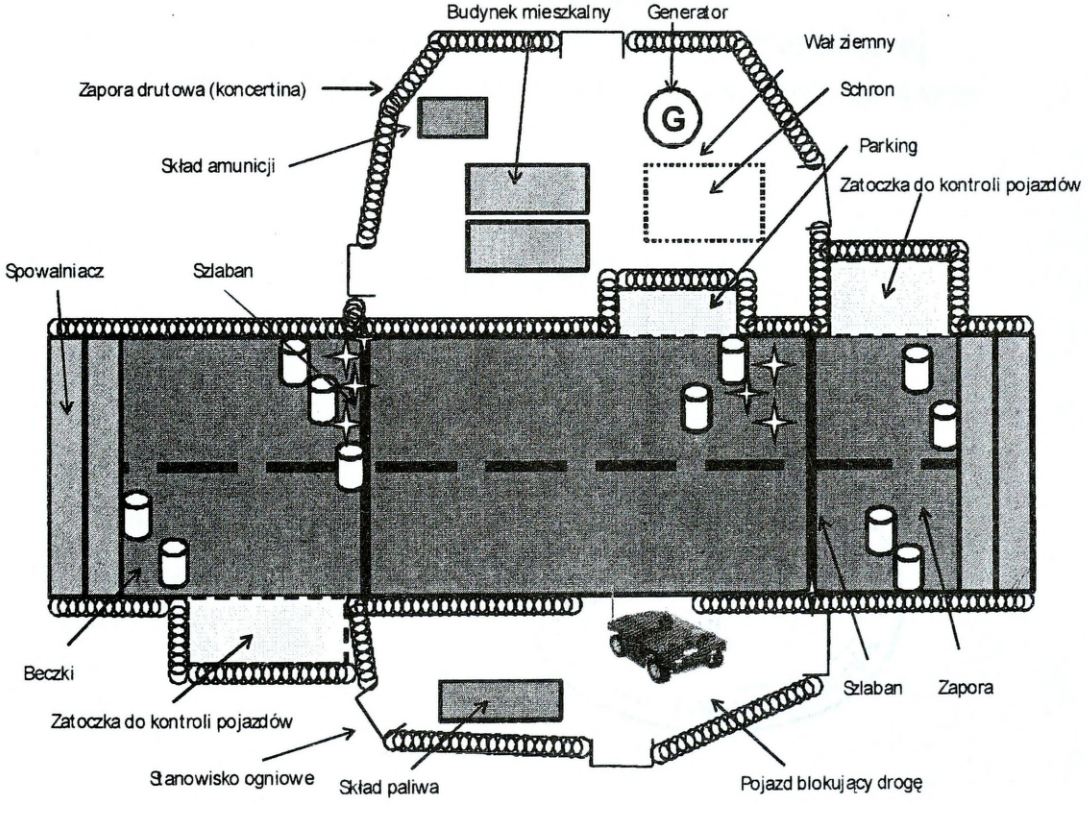
SCHEMAT ROZMIESZCZENIA ELEMENTÓW POSTERUNKU OBSERWACYJNEGO (WARIANT)

Źródło: D. Kozerawski, *Posterunek Obserwacyjny*, „Przegląd Wojsk Lądowych", 1999/11, s. 101.

Załącznik 10

SCHEMAT ROZMIESZCZENIA ELEMENTÓW PUNKTU (POSTERUNKU) KONTROLNEGO (WARIANT)

Źródło: D. Kozerawski, *Punk (Posterunek) Kontrolny*, „Przegląd Wojsk Lądowych" 2000/1, s. 89.

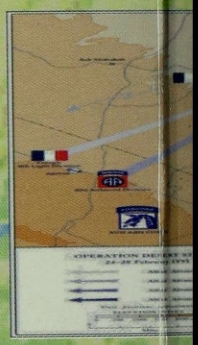
BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Akademii Obrony Narodowej
Nr ewid. 66073
II

Zamówienia
na publikacje Akademii Obrony Narodowej
można składać telefonicznie lub pisemnie na adres:

Księgarnia AON
al. gen. A. Chruściela 103, bl. 40
00-910 Warszawa
tel./fax 022 681 46 08
e-mail: ksiegarnia.akademicka@aon.edu.pl

Wykaz publikacji znajduje się na stronie internetowej
księgarni akademickiej

www.biblioteka.aon.edu.pl

WYDAWNICTWO
AON

ISBN 978-83-7523-071-0